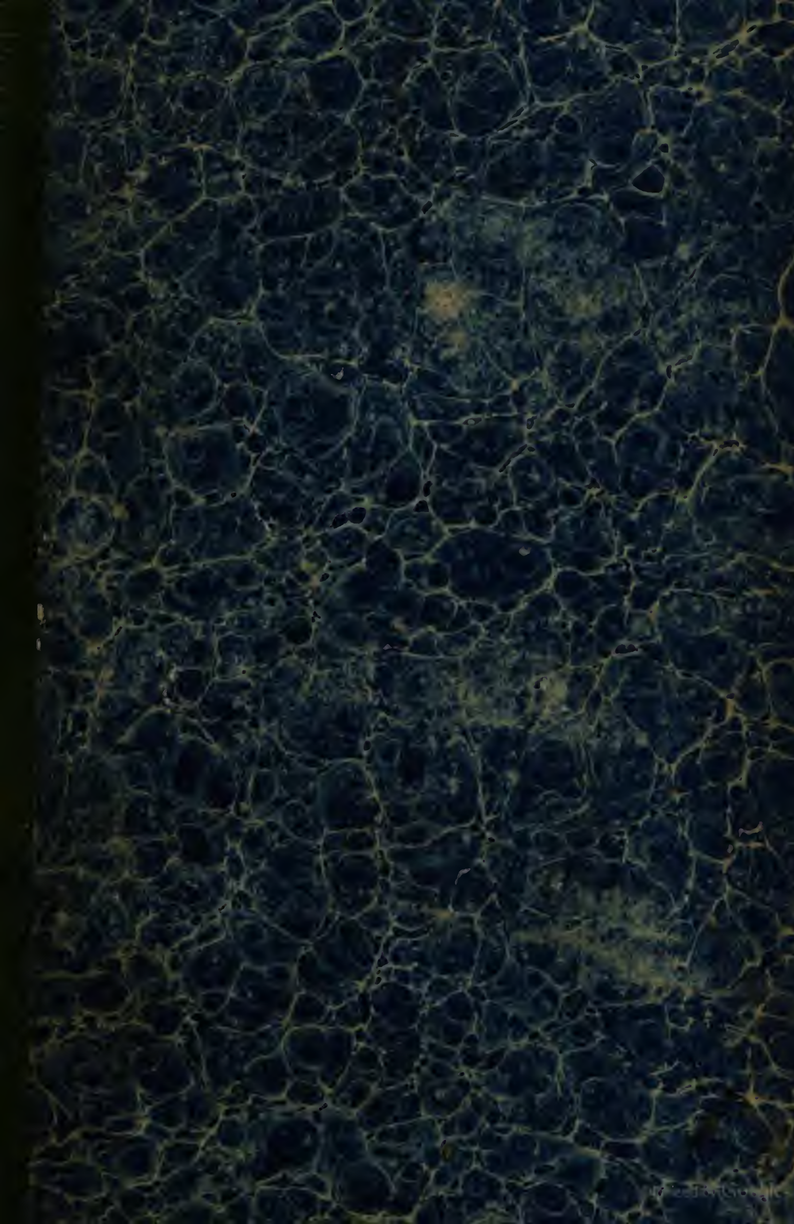
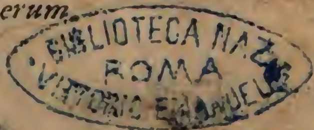


M

VIRTVTVM VITIORVMQVE EXEMPLA, EX VTRIVSQVE LEGIS PROMPTVARIO DECERPTA,

per R. D. D. Nicolaum Hanapum, almi ordinis Prędicatorũ, Patriarcham olim Ierosolymitanum, nunc duobus antiquissimis Exemplaribus reformata.

Quibus etiam & Authoris Proœmium, & Alphabeticus materierum ordo accesserunt.





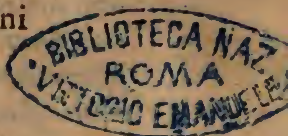


LVGDVNI,
Apud Gulielmum Rouillium.

1559



F. MAXIMVS TROCHAEVS TARuisinus almi prædicatorum Ordinis, feruentissimo Diuini eloquij declamatori S. P. D.



***



Cum superioribus diebus, duo antiquissima exẽplaria Diuini Opusculi huius, quod paulò ante bis iam impressũ fuerat, casu ad manus deuenissẽt, hoc ipsum illis comparandum censui: Et id quidem non sine huiuscemodi ingenioli nostri magno labore, summaq; vigilantia perlegi. Prima itaq; facie, Anthoris, Proœmium, Deinde toto libelli corpore diligenter perlustrato, alia nõnulla ipsi deesse comperi. Quæ omnia, congruis proprijsq; locis, maxima cum diligentia collocaui. Verum Proœmium ipsum, & scriptoris inscitia, & vetustatis causa adeò confusum, adeoq; corruptũ reperi, vt vix mente quod

contineret, eo quo cernis, modo colligere valuerim. Materias insuper, quæ in libelli capitibus confusè tantum assignatæ fuerant: ordine alphabetico ita digessi, vt quæ desideras primo intuitu sese tibi offerant: margineas postremò quotationes fideles, ac (vt ita dixerim) veridicas habes, quæ omnes in alijs antea impressis mēdacissimæ inueniuntur. Hunc autem laborē eò libentius suscepi, quo libellum ipsum tam salubrem, tamq́ rebus spiritualibus ac diuinis refertū comperi. Author nanq́ ipsius, vt verus Dei cultor & amator, hominum vtilitati & saluti consulens, fertili ac florigero vtriusque legis agro perlustrato, validissimis sententijs, efficacissimis testimonijs, veracissimisq́ exemplis in vnū coaceruatis, ipsum, veluti quodam copioso florū cumulo, instar iucūdissimi hortuli exornauit. Quibus omnibus quasi expeditissimis armis, pro vitæ Christianæ instauratione simul & componendis moribus vti possis. Hunc itaque libellum simplici corde, benignoq́ suscipe vultu. Sciēs hæc fidelibus Christi magis profutura quàm Philosophorum scripta, qui semper addiscentes, nunquam ad scientiam veritatis peruenerūt.

Vale.

Auth



Authoris Prooemium.



ANTA *pollet excellentia officiũ prædicationis, quòd Christus dominus & saluator noster, dum vitam hãc viueret, illud exercere nunquam dedignatus fuerit, quòd & discipulis suis ante eius in cælum ascensionem ad vniuersorum salutẽ exercendum faciendumq́; præcepit:* Euntes, *inquit*, in mundũ vniuersum, prædicate Euãgelium omni creaturæ. Matt.16 *Euãgelium quippe prædicandũ instituit, non inutiles Philosophorũ ac Poëtarũ vanitates, aut proprias fictiones, vt nunc à multis, Euãgelium erubescẽtibus, fieri perspicuè cernitur. Contra quos Christus ait:* Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, quum venerit, &c. Luc.9 *At cur sic obsecro? Nónne Deus huius mũdi sapientiam stulta fecit? Nónne sapientissimus Paulus vas electionis, Prædicator veritatis, & Doctor gentium Euãgelium prædicabat? Ait enim se nõ erubescere Euãgelium. Prædicator itaq; assumpto tantæ dignitatis munere,* Roma.1 Notetur prædicator.

 nere,

nere, omni studio & vigilantia, totoq; mentis affectu Christũ eiusq; discipulos imitari studeat, utilia magis quã subtilia diligẽtius exquirendo. Diuinã igitur sanamq; doctrinam, & nõ indoctas sequi fabulas conetur, vel ob inanẽ gloriã, perpolito sermone, diuersas, & penè infinitas inuoluẽdo sententias, sciolus videri. Nam quæ scientia tam digna, tam nobilis, tã præclara, tamq; sublimis inueniri poterit, q̃ diuinæ æquiparari valeat? Quũ ipsa, vt diuus quoq; testatur August. omniũ Gentiliũ scientijs, tum subiecti nobilitate, tum etiã solida omnino, et indubiæ veritatis excellẽtia præstet; ac è medijs Philosophorũ tenebris, ceu Sydus fulgentissimũ elucescat? Tot insuper ac tanta in se vberrimè cõtinet, vt vel indocto cuilibet fœcundissimã suppeditet prædicationẽ: Quæ tamen omnia eo maioris sunt ponderis et valoris, quo sublieo maiori authoritate, ac certiori, vt statim dimiori authoritate, ac certiori, vt statim dixi, veritatis lumine nitêre cõspiciuntur. Cõcionator igitur sermones suos tutius, copiosius, et nobilius dilatare poterit, sacratissimã exponẽdo scripturã, ipsiusq; saluberrimis verbis, sententijs, ac exẽplis vtẽdo, quã si cuiuslibet alterius sciẽtiæ, licet exquisitæ, materias vel cuiuscũq; historiæ gesta pertractaret: et quo niã, vt clarè patet, antiquorũ gesta & exẽpla ad excitãdas hominũ mentes: animosq; mouend

De ciuitate Dei.

Exempla magis mo

monẽdos, tanti sunt roboris et potestatis, ut nil aptius, nil ue fortius inueniri queat: siquidem maiorẽ uim secũ afferre uidentur, & eorũ quæ dicuntur pleniorẽ tribuere cognitionem quàm uerba. quod ego perpẽdens zelo charitatis ductus, uniuersa ferè exempla in utriusq; testamẽti libris dispersa, quadã breuitate, ac sub diuersarũ materiarũ titulis, eo quo sciui ordine, in unũ redigere laboraui: formalia textuũ uerba hic nõ inuenies, sed breuitatis causa factũ esse cognosces. Cæterum no te moueat optime Lector, si aliquod me hic exemplũ quod ad hac uel illam materiã applicari potuerat omisisse, uel aliquod etiã uni materiæ, quod fortasse alteri cõgruentius tribuẽdũ erat, dedisse deprehẽderis, quoniã homo sum. Satis q; tibi uideatur, hoc in libello nobiliora et utiliora omnia copiosissimè contineri. quæ profectò, mirũ in modũ, utriq; hominũ saluti cõducent, si habita nihilominus semper loci, tẽporis, et audientiũ ratione: eo modo & ordine, quo sermonis materia expostulare uidebitur, fuerit enarrata. Nam placidis aliquãdo mitioribusq; uerbis utẽdũ erit, durioribus interdũ, & fortiori, seu uehemẽtiori quodam spiritu prolatis. His enim modis et auscultãtiũ animi deliniri et allici facilè poterũt, & eorum mẽtes admiratione quadã maxima repleri,

uẽt quam verba.

ac ingēti stupore cōcuti: quo fit, vt ea quæ dicis adeò tenaciter memoriæ infigātur, vt nulla possint obliuione deleri. Hoc vnū postremò te admonitū velim, idem exemplū diuersis tam virtutū quàm vitiorū materijs nonnūquam deseruire posse: quod, vt clarius apertiusq; intelligas, vnico dūtaxat exēplo declarabo. Ioseph optimus adolescens, vt habetur

Gene.39 *in Genesi, procaci Pharaonis vxori ipsum solicitanti, vt suis inhonestis voluptatibus indulgeret, acquiescere noluit, et hac de causa carceri traditus fuit, &c. Hoc quippe exēplum multa cōtinet & respicit, vt puta, iuuenū constantiā aduersus res venereas & castitatē, ac seruorū fidelitatē. Itē mulierū infidelitatē, falsitatē, volubilitatē, insatiabilitatē, mendacitatē, malitiā, arrogantiā, & crudelitatē maximā. Respicit rursus inconsideratos homines, eorumq; nimiā et crudelitatē & leuitatē atq; imprudentiam. Nam Pharao mentitæ vxori citò et leuiter credidit ac innocentē (nulla præmissa inquisitione veritatis) dānauit. Super hoc deniq; poteris de occultis Dei iudicijs et iustitia atq; misericordia verba facere. Qui, quū æquissimus sit iudex et misericors, in se sperantiū dereliquit neminē, at potius inopinatis sublenat subsidijs, quemadmodum Ioseph huic (quem ita exaltari voluit) fecisse legitur.*

INDEX ALPHABE-ticus capitulorum

* * *

Mors

Prin

FINIS.

CATALOGVS TAM ILLVSTRIUM quàm obſcurorũ virorũ, Mulierumq́; vtriuſque Teſtamẽti.

* * *

VIRI ILLVSTRES VETERIS TESTAMENTI.

Adam
Abel
Seth
Enos
Enoch
Noha
Thare
Abraham
Iſaac
Iacob
Ioſeph
Moyſes
Aaron
Iethro
Eleazar
Phinees
Iehoſua
Caleb
Othoniel
Aioth
Sangar
Gedeon

Thola
Tayr
Iephthe
Abeſſan
Ahialon
Abdon
Samſon
Eſron, &c.
Helchana
Samuel
Nathan
Dauid
Salomon
Achias
Hieu propheta
Elias
Micheas
Eliſeus
Hieu rex
Ezechias
Ioſias
Zorobabel

Ieſus ſacerdos
Eſdras
Tobias
Mardochæus
Iob
Naaman
Eſaias
Ieremias
Ezechiel
Propheta 12.
Iechonias
Abdemelech
Matathias
Eleazarus
Septẽ fratres
Baruch

Viri illuſtres Teſtamenti noui.

Matthæus
Ioſeph

Ioan. Baptiſta
Marcus
Zacharias

Apoſtoli Chriſti.

Ioſeph ab Arimathia
Ioã. Apoſtolus
Lucas
Lazarus
Nicodemus
Paulus
Gamaliel
Cornelius
Apollo
Dionyſius
Aquila
Septem Diacones
Philippus
Agabus
Stephanus
Ananias
Timotheus
Titus
Ioſeph
Mathias
Ioſue

Viri obſcuri Teſtamenti veteris.

Cain
Gigantes
Nimrod
Cham
Iſmael
Eſau
Sichem
Her
Abiam
Nadab
Achab
Ochozias
Achas
Manaſſes
Ammon
Onan
Pharao
Adoniſedech
Beniamitæ
Filij Heli
Filij Samuelis
Saul
Doch
Goliath
Agag
Nabal
Ioab
Baana
Rechab
Abſalon
Ammon
Semei
Achitophel
Siba
Roboam
Ieroboam
Ioachin
Sedechias
Iudices Suſannæ
Sacerdotes Belis
Phaſſur
Semeias
Iſmael
Aman
Nabuchodon.
Antiochus
Alcimus
Triphon
Andronicus
Giezi

Viri Obſcuri Teſtamenti noui.

Herodes
Iudas
Cayph. cũ ſuis
Pilatus
Bariehen
Simon
Alexander
Hymeneus
Iamnes
Mambre
Diorrephes
Demetrius
Ananias

Illuſtres mulieres veteris Teſtamenti.

Eua
Sara
Rebecca
Rachel
Lya
Sephora
Maria
Delbora
Ruth
Raab
Bethſaba
Suſanna
Iudith
Eſther
Anna Helcanæ
Abigail
Olda
Regina Saba
Sunamitis
Sara Raguelis

Illuſtres mulieres Teſtamenti noui.

Maria mater Chriſti.
Eliſabeth
Anna propheтiſſa
Martha
Magdalena
Ioanna vxor Cuſæ procuratoris Herodis, et Suſanna quæ mini ſtrabãt Saluatori de facultatibus ſuis. Luca. 8
Samaritana
Syropœniſſa
Lydia
Tabitha

Obſcurę mulieres veteris Teſtamenti.

Dalida vxor Samſonis
Iezabel
Athalia vxor Phutipharis
Moabitides Salomonis vxores et concubinæ
Michol
Vxor Tobiæ
Vxor Iob

Obſcurę mulieres Teſtamenti noui.

Herodias
Saphira
Babylon meretrix magna fornicationum.

FINIS.



EXEMPLA VIRTVTVM ET VITIORVM.

**
*

De miraculis diuina potestate factis.

CAPVT I.



Reatio rerum fuit ita mirabilis, quòd eius notitia nō nisi per reuelationē venire potuit ad hominem. Nam secundùm Gregorium de præteritis Moyses prophetauit, dicens: In principio creauit Deus cælum & terram: non quia prædixit ventura, sed quia prodidit occulta. *Grego. super Eze. Homi. 1* *Genes. 1*

Tempore diluuij saluauit dominus Noë cum vxore, & tribus filiis suis, & vxoribus eorum: tum etiam de cunctis animalibus masculum & fœminam fecit seruari per arcam. *Genes. 7*

Præsumptionem hominū turrim vsque ad cælum ædificare volentium, repressit *Genes. 11*

Dominus, confundendo linguas eorum.

*Gene.*21. *&* 22 Mirabiliter natus est Isaac, idem mirabiliter liberatus, quando debuit immolari, ariete inter vepres hærente.

*Exo.*7.8. 9. *&* 10 Quàm multa dominus fecerit miracula per Moysen, cùm eduxerit filios Israël de Aegypto.

*Exod.*13. *&* 14 Grande miraculum fuit, quòd nunquã defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem populo exeunti de Aegypto ad terram promissionis.

Exod. 14 Memorandum & terribile miraculum fuit in diuisione & exiccatione maris rubri, quando transierunt filij Israël sicco pede, Aegyptij verò in medijs fluctibus obuoluti.

*Exod.*15 Per lignum Moysi ostensum dulcoratæ sunt aquæ.

*Exod.*16 Misit dominus murmuranti populo coturnices: & postea pluit illis manna ad manducandum: & eduxit aquam de petra in abundantia ad bibendum.

*Exod.*17 Murmurantibus, & desiderio carnium flagrantibus in deserto filijs Israël, misit Deus carnes in abundantia, licet in malum eorũ. Nu. 11. Vbi notari potest, quòd miracula non sunt semper signa diuinæ dilectionis in eos quibus fiunt.

*Num.*16. *&* 17 Occasione seditionis Chore & compli

cum

cum suorum miracula contigerunt.

Percussi filij Israël à serpētibus ignitis, & aspicientes serpentē æneū, curabantur. *Num.* 21

Veniens Balaam ad maledicendum populo Dei redargutus fuit ab Asina cui insidebat. *Num.* 22

Adduxit dominus filios Israël per desertum quadraginta annis, & nō sunt attrita vestimenta eorum, nec calciamenta vetustate comsumpta. *Deut.* 29

Ingressis filiis Israël fluuiū Iordanis intumescebāt aq; superiores ad instar mōtis, inferiores in mare mortuū descenderūt. *Iosue* 3

Post septem circumitus filiorum Israël, muri Iericho corruerunt. *Iosue* 6

Obediuit dominus voci Iosue dicētis, Sol contra Gabaon non mouearis. *Iosue* 10

Immisit dominus gladium in omnibus castris Madiam, & mutua se cæde truncabant: sicque per paucos multi debellati fuerunt. *Iudic.* 7

Per arcam domini à Philistæis captam multa fuerunt facta miracula. 1. *Reg.* 5

Ionathas & armiger eius tot de Philistæis percusserunt quòd factum est miraculum, & turbata sunt castra. 1. *Reg.* 14

Magnum fuit & hoc, Dauid iuuenis inexpertus, inermis præualuit aduersus Philistæum fortem armatum Goliath. 1. *Reg.* 17

1.*Reg*.13 Cùm extenderet Ieroboam brachium vt virum Dei capi faceret, exaruit manus eius,& altare sciſſum eſt.

3.*Reg*.17. Helias legitur feciſſe miracula in pètẽ-
18.*&* 19 do fieri ſiccitatem, ita quòd non plueri ſuper terrã annos tres, menſes ſex. Corui quoque detulerũt ei panem & carnes bis in die. Oleum & farina non defecit.

Conſequenter ſuſcitauit filium matriſfamilias: poſtea ignem holocauſtum mirabiliter conſumentem à domino precibus impetrauit: demum poſt orationem eius facta eſt pluuia grandis.

4.*Reg*.1 Dehinc angelus domini panem & aquam ei oſtendit.

Item ad preces eius duos quinquagenarios ignis de cęlo cõſumpſit, quinquaginta viros ſimiliter cum vno quoque.

4.*Reg*.2 Tandem diuiſit pallio aquas Iordanis, & in curru igneo receptus eſt in cælum.

4.*Reg*.4 Similia multa de Eliſeo quoq;. Eliſeus mulieris viduæ debitis obligatæ oleum augmentauit.

Idem mulierem Sunamitẽ filium habere fecit: deinde eũdem mortuũ ſuſcitauit.

Appoſita farina in olla, prius amara olera dulcorauit, & panes multiplicauit filijs prophetarum. Ibidem.

4.*Reg*.5 Sanauit idem à lepra Naaman Syrum: fecit

fecit ſuper aquas natare ferrum.

Abſens tanquam pręſens multa cogno uit. Currus igneos angelorũ à puero ſuo videri fecit. Item regis Siriæ cæcitate percuſſit. Item multoties futura predixit: vt patet 4. Reg. 7. 8. & 13. *4. Reg. 6* *Ibidem.* *Ibidem.*

Cadauer hominis mortui tãgens ipſius oſſa defunctus reſurrexit. *4. Reg. 13*

Obſidente rege Sennacherib ciuitatem Lachis, percuſſi fuerunt vna nocte cẽtum octoginta quinque millia virorum tempore Ezechiæ. *4. Reg. 19*

Mirabile fuit valde quando ad petitionem Ezechiæ Sol retroceſſit per decem lineas in horologio Achaz. *4. Re. 20*

Congregati ſunt contra Ioſaphat filij Amon & Moab & de monte Seir, cùm canerent laudes Deo Leuitę in exercitu Ioſaphat, aduerſarij in ſemetipſos verſi mutuis concidere vulneribus. *2. Pa. 20*

Tobias quatuor annis fuit cæcus, & deinde iuxta conſilium angeli ad linitionem de felle piſcis, lumen recepit. *Tob. 11*

Memorandum fuit miraculum de tribus ſocijs Danielis de fornace ignis ardentis tam magnificè liberatis. *Dani. 3*

Tum etiam & quòd Daniel ipſe cum Leonibus vno die & poſtea ſeptem diebus remanſit illæſus. *Dani. 6. & 14*

Ionæ 1.2 Occaſione Ionæ mare fuit cõmotum, quo proiecto, piſcis eum glutiuit,& per triduum ibi vixit,& poſtea ſanus exiuit.

2.*Mac.* 3 Expertus eſt Heliodorus diuinam virtutem quando voluit ſpoliare templum, fuitque à duobus iuuenibus grauiſſimè verberatus.

2.*Ma.*8 Aduerſus Galatas in Babylonia 6000. hominum perimerunt 12000. hominum propter auxilium illis è cælo datum.

*Luc.*1 Angelus domini apparuit Zachariæ nuncians ei ex parte Dei, quòd vxor eius Eliſabeth ſterilis & anus pareret ei filium, qui incredulus ad verbum Angeli, mutus effectus eſt vſq; ad circuncisionem pueri, & tunc loquela reſtituta eſt ei.

Eodem. Mirum dulce, & pium valdè fuit, quando ad ſalutationẽ beatæ Mariæ, quæ nouiter conceperat Saluatorem, Ioannes in vtero matris exiſtens, exultauit Beataque Eliſabeth hoc cognoſcens, exultauit, dicens Benedicta tu in mulieribus &c.

*Matt.*2 Idem, & ꝙ Magi venerunt ab Oriente, ſtella duce Ieroſolymam.

Luc. 4.6 Quantũ ad miracula quę Saluator noſter cũ hominib⁹ cõuerſatus dignatus eſt operari, ex Euãgelica colligitur hiſtoria.

*Ioan.*2 Qui vocatus ad nuptias Domin⁹ Ieſus initio ſignorum aquam in vinum vertit.

Non

Non fuit paruum Domini miraculum quando illi de Nazareth ira repleti, duxerunt eum ad supercilium montis, vt præcipitarent eum: ipse autem transiens per medium illorum ibat. *Lucæ* 4

Circuibat Iesus, obtulerũtq́; ei omnes malè habentes & curauit eos. *Matt.* 4

Item ipse tres mortuos suscitauit videlicet, filiam Archisynagogi, filium viduæ extra portam ciuitatis delatum. Lucæ 7. tertium Lazarum. *Matt.* 9 *Marc.* 5 *Luc.* 8 *Ioan.* II

Deinde loprosos vndecim. De vno Matt. 8. Luc. 5. De aliis decem simul mundatis, Lucæ 17. *Leprosi, cæci.*

Postea sex cæcos legitur illuminasse. De duobus simul Mat. 9. De aliis duobus, Matth. 20. De vno alio Mar. 8. Veniunt Bethsaida, &c. de cæco. Ioan. 9.

Demoniacos autem septem specialiter liberauit. De duobus Matt. 8. quorũ vnus qui erat famosior, & nomen sibi Legionẽ esse dicebat; tangit id Luc. 8. De vno alio, qui erat cæc⁹ & mutus, Mat. 12. de quodã Lunatico, qui nõ poterat liberari, nisi ieiunio & oratione, Mat. 17. Mar. 9. Lucę 9. Et quodam spiritu immundo ab homine, in synagoga Iudæorũ electo, tãgitur Mar. 1. Luc. 4. Et de filia mulieris Chananeæ ad instantiam matris sanata, Matth. 15. *Dæmoniaci.*

Tum & secũdùm literam narratur, Lucæ 8. eiecisse septem dæmonia de Maria. Et hoc ipsum dicitur Mar. 16.

Matt. 8 Cùm socrus Simonis teneretur ma-
Marc. 1 gnis febribus, imperauit Iesus febri, &
Luc. 4 continuò surgens, ministrabat eis.

Paralyticum per tegulas & tectum demissum sanauit. Mat. 9. Mar. 2. Luc. 5.

Luc. 13. Hydropicum quoq; dũ sabbato in do-
& 14 mo Pharisæi comederet, incuruatãq; mulierem, nec sursum respicere valentẽ erexit: hominem manum aridam habẽtem, extendere fecit. Mat. 12. Mar. 3. Lucæ 6.

Matt. 8 Sanauit quoque verbo seruum Centurionis, qui iacebat paralyticus.

Matt. 15 Turbæ multę habẽtes secũ mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, proiecerũt eos ad pedes eius, & curauit eos.

Matt. 7 Item surdum fecit audire, & mutum loqui.

Ioan. 4 Filium Reguli de Capharnaum, inci-
Matth. 9 pientem mori, ad vitam reduxit.

Marc. 5 Fluxum sanguinis in muliere Hæmor-
Luc. 8 rhoissa cessare fecit tactu fimbriæ.

Matt. 8 Tẽpestatę valida in mari, ipso dormien-
Marc. 4 te commota, imperauit ventis, statimque
Luc. 4 venti & mare obediunt ei.

Mat. 14 Ambulauit discipulis admirantibus su-
Marc. 6 pra mare, & Petrum ambulare fecit super

eod

eodem, & incipiente mergi, manu exten- *Ioan.6*
ſa, ſaluauit.

Pulchrum miraculũ oſtẽdit illius tribus *Marc.6*
diſcipulis in ſua transfiguratione. Mat.17.

Item & de quinque panibus & duobus *Luc.6*
piſcibus quinque millia hominum ſatia-
uit, & ſublati fuerunt duodecim cophini
Mat.14.Mar.6.Luc.9.Ioan.6.

Quatuor millia hominum alia vice re- *Matt.15*
fecti de ſeptem panibus & paucis piſcicu- *Marc.8*
lis ſuperfuerunt ſeptem ſportæ.

Idem ficum habentem folia ſine fructu *Matt.15*
maledixit, & continuò aruit. *Matt.11*

Auriculam per Petrum ſeruo principis
amputatã, benignè reſtituit, & Petrum ſu
per hoc ĩcrepauit. Mat.26.Mar.14.Lu. 22.

Cùm autẽ Saluator penderet in cruce, *Ioan.18*
à ſexta hora diei vſq; ad horã nonam te- *Matt. 28*
nebræ factæ ſunt per vniuerſam terram,
Luna exiſtente decimaquinta, & in parte
cæli oppoſita, quòd Sol per illam Lunam
nullatenus poterat eclypſari. Et velum
templi ſciſſum eſt, & monumenta aperta,

Reſurgẽte domino, terræmotus factus *Matt.28*
eſt magnus. Angelus Domini deſcendit
de cælo, & accedens reuoluit &c. Præ ti-
more autem exterriti ſunt cuſtodes. *Luc.24*

Deinde apparuit diſcipu. ianuis clauſis. *Ioan.20*

Et ad mare Tyberiadis, vbi ad præce- *Ioan.21*

ptum eius mittentes rete in mare, impletum est magnis piscibus, centum quinquaginta tribus, & cùm tanti essent, non est scissum rete.

Marc. 16 *Luc.* 24 *Actu.* 1 Tandem quadraginta dies post resurrectionem suam, apparens discipulis, & eos increpans & instruēs. Vidētibus illis, atq; admirantibus illis, eleuatus est in cælum, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.

Prædicta miracula in speciali tanguntur: alia verò plurima fuisse facta in generali leguntur, sicut apparet in diuersis locis, in Mat. Mar. Luc. vnde Ioan. 20.

Ioan. 20 Multa quidem alia signa fecit Iesus, quæ si scriberentur, totus mundus non caperet libros &c.

Actu. 2 Miro modo fuit magnum miraculum de effusione Spiritus sancti super discipulos in die Pentecostes. Vnde fuerunt ita roborati, consolidati, & illustrati,

Actu. 3 Videns Petrus hominē claudum iuxta portam speciosam tēpli, in nomine Iesu dixit: Surge, & ambula, & apprehensa manu eius dextera, alleuauit eum & consolidatæ sunt bases eius & plantæ.

Actu. 5 Ananias, & Saphira vxor eius ob defraudatum agri pretium, morientes ad pedes Petri ceciderunt.

Eodem In plateis ponebāt infirmos in lectis &

grab

grabatis, vt veniente Petro saltem vmbra *Actu.5*
illius obumbraret quenquam illorum. cõ
currebat autem multitudo vicinarum ci-
uitatum, & sanabat omnes.

Princeps sacerdotum, & qui cum illo *Actu.5*
erant iniecerunt manus in Apostolos po
sueruntq́; eos in custodia publica.

Angelus autem domini per noctẽ car-
cerem reclusit, & eduxit eos.

Prædicante Philippo in Samaria, multi *Actu.8*
qui habebant spiritus immundos claman
tes exhibant. Multi etiã paralytici & clau
di curati sunt.

Mirabile & amabile factum fuit, quòd
Saulus dum iret Damascum, ad capiendũ
Christi discipulos, cælesti lumine circun-
fultus, in terram prostratus est, sed inte-
rius illustratus, quanuis extra occæcatus.

Aenæam paralyticum ab annis octo ia- *Actu.9*
centem in grabato Petro sanauit, dicẽdo,
Aenæa, sanet te dominus Iesus.

Eiectis omnibus foras Petrus ponens *Actu.9*
genua orauit. Et conuersus ad corpus Ta
bithæ mortuum, dixit: Tabitha surge. At
illa aperuit oculos, & viso Petro resedit.

Petrum incarceratũ catenis duabus vin *Actu.12*
ctum, & à sexdecim militibus diligẽtissi-
mè custoditum, angelus domini solutum
eduxit, & porta ferrea vltro aperta est eis.

Ei, m

Actu.13 Elymam magum, pſeudo prophetã Iudæum Paulus priuauit lumine oculorum eo quòd ipſe proconſulem Paulum à fide auertebat, & Apoſtolis verbum Dei prædicantibus reſiſtebat.

Actu 14. Ciuitate Lyſtris erat quidam vir claudus ex vtero matris ſuæ, qui nunquã ambulauerat, quem intuens Paulus dixit voce magna. Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exiliuit, & ambulauit.

Actu.16 Quædam puella habens ſpiritum phytonem, magnum quæſtum præſtabat dominis ſuis diuinãdo. Hæc ſequebatur Paulum & Lucam, clamans, & dicens: iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt. Paulus autẽ dixit ſpiritui: Pręcipio tibi in nomine Ieſu exire ab ea. Et exiuit eadem hora.

Eodem. Cùm eſſent Paulus & Silas in carcere laudantes Dominum ſubitò terræmotus factus eſt magnus, ita vt mouerentur fundamẽta carceris & ſtatim aperta ſunt oſtia omnia, & vniuerſorũ vincula ſoluta ſunt.

Actu.19 Virtutes non modicas faciebat Deus manu Pauli, ita vt etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria vel ſemicinctia: & recedebant ab eis languores & ſpiritus nequam egrediebantur.

Eodem. Quidam Iudæi tentauerunt inuocare ſuper eos, qui habebãt ſpiritus malos, nomen

men Domini Ieſu Chriſti dicentes: Adiuro vos per Ieſum, quem Paulus prædicat. Reſpondens ſpiritus dixit, Ieſum noui, & Paulum ſcio, vos autem qui eſtis? Et inſiliens homo in quo erat dæmonium, dominatus eſt eorum, ita vt nudi & vulnerati effugerent.

Vna Sabbati Paulus diſputans protraxit ſermonem vſq; ad mediam noctẽ. Sedens autẽ quidam adoleſcens ſuper feneſtram cùm vrgeretur ſomno graui, cecidit de cœnaculo tertio deorſum; & ſublatus eſt mortuus. Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus incubuit ſuper eum. Adduxerunt autem puerum viuentem, & cõſolati ſunt nimis. *Actu. 20*

Tempore hyemali cùm euaſiſſent Paulus & ſocij eius de confracta naui, & calefacerent ſe ad ignem, vipera à calore procedens inuaſit manum Pauli, quã ille excutiens in ignẽ nihil mali paſſus fuit: cùm tamen crederetur ab hominibus regionis illius, illico moriturus. *Actu. 28*

Patrem Publij febribus, & diſſenteria laborantem Paulus facta oratione, & manuum impoſitione ſanauit: quo facto omnes qui in inſula illa habebant infirmitates accedebant & curabantur. *Eodem.*

De

De prouidentia Dei & occultis eius iudicijs.

CAPVT II.

*Genes.*1 SCiebat Dominus hominem peccaturum & tamen ipsum liberum ad bonũ vel malum fecit, eique ne peccaret præcepit cùm ne peccaret facere potuisset. Sed sciebat quantum bonum occasione illius culpæ elici debuisset.

Gene. 30 Laban mercedem Iacob frequẽter mutauit, vt lucrum ei subtraheret, sed tamen Dei prouidentia aliter disposuit.

Gene. 37 41. & 55 Filij Iacob, fratrem Ioseph vendentes nomen eius extinguere crediderunt, sed Deo disponente, ipsum super seipsos exaltauerunt.

Gene. 48 Mirante Ioseph, & causam ignorante Iacob in filiorũ benedictione eius super Ephraim, posuit manum dextram, super Manassem sinistram.

*Exo.*2.3 Postquam Moyses percusserat Aegyptium & offenderat corripiendo quendam Iudæum, fugit à facie Pharaonis, & exulauit in terra Madian multis annis, ita ꝙ videbatur ne de cætero auderet comparere in terra Aegypti. Et tamen ibi pascendo oues soceri sui, habuit maiores occasiones vacãdi Deo, & vidit visionem illam grandem, ac missus fuit à Deo ad filios Israël, & ad Pharaonem.

Scieb

Sciebat Dominus Pharaonē non obediturum mandatis suis, & tamen ipsum per Moysen faciebat requiri. *Exo.5.6*

Antequam educeret dominus filios Israël, in Aegypto, lõgo tempore, & multoties eos affligi & flagellari permisit. *Exo.1.2. & 5*

Magi & malefici Pharaonis Deo permittente fecerunt signa in Aegypto sicut Moyses, quo ad plura. *Exod.7*

Permittit Dominus reprobos indurari, & electos affligi, vt supra aliqua miraculo sa operetur, & inde cognoscatur amplius, & laudetur. Vnde dicit Dominus Moysi: Idcirco posui te, vt ostendam in te fortitudinem meã, & narretur nomen meum in omni terra. *Exod.9* *Exod.3. & 13*

Toties promisit Dominus filiis Israël terram illam lacte & melle manentem, & tamen duo tantum de illis, qui viginti annos habebãt Caleph & Iosue, ad illam peruenerunt: reliqui verò nõ: sed tantum, paruuli eorum. *Num.14* *Iosu.3. & 14*

Moyses qui toties populum peccãtem recõciliauit Deo peccauit semel ad aquas contradictionis, & non obtinuit pro seipso vt intraret terram promissionis. *Num.20*

Hoc ipso, quòd filij Israël propter peccata supermanserunt quadraginta annis in deserto & amplius, magnificatus est *Exod.16* *Num.14. & 32*

Deus,

Deut. 29 Deus, qui eos tandiu pauit, & eorum ve-
Iosue 2 stimenta à consumptione seruauit, & tandem eos in terram promissionis mirabiliter introduxit.

Exod. 34 De gẽtibus qui habitabãt in terra pro-
Deut. 7 missionis dicitur: Domini sentẽtia fuerat,
Iosue 11 vt indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Israël & caderent, & non mererentur vllam clementiam, & perirent.

Iudic. 7. Postquàm Gedeon tam mirabilem vi-
& 8 ctoriam de inimicis habuerat, & dominari populo recusauerat, fecit Ephot, quod factum est ei & domui eius in ruinam.

Iudic. 10 Iratus Dominus filiis Israël propter peccata eorum, dixit eis: Non addam, vt vltra vos liberem: ite & inuocate deos quos elegistis Dixeruntq; ad Dominum: Peccauimus. Et sequitur: Quòd doluit super miseriis eorum.

Iudic. 16 Samson, angelo nuntiante, de sterili matre conceptus, postea fuit pluries per mulierem deceptus: & ad vltimum ruina domus depressus.

Iudic. 20 Filij Israël contra filios Beniamin de consilio & voluntate Domini prçliantes, bis debellati fuerunt: sed illos postea penè penitus deleuerunt.

1. *Reg.* 4. Permisit Deus arcam capi ab incircum-
5. *&* 6. cisis, vbi multa miracula fecit: Et cùm re-
ducer

duceretur, Bethſamitæ cum gaudio recceperunt eam. Quia verò viderũt eam, percuſſit Dominus ſeptuaginta viros de principibus & quinquaginta millia plebis.

Saule melior non erat in populo, quãdo fuit à dño ſignanter electus: & tamen cito poſt peccauit, & fuit à Deo ꝓiectus. 1. *Reg.* 7. & 15

Dauid erat minimus inter fratres, & quaſi nullius reputationis inter eos. 1. *Reg.* 16

Vnde quãdo vocati fuerũt filij Iſai, iſte neglectus vel cõtemptus fuit: tamen per illum dominus totũ populum gubernauit & totã illius progeniem ſublimauit. 2. *Reg.* 7

Satis eſt mirabile, quãdo Samuel propheta à muliere phytoniſſa legitur ſuſcitatus. Auguſt lib. de do. Chri. dicit, Quòd fuit imago Samuelis, non ipſe propheta vel anima eius: apparuerit verò arte dæmonum ſacrilega. 1. *Reg.* 28

Notãdum, quàm expreſſè locutus eſt Deus ad Nathan de bonitate Dauid & filij eius, qui edificaturus erat templum, & tamen ambo in peccatum tam turpiter corruerunt. 2. *Reg.* 7. 11. & 24. 3. *Reg.* 11

Mirabile videtur quòd pro adulterio & homicidio Dauid, vnus tamẽ paruulus mortuus eſt: pro numeratione verò populi, ſeptuaginta millia hominũ corruerunt. 2. Reg. 24. 3. *Reg.* 11. & 12

4.Reg.2 Moriturus Dauid ordinationem fecit satis mirabilẽ:sed quia scriptura ita commendat eum, supponendum est,quòd licet crudelis in parte fuerit, non tamẽ iniusta ratione fecisse, aut factum fuisse.

3.reg.3.4 Salomoni dedit dominus tantam pro-
5.9.10. speritatẽ & pacem, quòd nõ erat Sathan
& 11 in occursum. Sapientiã quoq; & gloriam
Eccl.2 præ cunctis regibus, & tandem permisit eum dominus infatuari, deprauari, & ei multiplices aduersarios suscitari.

3.Reg.11. Præcepto domini per Esaiam prophe-
& 12 tam prefectus est Ieroboam super decem tribus, qui tamen populum ad idololatriam malitiosè induxit.

3.Reg.13 Occidit Leo virum Dei, qui prædixit Ieroboam destructionẽ altaris,& de carnibus ipsius mortui non comedit.

3.Reg.21 Cùm esset Achab sceleratissimus, & audiret pœnam sibi pro criminibus infligẽdam, cœpit exterius humiliari, & dominus pœnam infligere prorogauit.

4.Reg.1 Terribile fuit, quòd duos principes quinquagenarios,cum quinquaginta viris, fecit Elias igne descendente desuper subito deuorari.

4.reg.10 Iehu rex Israël maximo zelo persecutus est Baal cultores, ita quòd dñs ipsius opera cõmendauit, & tamen ab idololatria

tria vitulorum Ieroboam non recessit.
Manasses rex in Ierusalem, terribilia *4.Reg.21*
facinora perpetrauit, postea catenis vin- *2.Par.33*
ctus, & in Babylonẽ ductus, pœnitẽtiam
agens orauit dominũ, & exauditus fuit.
Iosias rex Iuda, cùm sanctissimã vitam *4.reg. 23*
duxisset, tandẽ perrexit vt dimicaret con- *2.Pa.35*
tra Nechao regem Aegypti, dicentem ei:
Desine aduersus dominũ facere, qui me-
cum est, ne interficiat te. Non acquieuit
sermonibus Nechao ex ore Dei, & male
successit ei, sagittis fixus periit.
Ciuitatem sanctam electam, speciali- *Exod. 3.*
ter dilectam, peculiarem populum, quem *& infra.*
de Aegypto mirabiliter eduxerat per de- *Iosu.3*
sertum in terrã promissionis introduxe- *4.reg.17.*
rat, permisit Deus per Chaldæos, & Assy- *& 18*
rios deuastari, & mirabiliter captiuari, vi- *Hie.25*
debaturq; quòd de illis penitus non cu-
raret, dicitur tamen Tob.13.
Confitemini domino filij Israël, quo- *Tob.13*
niam ideo dispersit vos inter gentes quæ
ignorant Deum, vt enarretis mirabilia
eius, & faciatis scire eos, quia nõ est alius
Deus præter eum.
Tobias post tam pia opera misericor- *Tob.2*
diæ, quibus solicitus erat, excæcatus est,
cuius causam non intelligentes cognati
eius scandalizati insultabant ei.

Iudith 2. & 3 Satis mirabile potuit reputari, quare tot regna permisit Deus ab Holoferne nequissimo subiugari.

Esth. 3 Item de Aman qui fuit superbissimus & crudelissimus, & tamē fuit post regem super cunctos principes exaltatus.

Iob 1.2 Mirabantur & scandalizabantur amici Iob super eum, quem videbant, tam grauibus flagellis afflictum cuius tota vita, & liber, diuinam manifestè indicat prouidentiam.

*4.Re.*45. *Hier.* 25. & 37 Diuina iustitia punit interdum malos homines per peiores, sicuti filios Israël & Iuda per Nabuchodonosor, & Chaldęos: Vnde Esa.10. Væ Assur virga furoris mei, &c. Non solum super populum fidelē & bonum instituit Dominus principem vel prælatum, verum etiam super omnes.

Rom. 13 Non enim est potestas, nisi à Deo.

Ionæ 3 Præcepit Dominus Ionæ vt prædicaret adhuc quadraginta dies, & Niniue subuerteretur. Et tamen sciebat Dominus Niniuitas pœnitentiam acturos, & non taliter puniendos.

*1.Mac.*1 Permisit Dominus vt Antiochus prophanaret illud venerabile templū, & succenderet ciuitatē sanctam, & faceret ibi innumeras cædes innocentum.

*1.Mac.*1 Tempore Antiochi Epiphanius, qui

templ

templum Ierusalem destruxit prophanauit, multos Iudæos torsit crudeliter, & occidit. Poterat videri multis, quòd magna confusio erat & deordinatio in regimine vniuersi. Veruntamen ex illis malis elicuit Dominus malorum punitionem, quorundam correptionē multorū etiam tunc interfectorū virtutes & merita fuerunt multipliciter augmentata. Vnde 2. Machab. cap. 6. & ita legitur. 2. 3. & 6 2. *Mac.* 5. & 6

Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter aduersos casus, sed reputent ea quæ acciderunt non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri. 2. *Mac.* 6

Nam & Iudas Machabæus, Ionathas, & Simon fratres eius, fuerūt viri quo ad Deū & homines fidelissimi & strenuissimi, & tamen satis miserabiliter mortui. 1. *Mac.* 9

Nam Iudas in bello contra Bacchidem cecidit: Ionathan verò cum duobus filijs Triphon occidit: Simonē autem & duos filios eius Ptolemæus filius Athenobi inebriatos proditoriè iugulauit. 1. *Mac.* 12 2. *Mac.* 15

Mirum fuisse videtur, quòd Eleazarus vir ætate prouectus, & illi septem fratres tam crudelia sustinuerūt pro diuina lege tormenta, nec tamen Deus ibi aliquam vindictam in tyrannos ostendit. 2. *mac.* 6. & 17

Matt.2 Voluit dominus puer existēs in Aegyptum deferri à facie Herodis, & permisit loco sui innocentes occidi: Sed in hoc ipsis infantibus melius prouidit. nūquam enim tantū bonū prouenisset iis, si Herodes eos honorare curasset, quātum prouenit eis ex hoc, q̄ eos occidi mandauit.

Matt.8 Audita fide Cēturionis miratus est dominus, & sequentibus se, dixit: Multi venient ab Oriente & Occidente & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum: filij autem regni huius eiicientur foras in tenebras exteriores.

Luca 9 Quidam Scriba obtulit se ad sequen-
Matt.8 dum Dominū, & nō fuit admissus. Alium verò inuitauit ad sequendum, qui nō voluntarius videbatur, vnde dixit: Permitte me sepelire patrem meum.

Mat.11 Fecit Dominus virtutes in Chorozaim
Luc.10 & Bethsaida, vbi parum profuit, & non fecit in Tyro & Sydone, vbi si fecisset multum profuisset.

Mar.6 Permisit Deus Ioannē Baptistā exemplar totius sanctitatis, ab Herode vilissimo adultero decollari. Stuporē autē auget, quia hoc factū fuit ad instantiā meretricis, nec aliqua vindicta legitur in Euāgelio subsecuta, non in puellam, non in adulterā, nec in ipso Herode Tetrarcha.

In

In dominica passione per sceleratissi- *Matt.*17
mam hominũ iniquitaté impleuit Deus *Mar.*15
circa redemptioné humani generis suam *Luc.*22
benignissimam voluntaté, vnde dixit Pe- *Ioan.*18
trus, Deus autem quæ prænunciauit per *Actu.*3
os omnium prophetarum, pati Christum
suum sic impleuit &c.

Petrus princeps apostolorum & caput *Matt.*27
ecclesiæ, ipso permittente, ter Christum *Ioan.*18
negauit.

Thomas, qui tam confidenter dixerat *Ioan.*11.
eamus & nos & moriamur cũ eo, de re- & 20
surrectione dominica dubitauit. Ex qui-
bus secutum est, quòd Petrus fuit mitior
erga peccatores, & fuerunt in fide soli-
dati fideles, vel in fide trepidantes. Ha-
betur etiam ex hoc quòd nullus debet
de sua firmitate præsumere. Et quòd siue
quis ceciderit à fide, siue dubitauerit non
debet de Dei misericordia, & consequé-
da venia desperare.

Ex hoc quòd Iudas Apostolus & di- *Mat.* 26.
spensator Domini in enorme peccatum & 27
cecidit nec resurrexit, retunditur omnis
præsumptuosa securitas, qua nullus pro
statu quem habeat, vel pro actu quem fa-
ciat, debet altum sapere, sed timere.

Quoniã Apostoli duces fidelis populi *Actu.*4
fuerunt, tamen in carcere cum diligentia

custoditi, poterat videri aliquibus infirmis, quòd Deus tempore nouellæ fidei, non debebat talia permisisse, sed ex hoc ipso fideles fuerũt mirabiliter consolati, & aduersarij fidei confutati.

*Actu.*11 Simile accidit de solo Petro, quando fuit ab Herode captus, & incarceratus, & per angelum miraculosè eductus.

*Act.*7 Magna fuit iniquitas Stephanum lapidare, & tamen inde multa bona superna prouidente clementia, prouenerũt. Nam ipse fuit in cælo gloriosè coronatus in terra abundantius honoratus, oratio autem sua; quam ibi fecit, nobis Paulum acquisiuit & omnibus posteris reliquit mira patientiæ & charitatis exempla.

*Actu.*8 Lapidato Stephano, facta est magna persecutio in ecclesia quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter apostolos, ita quòd videbatur ad cultum Christianæ religionis ingerere detrimentũ, sed dispersi discipuli euangelizabant verbum Dei; ita quòd hoc ipso ecclesia fuit amplius dilatata.

*Actu.*13 Prædicantibus Paulo & Barnaba Iudæis, & illis repellentibus verbum Dei, assumpserunt ipsi occasionem gentibus prædicandi.

Facta

Facta est dissensio inter Paulum & Barnabam propter Ioannem Marcum, quem Paulus nolebat recipere, eo quòd defecisset ab eis. Barnabas autem volebat illum secū assumere, ita quòd ab inuicem discesserunt, ex quo videbatur scādalum debere sequi: sed disponente Deo, magnus secutus est fructus, quia pluribus prædicatum est verbum Dei. *Actu.* 15

Grandia facinora cōmittebant illi qui egregium doctorem Paulum incarcerabant, & à prædicatione ipsum cessare cogebant: poterat etiam multis videri quòd hoc magnum incōueniens erat, & quòd Deus hoc permittere non debebat. Et tamen notandum est valde, quòd ex tantis impedimentis & damnis diuina prouidētia multas vtilitates ostendit & effecit: nā inde meritū Pauli creuit: sic etiam maiora virtutū exempla reliquit, & melius docuit per opera quā prius fecisset per verba: puta, in carcerē positus scripsit absentibus & remotis; nec tantū profuit Ecclesiæ prædicando, quantū profuit epistolas transmittēdo. Vnde si in vna ciuitate, vel prouincia fuisset ab omnibus honoratus, & libenter auditus, nō habuisset occasiones ad diuersos populos transeūdi: quando ergo persequebantur eum Iudæi, vel *Actu.* 13. 16. 17. 22. & 23

quicunque alij de ciuitate in ciuitatem, verbum Dei pluribus prædicabat: quādo in carcere tenebatur, epiſtolas faciebat: quando reſiſtebant ei Iudæi, ad gentes conuertebatur: vt Actu.13. Quoniam repellitis, &c. ecce conuertimur ad gentes.

Actu.35. & 28 Rurſus etiam, quia in Syria Felicem & Feſtum iudices habuit iniquos, compulſus eſt Cæſarem appellare, ſicq; Romam venit, quám ſua prædicatione, & doctrina ſalubriter illuſtrauit, & paſſione fœliciter decorauit.

De benignitate Dei, ad ſeruos ſuos.

CAPVT III.

Gene.18 ABrahā loquens cum Domino, & petens vt parceret Sodomitis, mira fiducia vtebatur, & viſus fuiſſet apud homines importunus, ſed Dn̄s ei ſemper benigne reſpondit, & quod petebat cōceſſit.

gene. 28. 31. & 33 Fugienti Iacob iram fratris, Dominus clementer apparuit, & poſt ipſum redeūtem in patriam ſuam, ab inſecutione ſoceri ſui liberauit.

Gene. 32 Magna fiducia vſus eſt Iacob, orando Dominum dicens: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.

Exod. 32 Ait Dominus ad Moyſen. Cerno quòd populus iſte duræ ceruicis ſit, dimitte me

vt ira

vt irascatur furor meus contra eos. Quasi diceret, tu me tenes, nec possum hos peccatores conterere nisi dimittas me.

Loquebatur Dominus ad Moysen sicut loqui solet homo ad amicum suum ipsumq́; ab æmulis suis & detractoribus defendebat. *Exod.* 33 *Num.* 12. *&* 14

Balach vocauit Balaam, vt malediceret filiis Israël, sed Dominus econtrario per illum benedixit eis, vt recitatur. *num.* 2.3 *Iosue* 24

Obediuit Dominus voci Iosue dicenti: Sol contra Gabaon non mouearis. *Iosue* 10

Gedeon à Domino bis petiit signum in vellere, vtrum deberet victoriam de hostibus obtinere. *Indic.* 6

Mirum fuisse dicitur de hoc quòd Dominus plerunque non fuit indignatus in abiectione sui, sed contemptu seruorum Dei, ipse reputauit se contemni, vt patet in Samuele, Non te abiecerunt, sed me, dicit Dominus: 1. *Reg.* 8

Nota etiam quàm pie locutus sit Dominus ad Nathã de Dauid & domo eius in futurum. 2. *Reg.* 7

Quamuis posteri Dauid multipliciter & grauiter peccauerũt, tamen opera eius bona frequenter memorantur & propter illa multoties pepercit Dominus peccatis illorum. 3. *Reg.* 12 *&* 15

Ex

3. Reg. 17. *& 19* Ex præcepto domini Corui deferebant panem & carnes Heliæ, & postea Angelus Domini panẽ & aquã eidem ostendit.

2. Pa. 30 Ezechias rex Iuda dixit: dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum; & non imputabit eis quòd minus sanctificati sunt.

Tob. 6. 7. 8. *&* 11. Misit Dominus Angelum suum qui Tobiam iuniorem duxit & reduxit, dæmonium ab eius vxore compescuit, gaudium parentibus eius fecit; seniorem Tobiam à cecitate curauit, & totam domum eius bonis omnibus repleuit.

Hiere. 7. Videbatur quasi dominus timere offensam Hierem. cum vellet populũ propter peccata sua omnino delere, dicebat enim cap. 7. Proiiciam vos à facie mea &c. tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationẽ; & non obsistas mihi, quoniam non exaudiam te.

Dan. 3 Planum est, quòd Deus est cum seruis suis in tribulatione: vnde Nabuchodonosor vidit cum Azaria & sociis suis, similem filio Dei in fornace candenti.

Dan. 13 Exaudiuit Dominus vocem Susannæ, & quia per impudicos senes presbyteros iniustè fuerat condemnata, per continentem puerum Danielem fuit iusto iudicio liberata.

Cùm

Cùm Daniel esset in Babylone in lacu Leonũ, misit ei de longinquo, scilicet de Iudæa prandiũ per Habacuc prophetam. *Dan.14*

Præparauit Dominus piscem grandem vt deglutiret Ionam, qui tametsi propter inobedientiam videbatur iustè meruisse pœnam; tamen ipsum liberauit. *Ionæ 2*

Machabæus & qui cum eo erant pugnantes contra Timotheum, habuerunt manifestè de cælo auxilium, apparuerunt enim viri quinq; in equis &c. Postea verò alia vice euntes ad prælium contra Lysiam, apparuit præcedens eos eques in veste candida armis aureis hastam vibrans. *2. Mach. 10. & 11*

Mira erat benignitas in Saluatore qui circuibat sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem, quod nisi fecisset, multi infirmi accedere ad eum non potuissent. *Matt. 4. 8. & 9*

Leproso dicẽti, Domine si vis, potes me mundare, pie respondit, & benignè fecit, extendens enim IESVS manũ tetigit eũ, dicẽs: Volo mundare. Sacerdotes autem huiusmodi homines habebant horrori. *Matt. 8 Luc. 8*

Statim post vocationem Matthæi discubuit Dominus in domo eius. *Matt. 9*

Cùm secessisset Dominus in desertum, vidit turbam multam & misertus est eis, & curauit languidos eorum. Vespere autem *Marc. 2 Luca 5*

Mat. 4 tem facto, dixerũt discipuli: Dimitte turbam. IESVS autem tanquam liberalissimus, ait illis: Date eis vos manducare.

Mat. 14 Petrus incipiẽs mergi clamauit, dicẽs: Domine saluum me fac, & continuò IESVS extendens manum apprehẽdit eum.

Mar. 26 Saluator bis in domo Simonis leprosi
Mar. 14 benignè discubuit.

Luca 7 Mariam Magdalenam pie defendit &
Ioan. 12 contra Pharisæum, male de ea cogitantem, & contra sororem propriam de illa conquerentem. Item & contra discipulos propter effusionem vnguenti in eam frementes.

Luc. 15 Ineffabilis pietas Dei multum ostenditur, in exẽplo de filio prodigo, vbi dicit: Cùm adhuc longè esset filius vidit illum pater suus, & misericordia motus est, & occurrens cecidit super colũ eius, & osculatus est eum. Idem petebat fieri sicut vnus de mercenariis, pater interrupit verba & recepit eum in filium.

Ioan. 9 De facili dominus recepit illos quos mundus eiicit. Vnde cæcus ille natus, à Domino illuminatus postquam fuit à synagoga eiectus, statim à Domino receptus est.

Luc. 19 Mira fuit Christi benignitas quando ad domum publicani Zachæi, qui eum

videre

videre cupiebat ſeipſum inuitauit, & eiuſdem domui benedixit.

Cùm protuliſſet Dominus indiſtinctè, Vnus ex vobis me tradet, ſequitur. Cùm recubuiſſet Ioannes ſuper pectus IESV, ait: Domine quis eſt? ecce quàm magna benignitas & familiaritas. *Mat.26* *Mar.14* *Luc.22* *Ioan.13*

Promiſit ſaluator diſcipulis, de ſuo receſſu contriſtatis, quia pater alium Paracletum daret eis, quod adimpletum optimè die Pentecoſtes, quando ſpiritus ſanctus eos taliter roborauit, conſolatus eſt, illuſtrauit, vel docuit. *Ioan. 14. 15. & 16* *Actu.2*

Venientibus ad capiendum Dominum miniſtris pontificũ dicitur eis: Si me quęritis ſinite hos abire. Sciebat enim ꝙ non erant parati ad martyrium ſuſtinendum. Idcirco cleméter infirmitati eorum condeſcendens, voluit quòd parceretur eis. *Ioan.18*

Petiit latro vt Dominus meminiſſet eius cum veniſſet in regnum ſuum. Dominus autem plus conceſſit quàm ille peteret, dicés, Hodie mecum eris in paradiſo. *Luc.23*

Magna fuit Chriſti pietas, qui nec Petrum, qui ter eum negauit, repulit, ſed benignè reſpexit. *Luc.22*

Nec Thomam in dubitatione reliquit, ſed ſe palpandum manifeſtè exhibuit. *Ioan.20*

Dum lapidaretur Stephanus vidit Do- *Actu.7*

minum in cælis ſtantem tanquam paratum ad ipſum fortiter adiuuandum.

Actu.9 Item Paulum in actu perſecutionis exiſtentem: excæcauit, proſtrauit, vocauit, & conuertit.

Apoc.1.et per totū. Beato Ioanni in inſula Pathmos exulanti, multam benignitatem Dominus oſtendit, apparendo ei, & angelum ſuum mittēdo, qui eum multipſici reuelatione conſolatus eſt.

De conſolatione diuina.

CAP. IIII.

*Gene.*12. 13. 15. 17. & 18. POſtquam Abrahā exiuit de terra ſua, ad mandatum Domini, ipſe dominus conſolatus eſt eum, diuerſis apparitionibus & reuelationibus.

Gen. 28. 31. & 32 Fugienti Iacob à facie fratris ſui, & ſuper lapidem dormienti, Labāq; ſocerum cùm in patriam rediret fugienti apparuit Dominus, & ei magnam conſolationem infudit.

Exo. 3 *et infra* Apparuit Dominus Moyſi exulanti & oues paſcenti, quod non accidit ei quandiu nutriebatur in domo Pharaonis.

*Exod.*16 Filiis Iſraël pluit manna in deſerto è cœlo, carnes quoque & aquam pluries Dominus miraculosè dedit.

*Num.*11 *Exod.*24 Moyſes in monte exiſtens quadraginta diebus, & totidem noctibus non manduca

ducauit, nec bibit, reficiebatur enim diui- *&* 34
no eloquio.

Dixit Dominus ad Iosue, nõ dimittam *Iosue* 1
nec relinquã te, cõfortare, & esto robust⁹.

Præcepit Dominus vt Corui portarent 3. *Reg.* 17
bis in die panem & carnes Eliæ.

Post hęc apparuit Dominus ei, cũ fuge 3. *Reg.* 19
ret Iezabel, cuius ꝓphetas fecerat occidi.

Efficaciter Dominus cõsolatus est Eze 4. *Reg.* 19
chiam regem per prophetam & per ange
lum, qui occidit centum octogintaquin-
que millia de exercitu regis Assyriorum.

Exauditæ sunt eodem tempore oratio *Tob.* 3. 8
nes Saræ & Tobiæ, & missus est angelus *&* 11
Domini, qui curaret ambos, Sarã, videli-
cet à dæmonio, viros illius interficiẽte, &
Tobiã seniorẽ à cæcitate & paupertate.

Populum Israël existentem in angustia *Iudith* 7.
& timore, prę exercitu Holofernis digna 8. 14. *&*
tus est Dominus per manum vnius fœmi 16
næ mirabiliter consolari.

Conuertit Dominus luctũ Iudæorum *Esth.* 8.
in gaudiũ, quando ipsi procurante Esther *&* 9
hostes suos qui ad iugulationem illorum
separauerant occiderunt.

Notabile est ꝙ quando populus Israël 1. *Reg.* 24
fuit in magna afflictione, supple tempore *&* 25
captiuitatis Babyloniæ, plures habuit
prophetas quã tẽpore Salomonis, quãdo

Iere. 26. fuit in maxima proſperitate: nã Ieremias
27.28. *et* fuit in Iuda, Ezechiel & Daniel in Caldęa.
29 Angelus Domini deſcendit cũ Azaria
Ezech. 1 & ſociis eius in fornacẽ & excuſſit flam-
Daniel. 1 mam ignis de fornace: & fecit mediũ for-
& 3 nacis: quaſi ventum roris flantẽ, per quod
apparet, ꝙ omni loco, omni tẽpore para
ta eſt diuina pietas hominem cõfortare.
Dani. 6. Danielẽ bis poſitũ in lacũ leonũ cõſo-
& 14 latus eſt Dominus, primò mittẽdo ange-
lũ, qui leonũ ora cõcluſit. Secũdò per Ha
bacuc prophetam, quem de Iudæa in Cal
dæam cum cibo per angelũ trãſportauit.
Dani. 13 Suſannã calumnioſè damnatã, eripuit
Deus ex inſperato per puerum Danielẽ.
1. *Mach.* Machabæus & qui cum eo erant viden
10. *&* 11 tes adiutorem à Deo ſibi miſſum, benedi
xerunt miſericordem Dominum & con-
ualuerunt animis.
Ioan. 14 Bene impleuit Dominus promiſſionẽ
Actu. 2 apoſtolis factam, quando dixerat eis, aliũ
ſe miſſurum paracletum, quando miſit eis
ſpiritum ſanctum, qui eos tam copioſè
docuit, conſolatus eſt, & roborauit.
2. *Cor.* 1. Fœlix Paulus in hac vita, qui dicebat ſe-
& 7 curè: Benedictus Deus & pater Domini
noſtri IESV Chriſti, & pater miſericor-
diarũ, & Deus totius cõſolationis qui cõ
ſolatur nos in omni tribulatione noſtra.

Et ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis ita per Chriſtum abundat conſolatio noſtra, & repletus ſum conſolatione.

Eccleſia habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore domini, & conſolatione Spiritus ſancti replebatur. *Actu.* 9

Petro in carcere Herodis vincto miſit Dominus angelum ſuum, qui de manu Herodi & Iudęorum liberauit eum. *Actu.* 12

Paulo & Sila laudãtib⁹ Deũ in carcere, ſubito terręmot⁹ fact⁹ eſt magn⁹, & aperta sũt oſtia, & omniũ vincula ſunt ſoluta. *Actu.* 16

Dixit Dominus per viſionem nocte Paulo cùm prædicaret Corinth. Noli timere, ſed loquere, & ne taceas, propter quod ego ſum tecum. *Actu.* 18

Cum eſſet Paulus in cuſtodia Claudij tribuni detẽtus, nocte aſſiſtens ei Dominus ait: Conſtans eſto Paule, ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem, ita oportet te Romæ teſtificari. *Actu.* 23

Confortare volens eos Paulus qui ſecum in naui erant, ait: Aſtitit mihi hac nocte angelus Dei, dicens: Ne timeas Paule, Cæſari oportet te aſſiſtere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigãt tecum. *Actu.* 27

Cùm beatus Ioannes apoſtolus eſſet in Pathmos inſulam relegatus, diuina reuelatione fuit multipliciter conſolatus. *Apoc.* 1

De benedictione quam Deus dat homini.

CAPVT V.

Genes.1 CReauit Dominus hominem ad imaginem & similitudinem suam, masculum & fœminam creauit illos, benedixitque eis, & ait: Crescite & multiplicamini & replete terram.

Genes.9 Benedixit Dominus Noë, & filiis, & dixit ad illos: Crescite &c. terror vester & sit super cuncta animalia &c.

Genes. 12 Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua, benedicam tibi & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus.

Genes.17 Super Ismaël exaudiui te, dixit Dominus ad Abraham. Et ecce benedicam ei, & augebo, & multiplicabo eum valde.

Gene. 26 Dominus benedixit Isaac & locupletatus est & ibat proficiens.

Genes.30 Loqués Iacob Domino & auũculo suo Laban, ait: Modicum habuisti antequã venirẽ ad te, & nunc diues es effectus, benedixitq; tibi Dominus, ad introitũ meum.

Genes.32 Iacob in oratione luctans cum angelo, ait: Nõ dimittã te, nisi benedixeris mi-

Genes.39 hi, sequitur: Et benedixit ei in eodẽ loco.

Benedixit Dominus domui Aegyptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus quàm in agris, cunctam substantiam eius.

Habit

Habitauit arca Domini, in dño Obededō Gethæi trib⁹ mēſibus, & benedixit Dominus Obededō & omnē domū eius. 2. *Reg.* 6

Loquebatur ſathan ad Deum de Iob dicens: Operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra. *Iob* 1

Item ſcribitur: Dominus benedixit Iob in nouiſſimis magis quàm in principio. *Iob* 42

Aſcenſurus in cælum Saluator eduxit diſcipulos in Bethaniam, & eleuatis manibus ſuis benedixit eis. *Luc.* 24 *et Act.* 1

Deſiderāda eſt illa benedictio quā dabit Dominus electis in die iudicij, quādo dicturus eſt, Venite benedicti patris mei. *Mat.* 25

De maledictione qua Deus maledicit hominì. CAPVT VI.

SErpens primo legitur à Deo maledictus fuiſſe: Maledictus eris inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuum gradieris &c. Et poſtea ad pœnam hominis dictum eſt; Maledicta terra in opere tuo. *Geneſ.* 3 *Ibidem.*

Cain quoq; poſt mortem fratris ſui dictum eſt: Maledictus eris ſuper terrā &c. *Gene.* 4

Lamētans Ieremias excidium ciuitatis Hieruſalem, dixit: Repulit dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ. *Thre.* 2

Daniel in oratione ſua dicebat: Stillauit ſuper nos maledictio. Et nota quòd ma- *Danie.* 9

ledictio super peccatores dicit stillare, sed super iustos benedictio inundare. Eccl. 39
Eccl. 39 Benedictio illius quasi fluuius inundabit.
Mala. 2 Sacerdotibus malis loquens Dominus per Malachiam prophetam, dixit: Maledicam benedictionibus vestris.
Matt. 21 Ficus habens folia sine fructu, maledi-
Mar. 11 cta fuit à Domino, & continuò aruit.
Matt. 25 Nimis erit terribilis illa maledictio cõtra reprobos proferenda in die iudicij. Ite maledicti in ignem æternum.

De benedictione qua homo benedicit Deum. CAP. VII.

Genes. 14 MElchisedech rex Salem occurrens Abraham reuertenti à cæde, ait: Benedictus Dominus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt.
Iudic. 5 Obtenta victoria de Sisara, Delbora, & Barach cecinerunt, dicentes: Qui sponte obtulistis de Israël animas vestras ad periculum, benedicite Domino.
Ruth 4 Videntes mulieres q; Booz accepisset Ruth vxoré cõgratulantes Noëmi socrui eius, dixerũt: benedictus domin⁹ q nõ est passus vt deficeret successor familiæ tuæ.
1. Reg 17 Post victoriã quam dedit Deus Dauid
Psal. 147 de Goliath Philistæo, dicitur fecisse psalmum, Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium.

Cùm

Cùm audiſſet Hyran verba Salomonis 3.*Reg*.5
lætatus eſt valde, & ait: Benedictus Deus
qui dedit Dauid filium ſapientiſſimum ſu
per populum hunc.

Aedificato templo dixit Salomon co- 3.*Reg*.8
ram vniuerſo populo, Benedictus Deus
Iſraël qui locutus eſt ex ore ſuo ad Dauid
patrem meum.

Fecit Dauid principem ad cõfitendum 1.*Par*.16
Domino, Aſaph & fratres eius: ſequitur,
Benedictus Dominus Deus Iſraël ab æter
no vſque in æternum extremum, & dicat
omnis populus, Amen.

Dauid rex lętatus eſt gaudio magno & 1.*Par*.29
benedixit Domino coram vniuerſa mul-
titudine.

Videns Eſdras animum Artaxerxis bo 1.*Eſd*.7
num erga Iudæos, dixit: Benedictus Deus
patrem noſtrum, qui dedit in corde re-
gis, vt glorificaret domum Domini.

Cùm aperuiſſet Eſdras librũ Regis ſte- *Eſdr. ſeu*
tit omnis populus, & benedixit Eſdras *Nehe*.8
Domino Deo voce magna, & reſpondit
omnis populus, Amen.

Completo muro ciuitatis Ieruſalẽ ſub 2.*eſd. ſeu*
Eſdra, & Nehemia, dixerunt Leuitæ, Sur- *Nehe*.9
gite & benedicite Deo noſtro ab æterno
& vſque in æternum.

Sara filia Raguelis cùm cõpleret ora- *Tob*.3

 tionem

tionem, dixit: benedictũ est nomen tuum Deus patrem nostrum.

Tob. 4 Filium suum instruens Tobias, dixit inter cætera: Omni tẽpore benedic Deũ, & pete ab eo vt vias tuas dirigat.

Tob. 8 Raguel & vxor eius vidẽtes, quod Tobiam iuniorem non læserat dæmonium, dixerunt: Benediximus te Domine Deus Israël quia non contingit nobis quemadmodum putabamus.

Tob. 12 Occultè monuit Tobiam & filiũ eius Raphaël vt benedicerent Deum cæli, dicens: Benedicite Deũ cęli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei.

Tob. 13 Recuperato visu & auditis sermonibus Raphaelis, aperiens Tobias os suum benedixit Dominum, & dixit: Magnus es Domine in æternum &c.

Iudith 13 Ozias princeps populi Israël videns Iudith cum capite Holofernis, dixit: Benedictus Dominus qui creauit cælũ & terrã.

Danie. 2 Danieli nocte per visionẽ mysterium reuelatũ est, & benedixit Deo cæli, & ait: Sit nomen domini benedictum à sæculo, quia sapiẽtia & fortitudo eius sunt, & ipse mutat tempora & ætates.

Danie. 3 Ananias & socij eius missi in caminum ignis ambulabant in medio flammæ laudantes & benedicẽtes Dño. Et rex Nabu-

chodonosor postea viso tanto miraculo, ait: Benedictus Deus Sidrach, Misach &c.

Obtenta de hostibus victoria, & ædificato altari sub Iuda Machabæo, filij Israël adorauerunt, & benedixerunt in cælo Deum, qui prosperauit eos. *1. Mac. 4*

Propter Heliodorũ volentem spoliare templum Domini, diuina virtute terribiliter flagellatũ, benedixerũt omnes Deũ, quia magnificabat locum suum &c. *2. Mac. 3*

Machabæus & qui cum eo erant videntes auxiliũ à Deo sibi missum benedixerunt simul misericordiam Dominum, & conualuerunt animis. *2. Mach. 10. & 11*

Nato Ioanne Baptista apertum est os Zachariæ, & prophetauit, dics: Benedictus Dominus Deus Israël. *Lucæ 1*

Cùm inducerent puerum Iesum parentes eius in templum. Simeõ accepit eum in vlnas, & benedixit Deum, dicẽs: Nunc dimittis seruum tuum Domine &c. *Lucæ 2*

Post ascensionẽ Domini erant in templo laudantes & benedicentes Deum. *Luc. 24*

Tribulationes patiens Paulus dicebat: Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi. *2. Cor. 1*

Similiter Petrus dixit, Benedicere Deũ est quasi opus vel officium paradisi. *1. Pet. 1*

Nã Ioannes in Apoc. dicebat: Et omnẽ *Apoc. 5*

creaturam quæ in cælo eſt, ſuper terram, & ſub terra, & mare, & quæ in eo, omnes audiui dicẽtes: Sedẽti in throno & agno, benedictio, honor, & poteſtas in ſecula ſeculorum.

De benedictione qua homo homini benedixit. CAPVT VIII.

Gene. 14 MElchiſedech rex Salem occurrit Abrahæ benedicẽs: & ait, Benedictus Abraham Deo excelſo &c.

Gene. 22 & 28 Benedixit Iſaac Iacob, dicens: Det tibi Deus de rore cæli & pinguedine terræ, abundantiam frumenti & vini &c. Et in cap. ſequenti eidem benedixit.

Gene. 27 Cùm Eſau vlulatu magno fleret, Iſaac dixit ad eum: In pinguedine terræ, & de rore cæli deſuper erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies.

Gene. 47 Introduxit Ioſeph patrem ſuum Iacob ad Pharaonem, qui benedicens illi, & interrogatus ab eo quot ſunt dies annorũ vitæ ſuæ, reſpondit &c.

Gene. 48 Benedixit Iacob filius Ioſeph, & ait: Deus in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, benedicat pueris iſtis, loquebatur de Manaſſe & Ephraim, quos pater eorum rogauerat per patrem benedici.

Ibid. 49 Poſtmodũ etiam benedixit Iacob ſingulis filiis ſuis benedictionibus propriis.

Extẽdés Aaron manum ad populum benedixit eum. *Leuit.9*

Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Sic benedicetis filiis Iſraël: Benedicat tibi Dominus & cuſtodiat te, oſtẽdat tibi Dominus faciem ſuam. *Num.6*

Dixit Balam filius Beor ad Balach, ad benedicẽdum adductus ſum: benedictionem prohibere non valeo. *Num. 23*

Non pernoctabit apud te pignus pauperis, ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum vt dormiens in veſtimento ſuo benedicat tibi. *Deut.24*

Moyſes homo Dei benedixit filiis Iſraël ante mortẽ ſuam, & ait: Dominus de Syna venit, & de Seir ortus eſt nobis. *Deut. 33*

Vocauit Ioſue Rubenitas & Gadditas, & dimidiam tribum Manaſſem, dixitq́; ad eos: Feciſtis omnia quæ vobis præcepit Moyſes, benedixitq́ue eis, & dimiſit eos. *Ioſue 22*

In cantico pro victoria habita de Siſara dicitur: Benedicta inter mulieres Iahel vxor Aber Cinęi, & benedicatur in tabernaculo ſuo. *Iudic.5*

Noëmi vidẽs Ruth nurum ſuã à Booz fuiſſe honoratam, dixit: Benedictus ſit à Domino, quoniam eãdem gratiam quam præbuerat viuis, ſeruauit mortuis. *Ruth 2*

Commendauerat Booz Ruth, quæ ad *Ruth 3*
Deum

Deum Iſraël confugerat, & ait: Benedicta es à Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti.

1.*Reg*.2 Heli benedixit Elcanę & vxori eius, dixitque ei: Reddat tibi Dominus ſemen de muliere hac, pro fœnore quod commodaſti Domino.

1. *Reg*.23 Nuntiauerũt Ziphæi Sauli q̃ Dauid latitaret apud eos. Dixitq; Saul, Benedicti vos à Domino, quia voluiſtis luctũ meũ.

2.*Reg*.2 Nuntiatum eſt Dauid quòd viri Iabes Galaad ſepeliſſent Saul, dixitque ad eos, Benedicti vos à Domino, qui feciſtis hãc miſericordiam cum Domino veſtro Saul & ſepeliſtis.

3.*Reg*.8 Conuertit rex Salomon faciem ſuam & benedixit omni eccleſiæ Iſraël: omnis autem eccleſia Iſraël ſtabat.

1. *Par*.16 Cùm compleſſet Dauid offerens holocauſta & pacifica, benedixit populo in nomine Dñi, & diuiſis vniuerſis per ſingulos à viro vſq; ad mulierem tortam panis.

Tob.7 Apprehendens Raguel dexteram filiæ ſuæ, dexteræ Tobiæ tradidit, dicẽs: Deus Abrahã, Iſaac, & Iacob, vobiſcũ ſit, & ipſe cõiũgat vos, impleatq; benedictionẽ ſuã in vobis. Oſculatus eſt Tobiam, & plorãs ſuper collũ eius, dixit: Benedictio tibi ſit fili mi, quia boni & optimi viri filius es.

Gab

Gabellus ingressus domũ, inuenit To- *Tob.9*
biam, & fleuit, dicens: Benedicat te Domi
nus Israël, quia filius es viri optimi & iu-
sti timentis Deum.

Ozias princeps populi Israël, dixit ad *Iudith* 13
Iudith: Benedicta es tu filia à Domino
Deo excelso præ omnibus mulieribus su-
per terram: & postea vniuersi presbyteri
omnes vna voce dicentes: Tu gloria Ieru *Iudith* 15
salem, tu lætitia Israël &c.

Factum est cùm audiret salutationem *Lucæ* 1
Mariæ, Elizabeth exclamauit, & dixit: Be-
nedicta tu inter mulieres &c.

De maledictione qua homo domini maledicit. CAPVT IX.

PRimus inter homines Noë legitur *Gene.9*
maledixisse Chanaam nepoti suo pro
eo quod Cham pater eius nuditatem ipsius
Noë ceteris fratribus nuntiauit, cùm ma-
gis eam tegere debuisset.

Inter verba benedictionis quæ dedit *Gene.27*
Isaac Iacob filio suo. Qui maledixerit tibi,
sit ille maledictus.

De Simeon & Leui dixit Iacob patri *Gene.49*
eorum: Maledictus furor eorũ, quia per-
tinax: & indignatio eorum, quia dura.

Qui maledixerit patri, aut matri, mor- *Leui.* 20
te moriatur.

Balach misit nuntios ad Balam vt veni- *Num.22*
ret &

ret & malediceret populo Iſraël: audierat enim quòd maledictus erat, in quem maledictio deueniſſet.

Deut. 27 Multas maledictiones ponit Moyſes in eos, qui tranſgrederentur tradita illis diuina mandata.

Ioſue 6 Diruta ciuitate Iericho imprecatus eſt Ioſue, dicens: Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitauit & ædificauit Iericho.

Iudic. 9 Sichemitę inter epulas & pocula maledicebant Abimelech.

1. *Reg.* 17 Goliath Philiſtæus maledixit Dauid in diis ſuis.

1. *Reg.* 14 Saül volens perſequi Philiſtæos adiurauit populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem vſq; ad veſperam, donec vlciſcar de inimicis.

2. *Reg.* 16 Semei procedebat egrediens & maledicebat, mittebatque lapides contra Dauid, & dicebat egredere vir ſanguinum, & vir Belial.

4. *Reg.* 2 Eliſeus maledixit pueris illudentibus ei, & dicentibus: Aſcende calue, aſcende. Et lacerati ſunt quadraginta duo pueri, à duobus Vrſis.

2. *ma.* 10 Cùm Iudas Machabæus obſideret quoddam præſidium, illi qui intus erant, ſupra modum maledicebant, & ſermones nephandos iactabant.

Phar

Pharisæi maledixerunt cæco nato, per *Ioan.9*
Dominum Iesum illuminato, & dixerũt:
Tu discipulis illius sis.

Arguebant Iudæi Paulũ dicẽtes: Sum- *Actu. 23*
mo sacerdoti Dei maledicis? Sed ille ex-
cusauit se & dixit, nesciebam fratres ꝙ
princeps esset.

De seueritate Dei erga delinquentes.

CAPVT X.

GRauiter puniuit Deus peccatum pri- *Gene.3*
morum parentum, quòd ipsi crede-
bant veniale, nec ita durè puniendum
fore.

Neque Cain peccatum dissimulauit *Gene.4*
Dominus, sed damnationis sentẽtiam in
eum proferens, ait: Nunc igitur maledi-
ctus eris super terram. Cumque operatus
fueris eam non dabit tibi fructus suos. va
gus & profugus super terram eris.

Originali item mundo Deus non pe- *Gene.7*
percit, sed ipsum penè totum diluuij inun
datione deleuit.

Quinque ciuitates propter peccatũ So *Genes.19*
domiticum fœtente ignis conflagratione
cõsumptæ sunt ꝑ angelos à Deo missos.

Aegyptij persequẽtes filios Israël, sub- *Exo.14.*
mersi sunt iubente Deo, quasi plumbũ in *& 15*
aquis vehementibus.

Quia populus Amalech voluit impedi- *Exod.17*
re

re filios Iſraël euntes in terram promiſſionis, dixit Dominus ad Moyſen. Delebo memoriam Amalech de ſub cælo.

Exo. 32 Propter vitulum quem adorauerunt populi, ceciderunt vna die quaſi tria millia hominum.

Leui. 10 *Nu.* 3. & 26 Egreſſus eſt ignis à Domino & deuorauit Nadab & Abiu filios Aaron, quia arreptis thuribulis, ignem alienum & incenſum deſuper poſuerunt, & coram Domino obtulerunt.

Leui. 24 Iuſſit Dominus, puerum blaſphemum extra caſtra educi, & ab vniuerſo populo lapidari. Cùm ortum eſſet murmur populi Iſraël quaſi dolentium præ labore contra Dominum, accenſus in eos ignis Domini deuorauit extremã partẽ caſtrorum.

Num. 11 Ac poſtea cùm manna faſtidirent, carnibus quas miſerat Dominus videntibus filiis Iſraël adhuc exiſtẽtibus in dentibus eorum percuſſit Dominus populum plaga magna nimis: vt exponũt: propter ingluuiem, & voracitatem, ſeu crapulam.

Num. 12 Percuſſit Dominus Mariam lapra, quia locuta eſt contra Moyſen.

Num. 14 & 26 De ſexcentis millibus virorum & mille ſeptingẽtis triginta qui numerati ſunt nullus intrauit terram promiſſionis propter eorum murmur, præter Caleb & Ioſue,

ſicut

ſicut minatus eſt Dominus.

Ligna colligens in ſabbato fuit præcepto Domini lapidatus. *Num.* 15

Terribili morte occidit dominus Chore & cõplices eius, terra eos deglutiente, eo quòd ſtetiſſent contra Moyſen & Aaron: ac paulopoſt conſumptis ducentis quinquaginta viris qui pro eis offerebãt incenſum, xiiij. millia & ſeptingẽtos homines qui murmurauerũt aduerſus Moyſen & Aaron ignis de cælo combùſſit. *Num.* 16

Hæſitantem ad aquas contradictionis Moyſen, dominus durè increpãs puniuit: cùm tamẽ vſq; tunc, tam ſanctè & fideliter ſe geſſiſſet, ſupple, tam ad Deũ quàm ad populũ: dixit enim ad ipſum & Aaron. Quia nõ credidiſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram filiis Iſraël, non introducetis hos populos in terrã quam dabo eis. *Num.* 20

Miſit dñs ſerpentes ignitos in populũ quia tæduerit eos itineris & laboris, & dixerunt: cur eduxiſti nos de Aegypto? &c. *Num.* 21

Achan filius Charmi cum tota ſupellectile ſua periit, quia abſtulerat de anathemate Iericho. *Ioſue* 7

Pro peccato in vxore Leuitæ cõmiſſo tota tribus Beniamin, exceptis ſexcentis hominibus fuit, à Dño iubente, deleta. *Iudi.* 20

Heli peccantes filios corripuit, ſed le- *1. reg.* 2

& 4 uiter, propter quod ipſe in eis & cum eis punitus fuit. Quid ergo de illis, qui filios ſuos non corripiunt, ſed incitant ad malum verbis & exemplis?

1. *Reg.* 13. & 15 Quia Saul obtulit holocauſtum contra mādatum Samuelis, reprobatus fuit. Et quia regem Agag, Amalech, & greges ouium, reſeruauerat.

2. *Reg.* 21 Item propter peccatum Saul & domus eius quia occidit iniuſtè Gabaonitas facta eſt fames in terra & puniti ſunt homines de domo eius etiā poſt illius mortē.

2. *Reg.* 6. & 13 Adducente Dauid arcā Domini ſuper plauſtrum, Oza tenuit eam ne caderet, quia bos laſciuiens inclinauerat eam, & percuſſit eum Dominus ſuper temeritate, & mortuus eſt ibi.

1. *Par.* 13 Rationem aſſignant, vel quia irreuerenter nudam tetigit arcam, vel quia iumentis vehi fecit, quæ hominum portari debuerat humeris.

1. *Reg.* 14 Septuaginta millia hominū peſte mortui ſunt propter elationem Dauid, quādo fecit populum numerari.

3. *Reg.* 13 Vir Dei, qui venit de Iuda, & nuntiauit Ieroboam ſucceſſionem officiorū ſacerdotū eius, occiſus fuit à Leone, eo quòd contra imperiū Domini comedit panem in domo cuiuſdam prophetæ.

Quad

Quadraginta duo pueri, à duobus Vrsis sunt lacerati, pro eo quòd illuserant Eliseo dicentes, Ascende calue. 4.*Reg.*2

Si tam grauiter punitũ fuit Giezi pueri Elisei peccatum, qui cum posteris lepra percussus fuit, eo quòd clã Domino suo accepit munera à Naamã à lepra per Eliseũ curato, satis ei voluntariè data, quid erit de illis, qui accipiunt multa fraudulenter exacta, vel violenter extorta? 4.*Reg.*5

Ozias rex Iuda cœpit thuribulum, & more sacerdotum voluit adolere incensum, statimq; est orta lepra in fronte. 2.*Par.*26

Quia Ezechias ostẽdit thesauros suos nuntiis regis Babylonis, amisit eos, cùm tamen illi de terra longinqua venissent, & videbatur quòd lætanter accipi debuissent. 4.*Reg.*20

Populum peculiarem & dilectum tradidit Dominus in manus Nabuchodonosor, qui totam gentẽ crudeliter captiuauit, sanctam ciuitatem combussit, & templum destruxit. 4.*Regũ* 24.25 *Hier.*39. *&* 52

Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion &c. erit pro suaui odore fœtor, pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio. *Esaiæ* 3

Reges Babylonis filios Israël crudeliter tractauerũt, postea etiam ipsi, cum in- *Esa.*14 *Hier.*30

& 51 clita ciuitate ſua fuerunt deſtructi ſicut minatur Dominus.

2. Mac. 3 Heliodorus fuit grauiter flagellatus, eo quòd viduarum & pupillorum depoſita voluit apportare.

2. Mac. 9 Antiochus rex fuit tã graui plaga percuſſus, vt de corpore impij, vermes ſcaturirent, odore etiã illius ac fœtore, exercitus grauaretur.

Mat. 18 Seruum nequam qui noluit dimittere conſeruo centũ denarios, Dominus iratus, tradidit tortoribus quoad vſq; redderet vniuerſum debitum.

matt. 25 Inutilem ſeruũ, qui traditum ſibi non ſtuduit multiplicare talentum, præcepit Dominus illo quod habuerat ſpoliari, & in tenebras exteriores eiici.

Actu. 5 Fraus illa, quam cõmiſit Ananias conſcia Saphira vxore ſua, graui fuit vltione punita.

Actu. 12 Herodes veſtitus veſte regali, ſedet pro tribunali, populus ante acclamabat, Dei voces & non hominis. Confeſtim ergo percuſſit eum angelus, eo quòd non dediſſet honorẽ Deo, & conſumptus à vermibus expirauit.

Augu. 15. de Ciuit. Dei. c. 25

De ira & furore Dei. CAP. XI.

ATtende quòd ſecũdùm Auguſt. 15. de ciui. Dei: Ira Dei, non perturbatio animi

animi eius eſt, ſed iudiciũ, quo irrogatur pœna peccato, cogitatio verò eius & recogitatio mutandarum rerum, eſt immutabilis ratio. Neque enim, videlicet, ſicut hominẽ iratum ita Deum facti ſui pœnitet, cuius eſt de omnibus omnino rebus, tam fixa ſententia, quàm certa præſcientia. Sed ſi nõ vtatur ſcriptura talibus verbis, non ſe quodammodo familiarius inſinuat omni generi hominũ, quibus vult eſſe conſultum, vt & perterreat ſuperbientes, & excitet negligẽtes, & exerceat quærentes, & alat intelligẽtes, quod non faceret, ſi non ſe prius inclinaret & quodammodo deſcenderet adiacentes.

Quod Moyſes ducatũ populi recipere, iubente Domino, multoties recuſauit, iratus eſt Dominus in Moyſen. *Exod.* 4

Iratus eſt Dominus in Aegyptios, qui detinuerũt & afflixerunt populum ſuum, & tandem voluerũt perſequi recedentes. Sequitur, Miſiſti iram tuam. *Exo.* 14. *&* 15

Moyſes orabat Dominum, dicẽs: Cur Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum? Videlicet propter vitulum conflatilem, cui obtulerat holocauſta. *Exo.* 32

Flagrauit populus deſyderio carnium ſedens & flens. ſequitur, Iratus eſt furor Domini valde. *Num.* 11

Num. 16 Occaſione ſeditionis Chore, & cõplicum eius, dixerunt Moyſes & Aaron ad Dñm, Fortiſſimè Deus ſpirituũ, num vno peccante contra omnes ira tua deſæuiet?

Eodem. Ac poſtea deglutito Chore cum cõplicibus, ac ducentis quinquaginta viris qui incenſum offerebãt igne de cælo cõſumptis, & murmurauit omnis multitudo filiorũ Iſraël contra Moyſen & Aaron dicens: Vos interfeciſtis populum Dñi. Sequitur, Egreſſa eſt ira à Dño & plaga deſæuit. Nam quatuordecim millia hominũ & ſeptingentos viros flamma percuſſit.

Num. 25 Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab. Sequitur, Iratus Dominus dixit ad Moyſen: Tolle cunctos principes populi & ſuſpende illos.

Num. 20 Propter hæſitationẽ ad aquas contradictionis, iratus eſt Dñs contra Moyſen, ſicut ipſe dicit Deut. 1. mihi iratus eſt Dominus (ſcilicet Moyſi) propter vos dixit mihi: Nec tu ingredieris illuc, ſcilicet, in terram promiſſionis.

Deut. 11 Cauete, dixit Moyſes, ne forte decipiatur cor veſtrum, & ne recedatis à Domino, ſeruiatisq; diis alienis, & adoretis eos, iratusq; Dominus claudat cælum.

Ioſue 7 Filij Iſraël præuaricati ſunt mandatum & vſurpauerũt de anathemate. Sequitur,

Irat

Iratusq; cõtra filios Iſraël Dominus, propter peccatum Acham.

Iratus eſt Dominus cõtra Ozã & percuſſit eum, eo quòd tetigiſſet arcam Dei. 2. *Reg*. 6

Et addidit furor domini iraſci contra Iſraël, quẽ cùm Dauid numerari feciſſet peſte puniuit ſeptuaginta millia virorum interficiens. 1. *Par*. 13

Iratus eſt etiã dominus Salomoni, eo quòd auerſa eſſet mens eius à domino, propter mulieres quas amauit, quarum gratia idolis immolauit. 3. *Reg*. 11

Iratus eſt furor dñi contra Iſraël, & tradidit eos in manu Hazaëlis regis Syriæ, & hoc propter peccatũ idololatriæ: quia adorabant vitulos quos fecerat Ieroboã. 4. *Reg*. 13

Poſt idololatriã & auguria & alia peccata diuerſa irritauerũt dominum filij Iſraël iratusq; eſt dominus vehementer Iſraëli, & abſtulit eos de conſpectu ſuo. 4. *Reg*. 17

Propheta Iehũ dixit Ioſaphat regi Iuda qui venerat ad præliũ cum Achab rege Iſraël: Impio præbes auxilium, & iis, qui oderunt dominum amicitia iungeris: & idcirco irã domini merebaris, ſed bona opera inuenta ſunt in te. 2. *Par*. 19

Ioas rex Iuda, & principes eius ſeruierũt lucis & ſculptilibus, & facta eſt ira domini contra Iudam, propter peccatũ hoc. 2. *Pa*. 24

2.*Par*.25 Amaſias rex Iuda, diuino fretus auxilio Idumæos ſuperauit in bello, & attulit Deos eorum, & adorauit eos, quamobrem iratus eſt dominus contra eum.

2.*Pa*.32 Ezechias non iuxta beneficia, quæ acceperat à domino, retribuit, quia eleuatũ eſt cor eius, & facta eſt ira contra eum, & contra Ieruſalem.

2.*Pa*.34 Magnus furor domini ſtillauit ſuper nos, eo quòd non cuſtodierũt patres noſtri verba domini, dixit Ioſias rex Iuda, auditis verbis quę ſcripta erãt in libro legis.

1.*Eſdr*.7 Omne quòd ad ritũ Dei cæli pertinet tribuatur diligenter in domo Dei cęli, ne forte iraſcatur cõtra regnũ regis & filiorũ eius, ita præcepit Artaxerxes gentilis.

2.*Eſdr*.9 Comederũt & ſaturati ſunt, & impinguati & abundauerunt in delitiis in bonitate tua magna, prouocauerunt autem te ad iracundiam.

Iob 42 Dixit dñs ad Eliphat Themanitẽ: Iratus eſt furor me⁹ in te, & in duos amicos tuos, qm̃ non eſtis locuti corã me rectũ.

Ier.50 De Babylone dicitur: Ecce erit nouiſſima in gentibus & deſerta inuia, & arens ab ira domini: non habitabitur, ſed tota redigetur in ſolitudinem.

1.*mac*.8 Machabæ⁹ Iudas cõgregata multitudine, intollerabilis gẽtibus efficiebatur. Ira

enim

enim Domini in misericordiam versa est.

In parabola de seruo nequam, qui noluit misereri conseruo suo, dicitur: Iratus dominus eius tradidit eum tortoribus. *mat.18*

Contra illos, qui se excusauerunt ne irent ad cœnam, dicitur: Tunc iratus paterfamiliâs dixit seruo &c. *Lucæ 12*

Qui credit in filium Dei, habet vitam æternã, qui verò incredulus est filio, non videbit vitã, sed ira Dei manet super eũ. *Ioan.3*

Multum timẽda est ira quæ ostendetur in die iudicij. De qua Apoca. Reges terræ & principes &c. sequitur, Dicẽt mõtibus & petris, cadite sup nos, & abscõdite nos à facie sedentis in throno, & ab ira Agni. *Apoc.6*

Quòd Deus plus attendat ad operantis intentionem quàm ad opus.

CAP. XII.

CAin obtulit de fructibus terrę munera domino. Abel quoque obtulit de gregibus suis. Sequitur, Respexit dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain verò & ad munera illius non respexit. *Gene. 4*

Promisso Abrahæ filio de Sara nasciturо, risit Abraham, risit & Sara: risus autem Saræ fuit reprehensus à domino, Abrahæ non. *Gene.17. & 18*

Cùm facerent mirabilia quædam coram Pharaone Moyses & Aaron, legitur *Exod.7*

quòd fecerint similiter malefici Aegyptiorum, incantationibus suis.

Num.16 Talia thuribula habuerũt Chore & omnis cõgregatio eius qui sicut Aaron, & forte de æque bono vel meliore metallo, verùm Deus non ęqualiter acceptauit incensionẽ eorum cùm ad hunc respexerit, illos verò igne de cælo consumpserit.

1.Reg.6 Eleuantes oculos Bethsamitæ viderũt arcam domini, & gauisi sunt, & obtulerunt domino holocaustum, quamuis autem bonum opus facere viderentur, percussit eos dominus graui plaga, eo quòd viderunt arcam, quam videre non debebant, ita irreuerenter.

1.Reg.19 Saul quando fuit inter prophetas, expoliauit se, & prophetare cœpit, sed parum ei profuit.

2.Reg.6 Oza extendens manum tenuit arcam
1.Par.13 ne caderet, qui statim percussus à domino, mortuus est.

2.Pa. 26 Licet offerre incensum domino sit bonum, non tamẽ competit omni homini. Vnde Ozias rex Iuda percussus est lepra à domino, eo quòd ipse voluit incensum thymiamatis adolere.

Esaiæ 1 Reprobat dominus per Esaiã oblationes, quas offerri instituit, & hoc propter offerentium prauitates. Quo mihi multitudin

tudinem victimarum vestrarum, dicit dominus. sequitur, Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.

Prætulit dominus oblationem viduæ quæ posuit duo æra minuta in Gazophilacium, muneribus diuitum. *Luc.* 21

Herodes cupiebat videre IESVM, & viso eo gauisus est valde, sed nullũ fructum assequutus est inde, quia curiositas, vel vanitas erat in causa, non pietas, vel charitas. Vide infra in capitulo de recta intentione habenda, quæ & huic conueniunt. *Luc.* 23

Quòd Deus interdum probat homines, siue de tentatione Dei qua tentat vel tentari permittit homines. CAP. XIII.

TEntauit Deus Abraham & dixit ad eum. Tolle filium tuum. *Gene.* 22

Dixit dominus ad Moysen. Ecce ego pluã vobis panes de cælo: egrediatur populus & colligat &c. sequitur. Vt tentem eum, vtrũ ambulet in lege mea vel non. *Exod.* 16

Loquẽte domino cum Moyse cunctus populus audiebat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumigantem & perterriti ac pauore percussi dixerunt Moysi. Loquere tu nobis &c. & ait Moyses. Nolite timere, vt enim probaret vos, venit Deus, & vt terror illius esset in vobis & non peccaretis. *Exod.* 20

Non

Iudic.2 Non deleuit Dominus penit⁹ gẽtes oẽs de terra promiſſionis, vt in ipſis experiretur Iſraël, vtrũ cuſtodiret eius mandata.

4.reg.20 *2.par.32* Dereliquit Dominus Ezechiam vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erant in corde eius, quando venerant nuntij regis Babylonis ad eum.

Tob.2 Poſtquam Tobias fuerat excæcatus, dicitur ibi: Hanc autem tentationem ideo Deus fieri permiſit, vt poſteris daretur exemplum patientiæ eius.

Iudith 18 Dixit Iudith, loquẽs de filiis Iſraël quos illo tempore Holofernes deſtruere cogitabat. Memores eſſe deberent quia tentati ſunt patres noſtri, vt probarentur, ſi verè colerent Deum.

Iob 23 Propter grauiſſimas tribulationes, quas paſſus eſt Iob, ipſe dicebat de ſeipſo, ꝓbauit me quaſi aurũ, quod per ignẽ tranſit.

Pſal.25. & 138 Petebat Dauid à Domino dicens, Proba me Domine & tẽta me. Dñe prob. &c.

Mat.14 Ambulans Dominus IESVS ſuper aquas iuſſit Petrum venire ad ſe. Videns autem ventum validum, timuit.

Ioan.6 Dixit Dominus ad Philippum: vnde ememus panes, vt hi manducent? hoc autem dicebat tentans eum.

Iacob.1 Omne gaudiũ exiſtimate fratres cùm in varias tentationes &c.

Petrus

Petrus ait, Modicum nunc si oportet contristari in variis tẽtationibus, vt probatio vestræ fidei multo preciosor sit auro, qđ perit, per ignẽ autẽ probatur, inueniatur in laudem, & gloriam, & honorem in reuelationem IESV Christi, &c. 1.*Pet*.1

Idẽ. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis. 1.*Pet*.4

Quòd homo non debet tentare Deum, seu de tentatione qua homo tentat Deum.

CAPVT XIIII.

ABraham ingrediens Aegyptum prudẽtèr tacuit Saram esse vxorẽ suam, ne si hoc dixisset, seipsum & illam discrimini commisisset. *Gene*.1. *&* 20

Et Isaac similiter, nisi autem sic fecisset, Dominum quodammodo tentasset, vt dicit Augustinus. *Gene*. 26

Multoties tentauerunt Dominum filij Israël In deserto. Psal. 77. 94. 105. *Exod*.17 *Num*. 11. *&* 14

Superati in bello filij Israël à Philistæis dixerunt, Quare percussit nos Deus coram Philistiim: & duxerunt secum arcam Domini ad prælium, quæ capta fuit, & illi magna plaga percussi. 1.*Reg*.4

Sciebat Dauid se esse vnctum in regem, & ꝙ deberet regnare post Saul, iuxta id, quod promiserat Samuel, nõ tamen committebat se discrimini tentans Deum, sed 1.*Reg*. 22

facieb

faciebat ad sui custodiam quod potetat.
Tob.6 Cum magnus piscis inuasisset Tobiá, non expectauit quód Angelus eum liberaret, qui tamen velociter hoc facere potuisset, sed apprehendit branchiam eius, & traxit eum in siccum.
Iudith 8 Ozias statuit cum populo, vt transactis quinque diebus, nisi veniret adiutorium traderent se Holofernii. Dixit autē Iudith presbyteris ciuitatis : Et qui estis vos qui tentatis dominum ? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet.
*Matt.*4 *Luc.*4 Tentatus dominus à diabolo, vt ipse se de pinnaculo Templi præcipitaret, respondit : Non tentabis dominum Deum tuum: poterat enim aliter descendere.
*Matt.*21 Pharisæi volētes capere Iesum in sermone, fecerūt ab eo q̄ri, vtrū liceret dare tributa Cęsari an nō. Cognita IESVS nequitia, ait. Quid me tentatis Hypocritæ &c.
*Luc.*11 Cùm eiecisset dæmonium dominus, & loqueretur mutus, quidam tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.
*Act.*5 Dure increpando dixit Petrus Saphyræ vxori Ananiæ: Quid conspirastis inter vos vt tentaretis spiritum domini?
*Act.*9 De re, qua Paulus potuit per humanam industriam facere, nolebat miracula expectare. Vnde apud Damascum cum
insid

insidiarentur ei Iudæi fecit se per murum in sporta dimitti.

Item cùm astrictũ loris vellet tribunus eum facere torqueri, dixit se esse ciuẽ Romanum, rursum dixit se esse Pharisęum, vt poneret dissensionẽ inter Iudæos, & cùm haberet iniquũ iudicẽ, Cæsarẽ appellauit. *Act.* 22. 23. & 25

De Voto. CAPVT XV.

IAcob vadens ad domum Laban auunculi sui post ostensam sibi à domino visionem, vouit votum dicens: Si fuerit dominus mecum. *Gene.* 28

Rex Arad pugnauit contra Israël & victor existẽs tulit ex eo prædã. At Israël voto se obligauit dño, & postea vicit eum, *Num.* 21

Pugnaturus Iepte, contra filios Amon votum vouit domino, dicẽs: Si tradideris filios Amon in manus meas, quicunq; primus fuerit egressus de foribus dom⁹ meę mihiq; occurrerit, eum holocaustum offeram domino. Vnde postea flens filiã quæ prima ei occurrit immolare coactus est. *Iudic.* 11

Orauit Anna dominũ flens largiter & votũ vouit, dicẽs: dñe exercituũ, si dederis mihi sexum virilẽ, dabo eum domino. 1. *Reg.* 15

Absalon volens rebellare patri suo Dauid, dixit ad Dauid: Vadam & reddam vota mea, quæ voui domino in Hebron. Vouens vouit seruus tuus, cùm esset in Gessur

ſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.

1. *Par*.29 Lætatus eſt populus, cùm vota ſponte promitteret, quia corde tuo offerebant ea Domino, ſed & Dauid rex lætatus eſt.

2. *Par*.15 Aſa rex Iuda, ea quę vouerat pater ſuus obtulit in domum Domini, argentũ, aurum, vaſorumq; diuerſam ſuppellectilem.

2. *Par*.31 Filij Iſraël & iuda obtulerunt decimas, quas vouerant Domino.

3. *Eſdr*.8 Rex Artaxerxes præcepit Eſdræ & populo vt ferrent munera Domino Deo Iſraël quæ vouerat.

Iudith 16 Omnis populus poſt victoriã, venit in Ieruſalẽ adorare Dominũ, & obtulerunt oẽs holocauſta, vota & ꝓmiſſiones ſuas.

Vota mea reddam in conſpectu. Pſal. 21.60.65.115. Votũ vouit Deo Iacob Pſal. 131. Vouete & reddite Domino. Pſal.75.

Ionæ 1. & 2 Viri qui erant in naui, vbi fuit Ionas propheta, timuerunt timore magno, & immolauerunt hoſtias Domino. & vouerunt vota. Et Ionas ait: Quæcunque voui reddam pro ſalute mea Domino.

2. *Mac*.3 Heliodorus volens ærarium ſpoliare, & depoſita de tẽplo auferre, fuit virtute diuina grauiter flagellatus. Deinde ſanatus per orationẽ Oniæ, hoſtia Deo oblata, & votis magnis ꝓmiſſis, repedauit ad regẽ.

Poſtq

Poſtquam percuſſus fuit à Deo Antiochꝰ grauiſſima & inſanabili plaga pollicitus eſt Iudæis, templo Ieroſolimorũ mirabilia ſe facturũ, ſed nihil ei profuit, quia non ex deuotione, ſed timore vouebat. *2.Ma.9*

Beata virgo Maria, virginitatem vouiſſe videtur, per hoc quod ait: Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco? *Luc.1*

Crudele votum & impium fecerũt illi Iudæi, qui accedẽtes ad principes ſacerdotum dixerũt: Deuotione deuouimus nos nihil guſtaturos donec occidamus Paulũ. *Act.23*

De Oratione. CAPVT XVI.

HVmiliter & diſcretè, conſtanter & piè orauit Abraham Dominum vt parceret Sodomitis. *Geneſ.18*

Pro rebus, quas etiam Dominus prędeſtinauit facere, interdũ debemus Deum orare, Vnde Iſaac deprecatus eſt Dominum pro vxore ſua ſterili, quam parituram fore diſpoſuerat Dominus. *Gene. 25*

Penſandũ valdè eſt, quàm gratus, quã humilis, etiã importunus, in oratione fuit Iacob, dicẽs: Domine minor ſum cunctis miſerationibus tuis. Poſtea quomodo ipſe ſe ab vxoribus & tota familia ſequeſtrauit & ſolus de nocte remanſit. Ibidem. *Gene. 32*

Orauit multoties dominum Moyſes, vt amoueret plagas de Aegypto & exau- *Exo.7.8 9. & 10*

diebatur, licet illi mali essent.

Exod. 14 Oratio mentalis clamat in aures Dei sicut apparet, quando dixit Moysi, nihil loquenti, quid clamas ad me.

Exod. 17 In bello quod habuerunt filij Israël cõtra Amalech, plus fecit Moyses orando quàm Iosue pugnando.

Exod. 32 Post adorationem vituli, videbatur velle dominus populum delere, sed Moyses per orationis instantiam obtinuit ei veniam, & nota ibi modum orandi. Aut inquit, dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.

Num. 11 Per orationem Moysi absorptus est ignis qui deuorauit castra murmurantium & dolentium pro labore.

Eodem. Petiit populus carnes in deserto, & dominus iratus concessit eis. Per quod liquet, quòd non semper exauditio orationis signum est, diuinæ dilectionis.

Num. 12 Curata est Maria à lepra per orationem Moysi.

Num. 21 Afflictus populus ab ignitis serpentibus dixit ad Moysen: Ora pro nobis, orauit Moyses pro populo.

1. *Reg.* 1 Cùm esset Anna amaro animo, orauit dominum flens largiter, & votum vouit, loquebatur autem in corde suo, & vox penitus non audiebatur.

Pug

Pugnaturi filij Israël contra Philistæos, dixerunt Samueli: Ne cesses pro nobis clamare ad dominũ, vt saluet nos de manu Philistinorum. Qui clamauit ad dominum & exauditus est. 1. *Reg*.7

Displicuit Samueli, quòd filij Israël peterent sibi regem: tamen orauit ad dominum. Qui dixit ei. Audi vocem populi tui in omnibus quæ loquuntur tibi. 1. *Reg*.8

Dixit Samuel ad populum. Absit à me hoc peccatum vt cessem orare pro vobis. 1. *Reg*.12

Dauid dixit se inuenisse cor suum, vt oraret dominum. 2. *Reg*.12

Deprecatus est dominũ Dauid pro paruulo, & ieiunauit, & ingressus seorsum, iacuit super terrã, bonus fuit modus orãdi, sed tunc Dauid non fuit dignus exaudiri. 2. *Reg*.7

Orãs Elias pro pluuia dixit puero suo vt prospiceret contra mare. Vnde sperabat nubem consurgere pluuiosam, sed vsque ad septem vices nihil penitus apparebat. Septima autem vice apparuit nubecula & data est pluuia, in qua orationis diuturnitas & instantia commendantur. 3. *Reg*.18

Iosaphat rex Iuda timore perterritus, totum se contulit ad rogandum dominũ, audierat enim ꝙ maxima multitudo gentiũ venerat cõtra eum, & exauditus fuit. Nam vertit dominus hostiũ insidias in se- 2. *Pa*.20

ipsos, q se mutuis vulnerib⁹ cõfunderũt.

2.*Pa*.33 Miro modo fuit humilis, deuota efficaxque oratio Manassæ regis Iuda, sicut patet intuenti in fine libri.

4.*reg*.19 Bono vsus est consilio Ezechias auditis nuntiis regis Assyriorum, quãdo misit ad Esaiam prophetã, dicens: Fac orationem pro reliquis quæ repertæ sunt, & ipsemet ad orandum dominum se cõuertit. Et nota ibi quàm fideliter, quàm prudẽter orauit, vnde audiuit eum dominus.

4.*reg*.20 Conuertit Ezechias faciem suam ad orandum ad parientem, vt attentius orare posset, & orauit Dominum dicẽs: Obsecro domine, memento quæso &c. Fleuit itaq; Ezechias fletu magno, & audiuit Dominus orationem eius.

1.*Esdr*.8 Prudenter, & vtiliter orauit Esdras pro recto itinere, reuersurus in Ierusalẽ. Vnde ait: Ieiunauimus & rogauimus Dominum pro hoc, & euenit nobis prosperè.

Nehe.1. *&* 2 Nehemias quoque dum prosperè daret regi bibere, orat Deum cæli. Cùm debuit ad interrogata respondere, orauerat valdè humiliter.

Tob.3 Tobias auditis duris sermonib⁹ vxoris, cœpit orare cũ lachrymis, & exaudit⁹ est.

Eadem. Sara filia Raguelis audita ab ancilla sua grãdi cõtumelia, perrexit superius in cu-

bicul

biculum domus suæ, & tribus diebus in orationē persistens, cū lachrymis deprecabatur Dominū, vt ab illo improperio liberaret eam, quod factum est.

Raphaël angelus monuit Tobiam iuniorem ne dæmonium haberet potestatē in eum, vt cùm accepisset Saram vxorem, ingressus cubiculum per tres noctes cōtineret sed ab ea, & nihil aliud faceret, nisi ꝙ orationibus vtrique vacarent. Quod cùm fecissent exauditi fuerunt. *Tob.9*

Audientes filij Israël potentiam Holofernis clamauerunt ad dominū. Eliachim verò summꝰ sacerdos cōmemorabat eis, quomodo Moyses confidentem in virtute sua Amalech, non ferro pugnando, sed precibus sanctis, orādo deiecit. Vnde occiso à Iudith Holoferne liberati sunt. 13. *Iudith 4*

Multum confidebat Iudith in orationibus aliorum, vnde proponēs ire ad Holofernem, dixit presbyteris: Orate, vt firmū faciat consiliū meū Deus. Sequitur. Nihil aliud fiat pro me, nisi oratio ad dominū. *Iudit 8*

Similiter quādo debuit amputare caput Holofernis, orauit cū lachrimis ad lectū. *Iudith 13*

Esther locutura ad regem Assuerum dixit Mardochæo: Congrega omnes Iudæos, quos reperies & orate ꝓ me. Quā verò deuotè & humiliter orauerit, postea *Esth. 4*

habetur, cap. 14 de oratione Mardochæi quomodo deprecatus est Dominum pro se & pro populo, vide cap. 13.

Iere.11 Magnæ reputationis apud Deum erat oratio Ieremiæ, quando dicebat ei Dominus. cap. 11. Noli orare pro populo hoc.

Dani.3 Azarias stans in medio fornacis orauit sic: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & liberati fuerunt.

Dani.6 Non dimisit Daniel, propter impium Darij regis decretũ, quin oraret ter in die Deum suum genibus flexis, sicut ante facere consueuerat. Ecce quàm pretiosum & vtile reputabat orare Dominum.

Dani.9 Intelligens Daniel tempus captiuitatis esse completum, instantius orauit pro populo in captiuitate detẽto. Et nota quàm humiliter & feruenter orauerit.

Dani.13 Videns Susanna, omnem humanũ sibi deesse consilium, recurrit ad orationis suffragium, & oratio eius fuit exaudita.

Iona 2 Orauit Ionas ad Dominũ de vtero piscis & dixit: Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me.

1.Ma.3 Cùm vidisset Iudas, & fratres eius quòd appropinquarent hostes, cõgregatus est conuentus, vt essent parati in prælium, & vt orarent & peterent misericordiam & miserationes. Ac paulopost idem.

Iudas

Iudas Machabæus commissurus prælium contra Gorgiã, ait: Clamemus in cælũ & miserebitur nostri Dominus, & congressi sunt, & contritæ sunt gentes. Item postea cum reliquo exercitu Lysiæ præliaturus orauit, & dixit: Benedictus es saluator Israël. & victoria potitus est. 1. *Ma.* 4

In duobus autem præcipuis bellis non legitur orasse. Vno scilicet, contra regem Antiochum Eupatorem, & tunc nõ vicit, sed diuertit. Altero contra Bacchidem & Alchinum, & tunc in bello cecidit. 1. *Ma.* 6 *&* 9

Videns Ionathas, quòd omnes (exceptis paucis) derelinquebãt eum pugnantem contra alienigenas. Scidit vestimenta sua & orauit, postea victoriã obtinuit. 1. *Ma.* 11

Iudęi in tribulatione pôsiti, quæ superuenit eis, orauerunt Dominũ Sacerdotes verò ante altare, cũ stolis sacerdotalibus, iactauerunt se, & inuocabant de cælo eũ, qui de depositis legem posuit, vt iis qui deposuerunt, ea salua custodiret. Vniuersæ etiam mulieres, protensis manibus in cælũ, deprecabantur, & auxiliũ eis affuit. 1. *Mac.* 3

Onias summus pontifex orauit, pro Heliodoro, diuina virtute grauiter flagellato, eò quòd voluerat spoliare templũ. Dominus autem illi vitam donauit. *Eodem.*

Iudas Machabæus, & qui cũ eo erant, 2. *Ma.* 8

ſimul deprecabantur Dominum, vt eriperet eos ab impio Nicanore, &c. Et ſi non propter eos ſed propter teſtamentum, quod erat ad patres eorum, & propter inuocationem ſancti & magnifici nominis eius ſuper ipſo, & ira Dei in miſericordiam conuerſa eſt.

2. *Mat.* 9 Orabat ſceleſtus Antiochus Dominum à quo nō eſſet miſericordiā cōſecuturus.

Nicanor, & qui cum eo erāt cum tubis & canticis admonebāt: Iudas verò cū ſuis inuocato Deo per orationes congreſſi ſunt. Manu quidem pugnātes, ſed cordibus Dominū orantes, proſtrauerunt non minus triginta quinque millia hominum, præſentia Dei magnificè delectati.

Matt. 6 *Luc.* 11 Dominus & ſaluator noſter in euangeliis nos orare docuit verbo: Sic ergo orabitis, Pater noſter, &c. Oportet ſemper orare & nunquam deficere.

Mat. 8 *Marc.* 1 *Luc.* 5 Breuē, vtilem, & humilem modū orandi habuit leproſus ille, qui genu flexo, adorauit Dominū Ieſum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Qui tangens dixit, Volo: mundare. Et mundatus eſt.

Mat. 8 Similem modum orandi, per modum inſinuationis, habuit Centurio, cùm dixit, Domine puer meus iacet paralyticus: Et ſanatus eſt puer ex illa hora.

Item Martha & Maria pro Lazaro iam sepulto. Quem quatriduanum suscitauit Dominus. *Ioan.11*

Etiam de eo, quod Dominus facere proposuit, vult per nos ipse quandoque rogari, vnde ait: Rogate Dominũ messis, vt mittat operarios in messem suam. Statim sequitur, Conuocatis &c. *Matt.9* *Luc.10*

Dimissa turba, ascendit Dominus in montem solus orare. In quo docemur, quòd dum orare volumus, turbam debemus fugere, ne turbemur. *matt.14*

Item animauit promissione. Lucæ 11. Petite & accipietis. Item, Si quid petieris patrem in nomine meo, faciam. *Ioan.* 14. *&* 16

Informauit exemplo. Ipse enim, qui poterat imperare, volebat orare. *matt.14* *matth.1*

Specialiter autem, instante persecutione passionis suę, orauit, & orare monuit; Vigilate & orate aiebat. *Luc.9* *matt.26* *Luc.22*

Quando Maria Magdalena veniam obtinuit à Domino dicẽte: Remittuntur tibi peccata, nihil vocaliter orasse dicitur, sed fleuisse. Vbi apparet efficacia mentalis desiderij, etiã sine oratione vocali. *Luc.7*

Ad instantiam orationis, Dominus nos inducit, exemplo amici ad amicum media nocte euntis. *Luc.11*

Exemplo viduæ. quæ ab iniquo iudice, *Luc.18*

cum importunitate multa ſeſe vindicari petebat.

Humiliter orandum. Ad humiliter orandum & iactantiam contemnendã, inducit dominus exẽplum de ſuperbo Phariſęo & humili Publicano.

*Luc.*18 Poſt aſcenſionem domini in cælũ, re-
*Actu.*1 uerſi ſunt diſcipuli in Ieruſalem, & erant omnes perſeuerantes in oratione vnanimiter, cum mulieribus & Maria.

*Actu.*1 Apoſtoli volentes vnum de diſcipulis eligere in apoſtolum, loco Iudæ, ſtatuerunt duos Ioſeph & Matthiã, & orantes dixerunt: Tu domine, qui noſti omnium corda, oſtende quem elegeris.

*Actu.*2 Omnes fideles in primitiua Eccleſia, perſeuerantes erant in doctrina Apoſtolorum, communicatione & fractione panis, & orationibus.

*Actu.*3 Item Petrus & Ioannes aſcenderunt in templum, ad horam orationis nonam.

*Actu.*4 Cùm oraſſent diſcipuli vnanimiter vna voce, motus eſt locus, in quo erant congregati, & repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto & loquebãtur verbum Dei in fiducia.

*Actu.*7 Lapidabant Stephanũ Iudæi, inuocantem & dicentem: Domine Ieſu, accipe ſpiritum meum. Poſitis autem genibus clamauit voce magna, dicẽs: domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.

Petrus & Ioannes orauerunt pro ho- *Act.8*
minibus Samariæ, vt acciperent spiritum
sanctum. Tunc imponebãt manus super
illos, & accipiebant spiritum sanctum.

Saulus ad terram prostratus, & salubri- *Act.9*
ter excæcatus, postea surrexit. Et in Da-
mascum veniens, orare cœpit, & fuit tri-
bus diebus non manducans.

Cornelius Centurio erat vir religiosus *Act.10*
& timens Deum cum omni domo sua fa-
ciens eleemosynas multas, & deprecans
Dominum semper. Et per hoc disposuit se
ad fidem. Vnde sequitur: Orationes tuę &
eleemosynæ ascenderunt in memoriam,
in conspectu Dei.

Ascendit petrus in superiora domus vt *Act.10*
oraret circa horam sextã, vt scilicet pos-
set orare deuotius à familia, inferius exi-
stente remotus. Petrus seruabatur in car- *Act.12*
cere Herodis, oratio autẽ fiebat sine in-
termissione ab Ecclesia, ad Deum pro eo.

Cùm dixisset spiritus sanctus, segrega- *Act.13.*
te mihi Barnabam & Paulum ad opus ad *& 14*
quod assumpsi eos. Sequitur, Tunc ieiu-
nantes & orantes, eisque manus impo-
nentes dimiserunt illos, & fecerunt mira-
bilem fructum.

Cùm iret Paulus ad orationem obuia- *Act.16*
uit puellæ, quę spiritum phytonem habe-
bat,

bat, quem Paulus expulit, præcipiens ei in nomine Iesu.

*Act.*20 Recedēs Paulus à fratribus de Achaia, post paucos sermones & pia verba, positis genibus, cum omnibus illis orauit. Magnus autē fletus factus est omnibus.

*Act.*22 Cùm orasset in templo Paulus, factus est in stuporem mentis, vidit Dominum Iesum dicentem: Festina & exi velociter de Ierusalem.

*Act.*28 Patre Publij febribus & dissenteria laborante, cùm orasset Paulus, & imposuisset ei manus, sanauit eum.

Sine intermissione orādū Apostolus Paulus orādū esse sine intermissione, monebat, hoc ipsumq; solicitus faciebat. Ro.1. Sine intermisione memoriā facio vestri semp in orationibus meis.

1. *Thess.*5 Adeo grande & arduū opus est orare, *Arduū opus oratio.* quòd ipse Paulus ad id agendum dicebat se sufficientem non esse, cùm ait: Nam quid oremus sicut oportet nescimus, pro- *Rom.*8 pter quod ipse orationes aliorum fre- 2. *Thes.*3 quenter & humiliter flagitabat. Fratres orate pro nobis.

Orādum pro malis amouendis. Petebat etiā Paulus orationes fieri pro malis amouēdis, & pro bonis obtinēdis. De primo quòd crederet se aliorum orationibus iuuari, dicit: Obsecro vos fratres *Rom.*15 vt adiuuetis me, in orationibus vestris ad Deum

Deum, vt liberer ab infidelibus.

Et de tātis periculis eripuit nos Deus: *2.Cor.1*
& eripiet adiuuātibus vobis in oratione.
De secūdo, quòd bona obtinere per alio- *Colo.4*
rum orationes optabat, ait: Orantes pro
nobis, vt Deus aperiat nobis ostium ser-
monis, ad loquendum mysterium Chri- *2.Thes.3*
sti. Et alio loco. Fratres orate pro nobis,
vt sermo Dei currat & clarificetur.

Orabat Paulus pro aliis, vt eos videret *Orādum*
& in eis fructificare posset. Memoriam *pro aliis.*
vestri facio semper in orationibus meis *Rom.1*
obsecrans, si quando prosperum iter ha-
beam, in voluntate Dei veniendi ad vos.

Et ad Titum, Sine intermissione habeo *Titum 1*
tui memoriam, in orationibus meis no-
cte ac die, desiderans te videre.

Item pro Thessalonicensibus, vt Deus *2.The.1*
eos ad viā salutis vocaret. Oramus sem-
per pro vobis, vt vos dignos habeat ista
vocationē Dominus Deus noster.

Et pro Philippensibus, vt ipsi de bono *Philip.1*
in melius proficerent. Hoc oro, vt chari-
tas vestra magis ac magis abundet.

Item vt plenitudinē diuinæ cognitio- *Colos.1*
nis haberent. Non cessamus pro vobis
orantes & postulantes, vt impleamini
agnitione voluntatis eius.

Apostolus Iacobus orationē dicit vale- *Orādum*

pro salute corporali æterna. re, pro obtinenda corporali salute. Oratio fidei, saluabit infirmum. Item & pro æterna, quæ est salus simpliciter vera. Orate pro inuicem vt saluemini, multùm *Iaco.5* enim valet deprecatio iusti.

De fletu. CAPVT XVII.

Genes.21 FLeuit Agar lōgè ab Ismaële discedēs, nec voluit videre puerum moriētem.

Genes.23 Venit Abraham, vt plangeret Saram vxorem suam defunctam.

Gene.27 Eiulatu magno fleuit Esau, ꝙ benedictionem patris haberet Iacob.

Gene.29 Eleuata voce, fleuit Iacob, postquam recognouerat Rachel cōsobrinam suam.

Genes.33 Stringens Esau collum Iacob, & osculans eum fleuit.

Gene.37 Scissis vestibus Iacob, indutus est cilicio lugens filium suum multo tempore.

Gene.42 Auertit se parumper & fleuit postquam audiuit fratres suos, dicentes: Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum.

Gene.43 Commota fuerūt viscera Ioseph super fratre suo Beniamin, & erupuerūt lachrymæ, & introiens cubiculum fleuit.

Gen.45. 46. et 50 Eleuauit vocē Ioseph cum fletu, & dixit fratribus suis, Ego sum Ioseph. Itē cū amplexatus recidisset in collū Beniamin fleuit, & osculatus plorauit super singulos fratres

fratres, idem fleuit cùm ascendisset obuiã patri irruens super collum eius, itẽ super patre suo mortuo, iterum fleuit quem etiã fleuit Aegyptus septuaginta diebus.

Vulgus promiscuum, quòd ascenderat ex Aegypto flagrauit desiderio carnium, sedens & flens ait: Quis dabit nobis carnes ad vescendum? *Num.* 11

Vociferans omnis turba, fleuit murmurantes & dicentes: Vtinam mortui essemus in Aegypto. *Num.* 14

Omnis multitudo videns occubuisse Aaron, fleuit super eo triginta diebus. *Num.* 20

Filij Israël Moysen mortuum fleuerunt trigiata diebus. *Deut.* 34

Angelus domini venit ad locũ flẽtium, & improperauit filiis Israël beneficia quæ à Deo receperunt, & peccata quæ cõmisere runt, & leuauerunt vocẽ suã & fleuerunt. *Iudi.* 2

Pugnaturi filij Israël, contra filios Beniamin fleuerunt coram domino. *Iudi.* 20

Et postmodum obtent a victoria, fleuerunt propter destructionẽ fratrũ suorum. *Iudi.* 21

Recedẽte Noëmi nurus eius flere cœperunt. *Ruth* 1

Orauit Anna dominum, flens largiter. 1. *Reg.* 1

Audita obsidione Iabes Galaad, leuauerunt vocem filij Israël, & fleuerunt. 1. *Reg.* 11

Lugebat Samuel Saulem, quoniã dominum 1. *Reg.* 15. & 16

minum pœnitebat, quòd cōstituisset eum in Regem.

1.*reg*.20 Dauid & Ionathas osculantes se, fleuerunt pariter.

1.*reg*.24 Saul audiens vocē Dauid, qui pepercerat ei, eleuata voce fleuit.

1.*reg*.30 Videns Dauid ciuitatem Siceleg esse succēsam, & abductos homines inde captiuos, plãxerũt ipse & populus, qui erat cũ eo, donec deficerent in eis lachrymæ.

2.*reg*.1 Planxit Dauid super Saul & Ionatham & alios interfectos.

2.*reg*.3 Dauid & omnis populus fleuerũt super Abner, quem occiderat Ioab.

2.*reg*.12 Noluit Dauid flere pro filio paruulo mortuo, & tamen fleuit pro infirmo.

2.*reg*.18 Quanuis Absalon exhibuerit se pessimum erga patrem, tamen Dauid fleuit eum miserabiliter mortuum.

4.*reg*.8 Eliseus videns Azaelem corã se, cœpit flere, propter mala, quæ ille erat facturus filiis Israël, cùm esset futurus rex Syriæ.

4.*reg*.20 Fleuit Ezechias fletu magno, orãs dominum pro morte, quam ibi imminere in proximo putabat.

4.*reg*.22 Cùm audisset Iosias rex Iudà comminationes scriptas in libro Legis domini, propter peccata, scidit vestimenta suà & fleuit, & multum Deo placuit.

Cùm

Cùm reædificabatur templũ ab iis, qui redierũt de Babylone, non poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi. *1. Esd.* 3

Orante Esdra & flente, propter cõmixtionẽ populi Gentilis cum Iudæis, collectus est ad eum cœtus grãdis virorum & mulierum & fleuit populus multo fletu. *1. Esd.* 10

Cùm audisset Nehemias miserabilem statum ciuitatis Ierusalem fleuit diebus multis, & ieiunabat & orabat, ante faciẽ Dei cæli. *Nehe.* 1

Flebat populus cũ audiret verba legis. *Nehe.* 8

Tobias mãducauit panẽ cũ luctu & tremore, quia corpus iugulati ꝓximi, in domo habebat, qđ nocte sepelire volebat. *Tobiæ* 2

Postea auditis sermonibus vxoris, ingemuit & cœpit orare cum lachrymis. *Tobiæ* 3

Sara filia Raguelis, audita ab ancilla graui cõtumelia, orauit ad dñm cũ lachrymis, vt ab illo improperio eam liberaret. *Eodem.*

Cùm recessisset à parentibus suis Tobias iunior, cœpit flere mater eius, & dixit: Baculum senectutis nostræ tulisti. *Tobiæ* 5

Raguel cognoscẽs Tobiam iuniorem cum lachrymis osculatus est eum, & plorauit super collum eius. *Tobiæ* 7

Veniens Gabelus ad domum Raguelis, videns Tobiam iuniorem discumbẽ- *Tobiæ* 9

tem, fleuit & benedixit eum.

*Tob.*10 Moram faciente Tobia, fleuit mater eius irremediabilibus lachrymis, atq; dicebat: Heu mihi, vt quid misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum, &c.

*Tob.*11 Exurgens cæcus Tobias, occurrit filio suo redeũti & suscipiẽs, osculatus est eum cũ vxore sua, & cœperũt flere prę gaudio.

Iudith 6 Cùm exposuisset Achior omnia, quæ dixerat Holofernes, omnis populus cõmuni lamẽtatione & fletu, vnanimes preces domino effuderunt.

Iudith 7 Factus est fletus & vlulatus magnus in ecclesia, per multas horas, vna nocte clamauerunt ad dominum, dicentes: Peccauimus cum patribus nostris.

Iudith 13 Stetit Iudith ante lectum Holofernis orans cum lachrymis, vt Deus id quod cogitabat, perficere dignaretur.

*Esth.*4 Cùm audiisset Mardochęus iniquã sententiam contra Iudæos prolatam, scidit vestimenta sua, & indutus est sacco spargens cinerem capiti suo, & cum eiulatu clamans animi sui amaritudinem ostendebat. In omnibus quoque prouinciis, ad quas crudele regis dogma peruenerat, planctus ingens erat apud Iudæos, ieiunium, vlulatus & fletus.

*Esth.*6 Postquam Aman vidit Mardochæum

tam magnificè honoratum, festinauit ad domum suam lugens operto capite.

Sãctus Iob fleuit pro miseriis propriis. *Iob 30*
Versa est in luctum cithara mea, & organum meũ in vocem flentium. Cuius fletus vehemẽtia, apparet per hoc quòd dixerat: Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligauerunt.

Fleuit idem pro miseriis alienis. Flebã *Iob 30*
super eo quodam qui afflictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Et post: Mœrens incedebam, &c.

Rex & propheta Dauid habebat de la- *Psal. 6*
chrymis suis lauachrum. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo.

Fuerunt ei alimentũ & potus. Fuerunt *Psal. 14.*
mihi lachrymæ panes die ac nocte. Potũ *& 79*
nobis dabis in lachrymis in mensura. Et *Psal. 101*
alibi: Poculum meũ cum fletu miscebam. Vnde versus vulgatus habet. Huic lachrymæ, lauachrum, panis, potusq; fuerunt.

Plorauit etiam Dauid vitã suam recõ- *Psal. 55*
lendo, Deus vitam meã annuntiaui tibi, posuisti lachrymas meas in cõspectu tuo.

Item orando dominum. Exaudi ora- *Psal. 94*
tionem meã domine, & deprecationem meam auribus percipe, & ad lachrymas meas ne sileas. Et alibi: Ploremus coram

domino, qui fecit nos.

Psal. 126 Item cæleſtis patriæ recordando. Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus.

Eſa. 22 Videns Eſaias deſtructionẽ populi ſui dicebat: Recedite à me. amarè flebo. Nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.

Iere. 13 Dixit Ieremias. Audite & auribus percipite. Nolite eleuari, quia dominus locutus eſt. Sequitur, Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcõdito plorabit anima mea à facie ſuperbiæ. Plorans plorabit, &c.

Iere. 9 Copioſi flet⁹ in Ieremia ipſo ſigna erãt multæ lachrymæ. Quis dabit capiti meo aquã & oculis meis fontem lachrymarũ.

Thre. 1 Itẽ & multi gemitus. Idcirco ego plorans & oculus meus deducens aquam. Sequitur, Multi enim gemitus mei & cor meum mœrens.

Thre. 3 Et clamoſi ſingultus. Diuiſiones aquarum deduxit oculus meus. Sequitur, Ne aduertas faciem meam à ſingulto meo & clamoribus.

Thre. 2 Et oculorum defectus defecerunt præ lachrymis oculi mei & conturbata ſunt viſcera mea.

Dan. 10 Ego Daniel lugebã trium hebdomadarum diebus panẽ deſiderabilem non

com

comedi, & caro, & vinum, non introie-
runt in os meum.

Flebant amici Susannæ, cùm viderent *Dani.*13
presbyteros aduersus eã testimoniũ pro-
laturos, & ipsa etiam flens inspexit in cæ-
lum: erat enim cor eius habens fiduciam.

Antiochus fecit in Ierusalem cędẽ ma- 1.*Mac.*1
gnam hominũ, & factus est planctus ma-
gnus in Israël, & omnis maritus sumpsit
lamentum, & quæ sedebant in thoro ma-
ritali lugebant.

Planxit Israël plãctu magno, pro mor- 1.*Mac.*2
te Matathiæ.

Fleuerunt omnes de Israël Iudam Ma- 1.*Mac.*9
chabæũ planctu magno dies multos di-
centes: Quomodo cecidit potens, qui
saluum faciebat Israël?

Interfecto Ionatha & duobus filiis eius 1.*Mac.*12
cum mille viris, quos retinuerat sibi, à *&* 13
Tryphone, luxit Israël luctu magno.

Contristatus est Antiochus, ꝓpter ini- 2.*Mac.*4
quam mortem Oniæ, & flexus ad miseri-
cordiam lachrymas fudit, & recordatus
est defuncti sobrietatem & modestiam.

Occisis bimatis pueris, per Herodem, *Matt.*2
impletum est, quod dictum est per Iere-
miam prophetam: Vox in Rama audita
est ploratus & vlulatus multus, &c.

Pater pueri lunatici, exclamãs cum la- *Mar.*9

chrymis, aiebat: Credo domine, adiuua incredulitatem meam.

Luca 7 Maria Magdalena legitur ter fleuiſſe,
*Ioan.*11. pro peccatis ſuis ad pedes domini. Secũ-
& 20 dò, pro morte fratris. Tertiò, pro paſſio-
ne Domini.

*Ioan.*11 Saluator noſter inuenitur tribus vici-
bus lachrymas fudiſſe, ſuper Lazarũ quẽ
*Luc.*19 ad mortalem vitã reuocabat. Super Ieru-
ſalem ciuitatem, quam propter peccata
*Heb.*5 deſtruendam ſciebat. Et in cruce quando
ſeipſum pro mundi peccatis hoſtiam of-
ferebat, vt ait Paulus: Preces cum lachry-
mis & clamore valide offerens.

*Luc.*22 Poſt negationẽ tertiã. Petrus egreſſus foras, fleuit amare. Sed nota quòd Lucas præmiſit, dicẽs: Reſpexit dominus Petrũ.

*Luc.*23 Euntem dominũ ad crucem ſequeba-
tur multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum.

*Actu.*9 Cum aduenisset Petrus in Ioppen circunſteterũt eum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes quas faciebat illis Dorcas.

Actu. 20 Paulus apoſtolus cum lachrymis domino ſeruiebat, ait enim cum vale diceret fratribus: Vos ſcitis qualiter vobiſcũ per omne tempus fuerim, ſeruiens domino cum humilitate & multis lachrymis.

Item

Item cũ lachrymis proximos monebat *Actu.* 20
& ipsos ad lachrymas ꝓuocabat per triē-
nium ait, Nocte & die nō cessaui cū mul-
tis lachrymis, mouens vnumquenq; ve-
strum. Sequitur, Magnus fletus factus est.

Itē cum lachrymis scribebat epistolas 2. *Cor.* 2
suas. Ait enim, Nā ex multa tribulatione
& angustia cordis scripsi vobis, per mul- *Philip.* 3
tas lachrymas. Multi ambulant, quos sæ-
pe dicebā vobis nunc autem flens dico.

Et ad Romanos ait: Spiritus postulat *Rom.* 8
pro nobis gemitibus inenarrabilibus; ta-
les aũt gemitus, nō solent esse sine fletu.

De iuramento.

CAPVT XVIII.

DIxit Abimelech Abraham, Deus te- *Gen.* 21
cum in vniuersis quæ agis, iura ergo
mihi. Dixitq; Abraham, Ego iurabo.

Iacob & Laban inierũt fœdus & iura- *Gene.* 31
uit Iacob per timorem patris sui Isaac.

Moyses iurauit q́d habitaret cũ Ietro, *Exod.* 2
& acciperet Sephorā filiam eius in vxorē.

Pepigit Ionathas fœdus cum Dauid in 1. *Regum*
domino, & iurauerunt ambo. 18. & 20

Audiens Dauid duritiam Nabal, ait: 1. *Reg.* 25
Hoc faciat dominus inimicis Dauid, &
addat, si reliquero de omnibus quæ ad
eum pertinent vsq; ad mane, etiam min-
gentem ad parietem.

2.*Reg*.19 Flente Dauid pro morte Abſalon filij ſui dixit Ioab: Surge & procede, & alloquens ſatisfac ſeruis tuis. Iuro enim tibi per dominũ quòd ſi non exieris, ne vnus quidem remanſurus ſit tecum nocte hac.

3.*Reg*.1 Dauid iurauit Bethſabæ matri Salomonis quòd Salomon regnaret poſt eum.

3.*Reg*.2 Rex Salomon audita petitione matris pro Adonia iurauit per dominũ: Hoc faciat mihi Deus, & hoc addat quia contra animam ſuam locutus eſt vèrbum hoc.

3.*Reg*.17 Dixit Elias Theſbytes ad Achab regẽ Iſraël, viuit Deus meus Iſraël, in cuius cõſpectu ſto, ſi non erit his annis ros & pluuia, niſi iuxta os meum.

3.*Reg*.20 Benadad rex Syriæ indignat⁹ ad reſpõſionẽ Achab, ait: Hoc faciant mihi Dij, & hoc addant, ſi ſuffecerit puluis Samariæ pugillis omnis populi, qui ſequitur me.

4.*Reg*.19 Simile iuramentũ fecerat impia Iezabel, quòd occideret Eliam prophetam.

4.*Reg*.2 Dixit Elias ad Eliſeum, Sede hic quia dominus miſit me vſq; ad Bethel, cui ait Eliſeus. Viuit Deus, viuit anima tua, quia non derelinquam te.

Judith 1 Nabuchodonoſor iurauit per thronũ & regnum ſuum quòd defenderet ſe.

1.*Mac*.6 Rex Antiochus filius Antiochi, miſit ad Iudæos pacẽ facere, & iurauit illis rex & princ

princeps. Sequit̃, Et rupit citiꝰ iuramẽtũ.

Herodes Tetrarcha iurauit filię Herodiadis, Quicquid petieris, dabitur tibi, licet dimidium regni. *Mat.6*

Petrus dicentibus sibi, Et tu ex illis es, nã & loquela manifestũ te facit: cœpit detestari & iurare, qa non nouisset hominẽ. *Mat.26*

Apostolus Paulus multoties legitur iurasse in epistolis, sic enim ait: Deus & pater dñi nostri Iesu, scit, quia nõ mentior. *2.Cor.11*

Item ad Colos. Testem Deum inuoco in animam meam. *Coloss.1*

Et ad Gal. Ecce coram Deo, quòd non mentior, testis est mihi Deus, cui seruio. *Galat.1*

De Sabbati obseruatione.

CAPVT XIX.

OBseruatio Sabbati originẽ trahit ex eo, quod dicitur: Benedixit dominus diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauit ab omni opere suo. *Gene.2*

Sexto die filij Israël in deserto colligebant Manna, in duplici quantitate, vt die Sabbati vacarent ab omni opere. *Exod.16*

Item in præceptis decalogi, solius mãdati de obseruatione Sabbati, ratio redditur. Quia minꝰ de ratione habere apud carnales homines videbatur. *Exod.20*

Præceptum, de obseruatione Sabbati frequenter in lege reperitur, vt homo id *Eodẽ 31* *Leui.19*

24.26 diligenter obſeruet, & vt veram requiem adipiſci laboret.

Deut. 5 *Num.* 15 Homo deprehenſus colligere ligna in Sabbato, fuit præcepto domini, à toto populo, lapidatus.

Num. 28 Die Sabbati offerebantur duo agni vltra illos qui quotidie in iugi ſacrificio offerebantur, diebus aliis vnus tantum, niſi in ſolennitatibus & calendis, ad deſignãdum quòd in feſtis abundantius Deũ laudare debemus.

2. *Eſd.* 13 Videns Nehemias homines torcularia calcantes, & onera portantes venalia in Sabbatis, obiurgauit eos, tanquam diem Sabbati prophanantes.

1. *Mac.* 2 Gentiles, ex parte Antiochi, conſtituerunt prælia in diebus Sabbatorũ aduerſus quoſdã, qui fugierant de Iudæa. At illi non miſerunt lapidem, nec oppilauerunt loca occulta, dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra. De quibus eſt aduertendũ, quòd licet in hoc erga mandatum domini deuotioné oſtenderint, tamen attẽdentes poſtea, quòd in hoc populus domini diſpergi poterat, cogitauerunt ſaniori conſilio, dicentes: Omnis

Eodem. homo quicunque venerit ad nos in bello die Sabbatorũ, pugnemus aduerſus eum. Non enim dicitur opus ſeruile, pugnare

pro

pro tuenda vita, vel pro lege Dei.

Machabæus Iudas & socij sui pugnantes cõtra Nicanorem & exercitum suum interfecerunt nouem millia hominũ, cæteros autem fugere compulerũt: sed non perseuerauerũt insequentes eo quòd erat ante Sabbatum. *2.Ma.9*

Nicanor cogitauit cum omni impetu, die Sabbati bellum cõmittere: sed Iudæi qui per eũ per necessitatẽ sequebantũ, dixerũt ei: Ne ita ferociter ac barbarè feceris, sed honorẽ tribue Diei sanctificationis. *2.Ma.15*

Discipuli domini, vellentibus spicas & manducantibus, dixerunt Pharisæi: Ecce faciunt quod non licet facere Sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis quod fecit Dauid. Sequitur, Dominus est filius hominis, etiam Sabbati. *Matt.12*

Saluator noster legitũ in Sabbatis multa fecisse miracula, vt patet per omnia Euangelia. Cuius ratio triplex assignari potest. Vna, vt se dominum ostenderet, vt supra Matthæi 12. Secunda, vt veram intelligentiam præcepti daret: quia non ab omni opere cessandũ. Matt.12. Luc.6. An licet Sabbato benefacere an male? animam saluã facere, an perdere? Tertia vt plures homines, audientes eum & videntes, ædificaret, vt Luc.13. *Matt.12* *Luce 6* *Luc.13*

Cùm

Eodem. Cùm curasset inclinatam mulierem. Archisynagogus indignans, quia curasset Sabbato. Iesus dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in die Sabbati. Respondens dominus Iesus Archisynagogo, dixit: Hypocritæ, vnusquisq; vestrum Sabbato non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ quam alligauit Satanas, ecce decem & octo annis, nõ oportuit solui à vinculo isto die Sabbati? Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij eius, & omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriosè à Christo Iesu fiebant.

Luca 23 Mulieres sanctæ, quæ parauerant aromata ad vngendum corpus domini: cum ita districtè seruabant Sabbatum, vt tali die noluerint tam sanctum corpus inungere. Vnde Sabbato quidem siluerunt, secundum præceptum.

*Ioan.*19 Sabbato requieuit dominus in sepulchro.

*Actu.*13 Dies Sabbati erat apta specialiter & conueniens, ad audiendum verbum & legem Dei: vnde Actuum 13. dicitur, Voces prophetarum, quæ per omne Sabba um leguntur.

De

De reuerentia Templo exhibenda.

CAPVT XX.

LOcutus est dominus ad Moysen, dicés: Facies labium æneũ ad lauãdum, & missa aqua, lauabunt in eo Aaron & filij eius, manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij. *Exod.* 30 & 40

Non licebat, nisi paucis, intrare tabernaculum, nec vasa ipsius tangere. *Num.* 4

Diligentior & feruentior fuit Salomõ, in ædificatione templi Dei, quàm in ædificatione domus propriæ. Nam domũ Dei compleuit septẽ annis, domũ verò propriam, tredecim annis. Pręterea citius cœpit ædificare templũ quàm domũ suam. *3. Reg.* 6. & 7

Magnam fecit Salomon solennitatem, in dedicatione templi, quod Dominus sanctificauit. 3. *Reg.* 8. & 9

Præcepit Ioiada pontifex, vt Athalia educeretur extra templum, & non occiderunt in templo Domini. 4. *Reg.* 11

Magnam curã videbatur dominus habere de templo, quãdo præcepit Cyro regi Persarum, vt ædificaret ei domũ in Ierusalem. Et intelligitur de tẽplo materiali, sicut patet in text. Et hoc per Esaiã, per ducentos annos ante prędictum fuerat. 1. *Esdr.* 1 *Esa.* 45

Reuersi de Babylonica captiuitate Iudęi prius cœperũt ædificare tẽplũ, quàm 1. *Esdr.* 3

muros

muros ciuitatis. Licet multos haberent iniquos, de quibus die ac nocte timebāt.

1.Esd.6 Darius rex præcepit vt ædificaretur domus domini in Ierusalē, & darentur sumptus de arca regis, ne opus impediretur.

Tob.1 Commendatus Tobias, quia ibat in Ierusalem ad templum Domini, & ibi orabat dominum.

1.Ma.4 Obtenta victoria de inimicis, qui contaminauerunt templū, dixit Iudas ad fratres eius, antequam de domibus propriis aliquam facerent mentionem. Ecce contriti sunt inimici nostri, ascendamus nūc mundare sancta, & renouare.

1.Ma.10 Rex Demetrius statuit, quòd quicunq; cōfugerit in tēplum quod est in Ierosolymis, & in omnibus finibus eius obnoxij regi in omni negotio, dimittantur.

1.Ma.15 Euntibus Iudæis ad bellum, contra Nicanoris exercitum, erat pro vxoribus & filiis, item pro fratribus & cognatis minor solicitudo, maximus verò & primus, pro sanctitate, timor erat templi.

Luc.2 Quadragesimo die voluit Dominus in templum deferri & offerri.

Eodem. Item duodecim annorum factus, disputans in templo, fuit inuentus.

Postea de tēplo, vendentes & emētes, plures eiecit. Mat.21. Mar.11. Luc.19. Io.2.

Idem

Idem in templo frequenter docuit, & miracula quædam fecit. Mat. 21. Mar. 11. & 12. Lucæ 19. & 21. Ioan. 7.

Arguit dominus Phariſęos, qui dicebãt, aurum templi ſanctius eſſe templo. *Mat.* 25

Recepto ſancto ſpiritu, Petrus & Ioannes aſcenderunt in templum, ad horam orationis nonam. Et tunc factum eſt primum ſanitatis miraculum, quod factum fuit poſt aſcenſionem domini. *Actu.* 3

Angelus domini per noctem aperiens ianuam carceris & abducens apoſtolos, dixit: Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi, omnia verba vitæ huius. *Actu.* 5

Commẽdatur Eunuchus ille Candacis reginæ Aethiopũ: quia de Aethiopia venit adorare in Ieruſalem. Sed nota, ꝙ etiã ſedens in curru, legebat Eſaiã prophetã. *Actu.* 8

Quod eſt contra multos qui euntes ad loca ſancta, nõ legunt, vel referunt ſacra documenta, ſed multiplicant vana verba. *Ibidem.*

Quanuis Iudæi, graui odio perſequerentur Paulum, tamen in templo noluerunt occidere, ſed traxerunt eum extra templum, vt foris occiderent. *Actu.* 21

De adoratione & cultu Dei.

CAPVT XXI.

FActũ eſt vt offerret Cain de fructibus terræ munera domino: Abel quoque *Geneſ.* 4

obt

obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. Et respexit dominus ad

Ibidem. munera Abel. Enos filius Seth, cœpit inuocare nomen domini.

Gene. 8 Aedificauit Noë altare domino: Et tollens de cunctis pecoribus mundis & volucribus, obtulit holocaustum: odoratusq; est dominus odorem suauitatis.

Genes. 12 Apparuit dominus Abraham in terra Chanaan, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare domino, qui apparuit ei.

Genes. 18 Cùm eleuasset oculos Abraham apparuerunt ei tres viri, stantes prope ipsum: quos cùm vidisset, adorauit in terra, & dixit: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum.

Gene. 22 Paratus fuit Abraham offerre Deo vnicum filium suum Isaac in holocaustũ: sed domino aliter prouidẽte, arietẽ obtulit.

Gene. 26 Apparuit dominus in Bersabeæ Isaac, dicẽs: Noli timere, qa ego sum tecũ. Sequitur. Itaq; ædificauit ibi altare dño & inuocato nomine domini erexit tabernaculũ.

Genes. 35 Locutus est Deus Iacob, dicẽs: Surge & ascende Bethel, & habita ibi, facq; altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau fratrẽ tuũ. Qui ædificauit ibi altare.

Exod. 4 Audierunt filij Israël, quòd visitauit eos

domi

dominus, & quòd respexisset afflictioné eorum,& proni adorauerunt.

Postquã locutus est dominus ad Moysen, de religone Phasæ,& percussione primogenitorum Aegypti. Sequitur. Incuruatus populus adorauit. *Exod.* 12

Iethro dixit Moysi:Esto tu populo in his,quæ ad Deum sunt,vt referas,quæ dicuntur ad eum ostendasq́ue populo cerimonias & ritum collendi,&c. *Exod.* 18

Dixit dominus ad Moysen:Ascende in montem tu & Aaron,Nadab & Abihu,& septuaginta senes ex Israël, & adorabitis procul.Sequitur, Moyses mane consurgens ædificauit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israël.Et post pauca sequitur. Obtulerũtq́ue victimas pacificas domino vitulos. *Exod.* 24

Præcepit dominus sibi fieri tabernaculum,variis vtensilibus,& ministros ad ministeria ordinari,ad cultum ipsius : vt patet in multis cap.Exod. *Exod.* 25

Primum præceptum decalogi est. Non habebis Deos alienos : Non facies tibi sculptile:Non adorabis ea,neque coles. *Exod.* 20

Et alibi Dominum Deum tuum timebis,& illi soli seruies. *Deute.* 5. 6. & 10

Angelus domini dixit ad Manue,patré Samsonis : Si vis holocaustũ facere offer *Iudic.* 13

illud domino. Et ita fecit,

1. *Reg.* 1 Elcana pater Samuelis, ascẽdebat de ciuitate sua, statutis diebus, vt adoraret & sacrificaret dño Deo exercituũ in Silo.

1. *Reg.* 2 Erat peccatum filiorum Heli grande nimis coram domino, quod detrahebant homines à sacrificiis domini, ideo dominus male perdidit eos.

1. *Reg.* 7 Cùm Samuel offerret domino holocaustũ pro populo, Philistiim inierũt prælium contra Israël. Intonuit autem dominus fragore magno, super Philistiim, & exterruit eos, & cæsi sunt à filiis Israël.

1. *Par.* 15. *vsque* 25 Rex Dauid, solicite Dei cultum in cantoribus, & sacerdotib⁹, studuit ampliare.

3. *Reg.* 3 Abiit Salomon, vt immolaret domino in Gabaon, mille hostias in holocaustum obtulit apparuitq; ei dñs per summum.

3. *Reg.* 8 Salomon ædificato templo stetit ante altare domini, in cõspectu ecclesiæ Israël, expandens manus suas in cælum, vtrumque genu in terram fixit, & orauit.

Nehe. 9 Reuersi filij Israël, de captiuitate Babylonis, legerunt in volumine legis Dei sui, quater in die, & quater in nocte confitèbantur dominum Deum suum.

Tob. 1 Cùm irent omnes filij Israël ad vitulos aureos, Tobias fugiebat consortia corũ, & pergebat in Ierusalem ad templum domini

mini:& ibi adorabat dominum Deum.

Cùm audiſſet Iob nuntiorum verba, di- *Iob* 1
centium ſibi perditionem rerum ſuarum,
ſurrexit, & corruens in terram adorauit
& dixit: Nud⁹ egreſſus ſum de vtero, &c.

Quanuis eſſet prohibitum, q̃ nullus *Danie.* 6
aliq̃d peteret ab aliquo Deo vel homine,
vſq; ad triginta dies, niſi à ſolo rege Da-
rio: tñ Daniel tribus tẽporibus in die, fle-
ctebat genua ſua in cænaculo ſuo, & ado
rabat, cõfitebaturq́; coram dño Deo ſuo.

Magi intrantes domum, inuenerunt *Matt.* 2
puerum, cum Maria matre eius, & proci-
dentes adorauerunt eum. Ecce miræ hu-
militatis deuotio. Quid ergo debent fa-
cere Chriſtiani, domino iam regnanti, ſi
ſic fecerunt gentiles puero vagienti.

Cùm deſcendiſſet IESVS de mõte, lè- *Matt.* 8
proſus veniens, genuflexo, adorauit eum,
dicens: Domine, ſi vis, potes me mũdare. *Mar.* 1

Cæcus natus, procidens, adorauit eum. *Ioan.* 9

Diſcipuli poſt reſurrectionem, domi- *Mat.* 28
num adorauerunt.

Sacerdos & populus de Lyſtris viden- *Actu* 14
tes Paulum & Barnabam, Deos eos eſſe
credentes, voluerunt ſacrificare eis, quod
illi prohibuerunt,

Cecidit Ioannes ante pedes angeli *Apoc.* 19.
vt adoraret eum. Reſpondit ei angelus: & 22

Vide ne feceris, conferuus tuus fum, &c. Deum adora.

De idololatria. CAPVT XXII.

Exod. 32 VIdens populus, quòd moram faceret defcendendi de monte Moyfes, congregatus omnis populus aduerfus Aaron, dixit: Fac nobis Deos qui nos prę cedant. Qui fecit vitulum conflatilem.

Num. 25 Fornicatus eft populus filiorum Ifraël cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad facrificia fua. At illi comederũt, & adorauerunt Deos earum.

Iudic. 2 Mortuo Iofue filio Nun, filij Ifraël fecerunt malum in confpectu domini, & feruierunt Baalim & Aftaroth, ac dimiferunt dominum Deum patrum fuorum.

Iudic. 8 Fornicatus eft Ifraël in Ephot, quod fecerat Gedeon. Et factum eft Gedeoni & omni domui eius in ruinam.

3. *Reg.* 11 Cùm iam effet fenex Salomon, deprauatũ eft cor eius per mulieres, vt fequeretur Deos alienos: nec erat perfectũ cor eius.

3. *Reg.* 2 Cogitato cõfilio, Ieroboam fecit duos vitulos aureos, & dixit: Ecce dij tui Ifraël, qui eduxerunt te de terra Aegypti.

3. *Reg.* 4 Aedificauerũt viri de Iuda aras, ftatuas, & lucos, fuper omnem collem excelfum & fubtus omnem arborem frondofam.

3. *Reg.* 16 Non fufficit Achab regi Ifraël, vt ambu-

laret

[l]aret in peccatis Ieroboam, ſed inſuper [s]eruiuit Baal,& adorauit eum.

Achaz rex Iuda, ambulauit in via regum Iuda & Iſraël.Inſuper & filium ſuum conſecrauit,transferens per ignem. 4.*Reg*.16

Filiis Iſraël trãſlati de Samaria in Aſſyrios fecerũt ſibi ſtatuas & lucos, ac poſtea fecerunt duos vitulos, & adorauerunt vniuerſam militiam cæli,vnde iratus dominus abſtulit eos à conſpectu ſuo,& nõ remanſit niſi tribus Iuda. 4.*Reg*.17

Tranſlatis filiis Iſraël in Aſſyrios,collocatę ſunt diuerſæ gẽtes,in ciuitatibus Samariæ,& vnaquaq; fecit Deum ſuum, & cùm dominum colerẽt,diis quoq; ſuis ſeruiebant,iuxta conſuetudinem gentium. 4.*Reg*.17

Confuſus & vituperatus Sennacherib rex Aſſyriorũ,reuerſus eſt in Niniuen,ab impugnatione Ezechiæ regis Iuda.Cumque oraret in templo Neſrach Deũ ſuum, Adramelech & Saraſar filij eius,percuſſerunt eum gladio,& fugerunt. 4.*Reg*.19

Manaſſes rex Iuda, erexit aras Baal, & adorauit omnẽ militiã cęli,& coluit eam. 4.*Reg*.21

Holofernes indignatus contra Achior qui cõmendauerat potẽtiã Dei Hebræorum,dixit quòd oſtenderet ei,quòd nòn eſſet Deus niſi Nabuchodonoſor. *Iudith* 6

Nabuchodonoſor fecit ſtatuã auream, *Daniel*.3

& præcepit, vt omnis populus, tribus, & linguæ cadentes, adorarent eam.

Dani.6 Darius rex Persarum, proposuit edictum, quòd nullus intra triginta dies peteret aliquid à quocunq; Deo vel homine, nisi ab ipso Dario rege.

Dani.14 Erat idolũ in Babylone, quod rex quotidie adorabat, quod cùm Daniel subuertisset, Babylonij draconem adorauerunt.

1.Mac.1 Antiochus iussit adorari idola, ædificari aras & templa, & immolari carnes suillas, & relinquere filios suos incircũcisos.

Actu.17 Cùm Paulus maneret Athenis, incãdescebat spiritus eius in ipso, cũ videret simulachrorum cultui deditam ciuitatem.

De blasphemia contra Deum.

CAPVT XXIII.

Leui.24 Filius mulieris Israëlitidis, præcepto domini lapidatus fuit in deserto: pro eo, quòd nomen domini blaspemauit.

1.Reg.2 Dixit Heli filiis suis: Si peccauerit vir in virũ, placari potest ei dominus: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo?

2.Reg.12 Nathan propheta multũ exaggerauit peccatum Dauid, ex eo, quòd blasphemare fecerat inimicos nomen domini.

3.Reg.20 Vir Dei dixit ad regem Israël: Quia dixerunt Syri, Deus montium est dominus eorum, & non est Deus vallium, dabo omnem

omnem multitudinem grandem hanc in manu tua.

Videtur quòd maius peccatum nequiuit excogitare nequissima Iezabel, ad citò lapidandum Naboth, quàm blasphemiam, quam illi fecit imponi. *3.Reg. 21*

Multum displicuerũt Deo blasphemiæ quas dixerunt serui Sennacherib Regis Assyriorum, vnde percussit angelus Domini, centum octoginta quinque millia hominum de exercitu eius. *4.Reg.19*

Nõ expedit simplices hoĩes cõtra blasphemias infideliũ disputare, propter hoc ꝓhibuit Ezechias, ne popul⁹ imperitus, basphemiæ Rabsacis Assyrij responderet. *4.Reg.18* *Esa.36.*

Holofernes indignatus, eò ꝙ Achior potentiam Dei cæli commendauerat, dixit ad eum: Quoniam prophetasti quòd gens Israël defendatur à Deo suo, ostendam tibi quòd non est Deus, nisi Nabuchodonosor, quum percusserimus eos omnes quasi hominem vnum. *Iudith 6*

Verum postea per vnius fœminæ manum eius caput amputatur. *Iudi.13*

Cùm argueret Ieremias populum pro eo ꝙ sacrificabant omnes diis alienis, responderunt: Sermonem domini non audiem⁹, sed sacrificabim⁹ reginæ cæli, sicut fecimus nos & patres nostri, & bene nobis *Iere.44*

bis fuit:quia malum nō vidimus: Sed gladio, & fame consumpti sunt.

Dani. 32 Nabuchodonosor rex Babylonis, dixit sociis Danielis : qui statuam auream noluerūt adorare: Quis est Deus qui eripiat vos de manu mea? Sed postea viso miraculo benedixit.

1.*Ma.*11 Quidam iniqui ex Israël in diebus Antiochi suaserunt dicētes: Eamus & disponamus testamentum cum gentibus : quia ex quo recessimus ab eis inuenerunt nos multa mala: sed postea peiora secuta sunt.

2.*Ma.*9 Blasphemus, & superbus Antiochus insanabili, & inuisibili plaga percussus est.

2.*ma.* 10 Obsidēte Iuda Machabęo quoddā præsidium, quidam gentiles intus existentes, verba blasphemiæ nephanda iactabāt, tamen citò postea concremati fuerunt.

2.*mac.*15 Dicentibus Iudæis Nicanori, est dominus potens in cælo, qui iussit agi septimam diem solennem : ille infœlix ait, Et ego potens sum super terram qui impero sumi arma, & negotium regis impleri. Sed ruit cum armis suis.

*Mat.*12 Cùm eiecisset dæmoniū Domin⁹ cæcū
Luc. 11 & mutū, stupētibus turbis, Pharisæi blasphemabant, dicētes: Hic non eiicit dæmones, nisi in Beelzebub principe dęmo. &c.

*Mat.*28 Pēdēte domino in cruce, prætereuntes

blasp

blaſphemabant eum, mouētes capita ſua.

Contradicebāt Iudæi his, quæ à Paulo *Actu.* 13.
dicebātur, blaſphemātes ac cōtradicētes. *&* 18

De præceptis Dei & obſeruatione eorum.

CAPVT XXIIII.

PRæceptum leue adimplendum dedit *Gene.* 2
dominus primo parenti; dicens: Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Male tamē ille cuſtodiuit, & graues pœnas incurrit. Ge. 3. & 5.

Mandata Dei, licet videātur interdum *Geneſ.* 2.
eſſe de re parua, non tamē parua diligen- *&* 5
tia ſeruāda ſunt: quia puniuntur grauiter trāſgreſſores. Vnde domin⁹ dixit Adamo Quacūq; hora comederis de ligno ſcientiæ boni & mali, morte morieris. Qua vltra alias pœnas punitus eſt cū poſteris.

Fecit Noë omnia quæ mandauerat ei *Geneſ.* 6.
dominus, ideo à diluuio ſaluatus eſt. *&* 7

Recepturi filij Iſraël mandata Dei, iuſſi *Exod.* 19
ſunt ſanctificari, Ait dominus ad Moyſen: *Nume.* 15
Vade ad populum, & ſanctifica eos hodie & cras: Vnde præcepit filijs Iſraël vt ponerent vitas hyacinthinas per angulos palliorum, quatenus continuam haberent memoriam cæleſtium mandatorum.

Filij Iſraël parētes expeditionem contra Amalecchitas, & Chananęos, vincūtur. *Num.* 14

quia cõtra præceptũ ascẽderũt occisi sunt.

*Num.*15 Itẽ homo qui cõtra præceptũ Domini in die Sabbati collegit ligna lapidat⁹ est.

Num. 23 Balã Ariolus, dixit Balach regi: Nonne dixi tibi, quodcunq; mihi Deus imperaret hoc facerem? Ecce quantã reuerẽtiam habebat homo malus ad imperium Dei.

Iosue 1 Specialem monitionem fecit Dominus Iosue, de meditatione & obseruatione legis, quãdo constituit eum principem super populum.

Iosue 7 Acham sumens de anathemate contra præceptum, lapidatur.

Iosue 11 Non prætermisit Iosue de vniuersis mandatis Domini, ne verbum vnum.

1.*Reg.*15 Saul signanter electus, propter transgressionem diuini mandati, irreuocabiliter est reiectus.

3.*Reg.*13 Vir Dei quidam comedens contra præceptum Domini, panem in loco sibi vetito, à leone occiditur.

1.*Par.*13 Rex Dauid instruens Salomonẽ filium suum post se regnaturum, dicebat: Tunc proficere poteris, si custodieris mandata, quæ præcepit Dominus Moysi.

2.*Par.*23 Ordinante Ioiada pontifice, eduxerũt filium regis, & imposuerunt ei diadema, dederuntque in manu eius tenendam legem, sic constituerunt eum regem.

Cyrus

Cyrus rex Persarum gentilis monar- *1.Esd.1*
cha totius mundi, nõ verecundabatur dicere: Præcepit mihi Deus cæli & terræ, vt ædificarem ei domum in Ierusalem.

Conquerẽdo dicit dominus, Præualue- *Iere.35*
rũt sermones Ionadab, filij Rechab, quos præcepit filiis suis, vt nõ biberẽt vinũ, qui obedierunt præcepto patris sui. Ego autẽ locutus sum ad vos, & nõ obedistis mihi.

Meli⁹ iudicauit Susanna incidere in ma *Dan.13*
nus hominum, quã derelinquere legẽ domini: exponẽs periculo vitam & famam.

Ionas deglutitur à pisce, quia cõtra præ *Ionæ 2.*
ceptum fugeret à facie domini. *& 3*

Iudæi ab Antiocho maluerũt trucidari, *1.Mac.1*
quam infringere legem Dei.

Duæ mulieres delatæ sunt natos cir- *2.Mac.6*
cuncidisse quas infantibus ad vbera suspensis cum publice per ciuitatem perduxissent, per muros præcipitauerunt.

Eleazarus vir ætate prouectus, duros *Eodem.*
corporis dolores sustinuit, & tandem occisus fuit, quia carnes porcinas noluit manducare contra legem, nec etiam simulare se nullatenus manducasse.

Propter legẽ Dei 7. fratres cũ matre sua *2.Ma.7*
grauia tormenta passi sunt sub Antiocho.

Parẽtes Ioannis Baptistæ, erãt incedẽ- *Luc.1*
tes in omnibus mãdatis & iustificationi-

bus domini ſine querela.

Matt. 19 Quærenti à Saluatore, quid boni face-
Marc. 10 ret vt vitam æternam haberet, reſponſum
Lucæ 18 eſt à domino: Si vis ad vitam ingredi, ſer-
ua mandata.

2.*re.* *Vlt.* Ad obſeruãdũ præcepta domini, indu-
cunt nos aliæ creaturæ, quæ obediunt ei.

2.*Par.* 21 De bonis angelis non eſt dubium, qui
Pſal. 102 ſunt miniſtri eius facientes voluntatem
& verbum illius, vt videre licet.

Lucæ 8 De angelis vero malis, pręcipiebat ſpi-
ritui immundo vt exiret ab homine.

Iob 9 Item præcepit Soli & non oritur.

3.*Reg.* 17 Præcepit coruis vt paſcerent Eliam &
fecerunt.

Luc. 8 Ventis & mari imperabat Dominus &
obediebant ei.

Pſal. 148 Generaliter dicit pſalmus: præceptum
poſuit, & non præteribit. Ignis, grando,
nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ fa-
ciunt verbum eius.

De obediẽtia & inobediẽtia. CAP. XXV.

Gene. 23 HOminem Deus volens ſub obedien-
tia viuere etiam in ſtatu, innocentiæ
ſtatim vt conditus eſt, ipſum præceptis
aſtrinxit, & eum contra ebedientiam vi-
uentem ſeuere puniuit. Eum nanque de
paradiſo expulit, mortiq; & cæteris ærum
nis, cum tota poſteritate ſubiecit.

Prom

Promptè obediuit Noë domino in omnibus quæ ei facienda præcepit tempore instantis diluuij, & saluatus est. *Genes.6. & 7*

Præceptũ Dei de circuncisione, quáuis esset graue & insolitũ, nõ distulit Abrahã implere vsq; in crastinũ Et bene ei cessit. *Genes.17*

Præceptum Abraham de immolatione filij, sine mora exequi voluit. Ecce considera mirabilem eius obedientiam. Ideo multiplicatum est semen eius. *Gene. 22*

Promptè obediuit Ioseph patri ad fratres eum mittenti, quamuis prius eos accusasset, ob quod merito timere debuerat. Et Deus exaltauit eum. *Gene. 37 & 41*

Obediuit Moyses Domino imponenti ducatum populi, sed attẽde cum quanta difficultate, quinquies enim excusat se. Vnde magnificatus est. *Exo. 34. & infra.*

Magnam obedientiã promiserunt filij Israël, dicẽtes: Omnia quę locutus est Dominus faciemus, & erimus obedientes. Sed post operibus contrarium fecerunt, vitulum adorantes, sed pœnas dederunt. *Exo. 24. & 32.*

Filij Israël per desertum ambulantes, ad imperiũ Domini erigebãt tentoria, & ad imperiũ ei⁹ deponebãt. Et bene illis erat. *Nume. 9*

Item filij Israël ad terram promissionis iuxta mandatũ Domini timuerunt ascendere: sed postea Domino ꝓhibẽte ascen- *Num. 14*

dere

dere conati sunt: sed male successit eis: Nam percussi sunt ab hostibus.

Num. 14 Euntes ad bellum contra mandatum
21.31 Domini & Moysi, multi victi à paucis. Cùm autem ex obedientia pugnauerunt, pauci vicerunt.

Iosue 7 Quia transgressus est Achan mãdatum Iosue populus in prælio fuit superatus, & ipse postea à populo lapidatus.

1. Reg. 13 Saul offerens holocaustũ contra mandatum Samuelis, reprobatus est. Similiter quia pepercit Agag regi Amalech, & gregibus ouium, & cæteris rebus preciosis: & tũc dixit ei Samuel, Melior est obedientia quàm victimæ.

1. Reg. 15. David licet per Samuelem esset vnctus
& 17 in regẽ, tamẽ obediebat patri mittẽti eũ vt portaret victualia fratribus, quibus tũc fuerat præelect⁹. Vnde prospere ei cessit.

3. Reg. 9 Prædixit dominus Salomoni, quòd si faceret omnia quæ præceperat ei, poneret
2. Par. 7 thronum regni eius in Ierusalem in sempiternum: si autem auerteretur & nõ custodiret eius mandata, auferret Israël de superficie terræ.

3. Reg. 13 Vir Dei, qui prædixit Ieroboam destructionem altaris sui, à Leone occisus fuit, quia contra præceptum domini in domo alterius prophetæ comedit.

Obed

Obedientia etiã interdũ commẽdatur in iis, quæ videntur sine ratione mandari. Vnde pcussus est à Leone ille, qui noluit percutere quẽdam de filiis prophetarum. 3.*reg.* 20

Cùm ad mandatum Elisei Naaman indignatus abiret, dixerunt ei serui sui: Pater, etiam si rem grãdem dixisset tibi propheta, certe facere debueras. Vnde fecit & mundatus est. 4.*Reg.*5

Tobias iunior auditis exhortationibus patris, respondit & dixit: Omnia quæcunq; præcepisti mihi, faciam pater. Et ita fecit, & successit ei bene. *Tob.*5

Quicquid pręcipiebat Mardochæus obseruabat Esther, & ita cũcta faciebat vt eo tempore solita erát, quo eam paruulã nutriebat. Vnde in reginam assumpta est. *Esth.*2

Commendantur à domino Rechabitæ, pro eo q̃ noluerũt vinum bibere, pręcepto patris obedientes, dicentis: Non bibetis vinum. *Iere.*35

Ionas insipienter refugiebat obedire domino præcipienti, vt iret ad prædicandum in Niniue, sed refugiendo deuenit, quo dominus miserat. *Iona* 1.2. & 3

Marathias dixit nũcio regis Antiochi: Et si omnes obediũt regi, ego & filij mei obediemus legi patrum nostrorum. 1.*Ma.*2

Dixit vnus illorum septem fratrum: Parati 2.*Ma.*7

rati ſumus mori magis, quàm patrias Dei leges præuaricari.

Luc.2 Deſcendit puer Ieſus cùm Maria & Ioſeph in Ieruſalem, & erat ſubditus illis.

Matt.4 *Luca 5* *Matt.9* Cito & perfectè obedierunt illi Apoſtoli, qui à Domino vocati, cōtinuò relictis omnibus, ſecuti ſunt eũ. Similiter & Matthæus relictis omnibus, ſecutus eſt.

Matt. 21 De obedientibus verbo & nō facto, ſeu facto plus quã verbo, proponit Dominus exemplũ duorum filiorum, quorum vnus dixit ſe iturum in vineã patris, & operaturum, & non iuit: alius negauit, & iuit.

Mat.23 Etiam malis prælatis obediẽdum eſſe, pręcepit Domin⁹: Super cathedrã Moyſi, &c. omnia quęcũq; iuſſerint facere, facite.

Luca 2. & 22 Saluator noſter, legis domin⁹, legi voluit obedire, in circũciſiõe, & oblatiõe facta in tẽplo, & etiã in eſu agni paſchalis.

Mat.26 *Philip.2* Exemplũ obedientiæ proponit nobis Apoſtolus, in Saluatore noſtro dicẽs: Factus eſt obediẽs vſq; ad mortẽ. Vbi etiam inſinuat obedientię fructũ. Sequitur, Propter quod exaltauit Deus illum, &c.

Actu.4 Principes Sacerdotũ comminati ſunt Petro & Ioãni, ne vltra loquerẽtur in nomine Ieſu. Qui reſponderũt eis: Si iuſtum eſt, vos potius audite quàm dominum, iudicate. Nō enim poſſumus, quæ vidimus,

& au

& audiuimus, nõ loqui. Deinde cũ arguerentur Apostoli, à principibus sacerdotũ, quia non seruassent eorum mandatũ, responderũt Petrus, & alij apostoli: Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. *Actu.* 5

Saulus in terram prostratus, audiens verba Iesu Nazareni, promptè ait: Domine, quid vis me facere? *Actu.* 9

Cornelius dixit beato Petro: Oẽs nos in cõspectu tuo sumus parati audire omnia quæcunq; tibi præcepta sunt à Dño. *Actu.* 10

Paulus electo sibi Sila in socium perambulabat Syriã & Ciliciam, confirmans ecclesias & præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum. *Actu.* 15. *&* 16

De Sacra scriptura. CAP. XXVI.

MAgnam reuerentiam habere debemus ad sacram scripturã, quàm ipse Deus voluit scribere, vel tradere specialiter & docere. *Exod.* 31

Reuersus est Moyses de monte portãs duas tabulas, scriptas digito Dei. *Exod.* 32

Ipse etiã dñs Iesus dicit, se missum fuisse ad euangelizãdum, & misit discipulos ad hoc ipsum Mat. 10. Mar. 1. Luc. 4. Ioã. 5. *Ioan.* 1 *Gala.* 3

Sic ergo potest dici, quòd lex vet⁹ fuit data à Deo Moysi, mediantibus angelis, vt ait apostolus, & beatus Stephanus hoc ipsum testatur. Accepistis ait, lege Dei, in *Actu.* 7

diſpoſitione angelorũ. Reliqua verò pars veteris teſtamenti, data fuit, inſpiratione ſpiritus ſancti, vt Petrus ait: Non enim voluntate humana allata eſt aliquãdo prophetia, ſed ſpiritu ſancto inſpirati, loquuti ſunt Dei homines. Nouũ autem teſtamentum continet verba & facta domini

1. *Pet.* 1 Ieſu Chriſti in Euangeliis: verba Apoſtolorum in Epiſtolis, & in Apocalypſi: facta ipſorũ in libro actuum Apoſtolorũ. Chriſtus ergo verus Deus & homo partẽ Euãgeliorũ protulit per ſeipſum, & per ſpiritum ſanctum, per ipſumq; alia verba, quæ dixerunt Apoſtoli & Euangeliſtæ inſtructi, vt Act. 2. Repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis.

Eccle. 39 Sapientiam omniũ antiquorũ exquiret ſapiens, & in Prophetis vacabit, quaſi diceret, Sapientiam quidem ſapientũ debet ſapiens exquirere, ſed ſpecialiter debet ad Prophetarũ ſcripturas intendere.

1. *Mac.* 12 Ionathas sũmus Sacerdos, & ſeniores Iudęorũ, licet eſsẽt reb. bellicis intẽti, ſcripſerũt Spartiatis epiſt. Nos enim quãdo nullo horũ indigeremus habẽtes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manib. noſtris.

Matt. 9. *&* 21 Principes Sacerdotum, Scribas, Phariſęos iniuſtè arguentes dominũ, ipſe multoties per ſcripturas conuicit.

Et per

Et per ſcripturã reſpondens, defendit *Matt.*12.
diſcipulos ſuos cõtra Phariſæos. Non le- & 15
giſtis, ait, quid Dauid fecerit qñ eſuriit. 2.*Reg.* 21

Saluator noſter, tẽtatus à Diabolo per *Matt.*4
ſcripturam reſpondit, & ipſum tentatorẽ, ſcripturę authoritate confudit. Idem ſcripturam eſſe completam, in aduentu ſuo, *Luca* 4
dixit, Hodie hæc ſcriptura impleta eſt in auribus veſtris.

Magnam authoritatem tribuit Domi- *Matt.*5
nus veteri teſtamento, quando dixit: Donec tranſeat cælum & terra, iota vnum, aut apex vnus, non præteribit. Et Ioã.10. Non poteſt ſolui ſcriptura.

Non minoris authoritatis, ſed maioris *Ioan.*10
eſt nouum teſtamentũ de quo Dominus *Luc.*21
ait: Cælum & terra tranſibũt, mea autem verba non tranſibunt.

Legiſperitum ſciſcitantem, quid agen- *Luc.*10
do, acquireret vitam æternam, remittit Dominus ad ſcripturã. Quomodo legis, in lege quid ſcriptum eſt?

Arguit dñs Sadducæos de ignorantia *Matt.*22
ſcripturarũ. Erratis, neſcientes ſcripturas.

Petrus in prima prædicatione ſua poſt *Actu.*2
miſſionem ſpiritus ſancti, authoritatem *Iohe.*2
Iohelis exponens, tria millia hominum conuertit ad Chriſtum.

Valde commendandus eſt Eunuchus *Actu.*8

ille, qui veniēs de Aethyopia Ierosolymā, legebat Esaiam Prophetam, in curru existens. Et Philippus præcepto Domini occasionē assumpsit prædicandi ei Euangelium Christi, ex authoritate, quam legentē inuenit, & credentē illico, baptizauit.

*Actu.*17 Veniens Paulus Berrhœā, intrabat synagogam Iudæorū, quidam autem susceperunt verbū cum omni auiditate, quotidie scrutātes scripturas, an hęc ita se haberent. Et crediderunt multi ex eis, Græcæ mulieres honestæ & viri non pauci.

*Actu.*18 Apollo vir eloquēs, potens in scripturis, contulit multum his, qui crediderunt per gratiā. Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè, ostendens per scripturas esse Christum Iesum.

2.*Pet.*1 Non voluntate humana allata est prophetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.

De exhortatione bona, & prædicatione Verbi Dei. CAP. XXVII.

*Gene.*4 CAin admonitus exteriori voce Dei ab accepta iniquitate, nō destitit. Hinc patet quòd exterior exhortatio sine interiori, parum est efficax.

*Genes.*19 Iustus Loth pie admonebat Sodomitas, dicens: Nolite quæso fratres mei, nolite malum ho . facere: cui illi contumaciter

citer reſponderunt, Recede illuc. hinc patet, quod peruerſi difficile corriguntur, vt dicitur Eccleſia. II.

Bene ſucceſſit Iacob, qui acquieuit cõſiliis matris ſuæ. *Gene.* 27

Audiens Ruben iniqua fratrum verba cõtra Ioſeph, dixit: Non interficiamus eũ nec effundamus ſanguinẽ eius. Iudas etiã cõſuluit, ꝙ non occideretur, ſed vẽderetur, & ſic ſaltẽ minus malũ cõmitteretur. *Gene.* 37

Soror Moyſi bene ſuaſit filiæ Pharaonis, vt mulier Hebræa, pro nutriẽdo paruulo vocaretur. *Exod.* 2.

Ad vtilitatem populi, & alleuiationem Moyſi, bene conſuluit ei Iethro, vt minores iudices conſtitueret in populo. *Exod.* 18

Bona exhortatione Abigail, cõuersꝰ eſt Dauid à ꝓpoſito fundẽdi ſanguinẽ Nabal. 1. *Reg.* 25

Bonũ conſilium dedit Abner Aſaëli ſequenti, dicẽs: Noli me ſequi, ne compellar te cõfodere in terram. Quod quia ille audire contempſit, ab eodem occiſus eſt. 2. *Reg.* 2

Conſilium bonum dederunt ſeniores Roboã filio Salomonis. ille verò in malum ſuum acquieuit conſilio iuniorum. 3. *Reg.* 12

Cùm Naamam Syrus ad verbum Eliſei abiret indignans, ſerui ſui ſuaſerunt ei, vt prophetæ facile mãdatũ impleret: quorũ monitis acquieuit, & ſanatus eſt à lepra. 4. *Reg.* 5

4. *Reg.* 12 Quandiu vixit Ioiada pontifex, qui be-
2. *Pa.* 24 ne instruebat Ioas regem Iuda, tādiu fuit ille bonus, quo mortuo, factus est pessimus, & periit pessime.

2. *Pa.* 30 Perrexerūt cursores cū epistolis ex regis Ezechiæ imperio, & principū eius in vniuersum Isräël & Iudā prædicantes, filij Isräël, reuertimini ad dominū Deū Abrahā, & Isaac, & Isräël & reuertetur ad reliquias, quæ effugerūt manus Assyriorum.

1. *Esd.* 7 Aedificātibus Iudæis templum reuersi de Babylone, exhortabantur, & adiuuabāt eos Aggæus & Zacharias prophetæ.

Nehe. 2 Desiderās Nehemias ędificare in Ierusalem murū, dixit optimatibus & magistratibus: Surgamus & ędificemus. Et cōfortatæ sunt manus eorum in bono.

Nehe. 5 Ad exhortationē Nehemiæ, ij qui vsuras accipiebāt à populo, & acceptas reddere, & vltra non accipere, consenserunt.

Tob. 1 Tobias in captiuitate positus, pergebat per omnes qui erant in captiuitate, & monita salutis dabat eis. Itē bene prædicauit filio suo, cap. 4. & 14.

Tob. 6 Bene cessit Tobiæ, quia Raphaëlis quē hominē putabat, consiliis acquieuit: specialiter in extractione piscis, & in petēdo vxorē, & de matrimonio habendo cū ea.

Tob. 10 Parentes Saræ vxoris Tobiæ iunioris, mon

monuerũt eã honorare ſoceros, diligere maritũ, regere familiã, gubernare domũ, & ſeipſam irreprehenſibilem exhibere.

Iudith bonam exhortationẽ fecit populo, arguẽs quod indiſcretè ordinatum erat, & docens quid faciendum eſſet. *Iudi.*8

Efficaciter perſuaſit Mardochæus Eſther, vt cum periculo ſuo ingrederetur ad regẽ, precatura pro ſalute gentis ſuæ. *Eſth.*4

Poſt oſtenſam Eſaiç mirabilem viſionẽ dixit ipſe Propheta: Væ mihi quia tacui. Et poſteà, quando labia ſua cum calculo, de altari ſumpto, vidiſſet fuiſſe mundata, dixit domino quærenti quẽ mitteret ad populum: Ecce ego, mitte me. *Eſaiæ* 6

Dixit dominus eidem: Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorũ & domui Iacob peccata eorum. *Eſa.*58

Ieremias primò excuſauit ſe à prædicatione, & poſtea diuinç volũtati acquieuit. *Iere.*1

Abimelech Aetiops dixit Sedechiæ regi Iuda: Domine mi rex: male fecerunt viri iſti omnia quæcunq; pertractauerunt contra Ieremiam prophetam, mittentes eum in lacum. Et præcepit ei rex: Leua eum de lacu ante quam moriatur. *Iere.*38

Bonum conſilium dedit Daniel Nabuchodonoſor regi Babylonis, dicẽs: Con- *Dani.*4

filium meum tibi placeat, & peccata tua eleemosynis redime.

Ionæ 2. *&* 3 Factum est verbum Domini ad Ionã, dicẽs: Surge & vade in Niniuen, & prædica in ea, prædicatione quã loquar ad te.

1. *Ma.* 2 Moriturus Matathias filios suos efficaciter adhortatus est ad agendum viriliter, pro lege Dei.

1. *Mac.* 3. 4. *&* 9 2. *Ma.* 8. *&* 15 Iudas Machabæus pugnaturus, exhortabatur, & etiã animabat populũ suum, in sermonibus bonis. Et specialiter 2. Macha. 15. Vbi dicitur quòd singulos armauit non clypei & hastæ munitione vincere, sed sermonibus optimis & exhortationibus. Vnde gloriosa secuta est victoria.

1. *Ma.* 7 Cùm primus, septem illorũ fratrum in sartagine torreretur, cæteri vnà cũ matre se hortabãtur mori fortiter, dicẽtes: Dominus aspiciet veritatẽ, & cõsolabitur in nobis. Et specialiter ipsa mater, mirabiliter & efficaciter exhortabatur filios suos.

Matt. 3 *Mar.* 1 Ioãnes Baptista multa exhortãs, euangelizabat populo. Lucæ 3.

Lucæ 3 *Mar.* 6 Cuius exhortatio ita efficax erat, vt nõ solum multi baptizarentur, confitentes peccata. Sed & ipse Herodes audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

Mat. 10 Misit dñs discipulos suos dicens: Euntes, predicate dicẽtes, Quia appropinqua-

bit

bit regnũ cælorũ. Simile habes. Mar.26.

Petrus Apostolus in die Pentecostes tam efficaciter prædicauit, quòd baptizabantur vna die circiter tria millia hominum. Et alia vice, similiter ad prædicationem ipsius, factus est numerus virorum credentium quasi quinque millia. *Actu.2* *Actu.4*

In domo Cornelij prædicãte Petro, cecidit Spiritus sanct⁹ super omnes qui audiebãt verbũ Dei, & iussit eos baptizari. *Actu. 10*

Ministrantibus & ieiunãtibus prophetis, & doctoribus, qui erãt Antiochiæ dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam. Sequitur, Ipsi quidem missi à Spiritu sancto, prædicabant verbum Dei, in synagogis Iudæorum. *Actu.13*

Reuersi sunt Paulus & Barnabas Lystram, Iconium, & Antiochiã confirmantes animas discipulorum, exhortantes, vt permanerent in fide. *Actu.14*

Factũ est Iconij, vt Paulus & Barnabas introirent in synagogam Iudæorũ & loquerentur, ita vt crederent Iudæorum & Græcorum copiosa multitudo. *Actu.14*

Visio per noctẽ Paulo visa est. Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans, dicens: Profectus in Macedoniam succurre nobis. Sequitur, Vt autẽ visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniã, *Actu.16*

h 5 certi

certi facti, quòd vocasset nos Dominus ad euangelizandum eis.

*Actu.*18 Multi Corinthiorũ audientes Paulum prædicantem prædicationẽ credebant & baptizabantur. Dixit autẽ Dominus nocte Paulo per visionem: Noli timere, sed loquere, ne taceas, quia ego sum tecum & nemo apponet vt noceat tibi.

Eodem. Apollo vir Iudæus Alexãdrinus genere erat edoctus viã Domini, feruens Spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu.

*Actu.*19 Apud Ephesum Paulus intrãs Synagogam Iudæorum cum fiducia loquebatur disputans & suadens de regno Dei.

Actu. 20 Quadam die cùm in crastinũ profecturus sermonẽ protraxisset vsq; ad mediam noctẽ, quidã adolescẽs oppressus somno cecidit de fenestra, & sublatus est mortuus. Ad quẽ cum descendisset Paulus, & suscitasset eũ, rursus ascẽdit, & alloquutus est eos vsq; in lucem & sic profectus est.

Actu. 20 Recessur⁹ Pau. de Asia dixit maioribus natu: Per trienniũ nõ cessaui die ac nocte cũ lachrymis, monens vnũquenq; vestrũ.

Actu. 26 Cùm Paulus vinctus corã Agrippa rege & Festo præside, causam diceret, Agrippa dixit ei, in modico suades mihi Christianum fieri.

De consilijs & persuasionibus malis.

CAPVT XXVIII.

EVa de ligno vetito dedit viro suo qui comedit. Præsumēdum est, quòd ipsa persuaserit viro. *Genes.* 3

Domina cui seruiebat Ioseph, male ipsum solicitabat ad peccatum. *Gene.* 39

Sapientes consiliarij Pharaonis, dederunt insipiens consilium. *Exod.* 7. *& infra.*

Moram faciente Moyse cum domino in monte, dixit populus Aaronī, Fac nobis deos alienos, qui nos præcedāt. Quibus suggestionibus populi Aaron stultè acquieuit. *Exod.* 32

Balaā docuit Balach quomodo per mulieres posset filios Israël ad peccatū trahere, & sic contra se dominum prouocare. *Num.* 24 *&* 25

Filij Ammon mala suaserunt regi suo vt dehonestaret nuncios Dauid. 2. *Reg.* 10

Ionadab nepos Dauid malū consilium dedit Ammon, vt defloraret sororē suam: de quo postea multa mala euenerunt. 2. *Reg.* 13

Detestandum & turpe consilium quod dedit Achitophel Absaloni, & tamē erat consilium, quòd ille dabat in diebus illis, quasi quis consuleret Deum. 2. *Reg.* 17

Auerterūt mulieres cor Salomonis & ita deprauatum est per eas, vt sequeretur Deos alienos, & coleret eos. 3. *Reg.* 11

Och

2.*Pa.* 22 Ochozias rex Iuda ingressus est p viã dom⁹ Achab, q̃ erat pessima. Mater enim eius Athalia, impulit eũ, vt impie ageret.

1.*Esd.*4 Aedificantibus templum Iudæis post reditum de Babylone, hostes eorum scripserunt Artaxerxi regi, & ipse persuasus ab eis prohibuit opus fieri.

*Esth.*5 Amici Aman audientes ipsum cõquerẽtem de Mardochæo, qui ei genua non flectebat, responderunt: Iube parari excelsam trabem & mane dic regi, vt appendatur Mardochæus super eam.

Iob 2 Stultum consilium, vxor Iob dedit ei: sed ille tanquam prudens & sanctus homo tali consilio non acquieuit.

*Iere.*38 Quia Ieremias prophetauit, capiẽdam esse ciuitatem Ierusalem à Chaldæis, dixerunt principes populi Zedechiæ regi: Rogamus vt occidatur homo iste. Qui stultè acquiescens, respondit eis: Ecce in manibus vestris est. Non enim fas est regem vobis quicquam negare.

Danie. 6 Ad malam suggestionem principum & Satraparum, Darius rex Persarum constituit decretum vt quicũque peteret quid, à Deo vel homine, nisi ab ipso rege mitteretur in lacum Leonum.

1.*Mac.*1 In diebus Antiochi, exierunt ex Israël filij iniqui, & suaserũt multis dicentes: Eamus

mus & diſponemus teſtamentum cum gentibus.

Tantum ſuaſit Menelaus Andronico, quòd ille occidit Oniam ſacerdotem. *2.Ma.4*

Cùm aduerſus Menelaũ iudicium agitaretur coram Antiocho, Ptolemæus pecunia corruptus per Menelaum, perſuaſit regi, & eum ad ſententiam deduxit, qui Menelaum abſoluit, & multos iuſtos eius accuſatores morte damnauit. *Eodem.*

Iniquum conſilium dedit Herodias filiæ, dicens: Nihil aliud petas, niſi caput Ioannis Baptiſtæ. *Mat.14* *Marc.6*

Proconſul Paulus, deſiderabat audire verbum Dei, quod Paulus & Barnabas prædicabant. Reſiſtebat autem illis Elymas magus, quærens auertere proconſulem à fide. *Actu.13*

Cùm Paulus & Barnabas eſſent in ciuitate Lyſtris in tanto honore, ꝙ homines illis tanquam diis ſacrificare vellent, quidam Iudæi ſuperuenerũt, & perſuaſis turbis, lapidantes Paulum, traxerũt extra ciuitatem, exiſtimãtes eum eſſe mortuum. *Actu.14*

Occaſione cuiuſdam puellæ, à qua Paulus ſpiritũ phytonem eiecit, domini illius dolentes de amiſſo quæſtu tot & tãta dixerunt magiſtratibus, quòd fecerũt Paulum & Silam virgis cædi & incarcerari. *Actu.16*

De

De audtione verbi Dei. CAP. XXIX.

Exod.4 AAron loquutus fuit omnia verba quę dixerat dominus ad Moysen, & credidit populus. Audierútq; quod visitasset dominus filios Israël, & proni adorauerunt.

Exod.6 Dixit Moyses, coram domino: Ecce filij Israël non me audiunt, & quomodo audiet Pharao?

Exod.24 Cunctus populus dixit Moysi vna voce: Omnia verba domini, quæ loquutus est faciemus. Et paulo post assumens Moyses volumen fœderis legit audiente populo, qui dixerunt: Omnia quæ loquutus es faciemus.

Iudic.3 Eglon rex Moab sedebat in æstiuo cænaculo, dixit ad eum Ehud, siue Aod: verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno, quasi reuerentiam exhibens verbo Dei.

1.*Reg.3* Bene docuit Samuelem Heli vt diceret domino loquenti sibi, Loquere domine, quia audit seruus tuus.

3.*Reg.22* Achab rex Israël nolebat audire Michęã prophetam domini, qui nõ prophetabat bonum, sed malum. Vocatus tamen Michæas dixit ei: Audi sermonem domini.

2.*Esd.8* Esdras attulit librũ legis, & legit in eo apertè, de mane vsq; ad mediam diem, & aures omnis populi erãt erectæ ad librũ.

Et

Et ſequitur. Flebat omnis populus cùm audiret verba legis.

Reſpondens Iob domino dixit: Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te: idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. *Iob 42*

Factum eſt verbũ domini ad Ieremiã: Noli ſubtrahere verbum Dei, ſi fortè audiant, & auertatur vnuſquiſq; à via ſua mala, & pœniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorũ eorum. *Iere.26*

Dixit Dominus Ezechieli: Vade ad domũ Iſraël, & loquaris verba mea ad eos. Sequitur. Domus Iſraël noluit audire te, quia nolunt audire me. *Ezec.3*

Verbum Ionæ peruenit ad regem Niniue, & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. *Ionæ 3*

In fine ſermonis in monte, dixit dominus: Omnis qui audit verba mea, & facit ea aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſuper petram. *Matt.7*

Herodes Tetrarcha metuebat Ioannẽ Baptiſtã, & cuſtodiebat eũ, & audito eo, multa faciebat, & eum libenter audiebat. *Mar.6*

Cùm turbæ irruerẽt in dominũ IESVM, vt audirent verbũ Dei, ſedens docebat de nauicula turbas; Petrus cum ſociis, de- *Luc.5*

ductis ad terram nauibus, iis relictis ipse cum sociis secuti sunt dominum.

Luc.10 Maria soror Marthæ sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius, & audiuit tandem dominum dicentem: Maria optimam partem elegit, &c.

Luc.11 Extollenti vocem mulieri, & dicenti: Beatus venter qui te portauit. Respondit dominus: Quinimo. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Luc.19 Instãte dominica passionis, legit': Erat docẽs quotidie in templo. & post pauca: Omnis populus suspẽsus erat audiẽs illũ.

Luc.24 Duo discipuli domini IESV, euntes in castellũ nomine Emaus, loquentes adinuicem de iis, quę tempore Dominicæ passionis acciderant, meruerunt habere societatem illius, de quo loquebantur.

Actu.2 Facto sermone ad plebem in die Pentecostes post aduentum spiritus sancti dicitur: His auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos apostolos Quid faciemus viri fratres? Et Baptizati sunt circiter tria millia hominum.

Actu.3. & 4 Post sanationem claudi, & sermonem Petri, sequitur: Multi qui audierant verbum, crediderunt. Et factus est numerus virorũ circiter quinque millia hominum.

Actu.6 Conuocãtes duodecim apostoli multitu lin

tudinẽ discipulorũ, dixerũt: Nõ est æquũ nos derelinquere verbũ Dei, & ministrare mẽsis. Nota tamen ꝙ illæ mensæ erant pauperum viduarũ. Per quod datur intelligi, quòd opus predicationis verbi Dei, præfertur operi misericordiæ corporalis.

Nõ poterãt resistere Iudęi sapiẽtię, & spiritui, qui ꝑ beatũ Stephanũ loquebatur. *Eadem.*

Philippus descendens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. Intendebant autem turbæ his, quæ à Philippo dicebantur vnanimiter audientes. *Actu.* 8

Aperiens Philippus os suum, euangelizauit Eunucho IESVM, & venientes ad quãdam aquam, confessus est Eunuchus se credere, & baptizauit eum. *Actu.* 8

De Saulo quem dominus IESVS excæcauerat corporaliter, & illuminauerat spiritualiter, dixit ipse dominus in visu Ananiæ: Vade quoniã vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meũ corã gentibus. *Actu.* 9

Noluit dominus instruere Cornelium per angelum, sed mãdauit ei vt accerseret Simonem Petrum, & ille doceret eum, & diceret, quid eum facere oporteret. *Act.* 10

Loquẽte Petro, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebãt verbum illius. *Eadem.*

Audientes gentes quòd Iudæi repellebant verbum Dei, & quòd Paulus & Bar- *Actu.* 13

nabas volebant prædicare eis, & gauisi sunt, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

*Actu.*14 Factum est Iconij, vt Paulus & Barnabas ingrederentur, synagogam & loquerentur, ita vt crederet Iudæorum & Græcorum copiosa multitudo.

*Actu.*16 Quædã mulier nomine Lydia purpuraria audiuit Paulũ loquentẽ, cuius cor dñs aperuit, & baptizata est cum domo sua.

*Actu.*17 Cùm audissent Athenienses Paulum loquentẽ de resurrectione mortuorũ, quidã irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterũ. Sic Paulus exiuit de medio eorũ, quidã verò adhærẽtes ei crediderũt, in quibus Dionisius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cũ eis.

*Actu.*17 Veniens Paulus Berrhœam, intrauit synagogam Iudæorum, & quidam susceperunt verbum, cum omni auiditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent. Et multi crediderunt ex eis.

*Actu.*19 Mansit Paulus Ephesi per biennium quotidie disputãs in schola tyranni cuiusdam, ita vt omnes, qui habitabãt in Asia, audirent verbum Dei.

Actu. 26 Postquam rex Agrippa audierat Paulum, dixit ei. In modico suades me Christianum fieri.

De

De apparitionibus factis sanctis patribus.

CAPVT XXX.

ANte peccatũ, loquutus est dominus ad Adam, post peccatũ ad Adã & Euam, & ad serpentẽ. Cain etiam monuit ante fratricidium, & post durè arguit eũ. *Genes.2. & 4*

Noë præcepit dominus, vt faceret arcam, deinde, vt ingrederetur in eam. Et post exiccationem terrę, præcepit vt egrederetur de arca. Deinde benedixit dominus Noë & filiis eius & dixit ad eos: Crescite & multiplicamini. *Genes.6. 7.8.& 9*

Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua & de cognatione tua. Eodem cap. Apparuit dominus Abrahæ, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. *Genes.12*

Post captiuitatem & liberationẽ Loth proximo cap. Factus est sermo domini ad Abraham per visionem. deinde apparuit, ei dominus & dedit ei prçceptum circuncisionis. *Gene.14. & 15*

Apparuerunt ei tres viri, &c. Tunc audiuit certum tempus filij nasciturì. *Genes.18*

Venerunt duo angeli, sedente Loth in foribus ciuitatis, qui cùm vidisset eos, surrexit, & iuit obuiam eis, & adorauit eos. *Genes.19*

Venit dominus ad Abimelech per somnium & ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti, habet enim virum. *Gene.20*

Genes.21 Cùm durè accepisset Abrahã verba Saræ, conquerentis de ancilla & filio eius, dixit ei dominus: Non tibi videatur asperum super puerum.

Genes.21 Apparuit angelus in deserto. Agar ancillæ & filio.

Gene.22 Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Tolle filium tuũ, &c. Et postquã extẽdisset gladiũ, ecce angelus domini, &c.

Gene.26 Apparuit dominus Isaac in Gerara ac postea in Bersabeæ, dicẽs: Ego sum Deus Abraham patris tui, &c.

Gene.28 *31.32* Apparuit Iacob multoties, eunti ad Laban. Gene.28. & redeunti. cap.31. vbi etiã dixit Laban in somnis: Caue ne quicquã aspere loquaris contra Iacob. Et post loquutus est dominus pluries ad Iacob.

Exo.per t.tum. Quoties apparuit Moysi, & loquutus fuerit, nimis longum esset dicere, videatur Exodus cap.3. & sequentibus.

Num.22 Legitur quoq; domin⁹ fuisse loquutus Balaam dormiẽti, & eidẽ sedẽti super asinam, quę vidit angelũ quẽ Balaã nõ vidit.

Pluries etiam loquutus est dominus ad Iosue, sicut apparet Iosue ca.1.4.5.7.& 13.

Iudic.1 Post mortem Iosue consuluerunt filij Israël dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos? Dixitq; dominus: Iudas ascẽdet.

Iudic.2 Ascendit angelus domini ad locũ flentium,

tium, & ait: Eduxi vos de Aegypto.

Venit angelus domini, & apparuit Gedeoni, & ait: Dominus tecum. *Iudic.6*

Apparuit angelus domini vxori Manue, & alia vice apparuit Manue pariter & vxori eius. *Iudic.13*

Filij Israël cõgregati vt pugnarent contra Beniamin, consuluerunt dominum, quibus ait, Quòd Iudas esset dux exercitus. Licet autem bis fuerint debellati, tamen dixit eis dominus quòd pugnarent. *Iudic.20*

Vocauit dominus Samuel quater, tandem ait, Loquere domine, quia audit seruus tuus iuxta consilium quod dederat ei Heli sacerdos, sequitur: Addidit dominus vt appareret in Sylo. *1.Reg.3*

Quando Dauid debebat committere prælium frequenter consulebat Dominũ, qui semper legitur ei respondisse, vt patet in multis locis. 2.Reg. per totum. *2.Reg.2*

Apparuit dominus Salomoni dicens, Postula quod vis. *3.Reg.3*

Cũ perfecisset Salomũ ædificiũ domus domini, & domus regis apparuit ei dominus, dixitq; ad eũ, Exaudiui orationẽ tuã. *3.Reg.9*

Eidem loquutus est increpãs eum durè propter scelera ab eo commissa. *3.Reg.11*

Eliæ fugienti à facie Iezabel, apparuit angelus domini, qui ei panẽ & aquã ostẽ- *3.Reg.19*

dit. domin' quoque in sibilo aurę tenuis.

4. *Reg.* 6 Eliseo ab exercitu Syrorum circũdato apparuerunt multi angeli, defendẽtes eũ, quos, & puer eius vidit, ad similitudinem equorum & curruum igneorum.

Longo tempore durauit apparitio Raphaëlis angeli, quẽ dominus misit ad curandum Sarã. Tob. 5. & infra vsq; in finẽ.

Multas mirabiles visiones diuersi prophetæ viderũt. Esaiæ 6. Iere. 1. De virga vigilante, & de olla succensa. Item Iere. 24. De duobus calathis ficubus plenis. pręcipue verò Ezechiel, Daniel, Amos, Zacharias, pleni sunt imaginariis visionibus, quas exprimere longum esset.

2. *Ma.* 3 Volente Heliodoro spoliare tẽplum, & deposita asportare, apparuit quidam equus, terribilem habens sessorem.

2. *Ma.* 10 Cùm vehemẽs pugna esset inter Timotheum & Iudam Machabæum, apparuerunt quinq; viri in equis, frenis aureis decorati, ducatũ Iudæis præstãtes, è quibus duo Machabæum mediũ habentes armis suis circunseptum, incolumen seruabant.

2. *Ma.* 11 Euntes Iudæi ad prælium contra exercitum magnum Lysiæ, Machabæo, duce, apparuit præcedens eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans.

Matt. 12 Angelus domini legit' ter apparuisse Ioseph.

ſeph.Primò, Cùm eſſet adhuc dominus in matris vtero. Secũdò, Cùm natus ex vtero. Tertiò, Cùm eſſent in Aegypto.

Super dominũ baptizatũ, Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie viſus eſt, paterna vox audita eſt, Hic eſt filius me⁹ dilectus. *Matth.* 3 *Luca* 3

Item in transfiguratione, apparuerunt Moyſes, & Elias cum domino loquẽtes, & vox de cælo facta eſt. *Mat.* 17 *Luca* 9

Reſurgente domino Ieſu Chriſto, multa corpora ſanctorum, qui dormierant, reſurrexerunt, & exeũtes de monumentis, venerunt ad ſanctam ciuitatem, apparueruntque multis. *Matt.* 27

Surgens Ieſus mane prima ſabbati apparuit primò, Mariæ Magdalenæ. Deinde mulieribus redeuntibus à monumento. Tertiò, Petro. Quartò, diſcipulis duobus euntibus in Emaus. Quintò, decem diſcipulis congregatis. Sextò, Thomę, & alijs decem. Septimò ad mare Tiberiadis. *Mar.* ult. *Matt.* 28 *Ioan.* 20. & 21

Nouiſſimæ, recumbentibus vndecim diſcipulis, apparuit, & exprobrauit eis incredulitatem eorum. *Luca* 24

Item angeli apparuerunt mulieribus, vt patet Mat. 28. Mar. vlti. Ioan. 20.

Poſt paſſionem ſuã dominus Ieſus prębuit ſeipſum viuũ, in multis argumẽtis per quadraginta dies apparẽs eis, & loquens *Act.* 1

de regno Dei. Sequitur in eodē ca. Cumque intuerentur in cælum ecce duo viri adſtiterunt iuxta illos.

Actu. 2 Cùm cōplerētur dies Pentecoſtes erāt oēs diſcipuli pariter in eodē loco. Et apparuerūt eis diſpartitæ linguę, tanquā ignis.

Actu. 7 Stephanus plenus Spiritu ſancto inten dens in cælum, vidit gloriam Dei, & ait: Ecce video cælos apertos, & filium homi nis ſtantem à dextris Dei.

Actu. 9 Cùm appropinquaret Saulus Damaſco, vt caperet Chriſtianos, ſubito circunfulſit eum lux de cælo, & audiuit Dominum Ieſum Nazarenum dicentem ſibi: Saule quid me perſequeris? & cōſequenter apparuit Ananiæ.

Actu. 10 Cornelius Centurio vir religioſus & timens Deum, vidit manifeſtè, quaſi hora diei nona angelum domini dicētem ſibi: Corneli, mitte viros in Ioppen, & accerſe Simonem Petrùm, hic dicet tibi, quid te oporteat facere.

Eodem. Orante Petro & eſuriēte, cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cælum apertum, ac deſcendens ad ſe, vas quoddam velut linteum magnū, quatuor initiis alligatum ſubmitti e cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia terræ, beſtiæq; & reptilia, & volatilia cæli.

Angelus domini aſtitit, & refulſit lumen in habitaculo carceris, in quo erat dormiẽs Petrus, vinctus catenis duabus, percuſſoq́; latere Petri excitauit eum, dicens: Surge velociter. *Actu.*12

Cùm Paulus & Sylas trãſiſſent Myſiam, deſcenderũt Troiadem, viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt. Vir Macedo quidã erat. ſtans & deprecans eum, dicens: Tranſiẽs in Macedoniam adiuua nos. Dixit dominus nocte per viſionem Paulo: Noli timere, loquere, ne taceas. *Actu.*16

Quadam nocte dominus aſſiſtens Paulo, ait illi: Conſtans eſto Paule, ſicut teſtificatus es de me in Ieruſalẽ, ſic & Romæ te oportet teſtificari. *Actu.*23

Conſolari volens Paulus ſocios ſuos, tempore tempeſtatis, ſuaſit eis bono animo eſſe, dicens: Aſtitit mihi angelus hac nocte, dicens: ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere, Et ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum. *Actu.* 27

Beatus Ioannes apoſtolus & euangeliſta exilio relegatus, in Pathmos inſula vidit Chriſtum in medio ſeptem candelabrorum aureorum, & mirabilibus reuelationibus totus liber plenus eſt. *Apoc.*1

De bonis Angelis. CAP. XXXI.

ANgeli apparuerunt Abrahæ, & erga *Gene.*18

eum se familiariter habuerunt.

Genes. 19 Apud Loth hospitati fuerunt Angeli & quasi piam ei violentiam facientes, ipsum de periculo extraxerunt.

Gene. 22 Angelus domini vocauit Abraham, & prohibuit, ne filium immolaret, & magna ei propter obedientiam promisit.

Gene. 28 Fugiens Iacob Esau fratrem suum vidit angelos ascendentes, & descendentes per scalam.

Genes. 32 Redeunti Iacob à seruitio Laban ad Isaac patrem suũ, angeli ad eum, scilicet, protegendum obuiauerunt ei.

Exod. 13 Angel⁹ domini, qui præcedebat castra Israël quãdo recedebat populus de Aegypto, stetit ĩter castra Aegyptiorũ, & castra Israël. Vnde in Exodo: Ecce ego mitto angelũ meũ qui præcedat te, & custodiat in via & introducat ad locũ quẽ præparaui.

Num. 22 Stetit angelus Domini in via contra Balaam, qui sedebat super asinam.

Iudic. 2 Angelus domini increpauit filios Israël qui iurauerant amicitiam cum habitatoribus terræ Chanaan, memorans beneficia eis à Deo collata.

Iudic. 6 Apparens Gedeoni Angelus domini confortauit eum & animauit eum ad liberationem populi.

Iudic. 13 Vxori Manue sterili apparuit angelus

conc

conceptionem filij prædicans, & abstinentiam indicãs, ac postea iterum eidem coram viro eius apparuit.

Numerato populo ad mandatũ Dauid misit dominus pestilentiã in Israël. Cumque extendisset manum suam angelus domini super Ierusalem, vt disperderet eam, videns Dauid angelum cædentem populum ait: Ego sum qui peccaui. *2.reg. 24*

Fugientem Eliam à facie Iezabel pessimæ reginæ, angelus domini confortauit, & sobrio cibo eum refecit. *3.reg.19*

Et angelus reuelauit eidẽ, quid respondere deberet nunciis Ochoziæ. *4.Reg.1*

Plures angeli boni erant cum Eliseo ad eum defendendum, quàm cum aduersariis essent mali homines ad nocendum. *4.Reg.6*

Venit angelus domini, & percussit vna nocte cẽtum octoginta quinq; millia hominum, de exercitu regis Assyriorum. *4.Reg.19*

Raphael angelus, qui fuit dux Tobiæ ipsum à deuoratione piscis eripuit, vxorẽ ei⁹ à dæmonio liberauit, patri cęco visum restituit, & per eũ tã parentes, quàm socij fuerunt multiplici consolatione repleti. *Tob.5. et per totũ.*

Viuit Dominus, ait Iudith: Quoniã custodiuit me angelus eius, & hinc euntem, & ibi cõmorantẽ, & inde huc reuerẽtem. *Iudi.13*

Volauit ad Esaiam vnus de Seraphin & *Esaia 6*

mund

mundauit eum calculo, quem forcipe tulerat de altari.

Dani. 3 Angelus domini descẽdit cum Azaria, & sociis eius in fornacem ignis.

Dani. 6 Daniel in lacu leonũ existẽs, dixit Dario regi ad ipsum veniẽti: Deus meus misit angelũ suum, qui conclusit ora leonũ.

Dani. 10. & 11 Reuelata sunt Danieli, multa & magna mysteria, per ministerium angelorũ: post

Dan. 14 modũ angelus Domini Habacuc prophetam de Iudæa, in Chaldeam transtulit, vt ferret prandium Danieli.

2. *Mac* 11 Machabæus, & qui cum eo erant, rogabant dominum vt bonum angelũ mitteret, ad salutem Israël. Sequitur: Apparuit præcedens eos eques, in veste candida.

Lucæ 1 Ad annuntiandum conceptionẽ Ioannis Baptistæ, apparuit angelus domini Gabriel Zachariæ.

Eodem. Ad annunciandum conceptionem Saluatoris, missus est idem angelus à Deo in ciuitatem Dauid.

Lucæ 2 Rursus etiam nato domino, angelus Domini stetit iuxta pastores, & facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis exercitus laudantium, &c.

Mat. 1. 2 Angelus domini legitur etiã apparuisse Ioseph, & ei loquutus esse. Primò, ante natiuitatem Domini, Mat. 1. Noli timere accipere

cipere Mariá coniugé tuã. Secundò, poſt adorationem Magorum, Surge & accipe puerum tuũ & fuge in Aegyptũ. Tertiò, poſt mortem Herodis, accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Iſraël.

Poſt receſſum tẽtatoris à domino legit̃. *Mat.* 4
Ecce Angeli acceſſerũt, & miniſtrabãt ei.

Poſt cœnã in oratiõe facta in horto ap *Lucæ* 22
paruit illi Angelus de cælo cõfortãs eum.

In eius reſurrectione angelus domini deſcendit de cælo. Ioan. 20. Matth. 28. Marc 16. Lucæ 24.

In ei⁹ aſcẽſione. Ecce duo viri aſtiterũt. *Actu.* 1

Principes ſacerd. & oẽs qui cũ illis erãt *Actu.* 5
iniecerũt man⁹ in Apoſt. & poſuerũt eos in cuſtodia publica. Angelus autẽ domini per noctẽ aperiens ianuã carceris eduxit eos, & dixit: Ite & loqmini in tẽplo plebi.

Angelus domini dixit ad Pphilippum. *Actu.* 8
Surge & vade meridiem verſus, &c.

Cornelius vidit manifeſtè angelum ho *Actu.* 10
ra diei nona, introeuntem ad ſe & dicentem ſibi: Corneli, &c.

Et dormiente Petro in Herodis carce- *Actu.* 12
re angelus aſtitit.

Herodes rex veſtitus veſte regali ſede *Eodem.*
bat pro tribunali, populus ei acclamabat: voces Dei nõ hominis. Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, & conſump

ſumptus à vermibus expirauit.

Act. 27 Aſtitit angelus Paulo ĩ naui, ſuadẽs eũ bono aĩo eſſe, dicẽs: Ne timeas Paule &c.

Apoc. 1 Significauit De⁹ quæ oportet fieri cito. Poſt hoc loquẽs ſeruo ſuo Ioãni, qui teſtificat⁹ eſt ſermonẽ Dei, &c. Et totus liber ille plenus eſt angelicis reuelationibus.

De Spiritibus malis. CAP. XXXII.

SPiritus mali, dicũtur eſſe Dei quia ſunt in poteſtate Dei, & per Deum poſſunt quicquid poſſunt.

Spiritus Dei malus exagitabat Saul. 1. Reg. 16.

Tob. 3. 6. & 8 Dæmonium occidit ſeptem viros Saræ filiæ Raguelis, ſed fuit eiectum per boni angeli Raphaelis, aduentum.

Iob 1. 2 Super animalia Iob, & domum, vbi filij comedebãt, & ſuper corpus ipſius Iob. Sathan tantum potuit, quantum prouidentia diuina permiſit.

Mat. 8 Spiritus malus, fecit hominem ſæuum vel crudelem. Occurrerunt enim domino duo habentes dæmonia ſæui nimis.

Luca 8 Facit quoque hominem immundum, nam illi duo dæmoniaci ſæui nimis, habitabant in monumentis, & Dæmones petierunt intrare porcos, non agnos.

Luca 8 Vnus eorum famoſior, veſtimento nõ induebatur, in domo habitabat, vinciebat̃

catenis & cōpedib⁹ custodit⁹, etiā ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserto.

Facit quoq; hominem cæcū & mutum. Item cùm apprehēderit eum allidit illum & spumat, & stridet dentibus, & arescit, & frequenter eū in aquam & in ignem mittit, vt eum perdat. *Matt.9. & 17 Marc.9 Luca 9*

Laudes malignorum spirituū dominus recusabat. Obmutesce, & exi ab eo. *Mar.1 Luca 4*

Potestatem dæmonū paruā esse ex hoc patet, q nec in porcos potuerūt intrare, nisi petita à Christo licentia, & obtenta. *Matt.8 Luca 8*

Prohibuit domin⁹ ne gauderēt discipuli, si spirit⁹ maligni subiicerentur eis quasi hoc magnū ab eis nō debuisset reputari. *Luca 10*

Puella quædā habēs spiritū phytonem, clamabat multis diebus post Paulū & socios eius. Dolens autem Paulus cōuersus est ad spiritū, & dixit: Præcipio tibi in virtute, & ī nomine domini nostri Iesu Christi, exire ab ea, & exiit eadem hora. Nota: Non curabat Paulus doctrinam veritatis confirmari, per spiritum falsitatis. *Actu.16*

Quidā Iudæi tētauerūt inuocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen domini nostri Iesu Christi, dicētes: Adiuro vos per Iesum, quē Paulus prædicat. Respondens autem spiritus nequā, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, vos autem qui estis? *Actu.19*

estis?& insiliens homo in eos,in quo erat dæmonium pessimum dominatus est eorum & inualuit contra eos, adeò quod nudi & vulnerati recederent à domo illa.

De immortalitate rationalis animæ.

CAPVT XXXIII.

Genes.25 PEr hoc quod dicitur de Habraham: Congregatus est, ad populum suum, innuitur quòd in alio seculo haberet populum,scilicet homines qui bene vixerãt, sicut & ipse.

Genes.35 Simile habetur de Isaac, appositus est populo suo.Et de Iacob.Gene.49.

Gene. 37 Quum crederet Iacob mortuum esse Ioseph:Descẽdam, inquit,ad filiũ meum, lugens in infernum. Vnde credebat eum ibi esse secundum spiritum.

Gene. 42 Fratres Ioseph volentes dicere, quòd vnus fratrum suorum mortuus esset dicebant: Duodecim fratres sumus filij viri vnius, minimus cũ patre nostro est, alius non est super.

Exod.3 Apparens dominus Moysi in Rubo,dixit: Ego sum Deus Abraham, Isaac, &c. Per hoc probat Saluator noster resurrectionem mortuorũ,non est,inquit, Deus mortuorum,sed viuentium.

Matt. 22 De Chore & complicibus eius dicitur:
Num. 16 Descenderunt viui in infernũ, operti humo,

mo, & perierunt de medio multitudinis. Per hoc patet quòd in inferno viuãt mali secundùm animas.

Si Saul credidiſſet Samuelem penitus, quantum ad animã fuiſſe extinctum, non petiuiſſet ipſum ſuſcitari. 1.*Re.*28

Mirãtibus ſeruis Dauid, quòd ipſe pro mortuo paruulo non ploraret, dixit: Ego vadam ad eum, ille verò non reuertetur ad me. 2.*Reg.* 12

Cũ ſuſpenſus & tribus lanceis cõfoſſus Abſalõ interiiſſet, Dauid lachrymabiliter planxit eũ. Et vt Aug. in lib. de Doctrina Chriſtiana, ait: Non orbitatẽ filij doluit, ſed quia nouerat in quas pœnas tam impiè adultera, & parricidalis anima rapere tur. Namq; alio prius filio, qui innocens erat pro quo ægrotãte affligebatur, moriente, lætatus eſt. Vt 2. Reg. 12. habetur. 2.*Reg.* 18 *Augu.* 3. *de doctr.* *Chriſt.*

Orauit Elias ꝓ ſuſcitatione filij hoſpitæ ſuæ, dicẽs: domine Deus meus reuertatur oro anima huius pueri in viſcera eius. Frequenter legitur in libr. Reg. Dormiuit cum patribus ſuis, Quod quidem nullatenus de brutis animalibus poteſt dici. Vnde probatur eos viuere poſt mortem, & poſtea reſurrecturos eſſe, ſicut in dormiente apparet. 3.*Reg.* 17

Ex verbis quæ dixit Tobias, increpans *Tobiæ* 2

ſtultitiam propinquorũ, patet manifeſtè, quòd anima viuat poſt ſeparationẽ à corpore. Filij, inquit, ſanctorũ ſumus, & vitã illam expectamus, quã Deus daturus eſt his qui fidem ſuam nunquã mutãt ab eo.

Eodem 3 Itẽ in oratione poſtea, dixit: Domine ſecundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum.

Iob 3. & 42 Addidit dominus omnia, quæcũq; fuerant Iob duplicia, ſed tantũ dedit ei ſeptẽ filios, & tres filias ſicut prius, eo quòd ſecundum Grego. primi non reputabantur mortui, cùm eorum animæ viuerent. *Gregor. vlt. mor.*

Eccl. vlt. Valde expreſsè dixit Salomon in fine Eccleſiaſtes lib. Reuertatur puluis in terram ſuam, vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

Sapien. 5 Ex verbis illis, ſcilicet, Nos inſenſati vitam illorũ æſtimabamus inſaniã, &c. quæ dicũt damnati in inferno, oſtenditur tam malos, quã bonos in alio ſæculo viuere.

Eſa. 14 De Nabuchodonoſor rege Babylonis dicitur ad literã: Ex quo dormiſti, in morte ſcilicet, non aſcendit qui ſuccidat nos. Infernus ſubter te cõturbatus eſt in occurſum aduentus tui. Et poſtea: Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et plura ponũtur ibi, per quæ patet illũ nõ penitus interiiſſe, ſed ad infernũ eius animã deſcendiſſe.

Dum

Dum suaderetur Eleazaro, vt simularet se de carnibus sacrificij comedisse, dixit: Et si in præsenti tempore suppliciis hominum eripiat, sed manũ omnipotentis, nec viuus nec defunctus effugiam. *2.Ma.6*

Vnus septem illorum fratrũ, dixit: De cælo ista possideo, sed & propter Dei leges hæc ipsa despicio. Quoniã ea ab ipso me recepturum spero. Similiter ex verbis matris eius & aliorum patet, quòd quantum ad animam, non credebãt se perire. *2.Ma.7*

Raxias complexus intestina sua proiecit super turbas inuocans dominatorem terræ ac spiritus, vt hæc illi iterum redderet, & sic obiit. *2.Ma.14*

Monẽs, ac etiam muniens discipulos, quos mittebat Saluator, ait: Nolite timere illos, qui occidunt corpus, animã verò non possunt occidere, sed potius timete eum, qui postquam occidit, habet potestatem mittendi in gehennam. *Mat.10*

Nota in eo quod narrat dominus de diuite & Lazaro, nõ videtur parabola aliqua vel similitudo. Vnde videtur fuisse historia manifesta, & sic apparet esse, siue bonorum, siue malorum animas immortales, & recipere post separationẽ à corpore, prout in corpore meruerunt. *Luca 16*

Exẽplo villici iniquitatis, qui fecit ami- *Eodem.*

cos de bonis domini sui, cõcludit dominus dicẽs: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Quod frustra esset dictum, si anima post separationem à corpore, seu post mortem corporis nullum haberet receptaculum.

Actu. 7 Deuotã & rectam fidẽ de anima habebat beatus Stephanus, qui cũ lapidaretur dicebat: Dñe Iesu, suscipe spiritũ meum.

1. *Cor.* 15 Ex verbis egregij doctoris Pauli, animam viuere post separationem à corpore manifestè apparet.

Rom. 7 Cùm dicit, infœlix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

2. *Cor.* 5 Idem scimus, inquit, quoniam si terrestris domus dissoluatur, quòd ædificationem habemus ex Deo domũ non manu factam, sed æternam in cælis.

Philip. 1 Et ad Philip: Desideriũ habens dissolui & esse cum Christo. Talia certe non diceret, nisi certus esset de alia vita.

De fide, quam homo debet habere ad Deum. CAP. XXXIIII.

Gene. 15. *& Ro.* 4 CRedidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Nota: Quod credidit Deo promittenti rem valde difficilẽ.

Exod. 14 Translato mari rubro, & exercitu Pharaonis submerso, timuit populus dominum,

num, & crediderunt Domino & Moysi.

Vsq; ad aquas contradictionis, fideliter credidit Moyses cũctis verbis Domini, sed ibi aliqualiter hæsitauit. *Num.* 20

Credidit Ionathas cùm dixit armigero suo: Non est domino difficile saluare, vel in multis vel in paucis. 1.*Reg* 14

Magnã fidem habuisse ostenditur Dauid, cùm pugnaturus contra Goliath gigantem, dixit: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo, ego autem venio ad te in nomine domini. 1.*Reg.* 17

Magnæ fidei verbũ protulit Asa, cùm dixit: dñe, non est apud te vlla distantia, vtrũ in paucis auxilieris aut in pluribus. 2.*Par.* 14

Dixit Iosaphat rex Iuda exercitui suo ad pugnam congregato: Credite in dño Deo vestro, & securi eritis. Credite prophetis eius, & cuncta venient prospera. 2.*Pa.* 20

Fide Esdras venturus in Ierusalẽ, propter magnã & periculosam viã noluit petere cõductum ab rege, sed cõuertit se ad ieiunium & orationẽ Deo se cõmendãs. 1.*Esd.* 8

Videns Nehemias tot imminere pericula & labores, ædificantibus magna fide dixit: Deus noster pugnabit pro populo, & nos ipsi faciamus opus. *Nehe.* 4

Magnæ fidei verbum protulerunt socij Danielis regi Nabuchodonosor dicẽtes: *Dani.* 3

Deus noster quē colimus, potest nos eripere de camino ignis, & de manu tua liberare, quod si noluerit, notum sit tibi, quòd deos tuos non colimus.

Danie.13 Multa fide orauit Susanna dicēs: Deus æterne, qui abscōditorū es cognitor, &c.

Iona 3 Magnę fidei fuerunt Niniuitæ, qui credentes Ionæ pœnitentiam egerunt.

1. Ma. 3 Fide Iudas Machabæus sociis suis timentibus dixit: Facile est cōcludi multos in manibus paucorū, & non est differentia manus Dei liberare multis aut in paucis. Quia nō in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est.

2. Ma. 6 Fide Eleazarus dixit his, qui volebāt eū mortē euadere, simulando se de sacrificij carnibus manducare. Manus Omnipotētis, nec viuus nec defunctus effugiam.

2. Ma. 7 Ex abundanti fide mentis procedebāt verba illorū septem fratrū, & matris ipsorum, qui variis suppliciis interire maluerunt, quàm patrias leges præuaricari.

Luc. 1 Zachariæ patri Ioannis Baptistæ, dixit Angelus: Ecce eris tacens, & non poteris loqui, vsq; in diem quo hæc fiant pro eo quòd non credidisti verbis meis.

Eodem. Elisabeth repleta spiritu sancto beatā virginem specialiter laudauit, beata ait, quæ credidisti &c.

Mira

Mira fides in illis tribus Magis fuisse probatur, qui in Bethlehē ab Oriēte venerūt, & inuenientes puerū cum paupercula matre, humiliter adorauerūt, & mysticas ei munerum species obtulerunt. *Matt. 2*

Meritò cōmēdatur à dño fides Centurionis, qui dixit: Dñe nō sum dignus, &c. Sequitur, Non inueni tantā fidē in Israël. *Matt. 2* *Lucæ 7*

Multū poteſt valere cuilibet fides propria ſi tantū paralytico valuit fides aliena. Videns Iesus fidem illorū dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, & ſtatim integraliter ſanauit. *Matt. 9* *Lucæ 5*

Mulier fluxum ſanguinis patiens intra ſe ait: Si tetigero tantū veſtimenta eius, ſalua ero. Sequitur, Cōfide filia, fides tua ſaluam te fecit, Duo cæci fide ſanantur. *Matt. 6* *Ibidem.*

Non fecit dñs Iesus virtutes multas in patria ſua propter incredulitatē illorum. *Matt. 13*

Quādo Petrus ambulans ſuper aquas cœpit mergi, arguit eum dñs de defectu fidei dicēs: Modicæ fidei, quare dubitaſti. *Matt. 14*

Commendatur à Domino mulier Chananea cui dixit: O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. *Matt. 15* *Mar. 7*

Magnæ fidei verbum dixit Petrus Domino interroganti, quid homines dicerent de eo: Tu es, inquit filius Dei viui. *Mat. 16*

Mira fides fuit Magdalenæ, idcirco iu- *Lucæ 7*

ſtè à domino exaudiri meruit, Fides tua te ſaluam fecit.

Matt. 9 Credens iam pater pueri lunatici, humiliter ſibi fidem augeri petebat, & cum lachrymis aiebat: credo domine, adiuua incredulitatem, &c.

Ioan. 20 Thomæ dominus dixit: Infer digitum tuum, &c. noli eſſe incredulus ſed fidelis. Quia vidiſti, credidiſti. Beati qui non viderunt & crediderunt.

Actu. 2 Die Pentecoſtes poſt primã Petri prædicationẽ, poſt Spirit⁹ ſancti receptionẽ, circiter tria millia hominum crediderũt.

Actu. 3. & 4 Cũ ſanatus eſſet claudus, alloquut⁹ eſt mirantẽ & ſtupentẽ turbam. Multi autem qui audierunt verbum crediderunt. Et factus eſt numerus virorum quinq; millia.

Actu. 6 Elegerũt Apoſtoli Stephanum virum plenum fide & ſpiritu ſancto.

Actu. 8 Eunuchus ait Philippo: Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet. Et reſpondens Eunuchus, ait: Credo Dei filium eſſe Ieſum Chriſtum. Et tunc Philippus baptizauit eum.

Actu. 9. & 10 Saulus & Cornelius modo vario, ſed vtroq; ædificatorio ad fidem Chriſti fuerunt adducti.

Actu. 11 Quidã Cyprij & Cyrenæi, cùm introiſſent

ſent Antiochiam, loquebãtur ad Græcos annunciantes Dominũ Ieſum, multusq́; numerus conuerſus eſt ad dominum.

Procõſul Paulus, videns quomodo ad verbũ Pauli Apoſtoli Elymas magus, qui reſiſtebat ei excæcatus fuit, credidit, admirans ſuper doctrina Domini. *Actu.13*

Paulo & Barnaba, dicentibus Iudæis, vobis oportebat primũ loqui ſermonem Dei, ſed quoniam repellitis illum, ecce cõuertimur ad gentes. Audientes autem gentes gauiſæ ſunt, & glorificabant nomen Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. *Eodem.*

Factum eſt Iconij, vt Paulus & Barnabas ſimul introirent in ſynagogã Iudæorum & loquerẽtur ita, vt crederet Iudæorum & Græcorum copioſa multitudo. *Act.14*

Quidã vir de ciuitate Lyſtris, qui nunquam ambulauerat audiuit Paulũ loquẽtem. Paulus autẽ videns quòd fidẽ haberet, vt ſalu⁹ fieret, dixit ei: Surge ſuper pedes tuos rectus, & exiliuit, & ambulabat. *Eodem.*

Tranſeũtibus Paulo & Barnaba per diuerſas ciuitates, Eccleſiæ confirmabãtur in fide, & abundabant numero quotidie. *Actu.16*

Cuſtos carceris in quo detinebantur Paulus & Silas, vidẽs terræmotũ fieri, & carcerẽ aperiri, tremefactus procidit ad *Eodem.*

 pedes

pedes eorum dicens: dñi, quid me oportet facere, vt saluus fiam? At illi dixerunt: Crede in dominum Iesum & saluus eris.

Actu.17 Cùm Paulus disputasset Athenis cõtra idololatriam, quidam viri, adhærẽtes ei, crediderunt, in quibus Dionysius, &c.

De fidelitate homini seruanda.

CAPVT XXXV.

Gene.24 SEruus Abrahæ Eliezer fideliter egit nunciũ à dño suo sibi cõmissum, quãdo iuit pro Rebecca ad domũ Bathuelis.

Genes.31 Fideliter seruiuit Iacob auunculo suo Laban quando gregem ipsius, pascendo die nocteq; æstu vtebatur & gelu.

Gene.39 Ioseph erga dominũ suum fideliter se habuit, qui vxorem eius tangere noluit.

Genes.41 Idem erga Pharaonẽ in consilio quod ei dedit, & in ministerio quod ei exhibuit scilicet Ioseph.

Iosu.26 Rahab meretrix fideliter egit cum exploratoribus, quos miserat Iosue, & ipse Iosue egit postea fideliter cum eadem.

Quamuis Gabaonitę fefellissent Iosue & filios Israël, tamen iuramenta & pacta eis seruauerũt, & eos cõtra hostes postea fideliter adiuuerunt. Iosue 9. & 10.

Fideliter indicauit Dauid Ionathas irã patris sui, & ipsum quantũ potuit excusauit, & postea confortauit. 1. Reg. 20.

Occis

Occiso patre Abiathar occasione Dauid. Ego, inquid Dauid, sum reus omniũ animarum patris tui: mane mecum. ne timeas, si quis quæsiuerit animã meã, quæret & animã tuam, mecumq; seruaberis. 1. *Reg.* 22

Noluid Dauid percutere dominũ suũ, licet malũ & persequentem eum, cùm tamẽ si voluisset bis eũ percutere potuisset. 1. *Reg.* 20 *&* 26

Magnũ fidelitatis signum fuit, licet indiscretè egerit armiger Saul quãdo vidẽs dominũ suum esse mortuum noluit vltra viuere, sed irruit super gladium suum, & mortuus est cũ eo. Quid ergo facere debemus pro domino, pro nobis crucifixo. 1. *Reg.* 31

Viri Iabes Galaad fideliter se habuerũt ad Saul dominum suum, licet malum, reuerenter sepelientes eum. 1. *Reg.* 31

Vrias Ethę⁹ nolebat esse in delitiis, quãdiu Ioab dñs suus laborabat in exercitu. 2. *Reg.* 11

Instante captione ciuitatis Rabbath, quandiu obsederat Ioab misit ad Dauid, vt veniret, & illã caperet, vt domino suo non sibi honor victoriæ deferretur. 2. *Reg.* 12

Cùm fugeret Dauid à facie Absalon dixit illi Ethai: Viuit dominus, quoniam in quocunque loco fueris, dñe mi rex, siue in morte siue in vita, ibi erit seruus tuus. 2. *Reg.* 15

Noluerũt Viri Dauid, quòd ipse exiret cũ eis ad prętium, dicentes: Tu vnus prò 2. *Reg.* 18

dec

decem millibus computatis. In quo appa ruit quòd fideliter diligebant eum. Et in-
2.*Reg.* 21 fra capit. 21. Iam nõ egre lieris nobiſcum ad præliũ, ne extinguas lucernã in Iſraël.

2.*reg.* 20 Separatus omnis Iſraël à Dauid ſecutuſque eſt Sebam filium Bochri. Viri autem Iuda adhæſerunt regi ſuo tanquam fideles, videlicet, & conſtantes.

2.*Reg.* 23 Tres viri robuſtiſſimi fideliter defenderunt Dauid pugnãtem contra Philiſtiim,
1.*Para.* 11 & attulerunt ei de aqua ciſternæ Bethlehem, quam cũ deſiderio magno petierat.

4.*Reg.* 11 Valde fideliter egit Ioiada pontifex cum Ioas filio Ioam regis Iuda, licet male recognouerit poſtea.

2.*Ma.* 3 Onias ſummus põtifex, & alij ſacerdotes laborauerunt fideliter viduarum, & pupillorum depoſita cuſtodire.

Matt. 25 Commẽdat dominus fidelitatem ſeruorum qui multiplicauerunt ſibi tradita.

Luc. 19 Cum multa fidelitate procurabat Pau-
2.*Cor.* 9 lus fieri collectas pro neceſſitatibus pauperum de Iudæa.

Phile. 1 Fideles & affectuoſas literas miſit Paulus Philemoni pro Oneſimo ſeruo eius fugitiuo.

Actu. 19 Diſcretum & fidele conſilium dederunt Paulo quidam de Aſiæ principibus, rogantes eum ne ſe daret in theatrum.

De

De quiete & mentis illustratione.

CAPVT XXXVI.

POstquàm exiuit Abrahã de Hur Chaldæorum, crebro apparuit ei dominus & eum diuersis reuelationibus visitauit. *Gene.*12. 13.15. 17. 18.21.22

Apparuit dominus Abrahæ in conualle Mambræ, sedenti in hostio tabernaculi sui in ipso feruore dei, &c. totum potest exponi de viro contemplatiuo. G*enes.*18

Habitabat Isaac in terra Australi, & egressus fuerat *ad* meditandum in agro. *Gene.* 24

Factus est Esau vir gnarus venandi & homo agricola. Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. *Genes.*25

Egressus Iacob de Bersabeæ, pergebat aram: cumq; vellet in quodam loco requiescere post solis occasum, tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens capiti suo dormiuit in eodem loco, viditque in somnis scalam stantem. *Gene.* 28

Cùm maturè surrexisset Iacob, transiuit vadum Iaboth, transductisq; omnibus quæ ad se pertinebant, remãsit solus, & ecce vir luctabatur cum eo, &c. *Genes.*32

Moyses pascebat oues soceri sui, cumque minasset gregem ad interiora deserti venit ad montem Dei Oreb, apparuitq; ei dominus in flamma ignis. *Exod.*3

Videns Iethro Moysen occupatum iudic *Exod.*18

dicando populum expectantem ad vespe
ram, dixit ei: Stulto labore consumeris,
& populus qui tecum est, esto tu populo
in his quæ ad dominum pertinent.

Exod.16 Descendit dominus super montẽ Sinai
& vocauit Moysen in cacumine eius, ibi
reuelauit ei Deus iudicia & pręcepta, &
cerimonias, quę populũ docere debebat.

Loquebatur dominus ad Moysen, facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum.

Exod. 33 & 34 Fuit Moyses cum domino per quadraginta dies, & totidem noctes, panem non comedit, & aquam non bibit.

Deut.32 Dixit dominus ad Moysen: Ascende ad montem istum Abarim, in monte Nebo qui est in terra Moab contra Iericho & vide terram quam daturus sum filiis Israël.

1.Reg.3 Samuel dormiebat in templo domini, & vocauit dominus Samuelem.

2.Reg.7 Cùm sedisset rex Dauid in domo sua & dominus dedisset ei requiem, vndiq; ab vniuersis inimicis, dixit ad Nathã prophetam: Vides ꝙ habitem in domo cedrina.

3.Reg.19 Eliæ fugienti à facie Iezabel ostensum est, quòd dominus non erat in spiritu grandi, nec in commotione, nec in igne, sed in sibilo auræ tenuis.

4.Reg.3 Per similitudinem rerum corporalium

deb

debet anima ſumere iudicium, vel ferri in Deum, in quo inſepabiliter melius inuenitur, quicquid delectabile in creatura videtur. Vnde cùm caneret pſaltes coram Eliſeo, facta eſt manus domini ſuper eũ.

Cùm Eliſeus attente, voluit orare pro mortuo filio Sunamitis, non fecit hoc coram aliis, ſed clauſit oſtium. 4.*Reg*.4

Sara filia Raguelis, audito, grandi improperio ab vna de ancillis ſuis, perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ, & tribus diebus & tribus noctibus non mãducauit neq; bibit, ſed in oratione perſiſtẽs cum lachrymis deprecabatur dominum. *Tob*.3

Videns Iudith populum ſuum in arcto poſitũ, ingreſſa eſt oratorium ſuum, & induẽs de cilicio poſuit cinerẽ ſuper caput ſuũ, & proſternẽs ſe clamauit ad dominũ. *Iudith* 9

Eſther regina confugit ad dominum pauens periculum, quod imminebat. Cumque depoſuiſſet veſtes, fletibus & luctu indumenta apta ſuſcepit, & deprecabatur dominũ, Adiuua me ſolitariam. *Eſth*.14

Poſt tribulationes & turbationes, quas ſuſtinebat Dauid, dicebat: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam. Et ſubdit modum acquirendi pennas & requiem. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. *Pſal*.54

Ezech.11 Cum esset Ezechiel in medio captiuorũ facta est super eũ manus domini, & vidit ꝙ ventus turbinis veniebat ab Aquilone.

Dani.2 Audiens Dauid crudelem sententiam contra sapientes Babylonis latam, ingressus est domum suam, & de nocte per visionem mysterium reuelatum est ei.

Dixit Gabriel angelus ad Danielẽ miro feruore orãtẽ: Egressus sum, vt docerẽ te, & intelligeres, quia vir desideriũ tu es.

Haba.2 Super custodiã meã stabo ait Habacuc, & figam gladiũ meũ super munitionẽ, & cõtemplabo, vt videam quod dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentẽ me.

Mat.14 Dimissa turba ascẽdit dominus in mõtem solus orare: vespere autem facto, solus erat ibi. in quo exemplum dedit fugiendi turbas, & solitudinem inquirendi.

Lucæ 1 Ingressus est Zacharias templum domini vt incensum poneret, & omnis multitudo populi erat orans foris: tunc ei apparuit angelus Domini.

Luc.10 Martha circa ministeriũ solicita & turbata erat: Maria autem sẽdẽs secus pedes dñi, audiebat verbũ illius: Et est notabile valde, quòd tã pio & deuoto ministerio præfertur quieta audientia verbi domini.

Ioan.11 Videns IESVS Mariam plorantẽ: & Iudæos qui venerant cũ ea plorantes, infre-

muit

muit ſpiritu & lachrymatꝰ eſt, qđ nequaquā fecerat, quādo loquuta eſt ei Martha.

Miro & ineffabili modo fuerunt diſcipuli domini docti & illuſtrati in aduentu Spiritus ſancti. *Actu.2*

Poſtquam lux de cælo Saulum circunfulſit & ipſe cadēs in terrā excæcatus fuit: Deinde per triduū ieiunans, & orans, excellentes reuelationes habuit à Chriſto. *Actu.9*

Cum hoſpitaretur Petrus in domo Simonis Coriarij, aſcēdit quadā vice in ſuperiora domus, vt oraret. Ad hoc videlicet, vt poſſet vacare quietius, à turba inferius exiſtēte remotus. Et tunc reuelauit ei dominus in mētis exceſſu, ꝙ gētiles nō erant repellēdi à prædicatione Euāgelij. *Actu.10*

Raptus fuit Paulus vſque ad tertium cælum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. *2. Cor. 12*

Altiſſima verò eius ſapientia apparet in Epiſtolis ſuis, præcipuè autem Roma. 1 9.10 11. Tum etiam ad Epheſios 1. & 2. & Coloſſ. 1. 2. Hebr. 1.

Beato Ioanni ſequeſtrato à tumultu & conſolatione mundi. Quando in inſula Pathmos exulauit, reuelauit Dominus facta cæleſtia: Vt in Apoc. patet. *Apoc.1*

De longanimitate, ſpe ſeu confidentia in Deum. CAPVT XXXVII.

Gene.15. & 21 MVltis annis expectauit Abraham antequam haberet filium de Sara qui iam cẽtenarius erat, quãdo nat⁹ eſt Iſaac.

Gene.12. & 15 A promiſſione primò facta Abrahę vſq; adingreſsũ ſeminis ſui fluxerũt anni 440.

Pſal.93 Permiſit dominus filios Iſraël in Aegypto flagellari longo tempore & affligi, & poſtea per deſertum tentari xl. annis antequam veniret ad terram promiſſionis, ſicut apparet in Exodo & lib. Nume. quaſi per totum. Qui ergo longanimes fuerunt, ſeruati ſunt: cæteri vero perierunt.

Iudi.20 Filij Iſraël contra tribum Beniamin pugnãtes, multi cõtra paucos bis bellati fuerunt: tãdem præualuerũt longanimitate.

Tob.2 Parentibus Tobiæ irridentibus eum, & dicẽtibus: Vbi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? Tobias increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniã filij ſanctorũ ſumus, & vitã illam expectamus quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.

Iob 12. & 13 Afflictus corpore, orbat⁹ filiis, deriſus ab amicis, & reb⁹ omnib⁹ ſpoliat⁹ Iob, dicebat: Et ſi occiderit me, in ipsũ ſperabo.

Dani.13 Cùm eſſet Suſanna duorum preſbyterorum iniquo condemnata teſtimonio, dicitur tamen de ea, quòd erat cor eius habens fiduciam in domino.

Vnus

Vnus illorum ſeptem fratrum poſtula- 2.*Ma*.7
tus à Tyranno, linguam citò protulit,&
manus conſtanter extendit, & cum fidu-
cia ait: E cælo iſta poſſideo.

Machabæus Iudas miſit Ieroſolymam 2.*Ma*. 12
duodecim millia drachmas argenti offer
ri eas ibi pro peccatis mortuorum, iuſtè
& religiosè de reſurrectione cogitans.

Homo erat in Ieruſalem, cui nomen *Luc*.2
Simeon,& homo iſte iuſtus & timoratus
expectans conſolationem Iſraël.

Aſcéſurus in cælum Saluator præcepit *Act*.2
diſcipulis ſuis,vt nō diſcederét ab Ieroſo-
lymis ſed expectarent promiſſum patris.

Videns Paulus quòd vna pars erat Pha *Act*.23
riſæorum, & alia Sadducæorum exclama
uit in conſilio: Viri fratres,ego Phariſęus
ſum,filius Phariſęorum,de ſpe,& reſurre-
ctione mortuorum ego iudicor.

Monet Apoſtolus Timotheū,vt præci 1.*Tim*.6
piat diuitib⁹,nō ſublime ſapere nec ſpera
re in incerto diuitiarū,ſed in Deo viuēte.

De vana & ſtulta confidentia.

CAPVT XXXVIII.

FRuſtra & ſtultè nimium in ſe confide- *Geneſ*.11
bant ædificatores turris Babel, quo-
rum linguam merito cōfudit Dominus.

Pharao & Aegyptij in curribus & equis *Exod*.14
ſtultè confidentes, dum aduerſus domi-

num persequerentur Hebræos submersi sunt in mari rubro.

*1.Reg.*17 Nimis in viribus suis confidentem Goliath Gigantem occidit Dauid adhuc puerulus.

Iudith 6. & 13 Nec minus vana fuit Holofernis in potentia, & armis, confidentia, dicentis non esse Deũ nisi Nabuchodonosor, cuius tamen caput amputauit imbecillis fœmina.

*Psal.*48 Qui confidunt in virtute sua & in multitudine diuitiarum gloriantur. Sequitur. Et relinquẽt alienis diuitias suas, & sepulchra eorum domus illorum in æternum.

*Prou.*11 Qui cõfidit in diuitiis suis, corruet, iusti autẽ quasi virens folium germinabũt.

*Prou.*12 Qui confidit in cogitationibus suis impiè agit.

*Prou.*28 Qui cõfidit in corde suo, stultus est, qui autem graditur sapienter, ipse saluabitur.

*Esa.*14 Stultissimè valde in se confidebat, siue Lucifer, siue Nabuchodonosor, cui hęc verba ascribuntur: In cælũ ascendã super astra, & exaltabo solium meũ, &c. Vnde meritò illi respondetur: veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci.

Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à domino recedit cor eius. Ieremiæ 17.

*Amo.*6 Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis

ditis in monte Samariæ, optimates capita populorum ingredientes pompatice domum Iſraël.

Stulta & inanis fuit confidentia virginum fatuarum, quæ accenſis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum. Ideo audire meruerũt. Amẽ dico vobis, neſcio vos. *Matt. 25*

Petrus quoque nimis in ſe confidebat cum dixit. Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor. *Matt. 26* *Mar. 14*

Et tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire. *Luc. 22*

Difficile eſt confidentes in pecuniis in regnum cælorum introire, ait dominus. *Mar. 10*

Vnde diuiti illi qui ſtultiſſime confidens in diuitiis dicebat, anima habes multa bona poſita in annos plurimos requieſce, comede, bibe, epulare, reſponſum eſt: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ paraſti cuius erunt? *Luc. 12*

Nec etiam in operibus quæ ſunt de genere bonorum ſi ſint abſque charitate confidendum eſt. Non enim Phariſæus, qui orans dicebat, ieiuno bis in ſabbato, decimas do, omnium quæ poſſideo, deſcendit iuſtificatus, ſed publicanus, qui non audebat oculos ad cælum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus eſto propitius mihi peccatori. *Luc. 18*

De timore Dei. CAP. XXXIX.

Gene.3 VSque ad beatitudinem cõfirmatam nõ poteſt eſſe ſecuritas , nam & angeli in cælo empyreo , & primi parentes in terreſtri paradiſo peccauerunt.

Geneſ.19 Loth inter peccatores peſſimos bonus fuit, & exiens inde cum filiabus propriis in monte peccauit. Vnde beatus homo, qui ſemper eſt pauidus.

Gene.20 Defectus timoris diuini eſt cauſa peccati, ideo dixit Abrahã ad Abimelech: Cogitaui mecum, dicens, Forſitan nõ eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me.

Exod.1 Timuerunt obſtetrices dominum & ædificauit illis domos.

Exod.14 Poſt tranſitum maris rubri & ſubmerſionẽ exercitus Pharaonis dicitur: Timuit populus Dominũ, & crediderunt Domino, & Moyſi ſeruo eius.

Exod.19. & 20 Voluit Dominus in filios Iſraël multũ timorem incutere, ideò cum tonitruis, & igne, & ſignis terribilibus legem dedit.

3.Reg.8 Abdias diſpenſator domus Achab timebat dominum Iſraël valdè , nam cùm interficeret Iezabel prophetas domini, tulit & ille centum prophetas, & abſcondit eos, & pauit.

4.Reg.17 Homines quos miſit rex Babylonis ad habitandum Samariam, nõ timebant dominum,

minum, & immisit eis dominus leones qui interficiebant eos.

Constituit Iosaphat iudices in cunctis ciuitatibus Iuda, præcipiens eis inter cætera, Sit timor domini vobiscum & cum diligentia cuncta facite. Non enim apud dominum Deum nostrum iniquitas *2. Par. 19*

Tobias senior ab infantia filium suum timere dominũ docuit, & timentes Deũ ad conuiuium suũ fecit vocari. Sequitur, Plus timens Deum quàm regem, rapiebat corpora occisorum & sepelliebat. *Tob. 1*

Confitendo in oratione domino, dicebat Sara filia Raguelis: Virum cũ timore tuo, nõ cũ libidine mea cõsensi accipere. *Tob. 3*

Tobias iunior, & amici sui timore Domini nuptiarũ conuiuiũ exercebant. Erat Iudith in omnib⁹ vidua famosissima, quoniam timebat Deũ valde, nec erat qui loqueretur de ea verbum vnum malum. *Tob. 9* *Iudith 8*

Inter alia, de quibus cõmendatur Iob, signanter tangitur timor Dei, Cap. 1. & 2. Vnde ipse dixit: Semper enim timentes quasi super me fluctus timuit Deum. *Iob 1. 2. & 31*

De muliere forti dicit specialiter: Mulier timens Deum ipsa laudabitur. *Pro. 31*

Commota tempestate magna, nautæ cum quibus erat Ionas, miserunt ipsum in mare, & stetit mare à furore suo, & timue- *Ionæ 1*

rũt viri timore magno Dominũ, & immolauerunt hostias, & vouerũt vota Dño.

2. *Ma.* 6 Cùm plagis perimeretur Eleazar⁹ ait: Domine, tu scis quia cũ à morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores, secundùm animã verò, propter timorem tuum libenter hæc patior.

Tob. 3 Si timendus est aliquis Dominus, quia potest multa bona donare, multo magis summe timendus est Deus, quia summa bona donare potest. Vnde Tobias. Noli timere fili, multa bona habebimus si timuerimus Deum.

Matt. 15 Et quia potest mala inferre, ꝓpter hoc Christus dicit: Timete eũ qui potest animam & corpus perdere in gehennam.

Mat. 25
Lucæ 19 Si grauiter est punitus seru⁹ ille qui talentũ sibi creditum non multiplicauit, sed ligatũ in sudario integrũ reportauit, quid fiet de illo, q̃ omnia dissipat luxuriosè viuendo, & quãtũ in ipso est dominũ impugnando: si non conuertatur & pœniteat?

Mat. 25 Valde grauiter puniẽtur illi, qui opera iniquitatis & nequitię perpetrauerunt. Ex quo apparet ꝙ ita confundentur qui opera misericordię non fecerunt. Ite, dicetur, maledicti in ignem æternum.

Lucæ 2 Simeon erat homo iustus & timoratus expectans redemptionem Israël.

Viri

Viri timorati curauerunt Stephanũ à *Act.*8
Iudæis lapidatum, & fecerunt planctum magnum.

Post conuersionem Pauli scriptum est, *Act.*9
Ecclesia ædificabatur, ambulans in timore domini, & consolatione spiritus sancti replebatur.

Occasione Cornelij Deũ timentis, di- *Actu.*10
xit Petrus, in omni gente, qui timet Deũ & operatur iustitiam, acceptus est illi.

De timore, quo mali timent bonos.

CAP. XL.

DIxit Abimelech ad Abraham, Deus *Gene.*21
tecum est in vniuersis quæ agis. Iura ergo per Deum, ne mihi noceas.

Aegyptij persequentes filios Israël qui *Exod.* 14
ibant per medium mare, dixerunt: Fugiamus Israël. Deus enim pugnat pro eis:

Videns Saul quòd dominus esset cum 1. *Reg.*18
Dauid, cœpit timere eum.

Princeps quinquagenarius, qui tertio 4. *Reg.*1
venit ad Eliã, reuerenter loquutus est ei, quod & quia non fecerant, duo alij fuerunt ab igne desuper veniente cõsumpti.

Factum est, cùm completus esset murus *Nehe.*6
Ierusalem, vt timerent vniuersæ gentes, quæ erant in circuitu.

Cecidit timor Iudæ & fratrum eius, & 1. *Mac.*3
formido super omnes gentes in circuitu

eorum,& peruenit nomẽ eius ad regem.

1.*Mac*.1 Audierunt aduersarij, quia paratus est Ionathas cum suis in bello, & timuerũt, & formidauerunt in corde suo.

2.*Mac*.11 Postquàm Lysias fuit debellatus à Iuda Machabęo, voluit pacem facere cum eo, & promisit consensurum se omnibus quę iusta erant, quasi ad voluntatem Iudæ.

Mar.6 Hærodes metuebat Ioannẽ, sciens eũ virum iustũ & sanctum, & custodiebat eũ.

Actu.5 Post terribilem mortẽ Ananiæ, & Saphiræ, erant omnes discipuli in porticu Salomonis. Cęterorum autem nemo audebat se illis coniungere, sed magnificabat eos populus.

Actu.16 Cùm Paulus & Silas essent in carcere pariter positi, & pedes eorum ligno stricti subito terræmotus factus est magnus. Custos autẽ carceris tremefactus procidit Paulo & Silæ, ad pedes, & ait: Domini, quid me oportet facere vt saluus fiam?

De dilectione Dei. CAP. XLI.

Exod.20 DAturus legem Moysi dominus dixit ei: Ego sum Dominus Deus tuus faciens misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.

Deut.6 Præcipuum omnium mandatorum legis, est dilectio Dei. nã dixit Moyses post x. mãdata populo repetita: Diliges dominum

num Deum tuum ex totto corde tuo &c.

Timorem Dei & amorē volens specialiter imprimere in populo Moyses ait: Et nunc Israël quid dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas dominū Deū tuū, & ambules in viis eius, & diligas eū: & seruias dño Deo tuo in toto corde tuo &c. *Deut.* 10

Longæuus Iosue & progressioris ætatis vocat omnem Ierusalem: & monens eos de multis, dixit inter cætera: Hoc tantum diligētissimè præcauete, vt diligatis Dominum Deum vestrum. *Iosu.* 23

De rege Dauid dicitur: De omni corde suo laudauit Deum, & dilexit dominū, qui fecit illum. Vnde ipsemet dicebat: Diligam te domine fortitudo mea. Et diligite dominum omnes sancti eius. *Eccle.* 47 *Psalm.* 17 & 30

Legisperito interroganti de mandato magno legis, respondit dominus: Diliges dominum Deum tuum &c. *Mat.* 22

Magdalenæ remittuntur peccata multa. quoniam dilexit multum. *Luca* 7

Petrus respōdit Domino sæpius roganti amas me. Domine tu scis quia amo te. *Ioan.* 21

Multum dilexit Iesum Paulus Apostolus, qui ait: Quis nos separabit à charitate Christi, &c. Idem Apostolus talem tulit de dilectione Iesu sententiam. *Rom.* 8

Si quis non amat dominū Iesum Christum, *1. Cor.* 16

ſtum, ſit anathema maranatha.

Galat.2 Item quia amor eſt virtus vnitiua, magnum amorem ad Chriſtum oſtenditur habuiſſe Paulus, cùm ait: Vt Deo viuam, Chriſto confixus ſum cruci. Et poteſt dici quòd Chriſtus in eo viuebat.

Ibidem. Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Chriſtus: & mihi viuere Chriſtus eſt.

Philip.1 Erat Chriſtus ei ſapientia & iuſtitia.

2. Cor.1 Fact⁹ eſt nobis ſapiētia à Deo, & iuſtitia.

Ibid.2 Nō enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtū, & hunc crucifixū.

Philip.3 Item eius diuitiæ. Omnia inquit, detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſto lucrifaciam.

2. Cor. 13 Poteſt dici, quòd Chriſtus in eo loquebatur. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus.

Rom.15 Item Chriſtus in eo operabatur. Non audeo aliquid loqui eorum quæ per me non effecit Chriſtus.

2. Cor.2 Item Deus eum triūphat. Deo gratias, qui ſemper triumphat nos, in Chriſto.

Rom.12 Poteſt quoque dici Chriſti ſeruus, Paulus ſeruus Ieſu Chriſti.

2. Cor.1 Et Chriſti Apoſtolus. Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei.

2. Cor.5 Item Chriſti legatus & vicarius. Pro Chriſto legatione fungimur, tanquā Deo hort

hortante per nos, obsecramus, pro Christo reconciliamini Deo.

Et Dei adiutor erat. Dei sum⁹ adiutores. 1. *Cor.* 3

Etiam pugil, vel certator. Bonũ certamen certaui, cursum consummaui. Et alibi: Sic pugno, nõ quasi aërem verberans. Et 1. Corint. 15. Sic secundum hominem ad bestias depugnaui. 2. *Tim.* 4 1. *Cor.* 7

Item cursor. Sic curro non quasi in incertum. Cursum consummaui. 1. *Cor.* 9

Item specialis imitator. Imitatores estote mei sicut ego Christi. 1. *Cor.* 11

Pulchrã facit exhortationẽ de dilectione beatus Ioannes, dicẽs: Nos diligamus Deum, quoniã ipse prior dilexit nos, &c. 1. *Ioan.* 4

De dilectione proximi. CAP. XLII.

Reprehensus est Cain à Domino grauiter, & punitus, quia cõtra fratrem suum iniquè egit, & se non esse custodem dixit eius. *Gene.* 4

Nota, quàm diligẽter & solicitè orabat Dominũ Abraham, vt parceret Sodomitis, quod erat magnę dilectionis signum. *Gene.* 18

Tantã dilectionẽ erga proximos sibi subditos Moyses habebat, q̃ ipse orans dominũ, dicebat, Aut dimitte eis hãc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti. *Exod.* 32

Idẽ optabat, vt omnes quotquot erant in castris prophetarent, licet honor eius *Num.* 11

inde

inde minui videretur.

Num. 14 Idem recuſat maius Dominium, quod ei Dominus promittebat, intantum proximos ſuos, quibus præerat, diligebat.

Deut. 6 Diliges proximum tuũ ſicut teipſum.

Filij Iſraël poſt occiſionem filiorum *Iudi.* 21 Beniamin, magno vlulatu cœperunt flere, dicentes, Quare Domine Deus noſter factum eſt hoc malum?

1. *Reg.* 28 Anima Ionathæ colligata eſt animæ Dauid & dilexit eum quaſi animam ſuam.

2. *Reg.* 1. *&* 3 Oſtendit Dauid ſe diligere inimicum, in planctu Saul. Amicum, in planctu Ionathæ. Similiter in planctu Abner.

2. *Reg.* 18 *&* 19 Filium quoque licet malum, & ſibi aduerſarium fleuit.

Magnã dilectioné oſtẽdit ſe habere Nehemias ad filios tranſmigrationis, qđ patet in his, quæ eis fecit. Nehemi. per totũ.

Tob. 1 Quia Tobias multis, multa opera charitatis exhibebat, multi diligebant eum. Vnde cùm iuſſus eſſet occidi à rege, latuit, & inuentus non fuit.

Matth. 5 Tantam dilectionem vult Dominus ad proximos nos habere, vt dixerit: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Et Petro reſpõdit nõ eſſe dimittendum ſepties peccanti fratri, ſed vſque *Matt.* 22 ſeptuagieſſepties. Dixitq́; : diliges proximum

mum tuum ſicut teipſum.

Ad proximũ magnam dilectionem habuiſſe laudatur Samaritanus ille, qui appropians ſemiuiuo, miſericordia motus eſt: & eius vulnera alligauit, infundens oleũ & vinũ. Per quem ſignificauit Chriſtus, qui de cælo deſcẽdens genus humanum à diabolo vulneratum ſanauit, pro quo mortem ſæuiſſimã crucis paſſus eſt, & vt perfectiſſimæ charitatis exemplum daret, & pro crucifixoribus ſuis orauit. *Luc.*10

Miram quoq; dilectionẽ, ad proximum habuiſſe mõſtrauit beatus Stephanus qui dominũ imitatus & ipſe pro lapidatoribus ſuis deuotius, quàm pro ſe oraſſe videtur. Nam pro illis genua poſuit, & voce magna clamauit. Pro ſe verò ſimpliciter dixit: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritũ meum. *Act.*7

Ineſtimabiliter Paulus proximos diligebat, qui pro fratribus ſuis anathema fieri optabat. Erat erga eos vt pater corripiẽs. *Rom.*9

Nam in Chriſto Ieſu per euangelium ego vos genui. 1.*Cor.*4

Et Paulopoſt: In virga veniam ad vos. *Ibidem.*

Et ad Theſſalo. Sicut pater filios deprecãtes vos, & cõſolantes teſtificati ſumus. 1. *Theſ.*2

Item vt mater parturiens. Nã dicebat Galatis: Filioli mei quos iterũ parturio. *Galat.*4

Tanquam nutrix fouens & blandiens. 1. *Theſ.* 2

Facti

Facti ſumus, ait tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos.

1. *Cor.* 3 Et alibi. Tanquam paruulis in Chriſto lac potum dedi vobis.

2. *Tim.* 1 Item tanquam magiſter & doctor erudiens, poſitus ſum prędicator, & Apoſtolus & magiſter gentiũ in fide & veritate.

Philip. 4 Item tanquam frater & ſocius collaborans, & coadiuuans.

Fratres mei dilectiſsimi, & deſideratiſſimi, rogo te Germana compar. &c.

Philip. 1 Et cap. 1. ad Philip. Habeo vos, in cõfirmatione Euãgelij, ſocios gaudij mei &c.

2. *Cor.* 1 Et ſecunda Corinth. 1. Nõ dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudij veſtri.

2. *Cor.* 5 Item tanquam legatus reconciliatus. Pro Chriſto legatione fungimur.

Actu. 10 Et Apoſtolus bona annuntians: Vos ſcitis qualiter nihil ſubtraxerim vobis vtilium quominus annũtiarem vobis, & docerem vos publicè per domos.

Actu. 17 Et alibi: Quod ignorantes colitis, ego annuntio vobis.

1. *Cor.* 3 Item Architectus ædificans. Vt ſapiens Architectus poſui fundamentum.

Per aliam nihilominus viam poteſt dici, quòd Paulus oſtẽdit ſe eſſe proximorũ feruentiſsimũ dilectorem. per hoc videtur,

tur, quòd ipse multa pro eis faciebat, siquidem vel sustinebat, vel dabat ea quæ non habebat, ab habentibus pro indigẽtibus procurabat. Quod enim suadet ad vtilitatem proximorum ipse testatur.

Ad ea quæ opus erant mihi, & his qui *Act.20*
mecũ sunt ministrauerũt manus istæ. Sequitur. Quoniã beatius est dare quã accipere. Quamuis autẽ supererogationis esset, cum ab ipsis accipere posset, in hoc faciebat, vt illis quibus prædicabat parceret. Vnde ad Corinthios. Paratus sum venire ad vos, & nõ ero vobis grauis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. *2.Cor.12*

Secundò, vt pseudo apostolis gloriandi occasionem auferret, In omnibus sine onere me seruaui, & seruabo, quod facio & faciam, vt amputem occasionẽ eorum, qui volunt occasionem, vt in eo de quo gloriantur reperiantur sicut & nos. *2.Cor.11*

Tertiò, vt exinde maiorem mercedem haberet, non vsi hac potestate, vt accipiamus, scilicet sumptus à vobis. Sequitur, Quæ est ergo merces mea, vt prædicans sine sumptu ponam Euangelium Christi. *1.Cor.9* *Ibidem.*

Rursus etiã ipse procurabat ab ecclesiis de Achaia ad donandũ pauperibus de Iudæa, ob quã causam collectas fieri faciebat, & fideles ad hoc efficaciter ĩducebat. *1.Co.16*

2.*Cor*.9 Item, Qui parce ſeminat, parce metet.

1.*Th*.2 Dabat proximis verba Dei, quibus copioſiſſimè abundabat, imò etiam ſeipſum eorũ vtilitatibus dedicabat. Volebamus tradere vobis non ſolùm Euãgelium, ſed & animas noſtras, propterea quòd chariſſ. nobis facti eſtis.

2. *Cor*.12 Sic & Corinthi. Ego ipſe libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar pro animabus veſtris.

Profectio Pauli. *Galat*.1. *&* 2 *Actu*.9. 11.13 *Actu*.14. 15. *& inſra vſque in finem.*

Mira inſuper de corpore ſuo fecit proximis ad fidẽ & ſalutẽ conuertendis prædicãdo, videlicet, diſputãdo, diſcurrendo à Damaſco in Arabiam, in Ieruſalem, in Antiochiã, deinde nunc iuſſu Spiritus ſancti cum Barnaba de Antiochia in Cyprũ. Inde nauigãtes per Pamphyliam, & poſt euntes in Piſidiam, Iconium, Licaoniam, conſtituerũt preſbyteros per ſingulas eccleſias. Et tandem poſt factũ multiplicem fructũ, Antiochiam redierunt. De his habetur in Actib. Poſtmodũ verò Paulus volens viſitare fratres, quibus prædicauerat verbũ Dei, aſſumpto Sila in ſocium profectus eſt in Syriam & Ciliciã. Inde tranſiens Phrygię & Galatiæ regionem, venerunt Miſiã, & poſtea vocatus in Macedoniam nauigauit & tunc Philippis, Theſſalonicæ, & in multis aliis ciuitatibus, region

gionis illius, multũ fructum faciens, consequenter peruenit Athenas, vbi cum philosophis curiosis salubriter disputauit. Ex quo transtulit se Corinthum, & ibi multum populũ domino acquisiuit. Inde profectus est Ephesum, & ingressus Synagogam, disputauit cum Iudęis. Inde egressus descendit Cæsareã, de Cæsarea venit Antiochiam, & facto ibi aliquãto tempore, profectus est Galatiam regionẽ, & Phrygiam, confirmans omnes discipulos. Et postea peragratis superioribus partibus, iterũ venit Ephesum, ibiq́; biennio commoratus disputãs & suadẽs de regno Dei fecit vt omnes qui habitabãt in Asia, audirent verbũ domini, tam Gentiles quàm Iudæi. Inde reuersus per Macedoniam & Troadem, & Miletum, & per plures alias ciuitates & insulas trãsiens, applicuit Tyro, & de Tyro Ptolomaidam, & Cæsareã iter faciens. Deinde Ierusalem cum multa fatigatione peruenit. Vbi comprehensus à Iudæis, tractus, & verberatus fuit, & corã diuersis iudicibus nequiter accusatus, à manifesto grauamine Cæsarẽ compulsus appellare. Traditus autem Centurioni, post naufragia & multa pericula ad vrbem Romanam catenis vinctus accessit, ibiq́; prædicationi ac doctrinæ insistẽs,

ire etiam in Hiſpaniã proponebat. Ecce quomodo amabat illos, pro quibus tot & talia ſuſtinebat. vnde ait: Omnia chariſsimi, ad ædificationẽ veſtram. Actuum 14. & 15. 2. Corinth. 12.

Eccl. 22 Apparent etiam ſigna dilectionis, cùm quis vult ſuſtinere, vel pati grauia pro amicis: vnde Eccleſia. dicitur: Amicum ſalutare non confundaris. Et ſi mala tibi euenerint per illum, ſuſtine.

2. Tim. 2 Ex iam dictis verò Paulum mira ſuſtinuiſſe liquet pro vtilitatibus proximorũ. Vnde ait: Omnia ſuſtineo propter electos, vt & ipſi ſalutem conſequantur. De hoc require in cap. de tribulationibus. ibi enim de his multa inuenies.

Magnam dilectionẽ ad proximos habuiſſe Ioannẽ euangeliſtam, patet ex verbis ſuis. Ex abundantia enim cordis os eius loquebatur, quãdo dilectionem vel charitatẽ toties repetebat, ſicut apparet præcipue in prima epiſtola cap. 3. & 4.

De inuidia. CAP. XLIII.

Sapien. 2 INdiuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum: quia ſcilicet vidit diabolus hominem in ſtatu fœlici eſſe, & ad illum poſſe aſcendere, vnde ipſe corruerat: ideo tentauit hominem, & vicit. *Gene. 3*

Gene. 4 Inuidia motus Cain, fratrẽ ſuum Abel

occid

occidit, quando vidit munera eius acceptari à Deo, & non ſua.

De Iſaac dicitur: Benedixit illi dñs, & locupletatus eſt homo, ob hoc inuidẽtes ei Palæſtini, puteos eius obſtruxerũt. Per hoc patet, quod proſperitas hominis cauſat inuidiam malis, occaſionaliter tamẽ. *Gene.* 26

Rachel ſterilis ſorori fœcũdæ inuidit. Ecce quõ inuidia nec propinquis parcit. *Gene.* 30

Fratres Ioſeph inuidebant ei animo peſſimo & crudeli, videntes quòd à patre plus cũctis fratribus amaretur, & audientes ſomnia quæ narrabat. Et nota ibidẽ, ad quantum facinus ex illa inuidia proruperunt. Geneſ. 37.

Cum duo viri prophetarent in caſtris, Ioſue quaſi inuidens dixit: domine mi Moyſes, prohibe eos, at ille: Quid æmularis pro me? *Num.* 11

Maria ſoror Moyſi & Aarõ, loquuti ſunt contra Moyſen dicentes: Non per ſolum Moyſen loquut⁹ eſt dñs ex quo apparet, ꝙ inuidus non parcit beneficiis, vel propinquis. Moyſes enim eorũ frater erat, & per eum grandem recipiebant honorem. *Num.* 12

Percuſſo Philiſtæo cantabãt mulieres: Saul percuſſit mille, & Dauid decẽ millia. Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit ei ſermo iſte. 1. *Reg.* 18

2. *Reg.* 17 Videns Achitophel quòd non factum fuerat secūdùm consilium suum, sed magis secundúm Chusai, abiens in domum suam suspendio interiit.

1. *Esd.* 4 Aedificātibus templum filiis Iuda, post reditum de Babylone, gentes quæ erant in circuitu doluerunt, & eos multipliciter impedierunt.

Nehe. 2 Audierunt Sanaballath & Thobias, ꝙ venisset homo, qui quæreret prosperitatem filiorum Israël, contristati sunt afflictione magna.

Dani. 6 Daniel superabat omnes principes & Satrapas. Vnde omnes principes & Satrapæ quærebāt occasionem, vt eruerent Danielem ex latere regis.

2. *Ma.* 14 Alchimus videns charitatem Iudæ & Nicanoris adinuicem, venit ad Demetrium, & dicebat Nicanorem rebus alienis assentire: Iudamq́; regis insidiatorē, successorem sibi destinasse.

Mat. 21 *Luc.* 19 Videntes principes sacerdotū & scribæ mirabilia, quæ Dominus faciebat & pueros clamantes, Hosanna Filio Dauid, indignati sunt.

Luca 15 Frater filij prodigi, audiens festū quod faciebat pater adolescentiori filio reuertenti, indignatus, nolebat introire.

Ioan. 3 Ab Ioanne Baptista longè fuit inuidia

releg

relegata, ad quem cùm venirent discipuli, & dicerent quòd Christus baptizaret, & omnes irent post eum, respōdit: Amicus sponsi, &c. Hoc ergo gaudium meum impletum est, illum oportet crescere, me verò minui, &c.

Quidam Iudæi, qui viderant Lazarū à domino suscitari, abierunt ad Pharisæos & dixerunt quæ fecit Iesus. Vnde Pontifices & Pharisæi collegerunt concilium. *Ioan.* 11

Ad tam immane scelus principes sacerdotū ex inuidia proruperunt, quod legitur: Sciebat Pilatus quòd per inuidiā tradidissent eū summi sacerdotes, videlicet, ipsum Dei filiū dominū Iesum Christum. *Mat.* 27 *Mar.* 15

Petro & Ioāne loquētibus ad populū, superuenerunt sacerdotes, & magistratus populi, & Sadducæi molestè ferentes, ꝙ docerent populū. Exurgēs princeps sacerdotū & omnes qui cū illo erant, videntes signa, quæ per Petrū fiebant: repleti sunt zelo, & iniecerūt manus in apostolos, & posuerunt eos in custodia publica. Act. 5. *Actu.* 4

Audientes verba Stephani Iudęi, dissecabātur cordibus suis, & stridebāt dentibus in eū, dolentes quòd non poterāt resistere sapientiæ & spiritui, qui loquebať. *Actu.* 7

Conuenit penè vniuersa ciuitas, audire verbum Dei, qnod Paulus & Barnabas *Actu.* 13

prædicabant. Videntes autem Iudæi repleti sunt zelo.

Actu.17 Ex Thessalonicensibus: Iudæis & gentilibus crediderunt multi viri & mulieres nobiles non paucæ: zelantes autem Iudæi concitauerunt ciuitatem.

De correptione fraterna.

CAP. XLIIII.

Gene.13 Corripere proximũ vel reprehendere est opus misericordiæ. Vnde charitatiuè, & mansuetè compescuit Abraham iurgium, quod erat inter pastores suos, & pastores nepotis sui Loth.

Gene.19 Dulciter & benignè increpabat Loth Sodomitas licet illi non acquieuerint ei.

Gene.21 Postquàm iurauerat Abraham Abimelech quòd faceret ei misericordiam, continuo sequitur: Et increpauit Abimelech.

Gene.37 Rubem & Iudas temperauerunt furorem fratrũ suorũ, ne occiderent Ioseph.

Exod.2 Moyses iniuriantem Hebræum charitatiuè corripuit, sed ille inique tulit, & ad iniuriosa verba prorupit. Nunquid occidere me vis?

Exod.18 Videns Iethro populũ expectantẽ iudicari per Moysen dixit: Stulto labore cõsumeris Et nota. Quomodo tãtus homo Gentilis hominis monitioni acquieuit.

Iosu.22 Phinees filius Eleazari & cæteri nuntij

frat

fratres suos, qui ædificauerãt altare in scã dalum filiorum Israël, discretè arguerũt, & satisfactionem libentissimè susceperũt.

Miserunt nuntios filij Israël ad tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nephas in vobis repertum est? Tradite homines, qui hoc flagitium perpetrauerũt. *Iudi.*20

Increpãdo Ionathas patrẽ suum Saul, pro iniqua persecutione Dauid, eius malitiam aliqualiter in principio tẽperauit. 1.*Reg.*19

Volens Abigail arguere virum suũ super duritia, quam ostenderat nuntiis Dauid, noluit quidẽ statim dicere post prandium: sed expectauit tempus opportunũ solum vsq; ad crastinũ, cùm prius vinum bibitum digessisset. 1.*Reg.*25

Abner bene arguebat Asahel, qui nimis vrgebat persequẽdo eũ, sed ille audire cõtempsit & propter hoc occisus fuit. 2.*Reg.*2

Nota, quã discretè arguit Nathã propheta Dauid, cũ peccasset adulteriũ & homicidiũ cõmittendo: non enim cũ furore dixit: Pessimè fecisti, sed assũpta similitudine cõgrua illaqueauit cũ verbis oris sui. 2.*Reg.* 2. 12.

Cum magno zelo arguit Elias populũ dicens: Si dominus Deus est sequimini eum. Vt quid claudicatis in duas partes. 3.*Reg.*18

Reprehensurus regem Achab, regem Israël, vir quidam de filiis prophetarum, 3.*Reg.*20

proposuit ei similitudiné, per quam cognouit rex peccatum suum.

4.*Reg*.3 Cum magna libertate dixit Eliseus ad Ioram regem Israël, exercitu circunstante: Si non erubescerem vultum Iosaphat, non attendissem te, nec respexissem.

2.*Pa*.26 Sacerdotes restiterunt Oziæ regi Iuda volenti adolere incensum, & dixerunt: Non est tui officij vt adoleas incensum.

1.*Esdr*.9. & 10 Cum magno ardore corripuit Esdras filios transmigrationis, qui duxerũt alienigenas contra legem.

Nehe.5 Nehemias audiens clamorem populi, propter grauamina, quæ patiebatur à diuitibus increpauit optimates, & magistratus. Idem facit pro eo, quòd multi portãdo onera, diem Sabbati prophanabant.

Tob.2 Irridebant Tobiã parentes & cognati eius, at ipse increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui, filij sanctorum sumus, &c.

Iudith 8 Audiens Iudith propositũ ciuium suorum quòd post quinq; dies volebant ciuitatem tradere Assyriis, reprehendit eos sermonibus fidelibus & discretis.

Danie.5 Daniel valde discrete arguit regẽ Balthasar exemplo patris sui. Et nota, quã patienter rex illũ audiuit, licet dixisset cõtra eũ, & postea ipsum magnificè honorauit.

Matt.3 Cum miro feruore dicebat Ioãnes Baptist

priſta Phariſæis & Sadducæis, progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira? *Luc.3*

Dicebat Ioannes Herodi adulteranti cum Herodiade vxore fratris ſui: Non licet tibi illam habere. *Mat.14* *Marc.6*

Indiſcretè, licet piè, voluit dominum Petrus increpare, cùm diceret oportere eum pati à principibus, ſed dominus durè reſpondit: Vade poſt me Sathana. *Mat.16*

Veram & certam dedit dominus regulam Petro de correctione fraterna: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum. *Mat.18*

Vnus de his latronibus, qui pendebat blaſphemabat dñm Ieſum, reſpõdens alter increpabat eum, dicẽs: Neq; tu times Deũ,&c. nos digna factis recipimus,&c. *Luc.23*

Pulchrè arguebat & cõuincebat Phariſæos ille cęcus natus, à Dño illuminatus, dicens: Mirabile quidã eſt, quòd vos neſcitis vnde ſit ille homo, & aperuit oculos meos. A ſæculo non eſt auditũ, quòd aperuerit quis oculos cæci nati, niſi hic eſſet à Deo, nõ potuiſſet facere quicquã. *Ioan.9*

Videns Petrus quoſdam Iudęos admirantes & diſcipulos deridentes, diſcretè & confidenter arguit illos & inſtruxit, & ad fidem conuertit. *Actu.2. & 3*

Simil

Simile accidit cap.3.Actu. Post sanatio nem claudi: & culpas eorum ipse ostendit,& aliqualiter excusans eos,multa dul cia verba dixit ita quòd conuersi fuerunt quinque millia hominum.

Act. 5 Durissimè increpauit Petrus Ananiam & Saphiram, pro eo, quòd fraudauerant de precio agri,quod vendiderant,& partes ad pedes apostolorum posuerant.

*Actu.*6. & 7 Stephanus in cõsilio Iudæorũ existens cõfidenter increpabat eos dicẽs inter cætera:Duri ceruice.& incircuncisi corde & auribus, vos semper spiritui sancto restitistis sicut patres vestri,ita & vos.Quẽ prophetarũ non persecuti sunt patres vestri?

*Actu.*8 Simonẽ magũ pro dono Dei pecuniã offerẽtem Petr⁹ terribiliter increpauit,dicens:Pecunia tua tecũ sit in perditionem.

*Actu.*13 Paulus intuens Elymã magum,qui nitebatur auertere proconsulem à fide, dixit illi:O plene omni dolo,& omni fallacia fili diaboli, & inimice omnis iustitiæ, nõ desinis subuertere vias domini rectas?

*Rom.*1.2. & 3 Miro discretionis modo,Paulus arguit Romanos ex Gentilibus & Iudæis cõuersos qui superba cõmotione dolebant se alterutrum supponere. Ostendit autem vtrosq; peccasse, & gloriosa Dei misericordia indigere.Nã & Gentiles legis natural

turalis, & Iudæi legis Mosaicæ fuerant transgressores. Causati sumus, inquit Iudæos & Græcos, id est, Gentiles & circuncisos omnes sub peccato esse.

Corinthios arguit de hoc præcipuè, q; Christus in eis diuidi videbatur, dicente vno. Ego sum Apollo: alio, ego Cephæ, Ita etiam, quia dissimulabant inter se fornicatorem, qui tenebat nouercam suam. *1. Cor. 3. & 5*

Item, quia apud infideles iudices de secularibus negotiis litigabant. *1. Cor. 6*

Reprehendit eosdem circa Eucharistiæ sumptionem. Et de errore circa mortuorum resurrectionem. cap. 15. *1. Cor. 11*

Eosdem increpat de hoc præcipuè, quòd illi multa grauia à pseudo apostolis sustinebant, & ipsum non habebant in tanta reuerentia vt debebant. Sustinetis, inquit, si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat, si quis accipit, &c. *2. Cor. 11*

Item, Ego debui à vobis commendari. Nihil enim minus feci ab his, qui sunt supramodum Apostoli. *2. Cor. 12*

Galatas acriter & feruenter arguit super hoc quòd post acceptam veritatem Euangelij volebant ad circuncisionem & legales oblationes reuerti. ô insensati, ait, Galatæ, quis vos fascinauit? &c. *Galat. 3*

Audierat apostolus quosdã de Thessa- *2. Thes. 3*

lon

lonicensibus ambulare in quiete, non operantes, sed curiosè agentes. Idcirco corripi tales mandauit.

De compaßione habenda ad proximum.

CAPVT XLV.

*Genes.*14 AVdiens Abraham captum esse Loth nepotem suum, celeriter & viriliter succurrit ei.

Gene. 37 Ruben & Iudas resistebant cæteris fratribus volẽtibus occidere Ioseph, quamuis nõ reduxerint eum ad patrem, tamen minus male actum est ei.

*Iudic.*8 Gedeon compatiens sociis fugatis petiuit panes pro eis.

*Iudic.*21 Licet filij Beniamin, filios Israël grauissimè offendissent, propter illorũ tñ excidiũ oẽs eleuata voce, vlulatu magno fleuerũt.

1.*Reg.*15 Lugebat Samuel Saul, licet sciret eum à Deo proiectum.

1.*Reg.* 30 Compatiens Dauid lassis sociis, quia ad bellum ire non poterant, constituit, quòd æqua pars esset descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas.

2.*Reg.* 18 Doluit Dauid de occisione Absalon, licet ille multum offendisset eum.

2.*reg.* 24 Compassus populo Dauid petiuit ab angelo percuti pro illis.

3.*Reg.* 17 Elias benignè accepit verbum mulieris satis durum, & pro filio eius mortuo dolori

lori illius compatiens efficaciter orauit.

Cùm Iezabel occidiſſet prophetas domini, Abdias abſcondit centum ex eis, & pauit eos diebus multis. 3. *Reg.* 18

Piè compaſſus fuit Eliſeus viduæ debitis obligatæ, & augmentauit ei modicum olei, quod habebat. 4. *Reg.* 4

Non ſolum pro præſentibus malis cõpatiendum eſt proximo: ſed etiam pro futuris, vnde Eliſeus videns Azahel, qui mala facturus erat filiis Iſraël, cœpit flere. 4. *Reg.* 8

Cùm cœpiſſent filij Iſraël de viris Iuda ducenta millia mulierum & puerorum, pepercerunt eis, & veſtitos atque refectos ad propria remiſerunt. 2. *Pa.* 28

Audiens Nehemias miſerabilem ſtatum ciuitatis Ieruſalem, fleuit diebus multis, & tandem conſilium adhibuit, & auxilium opportunum. *Nehe.* 1. 2

Cùm regnaret Sennacherib, & filios Iſraël exoſos haberet, Tobias pergebat quotidie per omnem cognationem ſuã, & conſolabatur eos, eſurientes alebat, nudis veſtimenta præbebat, & mortuis atq; occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat. *Tob.* 1

Nuntiata reginæ Eſther ſentẽtia crudeli, contra populum ſuum lata, non aliter ſumpſit negotium, quàm ſi fuiſſet vna de populo, licet eſſet ſecluſa à tali ſententia *Eſth.* 4. *&* 7

tan

tanquam ſponſa regis dilecta.

Iob 2 Audientes tres amici Iob omne malũ quod accidiſſet ei, venerũt vt conſolarentur eũ: ſed cùm non intelligerent cauſam ſuæ afflictionis fuerunt ei poſtea oneroſi.

Iob 29 Magnam compaſſioné beatus Iob habebat ad proximos, qui dicebat: Auris audiẽs beatificauit me. Eo quòd liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum cui nõ erat adiutor, benedictio pupilli ſuper me veniebat, & cor viduæ cõſolatus ſum.

Eſaia 21 Non ſolum iuſtis in affictione poſitis compatiendum eſt, ſed etiam peccatoribus & iniuſtis. Vnde dicebat Eſaias: Propter deſtructionem Babylonis, repleti ſunt lumbi mei dolore, anguſtia poſſedit me, ſicut anguſtia parturientis.

Eſa. 22 Videns in ſpiritu idem calamitatem ſuperuenturam populo ſuo dicebat, Recedite à me, amare flebo. Nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.

Iere. 38 Dolens Abdemelech Aethiops, ꝙ Ieremias propheta miſſus erat in lacũ Leonum in quo non erat aqua, ſed lutũ, procurauit apud regem vt extraheret illum.

Iere. 43. *&* 45 Cùm ſcripſiſſet Baruch verba cõminationis ex ore Ieremiæ, dixit: Væ mihi miſero, quoniam addidit dominus dolorem

dol

dolori meo. Et tamen dicebat populus, q̀
Baruch incitaret Ieremiam aduersus eos,
vt traderentur in manus Chaldæorum.

Cùm reuelasset dominus Ezechieli *Ezech.* 3
peccata, quæ populus Israël faciebat, & *&* 9
pœnas quas passurus erat, fuit amaricatus, tristis & gemebundus.

Rex Darius sciens Danielem positum *Dani.* 6
in lacum Leonum, præ dolore dormiuit incœnatus, cibiq́; non sunt illati coram eo. Insuper & somnus recessit ab eo.

Magnum dolorem habuit Onias sacer *2. Ma.* 3
dos quando vidit templum per Heliodorum debere spoliari, & deposita viduarum & pupillorum auferri.

Antiochus rex qui nobilis appellaba- *2. Ma.* 4
tur, licet simpliciter esset malus, tamen audiens Oniam summum sacerdotem iniquè fuisse occisum, flexus ad misericordiam lachrymas fudit.

Misertus est dominus turbæ indigenti, *Mat.* 14
q̄a pedestris sequuta eū fuerat in deserto. *Mar.* 8

Accedentes discipuli ad dominum ro- *Matth.* 15
gabant eum pro muliere Chananæa, dicẽtes: dimitte eam, quia clamat post nos.

Contra nolentes compati proximo, & *Matt.* 18
ex corde remittere, inducit dominus parabolam de seruo nequam, cui mille talenta fuerunt remissa, & noluit dimittere

conseruo suo centum denarios.

Mat.25 Ad hoc quod homo libenter compatiatur proximo & misereatur ipsius, multum facit, quòd specialiter siet disputatio de operibus misericordiæ in iudicio,

Luca 7 Cùm vidisset dominus flentem viduam cuius filius efferebatur defunctus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere, & mortuum illius filium suscitauit.

Luc.10 Samaritanus ille, super sauciato misericordia motus, alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum, & curam illius egit, & pabulum fecit haberi.

Luca 19 Videns dominus ciuitatem Ierusalem, & considerans mala, quæ ei futura erant postmodum & passura, fleuit super eam dicens: Si cognouisses & tu, &c.

Ioan.11 Vt vidit IESVS Mariã plorantẽ, & Iudæos q̃ venerãt cũ ea plorãtes, infremuit spiritu, & turbauit seipsũ, & lacrymat⁹ est.

Ioan.19 Etiã pẽdẽs Saluator in cruce habuit curã matris, quã sciebat in anima crucifigi. Mulier, dixit, ecce filius tu⁹, ostẽso Ioãne.

Act.9 Cùm venisset Petrus in Ioppen vidit flentes viduas pro morte Tabithæ, quæ faciebat eis tunicas & vestes, & ponens genua sua orauit, & cùm vocasset eam sanctis & viduis assignauit viuam.

Act.17 Paulus cùm esset Athenis incitabatur

spir

ſpiritus eius in eo quòd ipſe videbat ido-
lolatriæ deditam ciuitatem.

Barbari, non modicam præſtabāt hu- *Actu.* 27
manitatem Paulo & ſociis eius. Accenſa & 28
enim ei pyra reficiebant omnes propter
imbrem qui imminebat & frigus: ipſi ve-
rò eius bene indigebant qui de naui con-
fracta euaſerant tempore hyemali &
quoſdam oportuit natare: alij verò ſuper
tabulas fuerunt aſportati.

Cùm tanta ſpiritus anxietate compa- *Rom.* 9
tiebatur Paulus fratribus, & cognatis ſuis
pereuntibus, quod ipſe dicebat: Triſtitia
eſt mihi magna, & continuus dolor cordi
meo. Optabam enim ego ipſe anathema
eſſe à Chriſto, pro fratribus meis, qui
ſunt cognati ſecundùm carnem.

Et Galatis: Filioli mei, quos iterū par- *Galat.* 4
turio. Iudiciū ſine miſericordia fiet ei qui
non facit miſericordiā, vt patet Iacob. 2.

De hoſpitalitate exhibēda. CAP. XLVI.

NOta de Abraham, quàm celeriter *Geneſ.* 18
quàm lætanter angelos hoſpitio re-
ceperit, & ipſis ea quæ videbantur neceſ-
ſaria peregrinis parari fecit.

Item de Loth attende, quomodo ange *Geneſ.* 19
los, quos putabat eſſe homines tranſeun
tes, honorauit, obnixè rogauit, & eius ne
ceſſaria benignè offerens, domum ſuam

contra incursantes defendit, vt potuit. Vnde liberatus est ab incendio.

*Gene.*24 Prompta ad hospitalitatem videbatur Rebecca, quæ dixit seruo Abrahæ: Palearum & fœni plurimum est apud nos, & locus spaciosus ad manendum. Et paulo post dixit eidem Laban: Præparaui domum, & locum camelis.

*Exod.*2 Sine magna prece Iethro recepit peregrinum Moysen hospitio. Postmodum autem filia eius & nepotes sui, fuerunt per illum magnificè honorati.

*Deut.*10 Testatur Moyses dicẽs: dominus Deus noster amat peregrinum, & dat ei victum & vestitum, & vos quoque amate peregrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ.

*Iosu.*2. *&* 6 Exploratores, quos misit Iosue accepit hospitio Raab meretrix liberaliter, & custodiuit fideliter, ac dimisit. Et domus eius tota ab hoste seruata est.

*Iudic.*19 In Gabaa Beniamin, non inuenit locum Leuites, qui eum hospitio reciperet, nisi quendam senem de opere veniẽtem.

3.*Reg.* 17 Elias suscitauit filium mulieris, apud quam sustentabatur.

4.*Reg.*4 Mulier Sunamitis Eliseum transeuntem hospitio suscepit, hic ei filium impetrauit & eundem mortuum suscitauit.

Iob 31 Bonus hospitalarius erat Iob, qui dicebat.

cebat. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.

Quādo misit saluator discipulos ad prædicādum, in illis seipsum recipi asseruit & audiri. Qui vos recipit, me recipit: qui vos audit, me audit: q vos spernit, me spernit. *Matt.* 10 *Luc.* 10

Ambulās per mundū dominus IESVS, non habebat vbi caput reclinaret Marthā verò specialem hospitē legitur habuisse. *Luc.* 9. 10 *Ioan.* 12

Gaudens accepit dominum Zachæus in domo sua, & dominus ipsum magis gaudentem effecit, quando dixit. Hodie saluus huic domui facta est. *Luc.* 19

Exemplo duorū discipulorū qui dominū in specie peregrini coëgerunt ad manendū apparet, ꝙ peregrini non solū vocandi sunt ad hospitium sed compellēdi. *Luc.* 24

Apostoli hospitabantur, vt plurimum, in domibus artificum, & hominum mediocriū. Vnde legitur de Petro: Hic hospitabatur apud Simonem quendam coriarium cuius domus est iuxta mare. *Actu.* 10

Obnixè & instāter deprecata est Lydia purpuraria Paulū & socios eius vt manerent apud eā in domo sua coëgit eos, &c. *Actu.* 16

Item de Paulo, manebat apud Aquilam & priscillam, quia erat eiusdem artis. *Actu.* 18

Cùm euasisset Paul⁹, & socij eius, de cōfracta naui, Publius princeps insulę illius *Actu.* 28

ipsos suscipiens, triduò benignè victū exhibuit. Paulus autem patrem ipsius febribus & dissenteria laborantem, oratione & manuum impositione sanauit.

Vrbana fiducia vtebatur Paulus scribens Philemoni, cùm dixit: Para mihi hospitium, nam spero per orationes vestras donari me vobis.

Heb.13 Inter cætera ad quæ specialiter Paulus inducit Hebræos, est Hospitalitas. Hospitalitatem nolite obliuisci, per hanc enim quidam placuerunt angelis.

Commendat Gaium beatus Ioannes in tertia sua Epistola, dicens: Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.

De amicitia. CAP. XLVII.

Gene. 29 VOcatis multis amicorum turbis ad cōuiuiū, Laban fecit nuptias, & dedit filiam suam, Rachel nepoti suo Iacob.

Exod.31 Loquebatur dominus ad Moysen facie ad faciē, sicut solet homo ad amicū suum.

Ruth 1 Ruth adhæsit socrui suæ Noëmi, & dixit ei: Quocunque perrexeris, pergā: & vbi morata fueris, & ego pariter morabor.

1. Reg. 18 Anima Ionathæ colligata est animæ Dauid, & dilexit eū Ionathas, quasi animam suā. Nam expoliauit se Ionathas tunica qua erat indutus, & dedit eā Dauid.

Sign

Signum fuit fidelis amicitiæ, licet indiscretæ, quòd armiger Saul, videns dominum suum mortuũ, mortuus est cum eo. *1.Reg.31*

Misit Abner nuntios ad Dauid, dicens: Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecũ, & reducam ad te vniuersum Israël. *2.Reg.3*

Chusa Arachites amicus Dauid, venit ad Absalon & dissipauit cõsiliũ Achitophel. *4.Reg.17*

Propheta Iesu dixit Iosaphat regi Iuda, qui inierat fœdus, & venerat ad præliũ cũ Achab rege Israël: Impio præbes auxiliũ, & his qui oderunt dominũ amicitia iungeris. Et idcirco iram Domini merebaris. *2.Pa.19*

Aman superbus conuocauit ad se amicos, & exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum & filiorũ turbam, & quantum eum gloria super omnes principes rex eleuasset. *Esth.5*

Audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, vt visitarent eum, & consolarentur. De his tamen, dixit postea, Subuertere nitimini amicum vestrum. *Iob 2.6*

Alchimus proditor impius, concitauit regem Demetrium aduersus Iudam Machabæum, pro quo dixit ei: perdidit Iudas & fratres eius, amicos tuos. *1.Ma.7*

Rex Alexander misit epistolam Ionathæ, nuntiauitque ei dicens: Audiuimus *1.Ma.10*

de te, quòd ſis vir potẽs viribus, & aptus, vt ſis amicus noſter.

Eodem. Poſtquàm Alexander percuſsit Demetrium, miſit ad Ptolemæũ regem Aegypti legatos vt ſtatueret amicitiam adinuicem, & daret ei filiam ſuam in vxorem.

1. *Mac.* 11 Accepit Ionathas aurum & argentũ, & alia xenia multa, & dedit Demetrio, & inuenit gratiam in conſpectu eius, & fecit eum principem amicorum.

1. *Mac.* 12 Vidit Ionathas, quia tempus eũ iuuat miſit viros Romam ſtatuere & renouare cum Romanis amicitiam.

2. *Mac.* 6 Propter veterem amicitiam, quã habebant ad Eleazarũ, quidam aſtantes attulerunt carnes, quibus veſci licitè poterat, vt ſimularet ſe de ſacrificij carnibus manducaſſe, & ſic euadere poſſet mortem.

2. *Mac.* 11 Lyſias intelligens inuictos Iudæos, Dei omnipotentis auxilio, miſit ad eos, promiſitque ſe regẽ compulſurũ, amicũ fieri.

Luc. 11 Ponit Dominus exemplũ de illo, qui media nocte vadit ad amicum, vt petat aliquid ab eo.

Luc. 16 Laudauit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet, acquirendo amicos de bonis Domini: cõcludens per hoc, quòd facere debemus amicos, qui poſſint recipere nos, quãdo nos in morte defic

deficere oportebit.

In paſsione Domini, Herodes & Pilatus facti ſunt amici. *Luc.23*

Commota ciuitate Epheſo & confuſa, quidam de Aſiæ principibus, qui erant amici Pauli miſerunt ad eum rogantes, ne ſe daret in theatrum. *Act.19*

De inimicitia & odio. CAP. XLVIII.

POſt peccatum primorum parentum, ſtatim poſuit Deus inimicitias inter ſerpentem & mulierem, & inter vtriuſque ſemen. *Gene.3*

Rixati ſunt paſtores de Gerare, aduerſus paſtores Iſaac, pro puteo, quem foderũt. Idcirco appellauit Iſaac puteũ inimicitiæ. *Gene.26*

Oderat ſemper Eſau Iacob, pro benedictione qua benedixerat ei pater, dixítq; in corde ſuo: Veniet dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. *Gene.27*

Dixítque Iacob Simeon & Leui: Turbaſtis me & odioſum feciſtis Chananęis, & Pherezæis, habitatoribus terræ. *Gene.34*

Videntes fratres Ioſeph, quòd à patre plus cunctis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui. *Gene.37*

Oderant filios Iſraël Aegyptij, & affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem producebant vitam eorum. *Exod.1*

Dixit Dominus ad Moyſen: Hoſtes vos *Num.25*

ſentiāt Madianitæ, & percutite illos, quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos, & receperunt inſidiis per idolum Phegor.

Ioſua 10 Adoniſedech rex Ieruſalē, & quatuor alij reges, obſederunt Gabaon, vt expugnarent eam, pro eo, quòd trāsfugerant Gabaonitæ ad Ioſue & ad filios Iſraël, & inierant fœdus cum eis.

*Iudic.*11 Perrexerunt maiores natu de Gabaa ad Iephte, dicentes: Eſto princeps noſter. Quibus ille reſpondit: Nonne vos eſtis, qui odiſtis me? & de domo patris mei deieciſtis me, & nunc venitis ad me in neceſſitate?

*Iudic.*14 Fundebat apud Samſon Dalida lachrymas & conquerebatur, dicens: Odiſti me, & non diligis, idcirco problema non vis indicare mihi.

.*Reg.*17. & 18 Videns Saul, quòd populus alte de Dauid ſentiebat, & quòd in omnibus prudēter & ſtrenuè ſe habebat: factus eſt inimicus eius cunctis diebus.

2.*Reg.*4 Duo latrones qui occiderant Iſboſeth, dixerunt ad Dauid: Ecce caput filij Saul inimici tui, ſed male fuerunt ſtipendiati.

2.*Reg.*8 Thoi rex Hemath audiēs, quòd Dauid expugnaſſet Adadezer hoſtem ſuum, miſit ad eum filium ſuum, & gratias egit ei.

..*Reg.*23 Poſtquā Ammon filius Dauid oppreſ-
ſerat

erat Thamar ſororem Abſalon, exoſam eā habuit odio magno nimis, ita vt maius eſſet odium, quo oderat eam amore, quo ante dilexerat.

Tres aduerſarios ſuſcitauit Dominus Salomoni, poſtquàm à Deo per peccatū receſſit, videlicet Adad Idumæum, Raſon filiū Heliada, & Ieroboam ſeruum ſuum. *3.Reg.13*

Eliam prophetam perſecuta eſt impia Iezabel vxor Achab, propter prophetas Baal, quos fecerat occidi. *3.Reg.19*

Cùm Elias argueret Achab, pro iniqua morte Naboth, ait Achab ad Eliam. Num inueniſti me inimicū tibi? q dixit, Inueni. *3.Reg.21*

Dixit Achab ad Ioſaphat regem Iuda, Remanſit de prophetis Domini Michæas filius Ierala, ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum. *3.Reg.22*

Audierunt hoſtes Iudæ & Beniamin, quia filij captiuitatis ædificauerunt templum domino Deo Iſraël, & voluerunt ædificare cum eis. *1.Eſd.4*

Raguel & Anna vxor eius, benedixerunt Dominum, quia fecerat cum eis miſericordiam ſuā, & excluſerat ab eis inimicum perſequentem eos. *Tob.8*

Amputato capite Holofernis dixit Iudith, tacētibus vniuerſis. Laudate dominū Deū noſtrū q nō deſeruit ſperātes in ſe, & inter *Iudith 1*

interfecit in manu mea hostẽ populi sui, & proferẽs caput Holofernis ostẽdit eis.
Esth. 7 Conquerentes de Aman superbissimo Esther dixit Assuero: hostis & inimicus noster pessimus est ille Aman.
1. *Mac.* 3 De Iuda Machabæo dicitur: Repulsi sunt inimici præ timore, & operarij iniquitatis conturbati sunt, & directa est salus in manu eius.
.*Mac.* 11 Ptolemæus rex Aegypti voluit dolo obtinere regnum Alexandri, & manifestę factæ sunt inimicitiæ eius.
.*Mac.* 13 Cognouit Simeon, quòd Tryphon cũ dolo loqueretʼ, petẽs duos filios Ionathę, & centũ talenta argenti, iussit tamẽ dare argentum & pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populũ Israël, dicẽtem: Quia nõ misit argentũ, propterea periit.
Luc. 23 Herodes & Pilatus antea inimici, facti sunt amici in passione Christi.

De pace & concordia. CAP. XLIX.

Genes. 1 Alia animalia in principio fecit Deus duplicia, scilicet, masculum & fœminam. Hominem autem fecit vnum, & ex illo sunt omnes & singuli procreati, vt scilicet vnitatem pacis & cõcordiæ commendaret in homine.
Gene. 13. & 26 Diuitiæ & copia rerum temporalium, sunt plerunq; materia & occasio iurgiorum,

rum, ſicut apparet de paſtoribus Abrahã, & Loth, & de Iſaac, & paſtoribus Gerare.

Gratanter faciunt homines pacem, & ineunt fœdus cum potentibus & magnis hominibus. Hinc eſt, quòd Abimelech venit ad Iſaac, quãdo vidit eũ proſperari. *Gene.* 26

Cedendum eſt interdum furori maiorum, ſicut fecit Iacob, recedens à fratre Eſau, donec réquieſceret furor eius. *Gene.* 27 *&* 28

Audientes Gabaonitæ, quę fecerat Ioſue Iericho, & Hai, venerunt ad eum, & ſerui ipſius beneplacitam pacẽ fecerunt. *Ioſu.* 9

Phinees & cæteri legati ad filios Ruben miſſi, audientes excuſationẽ eorũ placati ſunt, & verba eorũ libẽtiſſimè ſuſceperũt. *Iuſu.* 22

Quànuis Abſalon nimis nequiter contra patrem egiſſet, tamen Dauid magis volebat pacem quàm mortem: nã dixit, Eſtne pax puero Abſalon? 2. *Reg.* 18

Cùm eſſet Dauid ſanctus & placens Deo noluit tamen Dominus vt ædificaret ei domũ, ſed filius eius pacificus iſto fuit priuilegio honoratus. 3. *Reg.* 3. *&* 5 1. *Par.* 22

Multum laudandus eſt Deus, quando dat populo ſtatum pacificũ & quietum, ſicut fuit tempore Salomonis, dixit Salomon: Requiem dedit mihi dominus per circuitum, non eſt Sathan, nec occurſus malus. Sequitur, Benedictus Dominus. 3. *Reg.* 5

Boni

3.Reg.15 Boni homines habent pacem adinuicem, ſed mali pugnãt cõtra bonos, contraque malos alios. Vnde inter Roboam & Ieroboam fuit bellum cunctis diebus.

3.Reg.1. & 19 Oſtenſum fuit Eliæ dominũ nõ eſſe in grãdi vẽto, nec ĩ cõmotione, nec in igne, ſed in ſibilo auræ tenuis, hoc eſt in pace.

Nehe.11 Benedixit populus omnibus viris qui ſe ſponte obtulerant, vt habitarent in Ieruſalem, quæ interpretatur viſio pacis.

1.Mac.9 Miſit Ionathas legatos ad Bacchidem, cõponere pacem cum eo, & tamen ipſe Bacchides fuerat dux exercit⁹, in quo occubuit Iudas Machabæus frater Ionathæ.

1.Mac.10 Rex Demetrius miſit epiſtolam ad Ionathan, verbis pacificis, vt magnificaret eum dixit enim: Anticipemus pacẽ facere cum eo, priuſquàm fiat cum Alexandro aduerſum nos. Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus in eum.

2.Ma.3 Cauſa pacis, quæ fuit tẽpore Onię pulchrè deſcribitur, videlicet idoneitas prælati prudentis & pij, & bonitas ſubditorũ.

2.Ma.11 Poſtquàm debellatus fuit Lyſias à Iuda Machabęo, libenter fecit pacem cum eo, Intelligens enim inuictos eſſe Hebræos, Dei omnipotẽtis auxilio nitẽtes, miſit ad eos, promiſitq; conſentire omnibus, quæ iuſta ſunt, & regẽ cõpulſurũ amicũ fieri.

Tant

Tantam pacem & cõcordiam vult dominus erga proximos nos habere vt dixerit Petro: Peccanti fratri nõ esse remittẽdum septies, sed vsque septuagiessepties. *Mat.* 10 *Mat.* 18

Item discipulos dominus pacem inter se habere præcepit. *Mar.* 9

Pacem iussit per discipulos nuntiari. *Luc.* 10

Pacem eis ante passionem reliquit. *Luc.* 2

Post resurrectionem pacem obtulit. *Luc.* 24

Pacem annuntiauerunt angeli in natiuitate Domini.

Qui desiderat seruare pacem, & quietem mentis, abstinere debet à discursibus: etiã interdũ valde licitis, & honestis, cessare. Vnde Martha vt audiuit quòd Iesus venit occurrit illi: Maria autem domi sedebat, nec inde se mouit donec fuit vocata ab ipso Domino, p sororẽ: Licet fortassis non ignorauerit ipsa Maria aduentum Domini, quando Martha præsciuit. *Ioan.* 11

Quantũ sit pacis bonũ, perpendi potest per discretũ æstimatorẽ beatũ Paulũ, qui illud tã solicitè in omnïbus epistolis suis illis, qbus scribebat, optabat, excepta illa ad Hebræos, in qua nec nomẽ suum, ex certa causa, nec aliquam salutationem præmittit. Nota tamẽ quòd dicturus, Pax vobis, pręponit gratiã, dicens: Gratia vobis, Pax vobis. Per quòd manifestè datur

intell

intelligi, quòd sine gratia Dei, pax vera nunquam potest haberi Vnde Isaiæ 48. Non est pax impiis. Dicit Dominus.

De Vnitate & communi consensu.

CAPVT L.

Aug. lib. 12. de ciuit. Dei cap. 21

EX vno homine Deus humanum genus instituit ad commendandum hominibus quàm ei grata sit etiam vnitas in pluribus. Vnde Aug li. 12. de ciuitate Dei, ait: Vnum ac singulum creauit, nõ vtique solũ sine humana societate deserendum, sed vt eo modo vehementius ei cõmendaretur ipsius societatis vnitas vinculumque concordiæ, & non tantũ inter se naturæ similitudine, verũ etiã cognationis affectu homines necterentur, quãdo nec ipsam quidem fœminam copulandã viro sicut ipsum creare placuit, sed ex ipso, vt omne ex homine vno diffunderetur genus humanũ. Vnde quandiu vnus fuit nõ peccauit, sed multiplicatus citò deliquit.

Exod. 19

Populus filiorũ Israël in deserto, multum fuit vnanimis & voluntarius, ad recipiendam legem, etiam auditis à Moyse verbis legis, respondit cunctus populus, vna voce: Omnia verba Domini, quæ loquutus est, faciemus.

Exod. 35

Ad faciendum opus tabernaculi domini, & sacras ministrorum vestes, obtulit

omnis

omnis multitudo filiorũ Israël, omnia necessaria, mente prõptissima atq; deuota.

Congregati sunt pariter omnes filij Israël quasi vir vnus, videlicet, ad vindicandum flagitium in Gabaa Beniamin erga vxorem Leuitæ commissum. *Iudi.20*

Inuasit timor domini populũ, & egressi sunt, quasi vir vnus ad succurrendũ fratribus suis in Iabes Galaad obsessis. *1.Reg.11*

Venerunt vniuersæ tribus Israël à Dauid in Ebron, & vnxerunt eum in regem super illos. *2.Reg.5*

Conuenit ad regem Salomonem vniuersus Israël, & tunc fuerunt arca & vasa sanctuarij delata in templum, & ipsum solenniter dedicatum. *3.Reg.8*

Congregatus est omnis populus, quasi vir vnus in Ierusalem, ad reædificãdum templum, quod fuerat à rege Babylonis destructum. *1.Esd.3*

Congregatus est omnis populus quasi vir vnus ad plateam. Et dixerunt Esdræ, vt afferret librum legis domini. *Nehe.8*

Cùm exposuisset Achior vniuersa, quæ dixerat Holofernes, omnis populus cõmuni lamẽtatione & fletu vnanimes preces suas domino effuderunt. *Iudi.6*

Post mortem Iudæ congregati sunt omnes amici eius, & dixerũt Ionathæ fra- *1.Ma.9*

tri eius: Ex quo frater tuus defunctus est, &c. nunc itaque te eligimus pro eo esse nobis principem & ducẽ, ad bellandum bellum nostrum.

1. *Mac.* 13 Auditis sermonibus Simonis, accensus est spiritus populi simul, & voce magna dixerunt: Tu es dux noster loco Iudæ & Ionathæ.

Actu. 1. 6 Post ascensionẽ domini, omnes discipuli erant perseuerãtes in oratione, cum mulieribus & Maria matre Iesu, & sic inuenit eos Spiritus sanctus.

Eodem. Omnes qui credebãt, pariter erant recepto Spiritu sancto, & habebant omnia communia, vnanimiter perdurantes in templo, & frãgentes circa domos panes.

Act. 4 Cum audissent discipuli de sanatione claudi, & responsione Petri & Ioannis ad magistratus plebis, vnanimiter leuauerũt vocem, & dixerunt: domine, qui fecisti cælum & terram, da seruis tuis, &c.

Eodem. Multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid, suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

Actu. 5 Punitis ad vocẽ Petri terribiliter Anania & vxore eius Saphira, factus est timor magnus in vniuersa terra, & erant omnes vnanimiter in porticu Salomonis.

De

De discordia, lite, vel rixa. CAP. LI.

PRimã discordiam inter homines, mo- *Gene.14*
uit inuidia, inter Cain & Abel: quo-
niam opera Cain maligna erant, fratris
autem iusta.

Substantia Abraham & Loth erat mul- *Gene.13*
ta, & nequibant habitare cõmuniter, vn-
de & facta est rixa inter pastores gregum
Abraham & Loth.

Quia quinq; reges seruierant duode- *Gene. 14*
cim annis Chodorlaomor regi Elamita-
rum, & decimotertio recesserant ab eo:
ideo factum est bellum illud de quatuor
regibus aduersus quinque, in quo fuit
Loth captus, sed per Abraham liberatus.

Viri ciuitatis Sodomæ, vallauerũt do- *Gene.19*
mum in qua erãt duo Angeli, in humana
specie hospitati, & volebant illos cogno-
scere. Vimq; faciebãt vehementissimè, eo
quòd Loth fideliter hospites defendebat.

Factũ est iurgium pastorũ Gerare, ad- *Gene. 26*
uersus pastores Isaac, propter possessionẽ
ouium & armentorũ & familiæ plurimæ.

Oderat semper Esau Iacob, pro bene- *Gene. 27*
dictione qua benedixerat ei pater, di-
xitq; in corde suo: Veniẽt dies luctus pa-
tris mei, & occidam Iacob fratrẽ meum.

Tumẽs Iacob cum iurgio dixit ad La- *Gene.31*
ban: Quàm ob culpam meam sic exarsi-

sti in me? Et scrutatus es omnem supellectilem meam?

Gene. 34 Occasione Dinæ filiæ Iacob, quam Sichem filius Emor rapuit, & oppressit, facta est discordia magna inter filios Iacob, & habitatores terræ illius.

Exod. 2 Moyses quadam die, vidit duos Hebræos rixãtes, dixitq; ei, qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximũ tuum?

Exod. 17 Cùm exisset filij Israël de terra Aegypti, & trãsissent mare rubrũ. Amalech venit, & pugnauit contra eos in Raphidim.

Exod. 15. & 16 Multoties iurgati sunt filij Israël cõtra Moysen in deserto. Primò ꝓ defectu potus: Postea habito vno cibo desiderauerũt
Nu. 20. & 21 aliũ. Extædiati enim manna, petierũt carnes. Itẽ ad aquas cõtradictionis cõuenerunt aduersus Moysen & Aron filij Israël, vbi iurgati sunt contra dñm & Moysen.

Iudi. 9 Inter Abimelech filium Ierobaal & viros Sichem, qui male fecerant eum principem, fuit magna discordia suscitata: ita, quòd illi cœperunt eum detestari & rebellare ei, & ipse eos expugnauit.

Iudi. 12 Orta est seditio inter viros Ephraim & Iephthe, eo quòd Iephthe vadens ad pugnam contra filios Ammon, illos vocare noluit, vt dicebant.

Iudi. 20 Pro vxore Leuitę in Gabaa Beniamin,

& int

& inter tribus Iſraël, tam vehemens diſcordia & prælium fuit, ita quòd illi de tribu Beniamin, exceptis quingentis viris, penitus ſunt deleti.

Occiſo à Dauid Philiſtæo, iratus eſt Saul contra Dauid, eo quòd cõmuniter laudabatur. Non rectis oculis ergo Saul aſpiciebat Dauid à die illa, & deinceps nec aliquis ex tunc potuit mollire cor Saul, quin perſequeretur eum. 1.*Reg*.18. *& infra.*

Facta eſt longa concertatio inter domum Saul & domum Dauid, ſed Dauid ſemper proficiebat, & domus Saul continuè decreſcebat. 2.*Reg*.3

Nimis inhoneſta facta eſt diſcordia inter Abſalon ambientem regnum, & Dauid patrem ſuum. Denique Abſalon qui eam mouit, ſuſpenſus eſt. 2.*Reg*.15. 18

Rege Dauid redeũte in Ieruſalem, viri Iſraël turbati fuerunt, eo quòd viri Iuda ipſum reduxerant, aliis non vocatis. 2.*Re*.19

Duę mulieres meretrices litigabãt coram rege Salomone, occaſione vnius infantis, quem vtraque volebat habere. 3.*Reg*.3

Mortuo Salomone, petiit populus, vt à Roboam filio eius mitius tractaretur. Quo durius reſpondente, receſſerũt decem tribus ab eo, & fecerunt Ieroboam regem ſibi, ex quo multa bella fuerunt 3.*Reg*. 12

inter reges Israël & Iuda.

Mar.9 Facta est contentio inter discipulos,
Luc.22 quis eorum videretur esse maior, sed domino non placuisse talem cõtentionem, patet per ea quæ sequuntur.

Ioan.6 Litigabant Iudæi ad inuicem dicentes, Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum?

Ioan.7 Murmur multus erat de domino Iesu in turba. Quidam enim dicebãt, quia bonus est, alij autẽ dicebãt, non, sed seducit turbas. Sequitur: Facta est dissensio, &c.

Actu.11 Baptizato Cornelio cum omni domo sua, audierũt apostoli & fratres, qui erant ex Iudæa, quoniã gentes recepissent verbum Dei. Cùm ascendisset autem Petrus Ierosolymam, disceptabant aduersus illum, qui erant ex circũcisione fratres, dicentes: Quare introisti ad viros?

Actu.14 Paulo & Barnaba in ciuitate Iconio p̃dicãtibus, & multa miracula facientibus, diuisa est multitudo ciuitatis. Quidã erãt cum Iudæis, & quidã erãt cum apostolis.

Actu.15 Quidam descẽdentes de Iudæa docebant fratres. Quia nisi circuncidamini secundùm morem Moysi, nõ potestis salui fieri. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt consulerentur apostoli, qui erant

Ierос

Ierosolymis super hac quæstione.

Occasione Ioãnis Marci, quem Paulus *Rom.*12
nolebat recipere ad ministeriũ Euãgelij,
facta est dissensio inter Paulum & Barna-
bam, ita vt discederent ab inuicẽ. Attamẽ
totum peruenit ad profectum Euangelij.

Prædicante Paulo Ephesi, etiam multa *Actu.*19
miracula faciente: facta est turbatio non
minima de via domini. Demetrius enim
quidam argentarius faciens ædes Dianæ
argenteas, præstabat artificibus non mo-
dicum quæstum, &c. Impleta est tota ci-
uitas confusione.

Quidam Iudæi, videntes Paulũ in tem- *Act.*21
plo, concitauerunt omnem populum, &
iniecerunt manus, clamantes: Viri Israë-
litæ, adiuuate. Commota est ciuitas tota,
& facta est concursio populi.

Cũ exclamasset Paulus in concilio. Vi- *Actu.* 23
ri fratres: ego Pharisæus sum, filius Phari-
sæorũ, de spe & resurrectione mortuorũ
ego iudicor. Facta est dissẽsio inter Phari
sęos & Sadducęos, & soluta est multitudo.

De zelo bono contra peccatores.

CAPVT. LII.

SAeuiebant filij Iacob ob stuprum Di- *Gene.* 34
næ sororis per Sichem oppressæ.

Audiẽs Moyses voces cantantiũ & vi- *Exo.*32
dens vitulũ & choros, iratus est valde, &

proiiciens tabulas, cõfregit eas. Et nota, quã grauiter puniuit populũ, pro quo tã fideliter & instanter orauerat ante Deũ.

Num. 25 Multũ placuit Deo zelus Phinees Eleazari, quãdo perfodit virum cum muliere Madianite: licet essent magni & nobiles.

Iosue 7 Præcepit Iosue Acham lapidari, & totam eius supellectilem comburi, quia tulerat de anathemate Iericho.

Iosue 22 Cùm audissent filij Israël filios Ruben & Gad, ædificasse sibi altare, conuenerũt omnes contra eos, & dimicare voluerũt.

Iudic. 19. *&* 20 Cõgregati sunt omnes filij Israël quasi vir vnus, ad vindicandum grauissimũ scelus, quod cõmiserant viri de Gabaa Beniamin, pro vxore leuitæ.

3. *Reg.* 18 Confidenter arguit Elias errãtem populum, & sacerdotes Baal fecit occidi.

3. *Reg.* 20 Reprehẽsus est Achab, eo quòd Benadab regem Siriæ, virum morte dignũ indiscretè viuum permisit abire.

4. *Reg.* 10 Quãuis rex Israël Iehu simpliciter fuerit malus, tamẽ multũ cõmendatur, eo ꝙ semẽ domus Achab deleuit, & prophetas Baal occidit, & ædẽ ipsius Baal destruxit.

2. *Pa.* 24 Spiritus domini induit Zachariam filium Ioiadæ, & stetit in conspectu populi sculptilibus seruientis, & dixit: Quare transgredimini præceptũ domini? quod

vobis

vobis non proderit: & dereliquiſtis dominum, vt derelinqueret vos?

Audiens Eſdras ſacerdos, Iudæos cum gentilibus matrimonia copulaſſe, miro modo doluit, & gemens ac eiulans, ſigna doloris oſtendit. *1. Eſd. 9*

Vidēs Nehemias Iudæos ducētes vxores alienigenas, obiurgauit eos, & maledixit & verberauit aliquos & decaluauit. *Nehe. 13*

Surrexit Matathias & dixit: Vę mihi: vt quid natus ſum videre contritionē populi mei. Sequitur poſtea de illius zelo feruētiſſimo, & mirabili probitate: qn̄ trucidauit hominē ſuper arā idolis immolantē. *1. Ma. 2*

Onias ſummus pontifex reſiſtit viriliter Simoni, qui volebat iniquum quid in ciuitatem moliri. *2. Ma. 3*

Miro feruebat zelo Ioannes Baptiſta, quādo dicebat: Progenies viperarū, quis demonſtrauit vobis fugere venturā iram? Simul & quando Herodem increpabat. *Matt. 3. & 14*

Dure increpabat dn̄s Scribas & Phariſæos, & hypocritas, & ſpecialiter in Mat. 23. Vbi dixit eis ſepties: Væ vobis, &c.

Sciens dn̄s Ieſus Phariſæos ipſum nequiter obſeruare, circunſpiciens eos cum ira cōtriſtatus eſt ſuper cæcitatem cordis ipſorū, dixitq́; vos ex patre diabolo eſtis. *Ioan. 8*

Pluries eiecit dn̄s vendentes & emen- *Ioan. 2*

Luca 19 tes de templo, quãdoq; cum duro verbo domus mea, domus orationis eſt, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

*Actu.*5 Grandi zelo ſuccenſus eſt Petrus in Ananiam & Saphirã, quando vidit quòd fraudauerant aliquid de precio agri.

*Actu.*7 Ex ardenti zelo proueniebat ſermo, quem dixit Stephanus Iudæis: Dura ceruice, & incircũciſi corde & auribus ſemper reſiſtitis ſpiritui ſancto.

*Actu.*13 Reſiſtente Paulo & Barnaba, Barieu pſeudo prophetæ, dixit Paulus: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, & inimice omnis iuſtitiæ, nõ deſinis ſubuertere vias domini rectas.

*Actu.*17 Cùm Paulus prædicaret Athenis, incitabatur ſpiritus eius, videns idololatriæ deditam ciuitatem.

Specialiter apparet feruẽs zelus Pauli in epiſtola ad Galat.5. Vbi arguebat, increpabat, obſecrabat. Similiter ad Ro.9. 2.Corinth.11. & ad Hebræos 2.

De zelo indiſcreto. CAP. LIII.

*Num.*11 VIdẽs Ioſue famulus Moyſi, duos homines in caſtris prophetãtes, dixit: domine mi Moyſes, prohibe illos, at ille, Quid (inquit) æmularis pro me?

2.*Reg.*16 Abiſai Saruiæ voluit amputare caput maledicentis ſerui Dauid, perſecutionem

Abſal

Abſalon patienti. Sed nõ permiſit Dauid, vt aliquid mali inferretur illi.

Filij prophetarũ coëgerunt Eliſeum vt mitteret viros ad quærẽdum dñm ſuum, ne fortè ſpiritus domini proieciſſet eum in vnum montium, aut in vnam vallium. *4.Reg.2*

Ionas fugere voluit à facie dñi quãdo præcepit ei prædicare Niniuitis. Et poſtmodũ doluit, qñ vidit quòd ciuitas iuxta interitum, quem prædixerat, non ruebat. *Ion.14*

Cùm oſtendiſſet dñs diſcipulis, oportere eum multa pati à principibus Iudæorũ, & occidi, Petrus cœpit increpare illũ dicẽs, Abſit à te domine, nõ erit tibi hoc. *Mat.16*

Multum zelabant Phariſæi pro obſeruatione ſabbati, quando videbant dominum die illo curantem infirmos. *Luca 6. & 13*

Item qñ videbãt diſcipulos eius ſpicas vellentes, & manibus confricãtes. Luc.6. *Matt.12 Marc.2*

Scribę & Phariſæi amplius zelabãt pro traditionib. ſuis, quã pro diuinis mãdatis. *Mat.15 Marc.7*

Item pro auro templi, plus zelabant quam pro ipſo templo, & pro dono altaris, plus quàm pro ipſo altari. *Mat.23*

Oblati ſunt domino paruuli, vt manus eis imponeret & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus autem ait: Sinite paruulos venire ad me. *Matt.19 Mar.10*

Cũ effudiſſet Maria pretioſum vnguẽtum *Mat.26*

interfecit in manu mea hostẽ populi sui, & proferẽs caput Holofernis ostẽdit eis.

Esth. 7 Conquerentes de Aman superbissimo Esther dixit Assuero: hostis & inimicus noster pessimus est ille Aman.

1. *Mac.* 3 De Iuda Machabæo dicitur: Repulsi sunt inimici præ timore, & operarij iniquitatis conturbati sunt, & directa est salus in manu eius.

.*Mac.* 11 Ptolemæus rex Aegypti voluit dolo obtinere regnum Alexandri, & manifestę factæ sunt inimicitiæ eius.

.*Mac.* 13 Cognouit Simeon, quòd Tryphon cũ dolo loqueretur, petẽs duos filios Ionathę, & centũ talenta argenti, iussit tamẽ dare argentum & pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populũ Israël, dicẽtem: Quia nõ misit argentũ, propterea periit.

Luc. 23 Herodes & Pilatus antea inimici, facti sunt amici in passione Christi.

De pace & concordia. CAP. XLIX.

Genes. 1 ALia animalia in principio fecit Deus duplicia, scilicet, masculum & fœminam. Hominem autem fecit vnum, & ex illo sunt omnes & singuli procreati, vt scilicet vnitatem pacis & cõcordiæ commendaret in homine.

Gene. 13. & 26 Diuitiæ & copia rerum temporalium, sunt plerunq; materia & occasio iurgiorum,

rum, ſicut apparet de paſtoribus Abrahã, & Loth, & de Iſaac, & paſtoribus Gerare.

Gratanter faciunt homines pacem, & ineunt fœdus cum potentibus & magnis hominibus. Hinc eſt, quòd Abimelech venit ad Iſaac, quãdo vidit eũ proſperari. *Gene.* 2

Cedendum eſt interdum furori maiorum, ſicut fecit Iacob, recedens à fratre Eſau, donec réquieſceret furor eius. *Gene.* 2 *&* 28

Audientes Gabaonitæ, quę fecerat Ioſue Iericho, & Hai, venerunt ad eum, & ſerui ipſius beneplacitam pacẽ fecerunt. *Ioſu.* 9

Phinees & cæteri legati ad filios Ruben miſsi, audientes excuſationẽ eorũ placati ſunt, & verba eorũ libẽtiſſimè ſuſceperũt. *Iuſu.* 22

Quanuis Abſalon nimis nequiter contra patrem egiſſet, tamen Dauid magis volebat pacem quàm mortem: nã dixit, Eſtne pax puero Abſalon? 2. *Reg.* 18

Cùm eſſet Dauid ſanctus & placens Deo noluit tamen Dominus vt ædificaret ei domũ, ſed filius eius pacificus iſto fuit priuilegio honoratus. 3. *Reg.* 3. *&* 5 1. *Par.* 22

Multum laudandus eſt Deus, quando dat populo ſtatum pacificũ & quietum, ſicut fuit tempore Salomonis, dixit Salomon: Requiem dedit mihi dominus per circuitum, non eſt Sathan, nec occurſus malus. Sequitur, Benedictus Dominus. 3. *Reg.* 5

Boni

3.*Reg*.15 Boni homines habent pacem adinuicem, sed mali pugnāt cōtra bonos, contraque malos alios. Vnde inter Roboam & Ieroboam fuit bellum cunctis diebus.

3.*Reg*.1. & 19 Ostensum fuit Eliæ dominū nō esse in grādi vēto, nec i cōmotione, nec in igne, sed in sibilo auræ tenuis, hoc est in pace.

Nehe.11 Benedixit populus omnibus viris qui se sponte obtulerant, vt habitarent in Ierusalem, quæ interpretatur visio pacis.

1.*Mac*.9 Misit Ionathas legatos ad Bacchidem, cōponere pacem cum eo, & tamen ipse Bacchides fuerat dux exercit⁹, in quo occubuit Iudas Machabæus frater Ionathæ.

1.*Mac*.10 Rex Demetrius misit epistolam ad Ionathan, verbis pacificis, vt magnificaret eum dixit enim: Anticipemus pacé facere cum eo, priusquàm fiat cum Alexandro aduersum nos. Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus in eum.

2.*Ma*.3 Causa pacis, quæ fuit tépore Onię pulchrè describitur, videlicet idoneitas prælati prudentis & pij, & bonitas subditorū.

2.*Ma*.11 Postquàm debellatus fuit Lysias à Iuda Machabęo, libenter fecit pacem cum eo, Intelligens enim inuictos esse Hebræos, Dei omnipotétis auxilio nitétes, misit ad eos, promisitq; consentire omnibus, quæ iusta sunt, & regē cōpulsurū amicū fieri.

Tant

Tantam pacem & cõcordiam vult dominus erga proximos nos habere vt dixerit Petro: Peccanti fratri nõ esse remittẽdum septies, sed vsque septuagiessepties. *Mat.*10 *Mat.*18

Item discipulos dominus pacem inter se habere præcepit. *Mar.*9

Pacem iussit per discipulos nuntiari. *Luc.*10

Pacem eis ante passionem reliquit. *Luc.*2

Post resurrectionem pacem obtulit. *Luc.*24

Pacem annuntiauerunt angeli in natiuitate Domini.

Qui desiderat seruare pacem, & quietem mentis, abstinere debet à discursibus: etiã interdũ valde licitis, & honestis, cessare. Vnde Martha vt audiuit quòd Iesus venit occurrit illi: Maria autem domi sedebat, nec inde se mouit donec fuit vocata ab ipso Domino, p sororẽ: Licet fortassis non ignorauerit ipsa Maria aduentum Domini, quando Martha præsciuit. *Ioan.*11

Quantũ sit pacis bonũ, perpendi potest per discretũ æstimatorẽ beatũ Paulũ, qui illud tã solicitè in omnibus epistolis suis illis, qbus scribebat, optabat, excepta illa ad Hebræos, in qua nec nomẽ suum, ex certa causa, nec aliquam salutationem præmittit. Nota tamẽ quòd dicturus, Pax vobis, prǫponit gratiã, dicens: Gratia vobis, Pax vobis. Per quòd manifestè datur

intell

intelligi, quòd ſine gratia Dei, pax vera nunquam poteſt haberi Vnde Iſaiæ 48. Non eſt pax impiis. Dicit Dominus.

De Vnitate & communi conſenſu.

CAPVT L.

Aug. lib. 12. de ciuit. Dei cap. 21 EX vno homine Deus humanum genus inſtituit ad commendandum hominibus quàm ei grata ſit etiam vnitas in pluribus. Vnde Aug li. 12. de ciuitate Dei, ait: Vnum ac ſingulum creauit, nō vtique ſolū ſine humana ſocietate deſerendum, ſed vt eo modo vehementius ei cōmendaretur ipſius ſocietatis vnitas vinculumq́ue concordiæ, & non tantū inter ſe naturæ ſimilitudine, verū etiā cognationis affectu homines necterentur, quādo nec ipſam quidem fœminam copulandā viro ſicut ipſum creare placuit, ſed ex ipſo, vt omne ex homine vno diffunderetur genus humanū. Vnde quandiu vnus fuit nō peccauit, ſed multiplicatus citò deliquit.

Exod. 19 Populus filiorū Iſraël in deſerto, multum fuit vnanimis & voluntarius, ad recipiendam legem, etiam auditis à Moyſe verbis legis, reſpondit cunctus populus, vna voce: Omnia verba Domini, quæ loquutus eſt, faciemus.

Ad faciendum opus tabernaculi domi- *Exod. 35* ni, & ſacras miniſtrorum veſtes, obtulit

omnis

omnis multitudo filiorũ Iſraël, omnia neceſſaria, mente promptiſſima atq; deuota.

Congregati ſunt pariter omnes filij Iſraël quaſi vir vnus, videlicet, ad vindicandum flagitium in Gabaa Beniamin erga vxorem Leuitæ commiſſum. *Iudi.*20

Inuaſit timor domini populũ, & egreſſi ſunt, quaſi vir vnus ad ſuccurrendũ fratribus ſuis in Iabes Galaad obſeſſis. 1.*Reg.*11

Venerunt vniuerſæ tribus Iſraël à Dauid in Ebron, & vnxerunt eum in regem ſuper illos. 2.*Reg.*5

Conuenit ad regem Salomonem vniuerſus Iſraël, & tunc fuerunt arca & vaſa ſanctuarij delata in templum, & ipſum ſolenniter dedicatum. 3.*Reg.*8

Congregatus eſt omnis populus, quaſi vir vnus in Ieruſalem, ad reædificãdum templum, quod fuerat à rege Babylonis deſtructum. 1.*Eſd.*3

Congregatus eſt omnis populus quaſi vir vnus ad plateam. Et dixerunt Eſdræ, vt afferret librum legis domini. *Nehe.*8

Cùm expoſuiſſet Achior vniuerſa, quæ dixerat Holofernes, omnis populus cõmuni lamẽtatione & fletu vnanimes preces ſuas domino effuderunt. *Iudi.*6

Poſt mortem Iudæ congregati ſunt omnes amici eius, & dixerũt Ionathæ fra- 1.*Ma.*9

tri eius: Ex quo frater tuus defunctus est, &c. nunc itaque te eligimus pro eo esse nobis principem & ducẽ, ad bellandum bellum nostrum.

1. Mac. 13 Auditis sermonibus Simonis, accensus est spiritus populi simul, & voce magna dixerunt: Tu es dux noster loco Iudæ & Ionathæ.

Actu. 1. 6 Post ascensionẽ domini, omnes discipuli erant perseuerãtes in oratione, cùm mulieribus & Maria matre Iesu, & sic inuenit eos Spiritus sanctus.

Eodem. Omnes qui credebãt, pariter erant recepto Spiritu sancto, & habebant omnia communia, vnanimiter perdurantes in templo, & frãgentes circa domos panes.

Act. 4 Cum audissent discipuli de sanatione claudi, & responsione Petri & Ioannis ad magistratus plebis, vnanimiter leuauerũt vocem, & dixerunt: domine, qui fecisti cælum & terram, da seruis tuis, &c.

Eodem. Multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid, suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

Actu. 5 Punitis ad vocẽ Petri terribiliter Anania & vxore eius Saphira, factus est timor magnus in vniuersa terra, & erant omnes vnanimiter in porticu Salomonis.

De

De discordia, lite, vel rixa. CAP. LI.

PRimã discordiam inter homines, mouit inuidia, inter Cain & Abel: quoniam opera Cain maligna erant, fratris autem iusta. *Gene.14*

Substantia Abraham & Loth erat multa, & nequibant habitare cõmuniter, vnde & facta est rixa inter pastores gregum Abraham & Loth. *Gene.13*

Quia quinq; reges seruierant duodecim annis Chodorlaomor regi Elamitarum, & decimotertio recesserant ab eo: ideo factum est bellum illud de quatuor regibus aduersus quinque, in quo fuit Loth captus, sed per Abraham liberatus. *Gene. 14*

Viri ciuitatis Sodomæ, vallauerũt domum in qua erãt duo Angeli, in humana specie hospitati, & volebant illos cognoscere. Vimq; faciebãt vehementissimè, eo quòd Loth fideliter hospites defendebat. *Gene.19*

Factũ est iurgium pastorũ Gerare, aduersus pastores Isaac, propter possessionẽ ouium & armentorũ & familiæ plurimæ. *Gene. 26*

Oderat semper Esau Iacob, pro benedictione qua benedixerat ei pater, dixitq; in corde suo: Veniẽt dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrẽ meum. *Gene. 27*

Tumẽs Iacob cum iurgio dixit ad Laban: Quàm ob culpam meam sic exarsi- *Gene.31*

& inter tribus Iſraël, tam vehemens diſcordia & prælium fuit, ita quòd illi de tribu Beniamin, exceptis quingentis viris, penitus ſunt deleti.

Occiſo à Dauid Philiſtæo, iratus eſt Saul contra Dauid, eo quòd cõmuniter laudabatur. Non rectis oculis ergo Saul aſpiciebat Dauid à die illa, & deinceps nec aliquis ex tunc potuit mollire cor Saul, quin perſequeretur eum. 1. *Reg.* 18. *& infra.*

Facta eſt longa concertatio inter domum Saul & domum Dauid, ſed Dauid ſemper proficiebat, & domus Saul continuè decreſcebat. 2. *Reg.* 3

Nimis inhoneſta facta eſt diſcordia inter Abſalon ambientem regnum, & Dauid patrem ſuum. Denique Abſalon qui eam mouit, ſuſpenſus eſt. 2. *Reg.* 15. 18

Rege Dauid redeũte in Ieruſalem, viri Iſraël turbati fuerunt, eo quòd viri Iuda ipſum reduxerant, aliis non vocatis. 2. *Re.* 19

Duę mulieres meretrices litigabãt coram rege Salomone, occaſione vnius infantis, quem vtraque volebat habere. 3. *Reg.* 3

Mortuo Salomone, petiit populus, vt à Roboam filio eius mitius tractaretur. Quo durius reſpondente, receſſerũt decem tribus ab eo, & fecerunt Ieroboam regem ſibi, ex quo multa bella fuerunt 3. *Reg.* 12

inter reges Iſraël & Iuda.

Mar.9 Facta eſt contentio inter diſcipulos, *Luc.22* quis eorum videretur eſſe maior, ſed domino non placuiſſe talem cõtentionem, patet per ea quæ ſequuntur.

Ioan.6 Litigabant Iudæi ad inuicem dicentes, Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?

Ioan.7 Murmur multus erat de domino Ieſu in turba. Quidam enim dicebãt, quia bonus eſt, alij autẽ dicebãt, non, ſed ſeducit turbas. Sequitur: Facta eſt diſſenſio, &c.

Actu.11 Baptizato Cornelio cum omni domo ſua, audierũt apoſtoli & fratres, qui erant ex Iudæa, quoniã gentes recepiſſent verbum Dei. Cùm aſcendiſſet autem Petrus Ieroſolymam, diſceptabant aduerſus illum, qui erant ex circũciſione fratres, dicentes: Quare introiſti ad viros?

Actu.14 Paulo & Barnaba in ciuitate Iconio p̃dicãtibus, & multa miracula facientibus, diuiſa eſt multitudo ciuitatis. Quidã erãt cum Iudæis, & quidã erãt cum apoſtolis.

Actu.15 Quidam deſcẽdentes de Iudæa docebant fratres. Quia niſi circuncidamini ſecundùm morem Moyſi, nõ poteſtis ſalui fieri. Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ aduerſus illos, ſtatuerunt vt conſulerentur apoſtoli, qui erant

Ieroſ

Ierosolymis super hac quæstione.

Occasione Ioãnis Marci, quem Paulus nolebat recipere ad ministeriũ Euãgelij, facta est dissensio inter Paulum & Barnabam, ita vt discederent ab inuicẽ. Attamẽ totum peruenit ad profectum Euangelij. *Rom.12*

Prædicante Paulo Ephesi, etiam multa miracula faciente: facta est turbatio non minima de via domini. Demetrius enim quidam argentarius faciens ædes Dianæ argenteas, præstabat artificibus non modicum quæstum, &c. Impleta est tota ciuitas confusione. *Actu.19*

Quidam Iudæi, videntes Paulũ in templo, concitauerunt omnem populum, & iniecerunt manus, clamantes: Viri Israëlitæ, adiuuate. Commota est ciuitas tota, & facta est concursio populi. *Act.21*

Cũ exclamasset Paulus in concilio. Viri fratres: ego Pharisæus sum, filius Pharisæorũ, de spe & resurrectione mortuorũ ego iudicor. Facta est dissẽsio inter Phariseos & Sadduceos, & soluta est multitudo. *Actu. 23*

De zelo bono contra peccatores.

CAPVT. LII.

SAeuiebant filij Iacob ob stuprum Dinæ sororis per Sichem oppressæ. *Gene. 34*

Audiẽs Moyses voces cantantiũ & videns vitulũ & choros, iratus est valde, & *Exo.32*

proiiciens tabulas, cõfregit eas. Et nota, quã grauiter puniuit populũ, pro quo tã fideliter & instanter orauerat ante Deũ.

Num. 25 Multũ placuit Deo zelus Phinees Eleazari, quãdo perfodit virum cum muliere Madianite: licet essent magni & nobiles.

Iosue 7 Præcepit Iosue Acham lapidari, & totam eius supellectilem comburi, quia tulerat de anathemate Iericho.

Iosue 22 Cùm audissent filij Israël filios Ruben & Gad, ædificasse sibi altare, conuenerũt omnes contra eos, & dimicare voluerũt.

Iudic. 19. & 20 Cõgregati sunt omnes filij Israël quasi vir vnus, ad vindicandum grauissimũ scelus, quod cõmiserant viri de Gabaa Beniamin, pro vxore leuitæ.

3. *Reg.* 18 Confidenter arguit Elias errãtem populum, & sacerdotes Baal fecit occidi.

3. *Reg.* 20 Reprehẽsus est Achab, eo quòd Benadab regem Siriæ, virum morte dignũ indiscretè viuum permisit abire.

4. *Reg.* 10 Quãuis rex Israël Iehu simpliciter fuerit malus, tamẽ multũ cõmendatur, eo ꝙ semẽ domus Achab deleuit, & prophetas Baal occidit, & ædẽ ipsius Baal destruxit.

2. *Pa.* 24 Spiritus domini induit Zachariam filium Ioiadæ, & stetit in conspectu populi sculptilibus seruientis, & dixit: Quare transgredimini præceptũ domini? quod

vobis non proderit: & dereliquiſtis dominum, vt derelinqueret vos?

Audiens Eſdras ſacerdos, Iudæos cum gentilibus matrimonia copulaſſe, miro modo doluit, & gemens ac eiulans, ſigna doloris oſtendit. *1. Eſd. 9*

Vidẽs Nehemias Iudæos ducẽtes vxores alienigenas, obiurgauit eos, & maledixit & verberauit aliquos & decaluauit. *Nehe. 13*

Surrexit Matathias & dixit: Vę mihi: vt quid natus ſum videre contritionẽ populi mei. Sequitur poſtea de illius zelo feruẽtiſſimo, & mirabili probitate: qñ trucidauit hominẽ ſuper arã idolis immolantẽ. *1. Ma. 2*

Onias ſummus pontifex reſiſtit viriliter Simoni, qui volebat iniquum quid in ciuitatem moliri. *2. Ma. 3*

Miro feruebat zelo Ioannes Baptiſta, quãdo dicebat: Progenies viperarũ, quis demonſtrauit vobis fugere venturã irãm? Simul & quando Herodem increpabat. *Matt. 3. & 14*

Dure increpabat dñs Scribas & Phariſæos, & hypocritas, & ſpecialiter in Mat. 23. Vbi dixit eis ſepties: Væ vobis, &c.

Sciens dñs Ieſus Phariſæos ipſum nequiter obſeruare, circunſpiciens eos cum ira cõtriſtatus eſt ſuper cæcitatem cordis ipſorũ, dixitq́; vos ex patre diabolo eſtis. *Ioan. 8*

Pluries eiecit dñs vendentes & emen- *Ioan. 2*

Luca 19 tes de templo, quãdoq; cum duro verbo domus mea, domus orationis eſt, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

Actu. 5 Grandi zelo ſuccenſus eſt Petrus in Ananiam & Saphirã, quando vidit quòd fraudauerant aliquid de precio agri.

Actu. 7 Ex ardenti zelo proueniebat ſermo, quem dixit Stephanus Iudæis: Dura ceruice, & incircũciſi corde & auribus ſemper reſiſtitis ſpiritui ſancto.

Actu. 13 Reſiſtente Paulo & Barnaba, Barieu pſeudo prophetæ, dixit Paulus: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, & inimice omnis iuſtitiæ, nõ deſinis ſubuertere vias domini rectas.

Actu. 17 Cùm Paulus prædicaret Athenis, incitabatur ſpiritus eius, videns idololatriæ deditam ciuitatem.

Specialiter apparet feruẽs zelus Pauli in epiſtola ad Galat. 5. Vbi arguebat, increpabat, obſecrabat. Similiter ad Ro. 9. 2. Corinth. 11. & ad Hebræos 2.

De zelo indiſcreto. CAP. LIII.

Num. 11 VIdẽs Ioſue famulus Moyſi, duos homines in caſtris prophetãtes, dixit: domine mi Moyſes, prohibe illos, at ille, Quid (inquit) æmularis pro me?

2. *Reg.* 16 Abiſai Saruiæ voluit amputare caput maledicentis ſerui Dauid, perſecutionem

Abſal

Abſalon patienti. Sed nõ permiſit Dauid, vt aliquid mali inferretur illi.

Filij prophetarũ coëgerunt Eliſeum vt mitteret viros ad quærẽdum dñm ſuum, ne fortè ſpiritus domini proieciſſet eum in vnum montium, aut in vnam vallium. *4. Reg. 2*

Ionas fugere voluit à facie dñi quãdo præcepit ei prædicare Niniuitis. Et poſtmodũ doluit, qñ vidit quòd ciuitas iuxta interitum, quem prædixerat, non ruebat. *Ion. 14*

Cùm oſtendiſſet dñs diſcipulis, oportere eum multa pati à principibus Iudæorũ, & occidi, Petrus cœpit increpare illũ dicẽs, Abſit à te domine, nõ erit tibi hoc. *Mat. 16*

Multum zelabant Phariſæi pro obſeruatione ſabbati, quando videbant dominum die illo curantem infirmos. *Luca 6. & 13*

Item qñ videbãt diſcipulos eius ſpicas vellentes, & manibus confricãtes. Luc. 6. *Matt. 12* *Marc. 2*

Scribę & Phariſæi amplius zelabãt pro traditionib. ſuis, quã pro diuinis mãdatis. *Mat. 15* *Marc. 7*

Item pro auro templi, plus zelabant quam pro ipſo templo, & pro dono altaris, plus quàm pro ipſo altari. *Mat. 23*

Oblati ſunt domino paruuli, vt manus eis imponeret & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus autem ait: Sinite paruulos venire ad me. *Matt. 19* *Mar. 10*

Cũ effudiſſet Maria pretioſum vnguẽ- *Mat. 26*

tum

Mar.14 tum ſuper caput domini, quidam diſcipuli indignè ferebant, & fremebant in eam, de perditione vnguenti.

Luc.9 Ioãnes apoſtolus ꝓhibuit quẽdã eiicientẽ dæmonia in nomine domini IESV, eo ꝙ nõ ſequebatur eos, cũ aliis diſcipulis, & ait ad illũ IESVS: Nolite ꝓhibere qui enim nõ eſt aduerſum nos, pro nobis eſt.

Eodem. Audientes Iacobus & Ioannes, quòd Samaritani non reciperent nuntios Domini, aiunt: domine, vis dicamus, vt ignis de cælo deſcendat, & conſumat illos? Et conuerſus dominus increpauit illos, & dixit: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.

Mar.26 *Luc.22* Arguit dominus Petrũ, qui amputauerat aurem ſeruo principis Sacerdotũ, eo quòd tunc Chriſti non erat tẽpus potentiæ oſtẽdendæ, ſed patientiæ exhibendæ.

Ioan.3 Apparet diſcipulos Ioãnis Baptiſtę, zelaſſe cõtra dominũ pro magiſtro, quãdo dixerũt ei: Rabbi, qui tecũ erat trans Iordanem, hic baptizat, & omnes veniũt ad eum. Ioannes autẽ optime reſpondit eis.

Actu.5 Cùm afferrẽtur de ciuitatib9 vicinis diuerſi infirmi in Ieruſalem, & à Petro curarentur, exurgẽs princeps ſacerdotum, & omnes qui cũ illo erãt, repleti ſunt zelo.

Act. 8.9. & 22 Aemulator erat paternarum traditionum Paulus, contra multos coætaneos ſuos,

ſuos, quando deuaſtabat Eccleſiam per domos intrans & trahens viros ac mulieres,& tradebat in cuſtodiam. Vnde accepit literas à principe ſacerdotum ad ſynagogam, quæ erat Damaſci, vt ſi quos inueniret ibi, qui inuocarent nomen Chriſti, vinctos perduceret in Ieruſalem. *Galat.1* *Actu.13*

Videntes Iudæi, quòd penè vniuerſa ciuitas conuenerat audire verbũ Dei, quod Paulus & Barnabas prædicabant, repleti ſunt zelo, & contradicebant iis quæ à Paulo dicebantur blaſphemantes.

Venienti Ieroſolymam Paulo dixerũt ei fratres: quot millia ſunt in Iudæis q̃ crediderũt: & omnes æmulatores legis ſunt. *Actu.21*

Et de talib⁹ dicit Paul⁹: Teſtimoniũ quidẽ perhibeo illis, quòd æmulationẽ quidem Dei habẽt ſed nõ ſecundũ ſciẽtiam. *Rom.10*

De Prudentia & Diſcretione.

CAPVT LIIII.

ABraham veniens in Aegyptum, de vxore ſua prudenter & caute celauit veritatem, nec tamen aſſeruit falſitatem dicens: Soror mea eſt. *Geneſ.1*

Simile egit quãdo venit ad Abimelech. *Gene.2*

Prudẽter ſeparauit ſe Abraham à Loth ne paſtores adinuicem litigarent. *Gene.13*

Diſcretè diuiſit Abraham filiis ſuis dum viueret portiones, ne poſt mortem ſuam *Gene.2*

ad

ad inuicem concertarent.

Gene. 27 Rebecca ſagaciter inſtruxit filiũ ſuum Iacob, vt benedictionem patris ſui conſequeretur, & eũ fecit recedere à partibus illis donec requieſceret furor fratris

Gene. 30 Artem arte deluſit Iacob pulchrè, quando nolebat ei dare Laban mercedem pro ſeruitio competentem.

Gene. 32 Sagaciter egit Iacob, quando debuit obuiare irato fratri, quoniam munera ei miſit; res ſuas diuiſit, ne vno furoris impetu totum perderet, & res nimis dilectas, maiori periculo exponeret.

Geneſ. 41 Prudenter loquutus eſt Ioſeph coram Pharaone ei exponendo ſomnium; & contra futuram famen, dando conſilium.

Gene. 44 Ioſeph fratres ſuos cautè deprehendit, & eis timorem incuſſit.

Exod. 18 Bonum conſilium dedit Iethro Moyſi dicens: Prouide tibi viros, potentes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, &c.

Num. 13 Antequàm Moyſes inuaderet terram promiſſionis, miſit exploratores illuc, ad conſiderandum conditiones eius.

Ioſue 21 Exploratores, quos miſit Ioſue, prudenter latuerunt, donec illi, qui quærebant eos, ad propria redirent.

Ioſue 8 Magna ſagacitate vſus eſt Ioſue, inſidias

dias ponendo, iuxta ciuitatem Hai, & fugam postea simulando.

Callidè cogitantes Gabaonitæ, voluerunt decipere Iosue, sed ille eos discretè in seruitutem redegit. *Iosue 9*

Filij Israël Phinees, & alij nuntij, ad filios Rubē missi, discretè loquuti fuerūt, & illi eos verbis prudentissimis placauerūt. *Iosue 22*

Adhuc portans munera, Eglon ipsum astutè decepit. *Iudic. 3*

Gedeon percussit castra hostium, qui sequuti erāt, & nihil aduersi suspicabātur. *Iudic. 8*

Iephte per nuntios prudenter significauit regi filiorum Ammon, quòd indicebat ei bella non iusta, sed postea indiscretum fecit votum. *Iudic. 11*

Cautè deprehēdit Iephte, qui essent Ephratæi, & q Galaaditæ, dicēdo. Schibboleth dū illi respōderent, Chibboleth, &c. *Iudi. 12*

Filij Israël pugnātes cōtra illos de Beniamin, fugā arte simulauerūt, & sic eos à ciuitate extraxerūt & penit⁹ debellauerūt. *Iudi. 20*

Dicentibus quibusdam de Saule: Vnde saluare vos poterit iste? & despicientibus eum, ille dissimulabat se audire. *1. Reg. 10*

Magnæ prudentiæ fuit, quando Dauid armatus armis Saulis cœpit tentare, si sic posset incedere contra Goliath, &c. *1. Reg. 17*

Egrediedatur Dauid ad omnia quęcūq; mis- *1. Reg. 18*

misisset eum Saul, & prudéter se agebat.

1.*Reg.*21 Dauid corã Achis simulauit se esse fa-
tuũ & quasi furẽtẽ, vt posset fugere ab eo.

1.*Reg.*25 Abigahil prudenter placauit Dauid
iratum contra Nabal virum suum.

2.*Reg.*12 Arguere volens Natham prophetã Da
uid, de excessu cõmisso in Vriam & vxo-
rem, apertam parabolã de diuite, qui abs-
tulit ouem pauperi, prudenter assumpsit.

2.*Reg.*14 Prudenti cautela vsus est Ioab, ad hoc
quòd per mulierem sapientem faceret
Absalon reuocari.

2.*reg.*20 Sapiens mulier, de Abela fecit recede-
re Ioab, ab obsidione ciuitatis.

3.*Reg.*1 Audiens Barsaba, quòd Adonias vole-
bat regnare: pro patre, sapienter loquuta
est ad Dauid, ꝓ se, & filio suo Salomone.

3.*Reg.*3 Discretionem & sapientiam postulauit
Salomon, quod multum placuit Deo; &
cum sapientia alia multa ei concessit.

Eodem. Salomon prudenter iudicauit inter
duas mulieres, de vnico filio cõtendẽtes.

3.*Reg.*12 Rex Roboã respõdit populo dure, bo-
no & discreto seniorũ cõsilio derelicto,
quod ei dederãt. Et loquutus est eis secũ-
dũ consiliũ iuuenũ, & imprudenter egit.

3.*Reg.*20 Reprehensurus Achab regẽ Israël qui-
dam de filiis prophetarum parabolam de
viro cõmẽdato, & male custodito, discre
tè

tè propoſuit, per quam rex ille peccatum ſuum manifeſté cognoſceret.

Studiosè fecit Iehu prophetas Baal honorare velle ſe fingens, & poſtea illos occidit, & altare Baal deſtruxit. 4.*Reg*.10

Studiosè & diſcretè Ezechias rex Iuda prohibuit ne populus nuntiis regis Aſſ- riorũ dicẽtibus blaſphemias reſpõderet: Non enim expedit populum fidelẽ cõtra litigãtes infideles, diſputationes habere. 4.*Reg*. 18 *Eſa*.36

Ioiada pontifex volens conſtituere regem in Ieruſalem, Ioias filium Ioram, valde caute ſe habuit & prudenter. 2.*Par*.23

Ezechias intelligens regem Aſſyriorum contra Ieruſalem aduenturum, obturauit capita fontium extra vrbem, reparauit muros ciuitatis, bellatores ſuos optimis ſermonibus confortauit, & deinde, ad precandum dominum ſe conuertit. 2.*Par*.32

Cum magna diſcretione, diligentia, & ſolicitudine Nehemias ædificauit murum in circuitu Ieruſalem. *Neh*.2.3. *&* 4

Magnæ ſapientiæ verbum & meritò approbatum fuit illud quod dixit Zorobabel: Fortiores ſunt mulieres, ſuper omnia autem vincit veritas. 1.*Eſd*.3

Tobias credens ſe cito moriturum, dedit filio ſuo magnæ prudentiæ documenta, & inter alia dixit: Conſilium ſem- *Tob*.4

per à ſapiente perquire.
Iudith 8. & 11 Sapientiam magnam ſe habere oſtẽdit Iudith in verbis quę dixit cap.8. Et poſtea dicitur, quòd ſerui Holofernis mirabãtur ad ſapientiã eius, & dicebat alter ad alterũ: Nõ eſt talis mulier ſuper terrã in aſpectu, & pulchritudine, & in ſenſu verborũ.
Eſth.4 Cum magna prudentia requiſiuit Mardocheus Eſther, vt ſuccurreret populo Iudæorum, dicens: Si nunc ſilueris, per aliã viã liberabũtur Iudęi, & tu, & dom⁹ patris tui peribitis. Quis nouit vtrũ idcirco ad regnũ veneris, vt in hoc tẽpore parareris?
Dani.1 Danieli & ſociis eius dedit dominus ſcientiam & diſciplinam, in omni libro & ſapientia. Danieli autem ſpecialiter intelligentiam viſionum & ſomniorum.
Danie.2. 4. & 13 Viſiones Nabuchodonoſor regis Babylonis Daniel expoſuit ſapienter. Et poſtmodum legitur (licet prius acciderit) de duobus ſenibus preſbyteris, quos mira prudentia: contra innocentem Suſannam falſum dixiſſe teſtimonium deprehendit.
1.*Mac*.7 Innotuit Iudæ Machabæo, quòd Nicanor venerat cum dolo, & quòd volebat eum capere, cautè ſubtraxit ſe Iudas, & noluit eum amplius videre.
1.*Ma*.13 Cognouit Simõ, quòd Tryphon cum dolo loqueretur: petẽs duos filios Ionathæ

thæ & centum talenta argenti iuſſit dari, ne inimicitiam magnam ſumeret ad populum dicentem: Quia non miſit argentum & pueros, propterea periit.

Septem illi fratres cum pia matre ſua in verbis, quæ ſibi inuicem & tyranno dicebant, miram ſapientiam ſe habuiſſe demonſtrauerunt. *2. Ma. 7*

Conſtituta fuit dies, in qua Iudas ſecreto cum Nicanore loqueretur. Præcepit autẽ Iudas armatos eſſe in locis opportunis, ne fortè in hoſtibus repente aliquid mali oriretur. *2. Ma. 14*

Miræ diſcretionis & prudentiæ beatã virginẽ fuiſſe, apparet in colloquio quod habuit cum angelo. Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio ait: Quomodo fiet iſtud? *Luc. 1*

Cùm remanſiſſet in Ieruſalẽ annis duodenis puer IESVS in medio doctorum audiens, & interrogans illos, ſequitur: Quòd ſtupebãt omnes, qui eum audiebant ſuper prudentia & reſponſis eius. *Luc. 2*

Laudauit dominus villicùm iniquitatis, quia prudenter feciſſet. *Luc. 16*

Pulchrè deluſit dominus curioſã interrogationẽ Sacerdotum & ſeniorũ populi Iudæorũ quærẽtiũ, in qua poteſtate ille miracula faceret, ait enim, interrogabo & ego vos. Baptiſmus Ioãnis, vnde erat? *Mat. 21* *Luc. 20*

Act.16 Cùm Paulus apostolus fuisset cũ socio eius Sila, in carcere posit⁹: in crastino miserũt magistrat⁹ pręcipiẽtes vt dimitterentur. Paulus prudẽter dixit: Cæsos nos publicè indicta causa cũ sim⁹ Romani cõiecerũt in carcerẽ, & nũc occultè nos eiiciũt?

Act.19 Commota & cõfusa ciuitate Ephesina, Paul⁹ prudẽter & humiliter acquieuit cõsilio amicorum. Qui rogauerunt eum, ne se daret in theatrũ. Vbi etiã apparuit prudẽtia illius Scribæ, qui pulchrè sedauit populum sic commotũ, & remisit ad domũ.

Act.20 Cùm vellet Paulus de Græcia nauigare in Syriam; & intelligeret sibi à Iudæis esse paratas insidias, cautè declinauit. Et reuersus est per Macedoniam, nec recusauit comitatum, quem fecerant ei fratres diuersarum ciuitatum.

Act.22 Cùm Tribunus iussisset Paulum cædi & flagellis torqueri, dixit Paulus adstanti sibi Centurioni. Si hominem Romanum licet indemnatum vobis flagellare? & discesserunt ab eo, qui eum torturi erant.

Act.23 Sciens Paulus quòd vna pars esset Pharisæorum, exclamauit: Viri fratres, Pharisæus sum &c. Et surgentes quidam Pharisæorum pugnabant pro eo.

Eodem. Postea cùm audisset, quòd quidam Iudæi vouerant, se nihil gustaturos, donec

occid

occiderẽt Paulum, fecit hoc nuntiari Tribuno, qui misit eum cum multis armatis, ad Felicem Syriæ Præsidem.

Cùm Festus Præses vellet eum in Ierusalem reducere ad instantiam Iudæorum Paulus prudenter aduertens eorum malitiam, Cæsarem appellauit. *Act.* 25

De astutia & calliditate mala.

CAPVT LV.

PRimum magistrum caliditatis & mendacij, seu astutiæ, patet fuisse diabolũ in serpente. Qui cùm calidior esset cũctis animantibus, primam mulierem seduxit. Non enim voluit virum aggredi primum quem sciebat maiori discretione dotatũ. *Gene.* 3

Multoties voluit seducere Iacob nepotem suum modo in vxore, modo in mercede Labã, scilicet, socer eius. Sed Dominus in fraude circumuenientiũ illi affuit. *Gene.* 29 & 30

Cùm Laban scrutaretur suppellectilem Iacob & veniret ad tentorium Rachel, illam solicitudinẽ quærentis astutè delusit. *Gen.* 31

Sæuientes ob stuprũ sororis suæ Dynę filij Iacob, callidè suaserũt, Sichẽ & ciuitatis populum circuncidi. Quo facto, & irruerunt in eos, & faciliter occiderunt. *Gene.* 34

Filij Iacob voluerũt decipere patrem, quando tunicam Ioseph tinxerũt in sanguine hœdi, mittẽtes qui dicerẽt ei: Hãc *Gene.* 37

inuenimus, vide vtrum tunica filij tui ſit, an non?

Exod.1. 5 Diuerſas excogitauit aſtutias Pharao rex Aegypti ad hoc, vt filios Iſraël totaliter extirparet. Ad hoc etiam, vt eos in Aegypto interimeret & nullatenus recedere pateretur.

Exod.8 Malefici Pharaonis quantum ad duo ſigna prima, fecerunt per incantationes, ſicut fecerat Moyſes.

Num.16 Malitioſe loquuti ſunt Chore, & complices eius, quando ſteterunt cõtra Moyſen & Aaron dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt dominus. Quid eleuamini ſuper populum domini?

Num.22 Vidẽs Balaach rex Moabitarum, ꝙ fortitudine filios Iſraël vincere nõ poterat, voluit eos maledictione Balaã ſuperare.

Ioſue 9 Gabaonitæ audientes, quæ fecerat Ioſue Iericho & Hai, callidè cogitauerunt, quomodo poſſit ita facere, quòd non totaliter delerentur.

1.Reg.13 Cauerant Philiſtini, ne faber ferrarius inueniretur in omni terra Iſraël, ne fortè Hebræi facerent gladium, aut lanceam.

1.Reg.18 Saul inuidens proſperitati Dauid, dixit de filia ſua Michol quam Dauid, habere volebat: Dabo eam illi, vt fiat ei in

ſcand

ſcandalum & ſit ſuper eum manus Phili-
ſtinorum. Dixit ergo Saul ad Dauid: In
duabus rebus gener meus eris hodie.

Per magnam aſtutiam voluit Dauid ce- *2.Reg.*11
lare iniquitatem ſuam, quando miſit pro
Vria, vt dormiret cum vxore ſua.

Nephandam calliditatem docuit Am- *2.Reg.* 13
mō filium Dauid, Ionadab filius Semna,
quando dixit ei, vt languorem ſimularet,
& ſic Thamar ſororem Abſalon de qua
tentabatur ſolus habere poſſet.

Cùm vellet Abſalon vindicare iniuriam *Eodem.*
ſororis ſuæ, quam oppreſſerat Ammon
frater eius, fecit per grande conuiuium,
& fratrem ſuum inuitauit, & dum conſe-
deret, ibi eum occidi fecit.

Ambiens Abſalon regnū patris, cœpit *2.Reg.*15
malitiosè adulari, & facta patris ſui vitu-
perans ſeipſum bene iudicaturū iactauit.

Dixit Ieroboam in corde ſuo: Nunc re- *3.Reg.* 12
uertetur regnū ad domū Dauid, ſi aſcen-
derit populus iſte, vt faciat ſacrificium in
domo Domini in Ieruſalem, & excogita-
to conſilio, fecit duos vitulos aureos.

Achab rex Iſraël dixit quædam gene- *3.Reg.*20
ralia verba nuntiis Benadab regis Syriæ
ſuos & ſua liberaliter offerendo. Ex qui-
bus ille aſtutè voluit eum grauare nimis
ad ſpecialia deſcendendo.

3.*Reg.* 21 Scelerata Iezabel crudeli astutia vsa est, ad hoc vt vineã Naboth acqreret viro suo.

3.*Reg.* 22 Sedechias filius Chanaam propheta Baal, fecit sibi cornua fieri ferrea, quasi esset propheta verus, dicens regi Achab: Hęc dicit dominus, his ventilabis Syriam donec deleas eam. Tandem fefellit eum, & fecit eum ire ad bellum.

4.*Reg.* 5 Currens Giesi post Naaman, callidè colorauit petitionem suã, quãdo dixit: Dñs meus misit me ad te, dicẽs: Modo venerũt ad me duo adolescẽtes, da eis talentũ argenti & vestes mutatorias duplices &c.

4. *Reg.* 11 Athalia mater Ochoziæ regis Iuda, videns mortuũ filiũ, interfecit omne semen regiũ, & sic regnauit sup terrã sex annis.

4. *reg.* 18 Loquebatur alta voce Rapsaces nũtius Sennacherib regis Assyriorũ, vt audiret eum populus, & timeret super murum.

2. *Par.* 13 Dum Abia rex Iuda exercitũ suũ confortaret, & aduersarios increparet. Hieroboã rex Israël retro moliebatur insidias. Cumque ex aduerso hostiũ staret, ignorantem Iudam, suo ambibat exercitu.

1. *Esd.* 4 Varias excogitauerunt astutias vicini
Ne. 4. 5 filiorum Israël, qui redierant de captiuitate Babylonis. Ad hoc, vt impedirentur in ædificatione templi & murorum ciuitatis Ierusalem.

Super

Superbiſſimus Aman, videns quòd *Eſth.* 3
Mardochęus ipſum adorare nolebat, occaſione eius ſuaſit regi per mendatia vt totus Iudæorum populus deleretur.

Quia Satan nõ poterat corã Deo vir- *Iob* 1
tutes ſancti Iob omnino negare, voluit intentionem eius callidè deprauare, dicens. Nunquid fruſtra Iob timet Deum? Nota etiam ibi. Quomodò vna die diabolus omnia bona, temporalia ei abſtulit & ſimul nuntios venire fecit, vt multiplici dolore per impatientiam frangeretur.

Principes & ſatrapæ regni Perſarum *Dan.* 6
procurarunt, vt Darius ſtatueret decretum, cõtra quod Danielem cogitauerunt omnino debere facere, vt hac arte ipſum poſſent à rege auertere.

Duo ſenes preſbyteri deteſtandam ad- *Dan.* 13
inuenerunt nequitiam, vt poſſent Suſannam decipere, & poſtea ſe de ea crudeliter vindicare.

Plenus malignitate Alcimus acceſsit ad 1. *Ma.* 7
Demetrium regem, & accuſauit Iudam Machabæum in multis. Deinde vt narratur. 2. Macha. 14.

Obtulit regi coronam auream, & alia quædam dona, & ipſa quidem die ſiluit. Et poſtea tantum fecit, & dixit, quòd rex ſummum ſacerdotem eum conſtituit.

2.*Mac.*4 Iason misit Menelaum portantem pecuniam Antiocho Regi: at ille Menelaus commendatus regi in semetipsum retorsit summum Sacerdotium, supponens Iasoni talenta argenti trecenta.

*Mat.*2 Herodes clam vocatis magis diligẽter ab eis didicit tempus stellæ, quæ apparuit eis, & mittens eos in Bethlehem, dixit: ite, & interrogate diligenter de puero. Hoc verò qua intentione diceret, apparuit in occisione puerorum.

*Mat.*22 Pharisæi volẽtes capere Dominũ in sermone, miserũt ad eum discipulos suos cũ Herodianis, dicẽtes: Magister, scimus qa verax es, licet censum dare Cęsari, an nõ?

*Mat.*28 Principes Iudæorum custodibus sepulchri dederunt pecuniã copiosam, vt dicerent, Iesum de nocte furtò sublatum esse.

*Ioan.*9 Varios circuitus fecerunt Pharisæi, vt facerent confiteri cœcum illuminatum, quòd non esset illuminatus à Christo.

*Actu.*5 Ananias conscia Saphira vxore sua, fraudauit de pretio agri venditi.

*Actu.*8 Samaritani attendebant ad Simonem magum, eò quòd magicis artibus suis multo tempore dementasset eos.

*Actu.*13 Videntes Iudæi quòd verbum Domini disseminabatur per Paulum & Barnabam concitauerunt religiosas mulieres & honestas

neſtas & primas ciuitatis Antiochenæ, & excitauerunt perſecutionem in illos, & eiecerunt eos de finibus ſuis.

Cùm Paulus & Barnabas eſſent in ciuitate Lyſtris, & tantam haberent gratiam ibi, quòd homines ipſis tanquam diis ſacrificare voluerant: ſuperuenerũt quidam Iudæi qui taliter perſuaſerũt turbis, quòd Paulus fuit ibi lapidatus, & extra ciuitatem tractus, qui putabatur eſſe mortuus. *Actu.*14

Quæſtuarij quidam cũ puella ſpiritum phytonem habente, volentes conqueri de Paulo, non dixerunt, quòd per eum amiſerunt quæſtum ſuum, ſed mentiendo dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem noſtram, annuntiant inſtituta, quæ nobis non licet ſuſcipere, cùm ſimus Romani.

Iudæi malitioſè cogitauerunt petere à Tribuno, vt Paulum produceret in mediũ, quaſi aliquid certũ inquiſituri eſſent ab illo. Inſidiabantur autem ei multi, qui volebant ſtatim interficere eũ, & ad hoc etiam obligauerunt ſe per votum. *Acta.*23

De eruditione liberorum. CAP. LVI.

AVdiens Iacob ſomnia Ioſeph, increpabat eum: ne cõtra ſe fratrum ſuorum inuidiam ſuſcitaret. *Gene.* 37

Negligentiam filiorũ arguebat Iacob *Gene.*42

audiens, quod alimẽta vẽderent in Aegypto.

Leui. 24 Blaſphemus in eremo lapidatus fuit filius mulieris Iſraëlitidis, de viro ægyptio generatus. Tales enim filij malè frequenter inſtruuntur.

Deut. 4 Præcepit Dominus per Moyſen, vt filij Iſraël docerent filios ſuos, ea quæ ipſi viderant.

Deut. 21 Contumax filius & proteruus, & parentum imperio obedire contemnens, præcipitur à Moyſe per populum lapidari.

1. *Reg.* 4 Heli ſacerdos malè corripuit filios ſuos & ideò tam ipſe, quàm illi ſunt à Domino puniti.

Reg. 12 Adonias filius Hagith, malè fuit à patre ſuo Dauid correptus, & idcirco in ſuperbiam elatus regnare voluit, ſed tandem à fratre ſuo regnante fuit occiſus.

3. *Reg.* 2 Appropinquans ad mortem Dauid, diligenter inſtruxit Salomonem filiũ ſuum qui regnare debebat poſt eum.

Par. 28 Tobias ſenior filium ſuum ab infantia
Tob. 1. 4. timere Deum docuit, & abſtinere ab o-
14 mni peccato. Deinde, cùm ſe citò crederet moriturum, piè & ſalubriter inſtruxit eum. Similiter fecit inſtante morte ſua.

Tob. 10 Parentes Saræ vxoris Tobiæ iunioris dimiſerunt ire filiam ſuam cum viro ſuo monentes eam, honorare ſoceros diligere

gere maritum ſuum, regere familiã ſuam gubernare domũ, & ſeipſam irreprehenſibilem exhibere.

Magnam ſolicitudinem gerebat Iob, de liberis ſuis, qui cùm ſimul comediſſent, offerebat holocauſta per ſingulos dies, ne fortè peccaſſent. *Iob* 1

Parentes Suſannæ cùm eſſent iuſti, erudierunt filiã ſuam, ſecundùm legẽ Moyſi. *Dan.* 13

Cùm appropinquaret morti Matathias filios ſuos ſalubriter inſtruxit, & contra impios animauit. 1. *Mac.* 2

Supramodum mater mirabilis quę patientes ſeptem filios ſub vnius diei tempore conſpiciens, ſingulos hortabatur pia voce, dicens: Neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis, &c. 2. *Mac.* 7

Quòd bonis conſiliis non acquieſcere periculoſum eſt. CAP. LVII.

ANgeli qui apparuerunt Loth, dederunt ei bonum cõſilium, vt exiret de Sodomis, & generos ſuos ſecum ducẽs, nequaquã poſt tergum reſpicerent, ſed in monte ſaluos ſe facerẽt. Qui dixit generis ſuis, qui accepturi erant filias eius: vt egrederentur. Sed viſus eſt eis quaſi ludens loqui. Generi ergo Loth, nolentes exire de medio prauæ gentis, perierunt cum ipſis Sodomitis. Vxor autẽ eius retro *Gene.* 19

tro respiciens, versa est in statuã salis: ipse etiam Loth qui iuxta consilium angeli noluit statim in montem ascendere, cum propriis filiabus peccauit.

Gene. 37 42 Ruben consuluit fratribus suis, vt Ioseph redderetur patri suo: Qui non acquieuerunt ei: idcirco venit postea super eos tribulatio.

Num. 14 Filiis Israël volentibus ascendere ante tempus, ad locũ, de quo loquutus fuerat Dominus ait Moyses: Non est Deus vobiscum, Amalechites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eò quòd nolueritis acquiescere Domino.

Iudi. 20 Post scelus perpetratum in vxorem Leuitæ, conuenerunt filij Israël, & miserunt nuntios ad filios, vel tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nephas in vobis repertum est? Tradite homines, qui hoc flagitium perpetrauerunt. Qui noluerunt audire, propter quod omnes postea, exceptis paucis, fuerunt occisi.

2. *Reg.* 2 Dixit Abner Asaëli, vt desisteret ab insecutione ipsius quod audire cõtẽpsit. Abner autem ipsum aduersa hasta trãsfudit.

3. *Reg.* 12 Roboã filius Salomonis noluit audire cõsiliũ senũ, sed cõsilio iuuenũ acquieuit. Et ideo magnã populi sui partem amisit.

Iudi. 6 Bonum & fidele cõsilium dedit Achior

Hol

Holoferni: quod ille cum ſuperbia & indignatione contempſit, qui paulò pòſt fuit occiſus, & eius exercitus, cũ damno & confuſione fugatus.

Godoliæ quẽ Rex Babylonis præfecerat terræ Iudæorũ nuntiauit fideliter Iohanan, filius Careah, quòd Iſmaël filius Nathanię volebat eũ occidere. Qui reſpõdit ei, Falſum loqueris de Iſmaële. In mẽſe autem ſeptimo venit Iſmaël, & occidit Godoliam poſtquã conrederat cum illo. *Iere.* 40. 41. & 4. *Reg.* 25

Conſilium meum placeat tibi, ô rex, & peccata tua eleemoſynis redime, ait Daniel Nabuchodonoſor regi qui non acquieuit & mutatus eſt in beſtiam. *Dani.* 4

Vadens in Galaad Iudas Machabæus reliquit Ioſephum & Azariam duces populi & præcepit eis dicẽs: Nolite bellum cõmittere aduerſus gentes, donec reuertamur. Illi verò voluerunt ſibi facere nomen, & perdiderunt res & nomen. 1. *Mac.* 5

Habebat Iudas Machabæus octingentos viros ſecũ, aduerſariorũ verò viginti-duo millia; & auertebãt eũ ſocij, ne pugnaret tũc, ſed prius exercitu cõgregato. Qui noluit acquieſcere eorũ cõſilio, & in illo bello ipſe cecidit, cæteri verò fugerunt. 1. *Mac.* 9

Bonum cõſilium dedit vxor Pilati viro ſuo: ſed ille acquieſcere recuſauit, magis *Matt.* 27

timens Cęſarem offendere, quàm iuſtum ſanguinem condemnare.

De ſuſpitione & falſa credulitate.

CAPVT LVIII.

*Gene.*12. & 20 COgitauit Abrahã, quòd forſitan non erat timor Dei in Geraris, & homines illius terræ eum occiderent propter vxorem ſuam. Id quod etiam putauerãt de Aegyptiis.

Simile accidit Iſaac. Gen. 26.

*Gene.*31 Suſpicatus eſt Laban, quòd Iacob furatus eſſet Deos eius: Et ob hanc cauſam perſcrutatus eſt totam ſupellectilem.

Gene. 37 Videns Iacob veſtimenta Ioſeph, ſanguine cruentata, putauit eum eſſe mortuum, & à fera peſſima deuoratum.

Gene. 43 Præcepit Ioſeph diſpenſatori ſuo, vt introduceret fratres ſuos domũ ad comedendum ſecum, at illi exterriti, crediderunt quòd vellet eos ſubiicere ſeruituti.

*Ioſu.*22 Rubenitæ & Gaaditæ, euntes ad poſſeſſiones ſuas, ædificauerũt altare trans iordanẽ. Quo audito, filij Iſraël turbati fuerunt; neſcientes quare hoc feciſſent illi, & putauerunt, quòd vellent ſe ab eorum lege penitus ſeparare.

*Iudi.*15 Cùm iuiſſet Samſon ad domum patris ſui, ſocer eius putauit quòd odio haberet vxorem ſuã, & repudiaſſet eam vnde tradidit

didit eam alij viro.

Heli videns Hannam labia mouere, & nullum verbum proferre, æstimauit eam esse temulentam. *1.Reg.1*

Quia Saul persequebatur Dauid, imponebat ipsi Dauid, quòd ipse persequeretur eum. Vnde dicebat, quòd filius suus Ionathas suscitasset seruũ suum insidiantem ei, licet esset falsissimum. *1.Reg.22*

Cùm esset Dauid cũ Achis rege Geth, quasi custos capitis sui, Satrapæ dixerunt ad Achis, vt recederet Dauid, ne fortè transfugeret ad Saulem. *1.Reg.29*

Misit Dauid nũcios ad regem Ammon vt consolaretur eum super patris interitu. Principes autẽ illius putauerunt quòd venissent ad explorãdam ciuitatem non ad consolandum regem. *2.Reg.10*

Postquam rex Assuerus turbatus fuit contra Aman, & ille iacebat super lectũ, Esther, ad rogãdum eam, pro anima sua, imposuit ei rex, quòd ipso præsente, voluerit reginam opprimere. *Esth.7*

Dum vellet Ieremias ire ad terrã Beniamin, cõprehendit eum custos portæ, & imposuit ei, quod fugeret ad Chaldæos. *Iere.37*

Nunciante Ieremia propheta voluntatem domini populo terræ, qui remanserat post destructionẽ Ierusalem, dixerunt *Iere.43*

ei : Mendacium tu loqueris: non te misit dominus, sed Baruth filius Neriæ, incitauit te aduersum nos, vt tradat nos in manus Chaldæorum.

2. *Mac*. 6 Tortores qui Eleazarum ducebant ad supplicium, in iram versi sunt, propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam dictos arbitrabantur.

Mat. 14 Videntes discipuli supra mare dominũ *Ioan*. 6 ambulantem, putauerũt phantasma esse, & præ timore clamauerunt.

Lucæ 7 Simon Pharisæus vidẽs mulierẽ peccatricẽ ad pedes Dñi flẽtẽ ait intra se dicẽs: Hic si esset ꝓpheta, sciret qualis esset, &c.

Luc. 18 Ad hoc, quòd nullus de se altè sentit, nec male sentiat de aliquo, multum valet exemplum quod adducit Saluator de iactante se Pharisæo, & humili Publicano.

Actu. 2 Vidẽtes Iudæi Apostolos domini, post effusionem Spiritus sancti, loquentes variis linguis, dicebant quidam eorũ: Quia musto pleni sunt.

Actu. 9 Omnes discipuli Christi timebãt Saulum post conuersionẽ suam, non credentes, quòd esset discipulus, donec Barnabas duxit illum ad Apostolos, & narrauit illis, quomodo in via vidisset dominũ, Et quomodo in Damasco fiducialiter egit in nomine domini Iesu.

Trib

Tribunus Lysias videns Paulum à Iu- *Actu.*21
dæis tam male tractari, quæsiuit ab eo.
Nõne tu es Aegyptius, qui ante hos dies
tumultum concitasti, & eduxisti in desertum,
quatuor millia virorum Sicariorũ?

Vt viderunt Barbari pendentem vipe- *Actu.* 28
ram in manu Pauli, adinuicem dicebant:
Vtique homicida homo est hic. Et æstimabant
eum in tumorem conuertendum, &
subito casurum & moriturum.

Quòd sancti viri permittunt aliqua fieri non libenter. CAP. LIX.

IAcob permisit abduci Beniamin filium *Gene.* 43
non libenter, & tenerè dilectum, propter
necessitatẽ victualium ad instantiam
filiorum.

Moyses permisit dari libellum repudij *Deut.* 24
odiosis vxoribus Iudæorum, quia time- *Matth.*5.
bat in eis vxoricidium. *&* 19

Considerato Dauid populo suo, con- 2.*Reg.* 18
stituit super eum Tribunos & Centuriones,
dixitq; rex ad populum: Egrediar &
ego vobiscũ. Et respondit populus: Non
exibis, quia tu vnus pro decem millibus
computaris. Melius est ergo vt sis nobis
in vrbe præsidio. ad quos rex ait: Quod
vobis videtur hoc faciam.

Eliseus permisit quòd filij prophetarũ 4.*Reg.*2
quærerẽt Eliam, ne forte spiritus domini

proiecisset eum, cùm tamen sciret, quòd isti laborarent in vanum.

1. *Mac.* 13 Cognouit Simō, quòd Tryphon cum dolo loqueretur, petēs duos filios Ionathæ, & centum talenta argenti, iussit dari tamen argentum & pueros, ne forte aduersum se inimicitiam populi concitaret.

De iustitia & æquitate. CAP. LX.

Gene. 13 ABraham volens separari à Loth nepote suo, dedit ei optionem, vt eligeret partem quam vellet: & sic pulchre poterit partitio fieri, vt maior diuidat, & minor eligat.

Gene. 30 Dixit Iacob ad Laban: Respondebit cras iustitia mea.

Num. 27 Testimonio domini iustā rem postulauerant filiæ Salphaad, quæ in hæreditate paterna succedere à Moyse petierunt.

Iudic. 1 Rex adonibezec comprehensus à filiis Israël dixit: Septuaginta reges amputatis manuū ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias, sicut feci ita reddidit mihi dominus.

1. *Reg.* 15 Adducto Agag rege Amalech coram Samuele, ait ei Samuel: Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus, sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua.

1. *Reg.* 26 Dixit Dauid ad Saul, qui eum iniustè persequebatur: dominus retribuet vnicuiq

cuiq; secundùm iustitiam suam & fidem.

Constituit Dauid, & quasi pro lege habitum est, vt æqua esset pars descẽdentis ad prælium & remanentis ad sarcinas. 1. *Reg.* 30

Dauid noluit accipere gratis ab Areuna Iebusæo aream quam habere volebat, sed iusto precio mediante. 2. *Re.* 24 1. *Reg.* 21

Audiens hœdum balãtem Tobias, dixit: Videte ne furtiuus sit, sed reddite eum dominis suis: quia non licet vobis, aut edere ex furto, aut contingere. *Tob.* 2

Achior dixit Holoferni quòd inquiri faceret vtrum populus Iudæorũ seruaret legem Dei sui, an non: quòd si nõ seruaret, posset eos sibi redigere in seruitutẽ. *Iudith* 3

Præcepto regis Assueri superbus & iniquus Aman suspensus est, in illo eodẽ patibulo quod ipse parauerat Mardochæo, & hostes Iudæorum eodem die ab ipsis Iudæis occisi sunt, quos Iudæos illi occidere putauerunt. *Esth.* 7. 8

Contra Babylonem prophetans Ieremias ait: Reddite ei secũdùm opus suum: iuxta omnia quæ fecit facite illi. *Iere.* 50

Iubente Dario rege, viri qui accusauerunt Danielem, missi sunt in lacum leonum, & non peruenerunt vsque ad pauimentum, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt. *Dani.* 6. & 14

*Dani.*13 Fecit populus duobus presbyteris senibus, qui iniquè accusauerunt Susannã, sicut male egerant aduersus proximum, & interfecerunt eos.

2. *Ma.*4 In eodem loco, in quo Andronicus iniustè occiderat Oniam summũ sacerdotem, fecit eum vita priuari, purpura prius exutum Antiochus.

2. *Mac.*5 Impius Iason, qui insepultos abiecerat multos, ipse illamentatus, & insepultus abiicitur, nec propriam nec peregrinam habuit sepulturam.

2. *Ma.*9 Antiochus homicida, & blasphemus pessimè percussus: vtiq; ipse multos tractauerat, peregre in montibus miserabili vita defunctus est.

2. *Ma.*18 A seruo nequam, qui noluit dimittere conseruo suo centũ denarios, meritò repetiit dominus vniuersum debitũ, quod liberaliter prius dimiserat illi.

De iudicijs hominum rectis, aut prauis. CAP. LXI.

*Genes.*11. *&* 18 CAusam, quam nescit iudex debet diligentissimè inuestigare, quemadmodum Iob de se refert dicẽs causam quam nesciebam diligentissimè inuestigabam. Iob.29. Vnde Deus quẽ nihil latere potest dicitur descendisse, vt videret ciuitatem, quã ędificabant filij Adam. Similiter dixit ipse:

ipſe: Deſcendã, & videbo vtrum clamoré, qui ad me peruenit opere impleuerint.

Iniuſtè præcepit Iudas Thamar nurum ſuam comburi. *Geneſ.* 38

Dominus Ioſeph, nimiũ credulus verbis coniugis, miſit ipſum in carcerem. *Geneſ.* 39

Minora per minores iudices, & maiora per maiores debent diffiniri, iuxta id quod conſulit Iethro Moyſi. *Exod.* 18

De duodecim bobus & ſex plauſtris, nullum dedit Moyſes filiis Gaath, licet eſſent ſibi propinquiores, ſed totum dedit aliis Leuitis, eo quòd iſti amplius indigebant, qui grauiora portabant. *Num.* 17

Conſuluit Moyſes dominum occaſione filiarum Saphaad & reſpondit dominus: Homo cùm mortuus fuerit abſq; filio, ad filiam eius tranſibit hæreditas. *Num.* 27

Voluit Moyſes, vt filij Ruben, & cæteri, qui petebant terram iam acquiſitam, armati alios præcederent ad bellum donec terra alia eſſet penitus acquiſita. *Num.* 32

De filiis Samuel dicitur: Declinauerũt poſt auaritiam, acceperuntq; munera, & peruerterunt iudicium. 1. *Reg.* 8

Iniuſtè protulit Dauid ſententiam cõtra Mephiboſeth, abſenté ad verbum Sibæ, ipſi Dauid xenia offerenti. Veruntamen poſtea cognita veritate voluit ini- 2. *Reg.* 16 *&* 19

quam ſententiam penitus reuocare.

3.Reg.3 Salomõ rectè iudicauit de duabus mulieribus, quarum quælibet contendebat vnius pueri eſſe mater.

2.Par.19 Conſtituit Ioſaphat rex Iuda, iudices terrę præcipiens eis. Videte quid faciatis: nõ enim hominis exercetis iudicium, ſed Dei. Quodcunq; iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor domini vobiſcum & cum diligentia cuncta facite.

Eſth.3 Ad ſuggeſtionem Aman rex Aſſuerus iniuſtè dixit de populo: age quod placet.

Eſaia 1 De iudicibus Iſraël dicebat Eſaias: Principes tui infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad illos.

Ierem.38 Quia Ieremias à domino prophetabat Ieruſalẽ capiendam eſſe à Chaldæis, dixerũt principes populi Sedechię regi: Rogamus vt occidatur homo iſte qui reſpõdit eis: Ecce ipſe eſt in manibus veſtris, non enim phas eſt, regẽ vobis quicquã negare.

Dani.2 Nabuchodonoſor rex Babylonis præcepit vt perirent omnes ſapientes Babylonis, eo quòd illi ſomnium quod viderat, non poterant indicare.

Dani.6. & 14 Quamuis Darius rex Perſarum innocentem ſciret eſſe Danielem, tamen ad

instantiam Satraparũ fecit eum mitti in lacum leonum.

Discretè examinauit Daniel duos senes, qui contra Susannam iniquum tulerunt testimonium. *Danie.13*

Cùm accusaretur Menelaus in iudicio coram Antiocho per pecuniam, quam promisit, absolutus est, & accusatores eius iniqua morte damnati. *2.Mac.4*

Conquesti sunt Iudęi coram Antiocho rege de iniqua morte Oniæ. Contristatus autem Antiochus licet aliâs esset malus, Andronicum purpura exutum in eodem loco in quo ipsum Oniam occiderat, iussit vita priuari. *2.Mac.4*

Nimis iniquũ protulit Herodes iudicium, quando mittens satellites, occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem. *Marc.2*

Ad petitionem vnius saltatricis fecit Herodes Tetrarcha Ioannem Baptistam in carcere decollari, cum tamen sciret eum virum iustum & sanctum. *Marc.6*

Dixit Nicodemus Pharisæis, nunquid lex nostra iudicat hominem: nisi audierit ab ipso prius, & cognouerit, quid faciat? *Ioan.7*

Nequissimũ fuit iudicium, quando Pilatus dimisit Barrabã homicidam, latronem, seditiosum, & dominum Iesum tradidit voluntati eorum. *Mat.27*

Actu.4 Sacerdotibus & magistratibus templi, denunciantibus Petro & Ioāni, ne docerent aliquid in nomine Iesu, responderūt apostoli dicētes eis: Si iustū est ī cōspectu Dei, vos potius audire quā Deū, iudicate.

Actu.16 Cùm Paulus eiecisset dæmoniū à puella phytonissa, accusatus fuit à dn̄is eius, quibus illa quæstum diuinādo præstabat. Magistratus autem fecerūt Paulum & Silam virgis cædi, & in carcerem mitti.

Actu.18 Iudæis accusantibus Paulū, Gallio proconsul dixit: Siquidē esset iniquū aliquid, aut facinus pessimū ô Iudæi, meritò vos sustinerem. Si verò quæstio est de sermone, & nominibus legis vestræ, vosipsi videritis. Iudex enim ego horum nolo esse.

Actu.23 Princeps sacerdotum præcepit percutere os Pauli, tunc Paulus ait: Percutiet te dominus paries dealbate, & tu sedens iudicas me secūdùm legem, & contra legem iubes me percuti.

Act.24 Licet Paulus corā Felice præside, se rationabiliter excusasset, voluit tamen Felix gratiam præstare Iudæis, & Paulum vinctum successori suo Festo reliquit.

Actu.25 Festus nolens acquiescere Iudæis, qui petierant vt Paulus Ierosolymā duceretur, dixit Paulo: Vis Ierosolymā ascendere, & ibi iudicari super istis? Respondens dixit

dixit Paulus: Ad tribunal iudici ſto. Cęſarem appello. Tunc Feſtus cum conſilio loquutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis.

Dixit Feſtus præſes: Non eſt conſuetudo Romanis, damnare aliquem hominem, priuſquàm is, qui accuſatus pręſentes habeat accuſatores, locumq́ue defendendi accipiat ad abluenda crimina. *Eodem.*

Auditis rationibus Pauli, Agrippa rex, & præſes Feſtus loquebantur adinuicem dicẽtes: Quia nihil morte dignũ fecit homo iſte. Agrippa autẽ Feſto dixit: Dimitti poterat hic, niſi appellaſſet Cæſarem. *Actu.* 26

De Pœnitentia. CAP. LXII.

QVandiu manſit Maria extra caſtra, non proceſſerunt filij Iſraël. Non enim eſt bonum ire per deſertum huius vitæ, ſine amaritudine pœnitentiæ. *Num.* 12

Audiens populus filiorum Iſraël dominum eſſe iratum, propter murmurationes eorum luxit nimis, & in mane plus voluerũt facere quàm dominus præciperet eis. *Num.* 14

Ad vocem angeli improperantis populo peccanti beneficia Dei, eleuauerunt omnes vocem ſuam, & fleuerunt. *Iudic.* 2

Dixerunt filij Iſraël ad dominum: Peccauimus, tu redde nobis quicquid tibi placet. Et omnia idola proiecerunt. Sequitur; *Iudic.* 10

tur: Qui doluit super miseriis eorum.

2.*Reg.* 12 Cito pœnituit Dauid, quando Nathan ipsum de crimine reprehendit.

3.*Reg.* 21 Achab rex Israël sceleratissimus, cooperuit carnem suam cilicio, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite & immorata est pœna digne illi, pro criminibus infligenda.

2.*Par.* 33 Manasses rex Iuda vinctus catenis & in Babylonem ductus, egit pœnitentiam valde coram domino. Et reduxit eum dominus in Ierusalem regnum suum.

1.*Esd.* 10 Lamentãte Esdra ꝓ populi peccatis, dictũ est ei: Si est pœnitentia in Israël super hoc percutiã fœdus cũ dño Deo nostro.

Iudith 4 Audita terribili potẽtia Holofernis, sacerdotes induerunt se ciliciis, & ex toto corde omnes orabãt dominũ, vt visitaret populũ suum, & dominus exaudiuit eos.

Iudith 8 Et in laudem Iudith dicitur, quòd habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata, & Neomenias, & festa domus Israël.

Iob 42 Quamuis Iob esset vir simplex & rectus, timens Deum, & recedens à malo, tamen dicebat: Ego ago pœnitentiam in fauilla & cinere.

Esaiæ 22 Instãte captiuitate Ierusalẽ, dicebat Esaias: Vocauit dñs in die illa ad fletum &

plan

planctũ, & ad caluitiũ, & ad cingulũ ſacci.

Niniuitæ crediderunt domino ad prædicationem Ionæ, & prędicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt in ſacco, à minore vſque ad maiorem, & liberati ſunt. *Ionæ 3*

Appropinquante exercitu Timothei, Machabæus, & qui cũ illo erant, deprecabantur dominũ, caput terra aſpergentes, lumboſq; ciliciis præcincti, ad altaris crepidinem prouoluti, vt eis eſſet propitius, & inimicis eorum inimicus. Et victoria potiti ſunt per auxilium cœlitus miſſum. *2. Ma. 10*

Ioannes Baptiſta ſanctificatus, antequã ex vtero matris natus à ſanctis parẽtibus educatus, fugit in deſertũ, verbo & exemplo pœnitentiã prędicãs. Vbi tam auſterã vitam duxit, quòd dicebatur: Nec comedens, nec bibẽs. adde, nec veſtiens. Quia pili camelorum non ſunt veſtes humanæ. *Mat. 3. & 11*

Quàm libenter receperit dominus peccatores ad pœnitentiam, ex his apparet, quòd prædicationem ſuam à pœnitentia legitur incepiſſe. *Matt. 4*

Item ad hoc aſſerit ſe veniſſe, Lucę 5. Et hoc ipſum per opera demõſtrabat Exemplo Mariæ. Luc. 7. Et Mat. eiuſdem cap. 9. Et Zachæi. Luc. 19. Et de Petro, Matt. 26.

Item & per ſimilitudines, quas ponebat de oue quæ periit in deſerto. De dragma, *Luc. 15*

gma, quam mulier perdidit in domo. De filio prodigo, quem pater reputabat mortuum, & postea suscitatum.

Luc.7 Maria Magdalena exemplar pœnitentiæ, non iussa ad dominũ venit, conuiuantes non erubuit, retro secus pedes domini stetit, inter epulas lachrymas obtulit.

Luc.13 Vt induceret homines ad faciendum pœnitentiam, posuit exemplum de quibusdam super quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos. Et subdit. Si non pœnitentiam egeritis, omnes peribitis.

Luc.15 Ad exemplũ ouis quæ periit, vel dragmæ, quàm mulier perdidit, sed postea inuenta fuerunt: dicit dominus. Gaudium magnum esse in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente.

Ioan.8 Leuem & breuẽ pœnitentiam iniunxit dominus mulieri in adulterio deprehensæ, dicens: Vade, & amplius noli peccare.

Mat.27 Videns Iudas quòd damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. Verum quidem dixit, sed quia desperabat. veniam non meruit.

Mat.26 Petrus peccauit negando dominum in
Mar.14 atrio principis sacerdotum, sed quando
Luc.22 flere & pœnitere voluit, foras exiuit. Et
Ioan.18 nota, quòd Lucæ 22. additum est: Conuersus

uerſus Dominus reſpexit Petrum.

Quærentibus quibuſdam Iudæis corde compunctis. Quid faciemus viri fratres? ait illis Petrus: Pœnitentiam agite, & vnuſquiſque veſtrum baptizetur. *Actu.2*

Auditis rationibus Petri, quare venerat ad Cornelium, & eum baptizauerat, tacuerunt fratres, & glorificauerunt dominum dicentes: Ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit. Tota vita Chriſti pœnitentia fuit. *Actu.11*

De honore parentum. CAP. LXIII.

SEm & Iapheth benedictionem patris meruerunt, quia nudato obſequium præbuerunt. Cham verò filius ſuus maledictus fuit, quia patris nuditatem deriſit. *Geneſ.9*

Magnæ exiſtimationis erat apud Antiquos benedictio patris, vt patet in Iacob & Eſau, quia ipſam ſolicitè quæſierunt. *Gene. 27*

Licet Eſau eſſet homo malus, reprobatus à Deo, & odio haberet fratrem ſuum Iacob, nolebat tamen ipſum occidere viuente patre ſuo Iſaac. Vnde dicebat: Venient dies luctus patris mei. In hoc deferẽs patri honorẽ, & timẽs offenſam eius. *Eodem.*

Ad magnam pœnam obligabat ſe Iudas, cùm dixit patri: Niſi Beniamin reduxero, & tradidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tẽpore. Et notãdũ, quòd *Gen. 42. & 43*

priuſ

priuſquàm dixerat Ruben duos filios meos interfice, ſi nō reduxero illum tibi, tamen pater non acquieuit illi, acquieuit autem Iudæ dicenti prædicta verba.

Gene.44 Idem Iudas poſtea ſupplicās Ioſeph vt Beniamin ad patrē remitteret: inter cętera repetiit prędicta verba, quib⁹ ſe obligauerat patri, & ſubiūxit: Nō poſſum redire ad patrem abſente puero, ne calamitatis, q̃ oppreſſura eſt patrē meū, teſtis aſſiſtē.

Gene.49 Iacob benedicens filios, dixit contra Ruben: Effuſus es ſicut aqua, non creſcas. Quia aſcendiſti cubile patris tui & maculaſti ſtratum eius.

Exod.20 Non tantum lege naturali verū etiam
Deut.15 diuina tenētur filij ſuos venerari parētes,
Matt.15 quū Deus præceperit eis dicens: Honora
Mar.7 patrē tuū, & matrē tuā. Cui pręcepto præmium addidit. Vt ſis longæuus ſuper terrā, quàm dominus Deus tuus dabit tibi.

Leui.20 Contra verò facientibus punitionem indixit inquiēs, qui maledixerit Patri ſuo aut Matri morte moriatur. Item, Patri
Matth.15 Matrique qui maledixerit ſanguis eius ſit
Mar.7 ſuper eum. Hoc nempe in lege quoque noua ſeruandum eſſe perhibuit Chriſtus.

Deut.21 Præcepit dominus per Moyſen: Si genuerit homo filium contumacem & proteruum. Sequitur: Lapidibus eum obruet

pop

populus ciuitatis.

Reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem ſuum, interfe-ctis ſeptuaginta fratribus ſuis. *Iudic*.9

Non audierunt filij Heli patrem, ipſos corripientem. Et ideo, diuinam vltionem experti ſunt. 1. *Re*. 2.4

Quia Ionathas guſtauerat paululũ mellis contra inhibitionem patris, morti adiudicatus eſt à patre: tamen à populo liberatus eſt. 1. *Reg*.14

Dauid à facie Saul fugiens, & in magna neceſſitate exiſtens, habuit curam parentum ſuorum, & recommendauit eos diligenter apud Moab regem. 1. *Reg*. 22

Abſalon Dauid patrẽ ſuũ de regno expellere laborabat, ſed peſſimè ei ſucceſſit. 2. *Reg*.15. & 18

Venienti Berſabeæ matri Salomonis, aſſurrexit rex, adorauitque eam, & poſitus eſt thronus matri regis. 3. *Reg*.2

Filij duo Sennacherib occiderũt eum, ſed tamẽ neuter eorũ regnauit poſt eum. 4. *Reg*.19

Tobias ſenior inſtruens filiũ ſuũ inter cætera dixit: Cum acceperit Deus animã meã, corpus meũ ſepelietur & honorẽ habebis matri tuę, omnib⁹ diebus vitæ tuæ. *Tob*.4

Eiiciens dominus de templo cũ flagello, vẽdentes & ementes boues, & numularios, dixit: Nolite facere domum patris *Ioan*.2

mei domum negotiationis. In hoc & aliis multoties honorem patris quærens.

Luc.2 De puero IESV dicitur: Descẽdit cum illis, scilicet, Maria & Ioseph, & venit in Nazareth: & erat subditus illis.

Ioan.8 Ipse etiam dicit alibi: Honorifico Patrem meum.

Ioan.19 Et pendens in cruce, matrẽ suam dilecto discipulo commendauit. In quo apparet, quã solicitudinem gesserit de ipsa qui nec in mortis articulo huius oblit⁹ fuerit.

De gratiis agendis pro beneficiis Dei.

CAPVT LXIIII.

Gene. 32 SOlicitè gratias agebat Deo Iacob, dicens: Domine minor sum cunctis miserationibus tuis.

Exod.13 Voluit dominus vt liberatio filiorum Israël de Aegypto nũquã excideret ad eorũ memoria. Erit quasi signum, ait, in manu tua, & quasi monumentũ ante oculos tuos, vt lex domini semper sit in ore tuo.

Exod.20 Cecinit Moyses & filij Israël carmen Deo, & dixerũt: Cãtemus domino. Postquã. s. tã mirabiliter trãsierãt mare rubrũ.

Num. 31 Obtenta de inimicis mirabili victoria, venerunt ad Moysen principes exercitus Israël, dicẽtes, quòd nullus fuerat de filiis Israël in bello occisus: & tamẽ hominũ & animalium rapuerunt magnam prædã: & ob

ob hanc causam dona magna obtulerũt.

Præcepit dominus, vt post transitũ Ior *Iosue* 4
danis miraculosum, ponerentur duodecim lapides in perpetuum monumẽtum.

Post victoriam de Sisara habitam per *Iudic.* 5
Barath & Debora, domino cecinerunt.

Quamuis filij Israël in prœliis, vbi vin- *Iudic.* 20
cebant, fortiter dimicarent, tamen dicebatur dominus percutere inimicos, vt laus Deo attribueretur.

Orauit dominum & laudauit Hanna 1. *Reg.* 2
pro filio sibi dato.

Audiẽs Dauid reuelationẽ, quã Deus fe 2. *Reg.* 7
cerat Nathã ꝓphetę de regni sui duratione, gratias egit valdę humiliter & deuotè.

Multũ laudãdus est Deus, qui dat popu 3. *Reg.* 1.
lo bonũ principẽ & prælatum, iuxta illud: *&* 15
Benedictus Deus qui dedit Dauid filiũ sapiẽtissimũ, ꝓpter populũ hũc plurimum.

Cyrus rex Persarũ fecit clamari per o- 1. *Esd.* 1
mnia regna terræ: Dedit mihi Deus cæli omnia regna terræ, & præcepit mihi vt ædificarem ei domum in Ierusalem. Quis est in vobis de vniuerso populo eius? Sit Deus cum ipso, & ascendat in Ierusalem.

Cùm Tobias recuperasset visum, & v- *Tob.* 11
xor eius, & omnes qui sciebãt eum prius cæcum, glorificabant Deum.

Omnis populus, post victoriã de exer- *Iudith* 16

citu Holofernis habitam, venit in Ierusalem adorare dominum.

Dani.2 Reuelata Danieli visione Nabuchodonosor regis Babylonis, benedixit Deo cęli & ait: Sit nomen domini benedictum, quia sapientia & fortitudo eius sunt.

Dani.3 Deuotè & pulchrè, exoluerunt laudes Deo illi tres pueri, de fornacis incẽdio liberati. Et nõ solùm illi hac de causa gratias egerũt Deo, sed & Nabuchodonosor fecit pdicari mirabilia Dei in toto regno.

1.*Mac.4* Mundato templo & erecto sub Iuda Machabæo, adorauerunt & benedixerunt in cælo eum qui prosperauit eis.

2. *Mac.1* Iudas Machabæus & populus Ierosolymorum scripserunt Aristobolo dicentes: De magnis periculis à Deo liberati gratias magnificè ei agimus.

2.*Ma.10* Deuicto Timotheo per Iudam Machabæum, & capto quodam forti pręsidio, in hymnis & confessionibus benedicebant dominum, qui magna fecit in Israël.

Luc.1 Beata virgo, audita laude sua, quam dixit Elisabeth: Benedicta tu, &c. In vocem laudis prorupit, pro beneficiis sibi, & toto mundo collatis.

Luc.1 Nato Ioãne Baptista, Zacharias recuperato loquẽdi officio, dñm pphetãdo laudauit, dicẽs: Benedictus dñs Deus Israël.

Accep

Accepit puerum IESVM Simeon in vl- *Luc.2*
nas ſuas & benedixit dominum.

Quando volebat dominus in euange- *Mat.14*
lio aliquod grande opus facere, frequen- *Marc.6*
ter legitur in cælum ſuſpexiſſe, & gratias *Luc.9*
egiſſe. Sicut patet in panum multiplica- *Ioan.6.11*
tione, in Lazari ſuſcitatione, in Euchari-
ſtiæ inſtitutione. Mat.26.

Videntes turbæ paraliticum à domino *Matt.9*
curatum, glorificauerunt Deum, qui de-
dit poteſtatem talem hominibus.

Item viduæ filio ſuſcitato, accepit om- *Luc.7*
nes timor, & magnificabant Deum dicen
tes: quia propheta magnus ſurrexit.

Vnus illorũ decẽ leproſorũ ad mãdatũ *Luc.17*
dñi mãdatorũ, regreſſus eſt vnus, & ceci-
dit in faciẽ ante pedes eius, gratias agẽs.

Poſtquàm cœnauit dominus cum diſci *Mat.26*
pulis ſuis, ſubditur: Et hymno dicto, exie-
runt in montem oliuarum.

Claudus à Petro ſanatus, intrauit cum *Act.3.4*
Apoſtolis in templum, ambulans & exi-
liens & laudans Deum. Sequitur. Omnes
glorificabant Deum, per id quod factum
fuit. Erat enim homo ille annorum pluſ-
quàm quadraginta.

Gratias agebat Paulus ꝑ beneficiis ſibi *1.Tim.1*
& aliis à Deo collatis. Sibi quidem in ſua
cõuerſione: Gratias ago Deo meo, ꝗ me

cõfortauit in Christo. Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum.

2. *Cor.* 2 Itẽ in sua cõuersatione: Deo gratias, q semper triũphat per nos in Christo Iesu.

Rom. 1 Et pro beneficiis fratribus collatis, gratias deuotè agebat. Primum quidem gratias ego pro omnibus: quia fides vestra annuntiatur vniuerso mundo.

1. *Thess.* 3 Ad Thessal. Gratiarum actionem possumus Deo retribuere, pro nobis in omni gaudio, quo gaudemus.

Ephes. 5 Item gratias agere in omnibus admo-
1. *Thes.* 5 nebat. Eph. 5. Et semper gaudete, sine intermissione orate, &c.

De gratitudine & beneficiis ab homine acceptis. CAP. LXV.

Gene. 14 CVm percussisset Abraham quatuor Reges, & omnem substantiam, quam illi rapuerũt reduxisset, rex Sodomorum egressus est in occursum eius & omnia obtulit ei, solis animalibus exceptis. Vbi notandum, quòd licet Abraham oblata respueret tamen bene voluit vt socij sui partem haberent de præda, tanquam eorum suffragio non ingratus.

Gene. 24 Vidẽs Laban iocalia, in aures scilicet & armillas, quæ seruus Abrahã dederat Rebeccæ sorori suæ, venit ad illũ, & dixit ei: Ingred

Ingredere benedicte domini: & eum in hoſpitiis cum multa humanitate recepit.

Poſtquã impleti ſunt dies menſis vnius quibus Iacob fuit cum Laban auunculo ſuo, dixit ei Laban: Nunquid quia frater meus es, gratis ſeruies mihi? Dic quid mercedis accipias. *Gene.29*

Pharao rex Aegypti multum fuit gratus Ioſeph pro expoſitione ſomnij ſui, & eum magnificè ſublimauit. *Geneſ.41*

Iethro ſacerdos Madiã gratus fuit pro eo, quòd Moyſes filias eius defenderat, quando ad gregem adaquandum iuerant vnde fecit eũ vocari vt comederet: & dedit ei filiam ſuam in vxorem. *Exod.2*

Valde ſolicitus fuit Ioſue ne Raab meretrix, quæ nuntios ab eo miſſos abſconderat, ciuitate Iericho ruente, periret. *Ioſue 6*

Cùm liberaſſet Gedeon ab inimicis Iſraël, dixerunt omnes ad eum: Dominare noſtri tu & filius tuus, quia liberaſti nos de manibus Madian. *Iudic.8*

Dixit: Noëmi cõmendando Booz, qui Ruth benignè viderat: Benedictus ſit à Domino quoniam eandem gratiã, quam præbuerat viuis, ſeruauit & mortuis. *Ruth 2*

Quia Cinæus bene ſe habuerat ad filios Iſraël, pepercit ei Saul, quando deſtruxi Amalech. *1.Reg.15*

1.*Re*.22 Dixit Dauid ad Abiathar, cuius pater dilexerat ipſum Dauid: Mane mecum, ne timeas. Si quis quæſierit animam tuam, quæret & meam.

2.*Reg*.2 Miſit Dauid ad viros Iabes Galaab, qui ſepelierunt corpora Saul, & filiorũ eius. Et gratias egit eis.

2.*Reg*.9 Propter amorem Ionathæ filij Saul, inquiſiuit Dauid, ſi eſſet aliquis ſuperſtes de genere eius, & cõſtituit Mephiboſeth, filium Ionathæ, conuiuam menſæ ſuæ.

3.*Reg*.10 Regina Saba, multa munera attulit Salomoni, ille verò dedit ei omnia, quæ expetiuit, exceptis his, quæ vltro obtulit ei munere regio.

3.*Reg*.17 Elias piè compaſſus eſt viduæ, apud quam ſuſtentabatur: & efficaciter orauit pro filio illius defuncto, ita quòd ipſum à mortuis ſuſcitauit.

3.*Reg*.18 Allegauit Abdias beneficiũ, quod contulerat prophetis Domini, quos abſconderat, quando quærebantur ad mortem, ad hoc videlicet, quòd Elias nuntium periculoſum ei iniungere non deberet.

4.*Reg*.2 Aſcenſurus in cælũ, bene remunerauit diſcipulum ſuum Elias, ſcilicet, Eliſeum.

4.*Reg*.4 Mulieri Sunamitæ hoſpitæ Eliſei, ipſe Eliſeus benignè obtulit, vt loqueretẽ pro ea regi, ſi apud ipſum haberet negotium.

Item

Item filium eidem impetrauit, & postea mortuum suscitauit.

Naamã Syrus mũdatus à lepra, ad verbũ Elisei obtulit ei munera, dicens: Obsecro vt accipias benedictionẽ à seruo tuo. *4.Reg.5*

Accusatores Iudæorũ miserunt epistolam Artaxerxi regi, inter cætera cõtinentem: Nos autẽ memores salis, quod in palatio comedim⁹, & quia lęsiones regis videre nephas ducim⁹, idcirco misimus &c. *1.Esd.4*

Tobias iunior cum multa gratitudine, retulit patri suo beneficia à Raphaële percepta. *Tob.12*

Esther regina non fuit ingrata Mardochæo nutritori suo. *Esth.4*

Nabuchodonosor rex Babylonis audita expositione somnij sui per Danielẽ, in sublime eũ extulit, & magna munera illi dedit. Similiter & Balthasar honorauit eum pro eo quòd exposuerat ei scripturam, quam in pariete viderat. *Dan.2.* *4.5*

Audiens Iudas Machabæus, ꝙ Scytopolitę bene se habuerãt ad Iudęos in tempore tribulationis eorũ, gratias egit illis. *2.Ma.12*

Seniores Iudęorum dixerunt Domino Iesu de Centurione, pro seruo infirmo rogante: Dignus est vt hoc illi præstes. Diligit enim gentem nostram & synagogam ædificauit nobis. *Mar.8* *Luca 7*

*Galat.*4 Piè & plenè recognoſcebat Paul⁹ beneficia ſibi collata. Vnde Galat. ait: Sicut angelũ Dei recepiſtis me, & ſi fieri potuiſſet oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

*Philip.*4 Repletus ſum acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis in odorem ſuauitatis.

2.*Tim.*1 Et alio loco: Det Domin⁹ miſericordiã Oneſiphori familiæ, quæ ſæpe me refrigerauit & catenam meam non erubuit.

Item pro Oneſimo ſeruo Philemonis, qui miniſtrauerat in carcere: ſcribit eidem Philemoni affectuoſas & efficaces literas.

De ingratitudine. CAP. LXVI.

Gene. 29 30.31 VTiliter & fideliter ſeruiuit Iacob auunculo ſuo Laban, & ille multoties voluit eum fallere.

*Gene.*40 Præpoſitus pincernarum ſuccedentibus proſperis oblit⁹ eſt Ioſeph interpretis ſui.

*Geneſ.*41 *Exod.*1.2 De Ioſeph qui propter prudentiã ſuam & cautelam conſeruauit Aegyptios à peſte famis: qui tã citò tradiderunt obliuioni opprimẽtes filios Ioſeph, & cognationem ſuã, & paruulos occidentes: & quid eis accidit propter ingratitudinem ſuam.

Exod. 32 Videns populus, ꝙ moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, dixit ad Aaron: Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Ecce quàm citò videbatur oblitus beneficiorum, quæ acceperant à vero Deo.

Fil

Filiis Iſraël in deſerto vertebatur in tę- *Num.*11
dium cibus optimus, ſine labore de cælo
datus, & flebant dicentes, Quis dabit no
bis ad veſcendum carnes?

Angelus Domini improperauit filiis *Iudi.*2
Iſraël beneficia, populo à Deo collata. Et
quomodo illi abutētes, ruperant fœdus,
& tranſgreſſi erant Dei mandata.

Multa beneficia recepit Saul à Dauid, 1.*Reg.*17.
Et tamen ad occidendum eum modis, *&* 18
quibus potuit laborauit.

Saluauit Dauid habitatores terræ, & 1.*Reg.*2.3
tamen voluerunt eum tradere in manus
Saul, ipſum perſequentis.

Reddiderunt filij Ammon, pro benefi- 2.*Reg.*10
cio & honore, contumeliam, quando vi-
tuperauerunt nuntios Dauid, quos miſe-
rat ad conſolandum regem eorum, ſuper
patris interitu.

Ingrati fuerunt Dauid & Ioab fidelita- 2.*Reg.*11
ti Vriæ quorum primus literas dedit, &
alter crudeliter executus eſt.

Poſtquàm Dauid reuocauit Abſalon 2.*Reg.* 12
filium ſuum, & pepercit ei ſuper homici- *&* 15
dio quod commiſerat in fratrem ſuum:
ſurrexit Abſalon contra patrem ſuum.

Non fuit Dauid bene memor amicitiæ 2.*Reg.* 16
quam contraxerat cum Ionatha, quando
nimis citò filium eius exhæredauit.

Subl

3.*Reg.* 12 Sublimauit Dominus Ieroboam super decem tribus. Et statim ille libidine domi nādi elatus, populū peruertit à cultu Dei.

4.*Reg.*6 Elisæus multa bona fecerat regi Israël, & toto populo, & tamen propter caristiā, quæ erat in terra, præcepit caput eius amputari, sed Deus aliter ordinauit.

4.*Reg.*11 2.*Pa.*23. & 24 Nō est recordatus Ioas rex Iuda misericordiæ, quā fecerat Ioiada pontifex secū. Sed interfecit Zachariā filiū eius arguentem illum, eò ꝙ Dominum reliquisset.

2.*Par.*25 Amasias, diuino fretus auxilio, vicerat Idumeos, & filios Seir. Et tamē auferens deos eorum, adorauit illos. Missus autem ad eū propheta, dixit, Cur adorasti deos qui non liberauerunt?

2.*Par.*32 Ezechias iuxta beneficia, quæ acceperat non retribuit domino, quia eleuatum est cor eius.

*Esth.*16 Multi bonitate principum & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam. Nec contenti sunt gratias nō agere pro beneficiis, & humanitatis in se iura violare, sed Dei quoq;, cuncta cernentis, arbitrantur se fugere posse sententiam.

Esaiæ 1 Conquerēdo dicit Domin⁹ de populo Iudæorum: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerūt me. Et conuicit eos esse bestiis minus gratos. Subditur. Cognouit

bos

bos posseſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini, Iſraël autem me non cognouit.

Multa & magna beneficia volebat Dominus facere Achaz regi Iuda, prout mandauit ei per Eſaiam, quæ tamen ille acceptare contempſit. *Eſaiæ 7*

Miſit Ionathas fortes armatos, qui liberauerũt regẽ Demetriũ de manib⁹ Antiochenorũ. Et poſteà alienauit ſe Demetri⁹ à Ionatha, & nõ retribuit ei ſecũdũ beneficia, quę ſibi tribuerat, & vexabat eũ valde. *1. Mac. 11*

De decem viris leproſis à Saluatore mundatis, tantum regreſſus eſt vnus magnificans Deum & gratias agens. *Luc. 17*

Ingrati fuerunt Paulo, domini, vel parentes puellæ phytoniſſæ, à qua ſpiritum malum Paulus eiecit. *Act. 19*

Magis enim doluerunt de quęſtu amiſſo, quàm gauiſi ſunt de dæmone expulſo.

Quòd veritas odium parit.

CAPVT LXVII.

BAlaac rex Moab multũ dolebat, quando Balaã bona dicebat de filiis Iſraël, licet eſſent vera. Nec eum honorauit ſicut honoraſſet, ſi ei placentia verba dixiſſet: Decreueram quidem honorare te &c. *Num. 24*

Ionatham filius Ierobaal fugit à facie Abimelech, cùm dixiſſet verum de eo, & de illis, qui male eum elegerunt. *Iudic. 9*

Irat

1. *Reg.* 20 Iratus eſt Saul contra Ionatham filium ſuum, quia ille excuſabat Dauid, qui verè innocens erat erga ipſum Saul.

3. *Reg.* 16 Iehu filius Hanani, quia prophetauit malum aduerſum Baaſa regẽ, & domum eius, & contra omne malum quòd fecit, occiſus eſt ab eo.

3. *Reg.* 22 Achab oderat Michæam prophetam, quia ille dicebat veritatem ſibi. Ego odi eum (inquit) quia nunquam prophetat mihi bonum, ſed malum.

2. *Par.* 16 Cùm increpaſſet Hanani propheta Aſa regem iuda, quia confuſus erat in Benadab rege Syriæ, iratus eſt Aſa, miſitque videntem in neruum.

2. *Pa.* 24 Ad imperium Regis Ioas, lapidatus eſt Zacharias filius Ioiadæ, qui regẽ & principes arguebat, pro eo quod dominum reliquiſſent.

Iudic. 5. *&* 6 Cùm dixiſſet Achior magnalia, quę fecerat Deus ꝑ filiis Iſraël, & magnã eſſe eius poteſtatẽ: irati ſunt omnes magnates Holofernis, & cogitabãt interficere eũ. Holofernes etiam indignatus eſt vehementer.

Iere. 32 Clauſit Ieremiã prophetam in domum carceris Sedechias rex Iuda dicens: quare vaticinaris, dicens, hæc dicit dominus?

Iere. 30 Cùm legiſſet Baruch verba, quę ſcripſerat ex ore Ieremiæ corã Ioachim rege Iuda:

da: fecit rex eum in ignem proiici volumen. Quia dicebatur ibi veritas, de ciuitate Ierusalem capiēda. Et præcepit rex Baruch & Ieremiam comprehendi, sed Deo nolente tunc non fuerunt inuenti.

Postmodum verò cùm iterum prophetaret captionē ciuitatis, missus fuit in lacum, vbi non erat aqua, sed lutum. Et descendit Ieremias in cœnum. *Iere.* 38

Pro eo, ꝙ Daniel probauit Bel, & draconem non esse Deos, Babylonij conuenerunt aduersus regem & procurauerunt Danielem mitti in lacum Leonum. *Dan.* 14

Ex bonis & veris sermonibus Eleazari, hi qui eū trahebant ad suppliciū, & paulò antè fuerāt mitiores, conuersi sunt in irā. 2. *Mac.* 6

Quia Ioānes baptista dicebat Herodi: Nō licet tibi habere vxorē fratris tui: fecit eū Herodes īcarcerari, & postea decollari. *Mat.* 14 *Mar.* 6

Cùm Dominus increparet, de multis hypocritas & Pharisæos, cœperunt illi grauiter insistere, & os eius opprimere, de multis insidiantes ei, & quærentes capere aliquid ex ore eius. *Luc.* 11

Pharisæi cæco nato, à Domino illuminato maledixerunt, & extra synagogam eiecerunt. Pro eo, quòd veritatem constantissimè fatebatur. *Ioan.* 9

Principes sacerdotum, audientes verba *Act.* 5

Apost

Apoſtolorum, de doctrina Chriſti diſſeca bantur, & cogitabant interficere illos, & cæſis denuntiauerunt, ne amplius loquerentur in nomine Domini Ieſu. Et illi ibãt gaudentes à conſpectu concilij.

Act. 7 Audientes Iudæi beati Stephani verba diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. Et eiicientes eum extra ciuitatem lapidabant.

Actu. 9 Multos & magnos habuit aduerſarios beatus Paulus, pro verbis veritatis & ſobrietatis quę ipſe hominibus lo quebatur.

Galat. 4 Item ad Galatas. Ergo inimicus factus ſum vobis verum dicens.

De mendacio. CAP. LXVIII.

Gene. 3 PRimum mendacium fuit à ſerpente prolatum, quando dixit mulieri, nequaquam moriemini. Vnde dicitur mendax & pater eius. Ioan. 8.

Gene. 18 Sara timore perterrita, à riſu ſe mendaciter excuſauit.

Gene. 38 Etiam fornicatores mendacium dicere dedignantur. Sicut Iudas qui dixit: Mendacij nos arguere non poterit. Thamar (ſcilicet) cui hœdum promiſerat.

Exod. 1 Mendacium obſtetricũ, quod dixerunt Pharaoni, filios Hebręorũ iugulare nolentes, habuit remunerationẽ temporalem, & non æternam. Licet fuerit illud mẽdacium

cium valde compaſſiuũ, nec pro mendacio remuneratæ ſunt, ſed pro cõpaſſione.

Multoties Pharao voluit decipere Moyſen per mendacia. Sed tñ nihil ei profuit. *Ex.9.10*

Callidè cogitantes Gabaonitæ voluerunt Ioſue mendaciter decipere: ſed ille bono vſus eſt conſilio, eos in ſeruitutem redigit nec initum fœdus rupit. *Ioſue 9*

Nunquã licet mendaciũ dicere, ſed veritaté licet, & expedit quãdoq; tacere, ſicut fecit Abrahã, qui tacens Sarã eſſe vxorem, dixit: Soror mea eſt, Gen.20. Et Samuel, dicés: Ad immolandum dño veni. Ad aliud enim facere principaliter venerat, & nihilominus hoc facere ꝓponebat. 1.*Reg*.16

Dixit Saul, ſeruos ſuos coniuraſſe aduerſum ſe: quia non capiebant Dauid. Et dixit Dauid ſeruũ ſuum inſidiari ſibi. Ipſe verò inſidiabatur ei. 1.*Reg*.22

Officiosè mẽtitus eſt Chuſai Abſalõ dicés, Sicut parui patri tuo, parebo & tibi. 2.*Reg*.16

Vir Dei prædixit Ierobo ã deſtructionẽ altaris ſui, qui per falſi ꝓphetæ mendaciũ ſeductus fuit, & mandatũ dñi præteriuit. 3.*Reg*.13

Duo falſi teſtes producti contra Naboth, fuerunt cauſa lapidationis eius. 3.*Reg*.21

Spiritus mendax in ore multorũ prophetarũ decepit Achab, vt iret ad pugnã. Et ibidem fuit percuſſus ad mortem. 3.*Reg*.22

*Iudi.*11 Per verba, quæ dixit Iudith Holoferni, decepit eum. Licet excuſetur, propter intentionem quam habuit.

Eſther 3 Peſſimũ mendacium adinuenit Aman vt poſſet confundere Mardochæum, eo quod illum adorare nolebat.

*Prou.*6 Sex ſunt quæ odit dominus, oculos ſublimes, linguam mendacem, &c.

*Prou.*12 Abominatio eſt dño, labia mendacia.

Falſus teſtis non erit impunitus, & qui loquitur mendacia, peribit.

Sapien. 1 Os quod mentitur, occidit animam.

*Iere.*42 Acceſſerũt ad Ieremiã principes & vulgus, ꝙ remanſit poſt deſtructionẽ Ieruſalem, & dixerunt ſe facturos quicquid ille præciperet eis, ſiue bonũ eſſet ſiue malũ. Sed largam promiſſionẽ male tenuerũt.

*Dani.*13 Pernicioſum & deteſtabile mẽdacium dixerunt duo preſbyteri ſenes, aduerſus Suſannã: quam tamen ex conſtantiſſima caſtitate commendare debebant.

1.*Mac.*1 Antiochus rex miſit principes tributorum in ciuitates Iuda & venit in Ieruſalẽ, loquutus eſt ad eos verba pacifica in dolo, & crediderũt ei, & irruit ſuper ciuitatẽ repente, & percuſſit eam plaga magna, perdiditq; populum multum.

1.*Mac.*6 Cũ obſideret Antiochus Eupator Ieruſalẽ, vt poſſet capere eã, miſit ad illos, qui

erant

erant intus pacẽ facere, & cœperũt illã, & iurauit illis rex & principes, sed rupit citius iuramentũ & mãdauit destrui murũ.

Alcimus, qui voluit fieri summus sacerdos dixit regi Demetrio: Perdidit Iudas, & fratres eius amicos tuos. Deinde idem venit in terrã Iuda cum Bacchide, & miserunt nuntios ad Iudam & fratres eius, & loquuti sunt verbis pacificis in dolo, & tandem probatũ est, quòd non erat in eis veritas & iudicium. *1. Mac.* 7

Promisit Demetrius Ionathæ, qđ redderet ei arcem: sed cùm liberatus fuisset per Iudæos quos misit Ionathas, mentitus est Demetrius omnia, quæcunq; dixit & alienauit se à Ionatha. *1. Mac.* 11

Misit Simon Tryphoni centũ talenta argenti & duos filios Ionathæ pro liberatione ipsius. Quia promiserat Tryphon remittere Ionatham, si hoc fieret ei. Sed mentitus est Tryphon quia argentũ retinuit. Et patrem cum filiis interfecit. *1. Mac.* 13

Mentiti sunt contra dominũ Iesum Iudæi, præcipue Scribæ & Pharisæi, qui magis inuidebãt ei, dicentes eum esse potatorem, mendacẽ, voracem, & prohibentem tributa dari Cæsari, gentis subuersorem, & turbarum seductorem, dæmoniacum, blasphemum & Samaritanum. *Matth.* 11 *Luc.* 23 *Ioan.* 8

*Mat.*28 Nequissimũ mendacium excogitauerunt Iudæi, quãdo corruperunt custodes dominici sepulchri, vt dicerẽt quòd discipuli de nocte furati fuerunt corpus dñi.

*Actu.*5 Ananias & vxor eius Saphira mentiti sunt Petro, de ꝓtio agri vẽditi. Quod mẽdaciũ fuit per Petrũ grauissimè vindicatũ.

*Actu.*6 Iudæi statuerũt duos falsos testes contra beatum Stephanum, dicentes: Homo iste non cessat loqui verba aduersus sanctum locum, & legem.

*Actu.*16 Contra beatum Paulum multa fuerũt adinuenta mẽdacia. Nã quęstuarij qui habebãt puellã phytonissã Philippis, à qua ipse spiritũ phytonẽ eiecit, dixerũt magistratibus ciuitatis: Hi homines cõturbant ciuitatem nostram, cùm sint Iudæi: & annuntiant morẽ quem non licet suscipere.

*Actu.*17 Itẽ apud Athenas dicebãt quidã: Quid vult semiuerbi hic dicere? Alij dicebãt: Nouorũ dęmoniorũ videtur annũtiator esse.

*Actu.*21 Rursus, Hierosolymis quidã Iudæi iniecerũt ei manus clamãtes: Viri Israëlitæ, adiuuate. Hic est homo qui aduersus populum & legẽ & locũ hunc, omnes vbiq; docet. insuper & Gentiles induxit in templum, & violauit locum istum sanctum.

Actu. 24 Postea corã Felice Præside, Tertullius orator Iudæorum, dixit eum hominem

pestif

pestiferum, & concitantem seditionem Iudæis in vniuerso orbe.

Præterea in insula Mytilene, videntes Barbari viperam in manu Pauli pendentem, dicebant ad inuicem: Vtique homicida est homo hic. qui cùm euaserit de mari, vltio eum viuere non sinit. *Actu.*28

Testatur etiam Paulus de seipso. Aiunt quidam nos dicere quemadmodũ de nobis male loquuntur. Faciamus mala, vt eueniant bona. *Rom.*3

Et ad Corinthios. Epistolę, inquit, quidam aiunt, graues sunt, at præsentia corporis infirma, & sermo contemptus. 2.*Cor.*10

Deponentes mendaciũ, loquimini veritatem. *Ephe.*4

De Proditione. CAP. LXIX.

PAtiẽte Saul vexationẽ à dęmone, Dauid corã ipso psallebat, & ille nisus est eũ cõfigere parieti cũ lãcea quã tenebat. 1.*Reg.*19

Saul promisit se daturum filiam suam Dauid vt per hanc occasionem posset à Philistæis occidi. 1.*Reg.*18

Saluauit Dauid habitatores Ceilæ, ab exercitu Philistinorum oppugnãtium ciuitatem. Et tamen voluerũt eum tradere Saul æmulo, ipsum ad mortẽ persequẽti. 1.*Reg.* 23

Postquàm Saul fleuerat, quasi doleret de persecutione Dauid, & Dauid ei iura- 1.*Reg.*24 *&* 26

uerat, persecutus est eum ita nequiter & acriter, sicut prius fecerat.

2. *Reg.* 11 Vrias detulit ad Ioab, ex parte Dauid, literas mortis.

2. *Reg.* 13 Ammon filius Dauid, vocauerat sororem Thamar, quasi de manu illius cibum sumere deberet. Et postea oppressit eam.

Eodem. Vocauit ad conuiuiũ Absalon Ammon fratrem suum, & ibidem occidit eum.

2. *Re.* 20 Cùm salutasset Ioab Amasam, quasi osculari eum vellet, percussit eum in latere, & effudit intestina illius.

3. *Reg.* 16 Zambri dux, mediæ partis equitũ, occidit Hela dominũ suum, & regnauit post eum septem diebus tantũ. Obsessus enim fuit, & succẽdit se, & palatiũ, in quo erat.

4. *Reg.* 15 Sellũ fili⁹ Iabes, cõiurauit cõtra Zachariam regẽ Israël dominũ suũ, & interfecit eũ, & regnauit post eũ vno mense tantũ.

4. *Reg.* 19 Cum oraret Sennacherib in tẽplo Deũ

4. *re. Vlt.* suum, duo filij sui percusserunt eum, sed tamen neuter eorum regnauit post eum.

Iere. 40 Venit Ismaël filius Nathaniæ, & multi cũ eo: & comederũt cũ Godolia, quẽ præfecerat rex Babylonis terræ Iuda. Et post prãdiũ surrexerũt, & interfecerũt eũ, qui nihil mali voluerãt credere contra illos.

Nehe. 6 Quidam inimici Nehemiæ, voluerunt fœdus cum eo malitiose cõponere, & cogitab

gitabant ei facere malum, dederũt etiam pretium, vt eum ducerent in peccatum.

Duo ianitores regis Assueri, qui in primo limite palatij residebant voluerũt in regem insurgere, & ipsum occidere, *Esth.2*

Antiochus rex misit tributorum principem in ciuitates Iuda, & venit in Ierusalem: & loquutus est illis, qui erãt intus verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, & irruunt super ciuitatem repente. *1.Mac.1*

Cùm obsideret Antiochus Eupator Ierusalem, nec posset eam capere, misit ad illos, qui intus erant pacem facere, & receperunt illam. iurauitq; eis rex: sed rupit citius iuramentum. *1.Mac.6*

Ptolemæus rex Aegypti, quęrebat obtinere regnum Alexãdri generi sui dolo. Et cùm intrasset ciuitates Alexandri cum magno exercitu, & reciperetur in eis honorificè, de mandato Alexandri ponebat custodias militum in eis. *1.Ma.11*

Videns Tryphon quòd Ionathas venit cum exercitu multo, iussit retineri paucos, & alios remitti. Et cùm factum fuisset, captus est Ionathas cum mille, quos retinuerat, & alij sunt reuersi. *1.Mac.12*

Cùm ambularet Tryphon cum rege Antiocho adolescente domino suo, dolo occidit eum, & regnauit loco eius. *1.Mac.13*

1. *Mac.* 16 Ptolemæus filius Abobi, gener summi sacerdotis, fecit conuiuium Simoni, & duobus filiis eius. Et cum inebriati essẽt, occidit eos.

2. *Mac.* 5 Cùm venisset Apollonius Ierosolymã, simulans quieuit, vsq; ad diem Sabbati, & tunc feriatis Iudæis in gentem multitudinem peremit.

2. *Ma.* 10 Audiens Iudas Machabæus, quòd illi, qui obsederant turres, vbi erant inimici Gentiles pecuniam acceperãt, & quosdã abire permiserant: illos tanquam proditores & fratrum venditores, interfecit, & confestim turres occupauit.

Mat. 26 Omnes alias proditiones, in nequitia
Mar. 14 & peruersitate superat illã, quæ facinoro-
Luc. 22 sissimus Iudas contra dominum procu-
Ioan. 18 rauit, qui dominum & magistrum suum vendidit pro tãtillo pretio. Etiam in manus hostium tradidit osculando.

Act. 23 Accesserũt quidã Iudæi ad principẽ sacerdotũ & seniores, dicẽtes eis: vt facerẽt quòd Tribunus Lysias, qui Paulũ tenebat vinctũ adduceret illũ in mediũ tãquam si essẽt de eo aliquid certius cogituri, ipsi verò parati statim erãt interficere illum.

De Adulatione. CAP. LXX.

Num. 16 CHore & complices eius, cum stetissent aduersus Moysen & Aarõ dixerunt:

runt : Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt dominus, in quo apparet quòd captabant beneuolentiam populi.

Adoleſcens narrans Dauid mortẽ Saul & filiorum eius, occiſus fuit de mandato ipſius. Putabat autẽ ſe proſpera nuntiare. 2.*Reg*.1

Duo latrones, qui filium Saul Iſboſeth occiderunt, & caput Dauid attulerũt placere crediderunt, ſed Dauid bene oſtendit, quòd ſibi diſplicuit. 2.*Reg*.4

Dicebat Abſalon homini negotiũ habenti coram rege Dauid. Videntur mihi ſermones tui boni & iuſti, ſed nõ eſt, qui te audiat conſtitutus à Rege. 2.*Reg*.15

Mali prophetæ dicebant Achab regi Iſraël, de bello futuro proſpera ſecũdùm quod eum velle ſciebant. 2.*Reg*.22

Poſt obitum Ioiadæ ſacerdotis, principes Iuda adorauerunt regem. Qui delinitus obſequiis eorũ acquieuit eis, & dereliquerunt templũ domini, ſeruieruntq́; lucis & ſculptilibus. 2.*Pa*. 24

Aedificantibus templũ filiis Iudæ, poſt reditum de captiuitate, hoſtes eorũ ſcripſerunt regi : Nos memores ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læſiones regis videre nephas ducimus. 1.*Eſdr*. 4

Nabuchodonoſor dixit maiorib. natu, *Iudi*.2

& ducibus bellatorũ suorũ, cogitationẽ suam esse, vt omnẽ terram suo subiugaret imperio, quod cũ placuisset omnib⁹, &c.

*Esth.*2 Rex Assuerus iratus contra Vasthi reginam, interrogauit sapientes cõsiliarios suos, cui sententiæ Vasthi subiaceret. Qui non temperauerunt regis furorem, nec excusauerunt absentem, sed vnus respondit, cum indignatione dicens: Regis iusta est indignatio.

*Esth.*5 Amici Aman & vxor eius, non auerterunt pessimũ animũ, quem habebat erga Mardochæũ, nec increpauerunt eum, sed dixerunt: Iube excelsam parari trabem.

Danie. 6 Principes & Satrapę Darij regis Persarum, cupientes quòd rex iniquũ statueret decretum, proposuerũt aliquid, quod videbatur pertinere ad honorem ipsius.

1.*Mac.*7 Alcimus proditor impius, qui volebat fieri sacerdos, dixit regi Demetrio: Perdidit Iudas & fratres amicos tuos. Sequitur postea, quòd Alcimon hunc cõstituit rex in sacerdotio, & mãdauit ei facerę vltionem in filios Israël.

*Mat.*11 Recedentibus discipulis Ioãnis, cœpit dñs ipsum mirabiliter cõmendare contra illos qui palã laudãt, & occultè detrahũt.

*Mat.*25 Pharisæi volentes capere Christum in sermone, cœperunt magnas laudes ei dicere:

cere: Magister, scimus quia verax es, &c.

Videns Herodes Agrippa rex magnus quia placeret Iudæis in hoc, q̃ quosdã de ecclesia ceperat. & Iacobũ fratrẽ Ioannis occiderat: apposuit apprehẽdere & Petrũ. *Actu.*12

Herodi nequissimo regi, qui occiderat Iacobum, & incarcerabat Petrũ, populus acclamabat, voces Dei & non hominis. *Eodem.*

Orator Tertullius, contra Paulum à principe sacerdotum adductus, in principio orationis adulatus est Felici præsidi. *Act.*24

De decisione & conuitijs. CAP. LXXI.

VIri Socoth & Phanuel deriserũt Gedeonem, Zebee & Salmana persequentem. Sed inde male eis accidit, quia male eos postea tractauit. *Iudic.*8

Contempsit Nabal verba nuntiorũ Dauid stomachãdo, dicens: Quis est iste Dauid? Et quis est filius Isai? Hodie increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos. 1.*Reg.*25

Michol vidẽs regẽ Dauid saltantẽ ante arcam dñi, despexit eum, quia nudũ eum vidit. Et postmodũ insultãdo vel deridendo, dixit, quàm gloriosus fuit hodie rex! 2.*Reg.*6

Derisoriis verbis dixit impia Iezabel ad Achab, Grandis authoritatis es, & bene regis regnum Israël. 3.*Reg.* 21

Quia pueri illuserunt Eliseo dicentes: Ascende calue, duo vrsi lacerauerũt qua- 4.*Reg.*2

draginta duos ex eis.
2.Pa.30 Cursores quos misit Ezechias, pergebãt velociter per ciuitates in ciuitatem prædicantes vt filij Israël reuertantur ad dominũ, illis irridẽtib⁹ ac subsannãtib⁹, &c.
2.Pa.36 Mittebat dominus prophetas quotidie commonens eos, quòd parcerent populo & habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios domini, & paruipendebant sermones eius, illudebantque prophetis.
*Nehe.*4 Sanaballat & Tobias audierunt quòd ædificabantur muri Ierusalem, & irridebant Iudæos ædificantes.
*Tob.*2 Excæcato Tobia, parentes & cognati eius irridebant vitam eius, dicentes: Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas?
Iob 2 Percussum Iob vlcere pessimo derisit vxor eius.
1.*Mac.*7 Vidẽs Nicanor holocausta, quæ offerebant à Iudæis ꝓ rege, irridẽs spreuit eos, & loquutus est superbè, & iurauit in ira.
2. *Mac.*7 Antioch⁹ crudelis tyrãnus, ex verbis septimi fratris accẽsus, ira in illũ super oẽs crudelius deseuit, indignè ferẽs derisũ se.
*Matt.*6 Derisus fuit multipliciter dominus Ie-
*Luc.*7.8 sus, vt infra patebit cap. de Patientia.
*Actu.*2 Quidam Iudæi videntes discipulos domini loquẽtes variis linguis post infusionem

nem ſpiritus ſancti, irridebant dicentes: Quia muſto pleni ſunt viri iſti.

Cùm audiſſent Athenienſes reſurrectionem mortuorum, quam annuntiabat Paulus, quidam irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. *Actu.*17

De Detractoribus & maledicis.

CAPVT LXXII.

IMpiè detraxit Ioſeph innocenti & pudico domina eius, apud virum ſuum. *Gene.*39

Cui dubium eſt, quòd peſſimè cogitetis, dixit Pharao Moyſi. Per quod patet, peſſimos hoſtes quãdoque viris optimis iniqua impoſitione & falſa, cum multa audacia affirmare. *Exod.* 10

Loquuta eſt Maria & Aaron contra Moyſen, modica occaſione aſſumpta. Sed cito ſequuta eſt vltrix pœna. *Num.*12

Detraxerunt filij Iſraël terræ promiſſionis, in malum ſuum. *Num.*14

Occaſione ſeditionis Chore & complicum ſuorũ, fuerunt multi terribiliter occiſi. Et poſt murmurauit multitudo contra Moyſen & Aaron dicens: Vos interfeciſtis populum domini. *Num.*16

Quamuis eſſet malus Balaam, tamen dixit, quòd nequaquam malediceret populo, cui benedixerat dominus. Et quo ad hoc, multi inueniũtur deteriores illo, *Num.* 23

qui

qui libentius & frequentius maledicũt, & detrahunt tam bonis, quàm peruersis.

1.*Reg*.10 Saul fuit in principio valdè bonus, & tamen dixerunt quidam filij Belial: Vnde saluare nos poterit iste?

1.*Reg*.22 Occasione Doeg Idumæi, referentis Saul, quòd Abimelech sacerdos confortauerat Dauid, occidit octogintaquinque viros, portantes Ephot, & multos alios paruulos & mulieres.

1.*Reg*.29 Satrapæ Philistinorum procurauerunt apud Achis regem Geth, quòd Dauid qui iudicio eius bonus erat, fuit amotus de honesto officio, in quo ipsum posuerat.

2.*Reg*.10 Principes filiorum Ammon dixerunt ad dominum suum: Putas quòd propter honorem patris tui Dauid, miserit ad te consolatores? Et sic peruerterunt simplicem & puram intentionem Dauid.

2.*Reg*.15 Absalon ambiens regnum dicebat habenti coram se negotium: Non est qui te audiat constitutus à rege.

2.*Reg*.16 Siba seruus Mephiboseth, nequiter detraxit domino suo apud Dauid. Et fides nimis cito fuit habita prauis illius verbis.

1.*Esdr*.4 Aedificantibus templum filiis Iuda, qui redierant de Babylone, hostes eorum iniquam miserunt epistolam Artaxerxi regi, vt opus faceret intermitti.

Cùm

Cùm Sara filia Raguelis, vnam de ancil lis increparet pro culpa sua respõdit Amplius ex te non videamus filium, aut filiã super terram interfectrix virorũ tuorum. *Tob.3*

Occasione solius Mardochæi, q superbissimum Aman adorare nolebat: ipse Aman suggessit regi Assuero, q populus Iudæorum regis iussa contemneret, & per totum regnum discordias seminaret. Ita quòd omnes fuerũt adiudicati morti, sed diuina pietas de eorũ liberatione ꝓuidit. *Esth.3. & 7*

Quia Ieremias prædicabat capiendam esse ciuitatẽ Ierusalẽ à Chaldæis, dixerũt principes populi Sedechiæ regi: Homo iste nõ q̃rit pacẽ populo huic, sed malum. *Iere.38*

Accedentes viri Chaldæi, accusauerunt Iudæos, dicentes Nabuchodonosor regi, quòd socij Danielis non adorabãt Deos illius, & essent trãsgressores regij decreti. *Dan.34*

Principes & Satrapæ Darij regis Persarum inuidentes Danieli, accusauerũt eum apud regẽ, quia ipse oraret & obsecraret aliũ Deum, quàm ipsum regem Darium. *Dani.6*

Duo illi senes presbyteri conati sunt Susannã turpiter infamare. Sed Deus eã mirabiliter per abstinẽtem puerũ liberauit. *Dani.13*

Alcimus, q volebat fieri summus sacerdos & quidã alij iniqui dixerunt regi Demetrio: Perdidit Iudas & fratres eius ami *1. Mac. 7*

cos

cos tuos, & nos disperserũt de terra nr̃a.

1.*Mac*.10 Conuenerunt aduersus Ionatham viri pestilentes ex Israël, vt interpellarent regem Alexandrum aduersus eum, & non intendit ad eos Rex.

2. *Mac*.3 Simon de tribu Beniamin, præpositus templi, venit ad Apollonium, & dixit æra riũ pecuniis innumerabilibus esse plenũ.

2.*Mac*.4 Prædictus etiam Simon, male loquebatur de Onia prouisore ciuitatis ac defensore gentis suæ, & æmulatore legis Dei, audebat insidiatorem regni dicere.

2.*Ma*.14 Veniens ad regẽ Demetrium Alcimus dixit inter cætera: Quandiu Iudas superest, impossibile est pacem dare negotiis.

Matt.9 Videntes Pharisæi dominum discum-
Luc.5 bentem in domo Matthæi, dicebãt: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester?

Luc.19 Simile accidit de Zachæo, murmurabant, quòd apud hominem peccatorem diuertisset.

Matt.11 De Ioanne Baptista multum ieiunan-
Luc.7 te, dicebant quidam: Dæmonium habet.

Eodem. De domino autem IESV, cum peccatoribus comedente, dicebant: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus.

Ioan.9 Viso miraculo de cæco, per dominum

IESVM, illuminatio, Pharisæi detractarũt domino dicentes: Nos scimus, quia hic homo peccator est. Et maledixerunt homini illi, & dixerunt: Tu discipulus eius scis. Quæ quidem maledictio sit super vos, & super filios vestros.

Scribæ & Pharisæi detractarunt domino, dicentes eum esse Samaritanum, dæmoniacum, blasphemum, peccatorem, potatorem, voracem, mendacem, prohibentem tributa dari Cęsari, gentium subuersorem, populi seductorẽ. Hæc omnia possunt ex diuersis locis Euangeliorum haberi. Matt. 11. Luc. 7. & 22. Ioan. 8.

Non valentes Iudæi resistere sapientiæ Stephani, & spiritui, qui loquebatur per eum, adduxerunt in cõsilium duos falsos testes, dicentes: Homo iste non cessat loqui aduersus populum, legem, & locum. *Actu. 6*

Quidam quæstuarij dolẽtes, quòd amitterẽt quæstum suum, eo quòd Paulus eiecerat spiritum phytonem à quadam puella, quam illi habebant, dixerunt magistratibus: Hi homines conturbant ciuitatem nostram. Et ad verba eorum praua concurrit plebs aduersus illos, & scissis vestibus eorum, iussi sunt virgis cædi, & in carcerem mitti. *Act. 16*

Gallione procõsule Achaiæ existente, *Actu. 18*

insurrexerunt vno animo Iudæi contra Paulum, & adduxerunt eum ad Tribunal dicentes, quòd contra legem homo hic persuadet hominibus colere Deum.

Act.10 Apud Ephesum quum quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam domini, coram multitudine, discedens ab eis Paulus segregauit discipulos.

Actu.21 Quidam Iudęi de Asia, videntes Paulũ in templo, clamauerũt: Viri Israëlite, adiuuate, hic est homo qui aduersus populum & legem & locũ hunc omnes vbique docens, insuper & gentiles induxit in templum, & violauit sanctum locum istum.

Actu.24 Coram Felice præside, proposuit contra Paulũ Tertullius Orator pro Iudæis, dicens: Inuenimus hunc hominem pestiferum concitantem seditiones, omnibus Iudæis in vniuerso orbe, & authorem seditionis, sectæ Nazarenorum, qui etiam templum conatus est violare.

Actu.17 Disputante Paulo apud Athenas, quidã Epicuræi & Stoici Philosophi, dicebant: Quid vult spermolog⁹ hic dicere? Alij verò, Nouorũ dæmoniorũ annũtiator est.

Actu.28 Barbari videntes viperam pendentem in manu Pauli, dixerũt, Vtique homicida hic est, qui cum euaserit de naui, &c. Sed cito postea opinionem mutauerunt.

De

De liberalitate, misericordia, & largitate. CAPVT LXXIII.

REbecca filia Batuel, valde liberaliter respondit famulo Abrahæ dicens: Bibe domine mi, &c. *Gene.* 24

Liberaliter egit Moyses defendendo filias Iethro à pastoribus, qui eas adaquare peccora non sinebant. Quem earum pater, vt liberalitatem liberalitate pensaret, ab ipsis vocari iussit, vt panem manducaret, & alterã ei coniugio copulauit. *Exod.* 3

Audiens Moyses q̀ socer suus Iethro veniret ad eum, egressus est in occursum eius, & ipsum multipliciter honorauit. *Exod.* 18

Filij Israël, mente promptissima atque deuota obtulerũt, ad faciendum opus tabernaculi: Et quicquid ad cultum & vestes sanctas erat necessarium. Et sequitur. Artifices compulsi, dixerunt Moysi: Plus offert populus, quàm necessarium est. *Exo.* 25. *&* 36

Petiit Moyses à rege Edom: Obsecramus, vt nobis transire liceat per terram tuam, non ibimus per agros, non per vineas, nec bibemus aquas de puteis. Qui valde illiberaliter negauit. *Num.* 20

Gedeon petiit à viris Sochot & Phanuel, panes p̄ cõmilitionib⁹ fatigatis, qui dare renuerunt: sed male vtiq; accidit ei. *Iudic.* 8

Nabal illiberaliter se habuit ad Dauid 1. *Reg.* 25

 peten

petentem aliquid ſibi dari.

1.*Reg.*30 Obtéta victoria de Amalechitis Dauid miſit dona de præda, ſeniorib⁹ Iuda proximis ſuis, dicens: Accipite benedictioné.

2.*Reg.*9 Præcepit Dauid vt Mephiboſeth comederet panem in menſa ſua ſemper, & totam domum Saul dedit ei.

2.*Reg.*17 Fugienti Dauid à facie Abſalon, Sobi & Machir, & Berzellai obtulerunt ei multa exercitui neceſſaria, frumentum, hordeum, farinam.

2.*Reg.*19 Quia Berzellai aſtitit Dauid, quando fugiebat Abſalon filium ſuum, obtenta Dauid victoria, recepit Chimeam filium illius inter familiares ſuos.

3.*Reg.*10 Regina Saba multa obtulit Salomoni. Et Salomõ dedit omnia, quæ petiit, exceptis his, q̃ vltro obtulit illi munere regio.

2.*Pa.*28 Quidam boni viri de Iſraël, captiuos Iudæos veſtierunt, & illos qui ambulare non poterant impoſuerunt iumentis, & duxerunt ad fratres eorum.

1.*Eſdr.*1 Rex Cyrus protulit vaſa tẽpli domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor, & remiſit ea in Ieruſalem. Fuerunt autẽ vaſa aurea, & argentea quinque millia quadraginta.

1.*Eſdr.*2 Redeuntes de Babylone filij Iuda, obtulerunt ſponte ſecundùm vires ſuas, ad extruendam domum domini.

Præcep

Præcepit rex Darius, vt ædificaretur in Ierusalé domus Dei, & darentur sumptus de arca regis, licet quidam æmuli, opus impedire per literas laborarent. 1. *Esd.* 6

Gloriosam & liberalem epistolã dedit Artaxerxes rex Esdræ sacerdoti, venienti in Ierusalem ad consolandum Iudæos. 1. *Esd.* 7

Rex Artaxerxes liberaliter se habuit ad Nehemiam venientem in Iudæam, & dedit ei epistolas, quales petierat. *Nehe.* 2

Nehemias valde liberalis legatus, q̃ populũ annona & exactionib⁹ nõ grauauit, & his ad quos venit, plurima bona fecit. *Nehe.* 5

Tobias omnia quæ habere poterat cũ captiuis fratribus, qui erãt de genere suo, impartiri studebat, esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat. *Tob.* 1

Raguel tradidit Tobię iuniori substantiã suã vsq; ad dimidiũ, ad Sarã filiã suam. *Tob.* 10

Tobias iunior, multũ fuit grauatus Raphaëli, qué hominé putabat, & valde bene recognouit beneficia, q̃ ab eo receperat. Et exinde pater & fili⁹ mediã partẽ omnium bonorũ illi liberaliter obtulerũt. *Tob.* 12

Rex Assuerus iussit præparari conuiuium per magnificum, pro coniunctione & nuptiis Esther, & dedit requiem vniuersis prouinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. *Esth.* 2

Esth.5 Vides Esther reginã, rex Assuerus dixit ei: Quid vis Esther? Quę est petitio tua? Et si dimidiã partẽ regni petieris, dabit tibi.

Esth.6 Quęsiuit rex Assuerus, quantum honoris ac præmij cõsecutus esset Mardochæ⁹ pro fide quã erga ipsum seruauerat. Cumque intellexisset eum nihil accepisse mercedis, fecit eum magnificè honorari.

Iob 1 Filij Iob facientes conuiuia, vnusquisq; in die suo, vocabant sorores suas, vt comederent & biberent cum eis.

Iob 29.31 Pium & misericordem se fuisse ad pauperes, ostẽdit beatus Iob, dicens: Cor viduæ consolatus sum pater erã pauperum. Idẽ, si comedi buccellã meam, solus, quia ab infantia mea creuit mecum miseratio.

Iere.40 Magister militiæ regis Babylonis, dedit cibaria & munuscula Ieremiæ, & dimisit eum quocunq; vellet ire. Promittens ei multam humanitatem, si vellet pergere cum eo in Babylonem. Et nihilominus dedit ei liberam facultatem remanendi.

2. Mac.3 Seleucus Asiæ rex, de hæreditatibus suis, tempore Onię summi pontificis, præstabat omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

Matt.2 Apertis thesauris suis, nõ paruis loculis in quib⁹ oboli reponunt, obtulerũt Magi domino pauperi, Aurũ, Thus, & Myrrhã.

E fonte liberalitatis dimanat, ꝙ Dominus peccatores ad conuescendum, ad colloquendum, & osculandũ admisit de populo, vt patet in Matthæo 9. & Lucæ 5. *Matt.9* *Luc.5*

Item & de illis publicanis peccatoribus, qui appropinquabant ad eum, vt audirent illum. Et de Zachæo, Lucæ 19. *Luc.15*

Exemplum quoq; de Maria, quæ osculabatur pedes eius. *Mat.26*

Item, & de Iuda propter quod benignitatis signum infœlix, citius respicere debuisset. *Mar.14*

Sequutæ sunt turbæ pedestres Dominum Iesum de ciuitatibus in desertum. Vespere autem facto dixerũt ei discipuli: Dimitte turbas, vt euntes emãt sibi escas. Ipse verò tanquam liberalis, respondit: Date illis vos manducare. *Matt.14. & 15*

Magnificus & largus remunerator Dominus est, qui relinquẽtibus propter eum temporalia bona, reddit centuplũ in hoc sæculo, & vitam æternam in futuro. *Mat.19* *Mar.10* *Luc.18*

Magna Dei liberalitas apparet in illa similitudine de seruo nequam, cui dixit Dominus: Omne debitum dimisit tibi, quoniam rogasti me. *Matt.18*

Distribuendo & restituendo largus fuit Zachæus, cùm dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, *Luc.19*

do pauperibus. Et si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

Luc. 21 Donum pauperculæ viduæ, quæ misit duo æra minuta in Gazophilacium, præfertur à domino muneribus diuitum.

Luc. 22 Misericors & liberalis fuit Dominus Petro lachrymanti.

Luc. 23 Valde liberalis fuit domin⁹ latroni pendenti & petenti: Meméto mei, cùm veneris in regnū tuū. Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

Ioan. 2 Benignitatem & liberalitatem dignatus est dominus ostendere, quando vocatus ad nuptias pauperes, iuit, & ibidem aquam in vinum conuertit, vt exhilararet pauperes discumbentes.

Actu. 4 Ioseph, qui cognominat⁹ est Barnabas, cùm haberet agrū, vendidit illū, & attulit pretiū & posuit ante pedes Apostolorū.

Actu. 11 Audiẽtes discipuli, qui erãt Antiochiæ, quòd fames futura erat in vniuerso orbe, proposuerūt in ministeriū mittere, habitãtibus fratribus in Iudęa. Quod & fecerūt, mittentes per manus Barnabæ & Saulis.

Actu. 16 Quædam mulier purpuraria nomine Lydia baptizata ad prædicationem Pauli valde liberaliter & deuotè rogauit, imò coëgit Paulum & socios suos manere in domo sua.

Cùm

Cùm euasissent Paulus & socij de naui fracta, tempore hyemali, Barbari nō modicam humanitatem præstabant eis. Accensa enim pyra reficiebant eos, propter imbrem, qui imminebat & frigus. *Act.28*

Publius princeps insulæ Mytilenæ, ad quā Paulus & socij eius post tēpestatem venerūt, suscipiens eos, triduo benignè se eis exhibuit. Paulus autem patrem eius febribus, & dissenteria laborantem sanauit. *Eodem.*

Apparet Paulum erga pauperes valde liberalem fuisse, quorum negotia tam solicitè procurabat. Vt patet de collectis, quas diligentissimè fieri faciebat. Si dignum fuerit, vt ego eam, mecum ibunt, ait. Et qui parce seminat, parce metet. 1.*Cor.*16 2.*Cor.*9

Miræ liberalitatis & gratitudinis fuit exemplar in Paulo, qui pro quodā Onesimo seruo Philemonis fugitiuo scripsit literas, tam affectuosas & efficaces & deuotas. Vt patet in epistola. Si habes me socium, ait, suscipe illum, sicut me. Si autē quid nocuit aut debet, mihi imputato. *Ad Philemonem.*

De auaritia. CAP. LXXIIII.

MVlta potest notari philargia in hoc, quòd Cain cùm prosperari vidit fratris bona, eundem fratrem suum occidit. *Gene.*4

Cain primus legitur ædificasse ciuitatem, sed non Abel, quia sancti nō habent *Eodem.*

hîc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirunt, vt teſtatur Apoſtolus Heb.13.

*Gene.*13 Auaritiam non ſolum nutrit abundantia bonorum temporalium, ſed frequẽter eſt occaſio litigij, & grauiũ peccatorum ſicut patet de paſtoribus Abraham, & Loth, qui propter multam ſubſtantiam, quam Abraham & Loth habebant non potuerunt pariter habitare, & cœperunt paſtores eorum adinuicem litigare.

*Gene.*18. & 19 Et de Sodomitis peccatorib⁹ peſſimis.

Gene. 26 Poſtquàm creuerat Iſaac, & locupletatus fuerat, paſtores ſui & vicinorum ſuorum iurgiari cœperunt.

Exod. 36 Odium auaritiæ, plus quàm cæterorum vitiorum debent habere iudices & prælati. Ideo ſignanter dicit Iethro, de iudicibus qui oderint auaritiam.

Num. 22 Pauci ſunt hodie Clerici, qui faciunt oblationes ſuperfluas ꝓhiberi, ſicut fecerũt illi, q operib⁹ tabernaculi præſidebãt.

Num. 23 Nuntij Balaac, perrexerunt ad Balaam, habentes donationes & pretium in manibus, & ita fuit cupiditate corruptus.

Tribus Ruben & Gad, & tribus Manaſſe dimidia, quia habebant ſubſtantiã multam, & pecora, noluerunt tranſire Iordanẽ, ſed in terra alẽdis gregibus apta, contẽti ſunt habitare, atq; accipere portionẽ.

Cup

Cupiditate seductus Achan, de anathemate Iericho sumpsit. Sed pro illo lucro damnum terribile reportauit. *Iosue* 5

Pro pecunia à Philistæis promissa Dalida Samsonem virum suum eis tradidit. *Iudi.* 16

De filiis Samuel dicitur: Declinauerunt post auaritiam, acceperuntque munera, & peruerterunt iudicium. 1. *Reg.* 8

Præcipua causa vel occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas, quam habuit ad prædam Amalech. Vnde dixit ei Samuel: Quare non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? 1. *Reg.* 15

Nimis tenax fuit Nabal erga Dauid aliquid petētem dari sibi, propter quod fere totam substantiam & personam amisisset, nisi fuisset Abigail vxor eius. 1. *Reg.* 25

Semel exiuit de Ierusalem contra prohibitionem Salomonis, ad requirendum seruos suos, qui aufugerant, & ob hanc causam fecit eum Salomon occidi. 3. *Reg.* 21

Vinea Naboth, quā concupiuit Achab, fuit causa vel occasio, quare duo falsi testes fuerint contra eum producti, & ille iussus est lapidari. 3. *Reg.* 21

Quia Giezi accepit à Naamā, id quod Eliseus recusauerat, lepra percussus fuit. 4. *Reg.* 5

Tempore Nehemiæ, erant aliqui ex *Nehe.* 5

opt

optimatibus, ita vſuris oppreſſi ꝙ volebant filios ſuos & filias ſuas vendere in ſeruos & ancillas. Sed Nehemias illos diuites grauiter & viriliter increpauit.

Iudith 1 Obtẽta victoria de Arphaxad rege Medorũ, Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum ſtatim regna alia omnia concupiuit.

1. *Mac.* 4 Dixit Iudas Machabæus commilitonibus ſuis: Non concupiſcatis ſpolia, quia bellum cõtra nos eſt, & Gorgias & exercitus ejus in monte prope nos &c.

1. *Mac.* 11 Ptolemæus rex Aegypti, vituperauit Alexandrum generum ſuum, propterea quòd concupierat regnum, cùm Alexander eum honorificè ſuſcepiſſet.

2. *Mac.* 3 Aduerſus Oniam & ciuitatem ſanctam concitauit Simõ de tribu Beniamin Apollonium & regem Antiochum, dicẽs ærariũ pecuniis innumerabilibus eſſe plenũ.

2. *Mac.* 4 Menelaus per argentũ, quod promiſit Antiocho, obtinuit ſummum ſacerdotiũ. Demum per vaſa aurea, de tẽplo furtiuè oblata, quæ dedit Andronico, fecit Oniã occidi. Tãdem accuſatus apud regẽ Ptolemæũ corrupit eũ per pecuniã, & contra accuſatores fecit ferri mortis ſententiam.

Eodem. Idem nequam Menelaus, propter eos qui in populo erant ad auaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia, &

ad

ad insidias ciuium.

Cùm quidam Iudæi de mandato Machabæi obsiderent duas turres, in quibus erant: inimici gentiles accepta pecunia, quosdam effugere dimiserunt, quos Machabæus tanquam proditores & fratrum venditores interfecit. *2.Ma.10*

Post bellũ contra Gorgiam cõmissum, venit Iudas Machabęus cũ suis, vt prostratorũ corpora sepeliret. Inuenerũt autem sub tunica interfectorum de denariis idolorum, à quibus lex prohibet Iudæis. Ob hãc ergo causam creditũ est eos corruisse. *2.Ma.12*

Adolescẽs, qui quęsiuit à Domino, quo modo posset habere vitam æternam, multas habebat possessiones. Et idcirco abiit tristis, cùm audiuit cõsilium perfectionis. *Matt.19*

Sacerdotes Iudęorum volentes ꝙ populus frequenter offerret, permittebant quòd ea quæ offerri poterant venderentur in templo. Hac etiam de causa dicebatur aurum templi, sanctius esse templo, & donum, quod erat super altare, maioris esse reuerentiæ, quàm ipsum altare. *Mat.23*

Cupiditas, vel libido lucrãdi, videt̃ fuisse principale motiuũ, quare Iudas tradidit Dominũ, hinc ait: Quid vultis mihi dare? *Mat.26*

Per pecuniã fuerunt corrupti custodes dominici sepulchri, vt mentirẽtur dominum *Mat.28*

num à discipulis suis de nocte furtiuè fuisse sublatum.

Luc.12 Dominus Iesus legislator verus, noluit se intromittere de diuisione hæreditatis terrenæ, cùm esset super hoc requisitus.

Eodem. Cōtra eos, q bona tēporalia cōgregāt & multo tēpore, multis delectari putant diuitiis, proposuit Dominus similitudinē de diuite, cui⁹ ager vberes fructus attulit.

Luc.14 Excusauerunt se, ne irent ad magnam cœnam, ad quam vocati erant, emptores boum & villarum (scilicet) mobilium & immobilium possessionum: quia sępe, per talia, homines à cælesti gloria, retrahunt.

Luc.26 Pharisæi, qui erāt auari, audientes monitiones domini, ꝙ deberent facere amicos de Māmona iniquo, deridebāt ipsum.

Eodem. Contra diuites edaces, & vestibus pretiosis & delicatis vtentes, qui ad releuandam indigētiam proximi sunt tenaces & parci, ponit dominus exemplum de diuite epulone. Et nota, quòd non parabola sed historia fuisse videtur. Item nota. Si ita præmitur ille, qui non dedit propria, quid fiet de illis, qui rapiunt aliena?

Actu.5 Nimis terribiliter fuit punita auaritia Ananię & Saphiræ, qui de pretio agri vendit partem retinuerunt.

Actu.16 Quidam quæstuarij, habentes vnam puel

puellam phytonissam, à qua Paulus eiecit dæmonium, videntes ꝙ amiserant quæstum suum, apprehenderunt Paulum & Silam socium eius, & duxerant eos ad principes ciuitatis, accusantes eos, ꝙ ciuitatem turbarent, & mores illicitos nunciarent. Magistratus autem scissis illorum tunicis fecerunt eos cædi, & in carcerem mitti, & cum diligentia custodiri.

Paulo apud Ephesum existente, & multa miracula ibi faciente, Demetrius quidam argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum. Quos conuocans dixit, ꝙ Paulus suadebat & auertebat populum à cultu Deorum, dicens: Quoniam non sunt dij, qui manibus fiunt: sed dęmonia. Et ita turbauit ciuitatem, quæ impleta est confusione, & impetum fecerũt vno animo in theatrum rapto Gaio & Aristarcho comitibus Pauli. *Actu.19*

Cum esset Paulus apud Felicem præsidem, vinctus à Iudæis, tãquam homo seditiosus & pestifer accusatus, sperabat Felix ꝙ pecunia ei daretur à Paulo. Propter quod frequẽter accersens eum Felix, loquebatur cum eo. Et quia non ita fuit factum, ipse iudex non absoluit eum, sed reliquit eũ Festo successori suo vinctum. *Actu.2*

De

De paupertate. CAP. LXXV.

Gene. 28 PAtriarcha Iacob recedēs à parentibus suis, & iens ad Laban fratrem suæ matris, nec animal nec famulum legitur habuisse, sed in baculo suo trāsit Iordanem. Et quadā vice volens requiescere post solis occubitū, tulit de lapidibus, & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco.

Exod. 3 Moyses pascebat oues Iethro soceri sui sacerdotis Madian. Per quod videtur, ꝙ proprias nō habebat, q pascebat alienas.

Ruth 2 Ruth Moabitis non magnis diuitiis abundabat, quando ibat ad colligendum spicas, quæ metentium manus fugerant, quæ ad manus pauperum pertinebant.

1.*Reg.* 9 Vno puero contentus Saul, iuit satis longè ad quærendum asinas patris sui. Vnde ipse Saul dixit postea Samueli, ꝙ cognatio sua erat nouissima inter omnes familias tribus Beniamin.

1.*Reg.*16. 17 Minimus erat Dauid inter filios patris sui, ita quòd quando Samuel venit ad inungendum vnum ex filiis suis Isai, Dauid erat in pascuis, nec in principio vocatus fuit, quasi nullius esset reputationis. Deinde, Cùm fratres eius essent in exercitu, misit eum pater suus, onustū victualibus, ad deferendum illis.

3.*Reg.* 17 Magnam penuriam patiebatur Elias, quand

quando petiit vidua Sareptana, vt daret ei paululum aquæ, & buccellam panis.

Filij prophetarũ ſub Eliſeo, in magna paupertate viuebant, qui parum de pane & inſipidum pulmentum habebant. 4. *Reg.* 4

Hanna vxor Tobiæ, ibât ad textrinum opus quotidie. Per quod videtur illos pauperes fuiſſe, qui nec ipſum inſtrumentum ad texẽdum poſſent in domo ſua tenere. Vnde Tobias filio ſuo dixit: Noli timere fili mi, pauperẽ quidẽ vitam gerimus, &c. *Tob.* 2. *&* 4

Filij Rechabitarũ domos non ædificabant, ſemen non ferebât, vineas non habebant, vinũ non bibebant, ſed in tabernaculis habitabant. *Iere.* 35

De plebe pauperũ, qui nihil penitus habebãt, dimiſit Nabuzaradã in terra Iuda. Pauperib⁹ ergo pepcit, diuites & potẽtes occidit, vel captiuos in Babylonẽ duxit. *Iere.* 39

Exemplum paupertatis amandæ, habemus in domino Saluatore, qui fuit de paupere matre natus, & à paupere fabro nutritus, decenter paſtus, fuit pãnis non pellibus ĩnuolutus, & in præſepio reclinatus, & poſt in purificatione virginis glorioſæ, oblationem pauperũ, parentes pro eo in templo obtulerunt. *Luc.* 2

Item cito poſt, Ioſeph cum puero & matre eius fugit in Aegyptum. *Matt.* 2

Luc.2 Cùm factus esset puer Iesus annorum duodecim, remansit in Ierusalē, ignorāte Maria & Ioseph. Per quod apparet, quòd magnam familiam non habebāt ad associandum puerum vel ad ei seruiendum.

Matt.8 Circuiēs Iesus ciuitates & castella non habebat vbi caput reclinaret, vnde ait: Vulpes foueas habent, &c. filius autē hominis non habet, vbi caput suū reclinet. Et in fine, nudus appensus est in cruce.

Ioan.19 Discipuli pro maiori parte de statu pau- *Matt.4* pertatis fuerūt assumpti, Iacob⁹ & Ioānes reficiebant retia. Et Luc.5. lauabant retia.

Matt.5 In sermone dñi in monte, primū poni- *Luc.6* tur cōmendatio paupertatis: quasi ipsa esset totius spiritualis ædificij fundamentū.

Matt.11 Inter cætera Christi miracula ponitur vnū, quòd pauperes euangelizabātur: eo quòd ante aduentū ita fieri non solebat.

Mat.19 Adolescenti de ingressu ad vitam æternam quærenti dixit dominus: Si vis esse perfectus, vade & vende vniuersa quæ habes, & da pauperibus.

Eodem. Miram remunerationē promittit dominus, omnia derelinquentibus propter nomen ipsius.

Luc.14 Pauperes & debiles ad cœnā illam dñi magnā fuerūt inducti: imo & quidam de viis & sepibus leguntur ibi fuisse cōpulsi.

De

De illo famoso paupere Lazaro, in sinu Abrahæ ab Angelis deportato, nullum aliud iustitiæ opus, vel causam gloriæ scripturę allegare videntur, nisi quòd ipse receperat mala in hac vita mortali. Et ideo Deus voluit eum consolari in alia. *Luc.16*

Omnes, qui credebãt in primitiua ecclesia, erant pariter, & habebant omnia cõmunia; possessiones & substantias vendebant, & distribuebant omnibus prout cuique opus erat. *Actu.2*

Petr⁹ dixit claudo pauperi eleemosynã petenti: Argentũ & aurũ nõ est mihi, &c. *Actu.3*

Vale dicẽs Paulus fidelibus de Achaia dixit inter cætera: Argentũ & aurum aut vestem nullius cõcupiui, ipsi scitis. Quoniã ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt ministrauerunt manus istæ. *Actis.10*

Esurimus, & sitimus, & nudi sumus. 1.*Cor.*4
Item in fame, & siti, & frigore, &c. 2.*Cor.*11

De Hypocrisi & simulatione.

CAP. LXXVI.

AMmon filius Dauid, simulauit languorem vt posset decipere Thamar quam libidinosè amabat. 2.*Reg.*13

Vxor Ieroboam mutato habitu venit ad Abdiam Prophetã, cui ille, dixit: Quare aliam te simulas? 3.*Reg.*14

Giezi famulus Elisei, simulauit domi- 4.*Reg.*5

num suũ indigere duplici veste, pro duobus adolescentibus ex filiis prophetarũ.

2. *Mac.* 5 Cùm venisset Apollonius Ierosolymã missus ab Antiocho pacẽ simulans, quieuit vsq; ad diẽ Sabbati, & tunc feriatis Iudæis, arma suis capere pręcepit, & omnes qui ad spectaculum venerant, trucidauit.

Prou. 8 Quamuis diuina sapientia generaliter *Mat.* 23 impium detestatur: tamen specialiter hy- *Lucæ* 11 pocritis comminatur multoties in euangelio, dicens: Væ vobis Pharisæis. Pharisæis volentibus capere Iesum in sermone respondit increpans eos: Quid me tentatis hypocritæ? Matth. 22.

Lucæ 13 Archisynagogus indignãs, quia dominus Sabbato curaret, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in die Sabbati. Dominus autẽ illum arguit, hypocritam vocans.

Ioan. 18 Quidã sunt, qui magna scelera perpetrant, & modica peccata deuitant, excolantes culicẽ, & camelum glutientes: sicut principes sacerdotum, qui magis timuerunt intrare prætorium Pilati, quàm nequissimè procurare crimen homicidij.

Actu. 5 Malam hypocrisim commiserũt Ananias, & vxor eius Saphira, simulantes se totum agri pretium attulisse, & ad pedes

apost

apoſtolorum poſuiſſe.

Quamuis Simon magus credidiſſet in prædicatione Philippi, Petrus dixit ad eũ: Nõ eſt tibi ſors in ſermone iſto, cor enim tuum nõ eſt rectum corã domino. Pœnitentiam itaq; age, &c. Reſpõdens autem Simon dixit: Precamini vos pro me. *Actu.* 8

Elymam magũ grauiter notauit Paulus de hypocriſi & falſitate, dicẽs: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili Diaboli, & inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis domini vias peruertere rectas. *Actu.* 13

De munerum acceptione & oblatione.

CAPVT LXXVII.

ABrahã noluit accipere munera, quæ obtulit ei rex Sodomorũ, licet ipſe optime meruiſſet, quando reuerſus fuit Abraham à cæde quatuor regum. *Gene.* 14

Munera miſit Iacob offerri Eſau fratri ſuo, vt compeſceret iram eius. *Gene.* 32

Munera obtulerunt filij Iſraël, ad opus tabernaculi domini, in tanta quantitate, quòd iuſſit Moyſes clamari, vt nullus aliquid vlterius offerret. *Exod* 36

Mercedem iniquitatis amauit Balaam & iuit cum nuntiis Balaac, qui diuinationis pretium habebant in manibus. *Num.* 22

Aioth obtulit munera Eglon regi Moab, & poſtea ſecreto loquẽs cum eo per- *Iudic.* 3

cussit eum grauiter & occidit.

*Iudic.*16 Inimici Sāson pecuniā Dalidæ promiserunt, & eā vt illum deciperet induxerūt.

1.*Reg.*8 De filiis Samuel dicitur: Declinauerūt post auaritiam, acceperūt munera. Et statim sequitur: Peruerterunt iudicium.

1.*Reg.*12 Non fuit impositū Samueli, qui viginti annis populū Israël iudicauerat, quòd vnquam munera ab aliquo accepisset.

2.*Reg.*16 Xenia, quę obtulit Siba puer Mephiboseth Dauid, à facie Absalon fugiēti, videntur inclinasse animū ipsius Dauid, ad hoc quòd cōtra absentē iniquū tulit iudiciū.

3.*Re.vlt.* Arauna voluit offerre Dauid aream, & omnia ad sacrificium necessaria, sed ille noluit gratis accipere, nec sacrificium de alieno offerre.

3.*Reg.*10 Regina Saba dedit regi Salomoni cētum viginti talenta auri, aromata multa, & gemmas pretiosas. Rex autē Salomon dedit ei omnia quæ voluit, & quæ petiuit ab illo, exceptis his quæ vltro obtulerat ei munere regio.

3.*Reg.*15 Rex Syriæ Benadad, fœdus habebat cum Baasa rege Israël: sed propter munera quæ misit ei Asa rex Iuda, rupto fœdere cum Baasa, grauiter impugnauit eum.

4.*Reg.*5 Naaman Syrus fuit animo gratus ab Eliseo curatus. Giezi qui ab eo accepit

muner

munera, fuit graui plaga percussus.

Misit rex Babylonis literas & munera ad Ezechiam. & sequitur, Lætatus est autem Ezechias in aduentu eorum. Sed nota ibi quomodo displicuerit Domino. 4.*Re.* 20

Achaz rex Iuda spoliata domo dñi, & domo regũ & principum, dedit regi Assyriorũ munera, & tamẽ nihil ei profuit. 2.*Pa.*28

Statuerũt Iudæi in memoriam lætitiæ quam habuerunt interfecto Aman, pessimo Iudæorũ inimico, vt pauperibus munuscula largirentur. *Esth.*9

Conquerendo loquitur dominus per Esaiam dicens: Principes tui infideles, socij furũ, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Esaiæ* 1

Dedit magister militię regis Babylonis, cibaria Ieremię & munuscula, & dimisit eũ. *Iere.*40

Postq̃ exposuerat regi Nabuchodono sor Daniel visionẽ, rex in sublime illũ extulit, & munera magna & multa dedit ei. *Dani.*2

Balthasar Babylonis rex promiserat magna donaria Danieli, qui respondens ait: Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da. *Dani.*5

Abiit Ionathas Ptolemaidam, & dedit Alexandro, & Ptolemæo, regibus argentum multũ & aurum & dona, & inuenit gratiam in conspectu eorum. 1.*Ma.*10

1.*Mac.*12 Videns Trvphon Ionathan venisse ad eum cũ exercitu multo, timuit eũ, & cum honore accepit, & munera ei dedit, & hac occasione decepit eũ. Nã remissis militibus, ipsum cũ paucis retinuit, & occidit.

2.*Mac.*4 Propter munera, quę dedit & promisit ambitiosus Iason regi Antiocho obtinuit summũ sacerdotium, cùm autem misisset pecuniam regi per Menelaũ ille supplantauit eum, & obtinuit principatum: quia supposuit Iason talenta argenti trecenta.

Eodem. Menela⁹ frater Lysimachi per pecuniã quã promisit Antiocho, obtinuit summũ sacerdotiũ, deinde donauit Andronico, quędam vasa aurea, de templo furtim accepta, & fecit Oniam occidi. Postmodum cùm accusaretur apud Ptolemæũ regem, per pecunias quas ei dare promisit, accusatores suos procurauit morte damnari.

2.*Ma.* 14 Cupiens obtinere summum sacerdotium à quo deiectus fuerat Alcimus proditor impius & detractor, obtulit Demetrio regi coronã auream & quædam alia.

*Mat.*2 Obtulerũt Magi domino pauperi, aurum, thus, & myrrham.

Iudas accepta pecunia à Iudæis ipsum Christum tradidit eis. Matth 26.

*Mat.*28 Milites illi, qui debuerant custodire sepulchrum domini, accepta à Iudæis pecunia

cunia copiosa, dixerunt, quòd discipuli eius furati fuerant, illis dormientibus.

Pauperculæ donũ viduæ, quæ duo æra *Luc.* 2
minuta misit in Gazophilacium, præfertur à domino muneribus diuitum.

Cùm vidisset Simon, quia per imposi- *Actu.* 8
tionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniã dicens: Date & mihi hanc potestatem.

Felix præses qui tenebat Paulum vin- *Actu.* 24
ctum à Iudęis nequiter accusatũ, sperabat quòd pecunia daretur ei à Paulo. Propter quod frequenter eum accersens, loquebatur cũ eo. Et quia verisimile est eum non habuisse intentũ, Paulum dimisit vinctũ.

De Fortitudine & Strenuitate.

CAP. LXXVIII.

VIdens Abraham nepotẽ suum Loth *Gene.* 14
esse captũ, assumptis vernaculis suis, & aliis sociis irruit nocte super quatuor reges, qui ceperãt illum. Et percussis hostibus, reduxit Loth, cum tota substantia, & populo Sodomorum.

Securũ facit hominẽ & audacem, puri *Genes.* 31
tas conscientiæ. Hinc est quod Iacob tumẽs cum iurgio, ait: Quam ob culpam meã, & ob quod peccatũ meũ sic exarsisti post me & scrutatus es omnẽ supellectilẽ domus?

Dixit Angelus ad Iacob: Si contra Deũ *Genes.* 32

fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis.

Exod.5 Audacter & constanter stetit Moyses coram Pharaone arguens eum, quia non dimittebat populum domini. Armati ascenderunt filij Israël de terra Aegypti.

Exod.13 Caleph & Iosue viriliter confortaue-
Nume.13 runt populum, dicentes: Ascendamúsque &
Num. 14 possideamus terrã, quoniam poterimus obtinere eam. Et iterum: Neque timeatis populum terræ, quia sicut panẽ, ita possumus eos deuorare.

Nume.31 Phinees cum duodecim millibus pugnatorum debellauit Madianitas. Quorum præter viros & mulieres, qui occisi fuerant, triginta duo millia virginum in præda fuerunt. Animalium verò erat maxima multitudo. Nec aliquis de filiis Israël mortuus est.

Deut.31 Moyses dixit ad Iosue, qui ei debebat succedere: Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum.

Iosue 8 Pergens ad bellum Iosue contra habitatores Hai, erat in fronte exercitus vallatus auxilio pugnatorum.

Iosue 10 Captis quinque regibus dixit Iosue ad principes, qui secum erant: Ite & ponite pedes vestros super colla regũ istorum: nolite timere nec paueatis.

Dixit

Dixit Caleph ad Iosue, octoginta quinque annorum sum hodie, sic valens, vt eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum, illius in me temporis fortitudo perseuerat. *Iosue* 14

Aioth iudex & princeps exercitus Israël in fronte gradiēs, dixit ad populum: Sequimini me, tradidit dominus inimicos nostros in manus nostras. *Iudic.* 3

Gedeoni dixit Angelus, dominus tecū virorū fortissime. & post, Vade & in hac fortitudine tua liberabis Israël de manu Madian. Cumq; ille se humiliter excusaret, audiuit, Ego ero tecum, & percuties Madian, quasi virum vnum. *Iudic.* 6

Ex præcepto domini dixit Gedeō exercitui: Qui formidolosus est & timidus, reuertatur. Trecentis enim viris, pulchro stratagemate Madianitas vicit. *Iudic.* 7

Samson leonem manibus inermis lacerauit. Et post hoc, opera fortitudinis multa fecit, vt patet cap. 15. 16. *Iudic.* 14

Audiens Saul obsidionem virorum Iabes Galaad, audacter, & efficaciter, & festinanter succurrit eis. 1. *Reg.* 11

Dauid in pueritia sua, fortiter superauit, & interfecit leonem & vrsum, & Goliath Philistæum. 1. *Reg.* 17

Item Dauid venit cum vno milite, ad 1. *Reg.* 26

cast

castra Saul, & intrauit tentorium eius, tulit hastam & scutum eius.

2.Reg.2 Pueri duodecim ex Isboseth, & duodecim ex parte Dauid appreheso vnusquisq; capite cõpatris sui defixit gladium in latus cõtrarij, & ceciderũt simul. Vocatumque est nomẽ loci illius, ager robustorũ.

2.Reg.23 Desiderante & petente Dauid de aqua cisternæ Bethlehem, tres fortes milites Dauid irruperunt castra Philistinorum, & attulerunt ei de aqua illa.

4.Reg.9 Viriliter egit Iehu, percutiens duos reges: & fratres Ochoziæ, & filios Achab. Et prophetas Baal occidit in multitudine numerosa.

4.Reg.11 Cũ magna strenuitate Ioiada pontifex eripuit regnum Iuda de manu Athaliæ, & Ioas de genere Dauid paruulũ coronauit.

1.Par.11 Ioab filius Saruiæ, fuit princeps & dux exercitus, quia in primis percussit Iebusæum, qui habitabat in Ierusalem, & ita statuerat Dauid.

Nehe.2 Dixit Nehemias optimatib⁹ & magistratibus Iudæorũ. Surgamus & ædificemus. Et confortatæ sunt manus eorũ in bono.

Nehe.4 Filij transmigrationis ædificantes murum in circuitu Ierusalẽ, vna manu faciebant opus & altera tenebant gladium.

Nehe.6 Inimici filiorũ trãsmigrationis terrebãt

cos

eos variis modis, cogitantes, quòd cessarent ab opere. Sed dixit Nehemias: Quã ob causam cõfortaui magis manus meas.

Audientes filij Israël potentiam Holofernis, pręparauerunt se diligenter ad resistendũ, pręoccupãtes vertices montiũ, & muris circũdantes viros suos cõgregauerunt frumenta in præparationem pugnæ. *Iudith* 4

Miram strenuitatem habuit Iudith, eundo ad Holofernem & occidẽdo eum in tentorio suo. *Iudic*.10. 12.13

Socij Danielis dixerunt Nabuchodonosor regi Babylonis: Deus noster potest nos eripere de camino ignis: quod si noluerit, notum sit tibi, ô rex, quòd Deos tuos non colimus. *Dani*.3

Daniel non omisit propter edictum regis, quin oraret Deum suum. *Dani*.6

Mirã fortitudinẽ habuerũt Matathias & filij eius, quia ita restiterunt Antiocho regi, & præualuerunt toties contra eum. 1.*Mac*.2

Confidenter & strenuissimè Iudas Machabæus flumẽ transit ad castra hostium, qui erant vltra ipsum flumen. 1.*Mac*.5

Eleazar filius Saura, occurrit audacter ad Elephantem, & supposuit se ei, & occidit eum, & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic. 1.*Ma*.6

Eleazarus dixit tortoribus suis: Forti- 2.*Mac*.6

ter vitam excedendo, dignus apparebo. Adoleſcentibus autem exemplar fortè relinquam, ſi prompto animo ac fortiter pro grauiſſimis ac ſanctiſſimis legibus, honeſta morte perfungar.

2.Ma.7 Supramodum mater mirabilis, & horum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem fortiſſimos filios ſub vnius diei tempore cõſpiciẽs bono animo ferebat propter ſpem, quam in Deo habebat, ſingulos eorum hortabatur voce patria fortiter, repleta ſapientia, & fœmineæ cogitationi maſculinum animum inſerens.

2.Ma.11 Machabæus, & qui cum eo erant, ibant prompti ad bellum contra Lyſiam, de cælo habentes adiutorem. Leonum autem in more, impetu irruentes in hoſtes, proſtrauerũt ex eis vndecim millia peditum, & equitum mille ſexcentos. Vniuerſos autem in fugam verterunt.

Actu.4 Virtute magna, reddebant apoſtoli teſtimonium reſurrectionis IESV Chriſti, & gratia magna erat in omnibus illis.

Actu.6 Stephanus plen⁹ gratia & fortitudine, faciebat ꝓdigia & ſigna magna in populo. Eius autẽ fortitudo præcipuè apparuit in eo, quod Iudæis cõſtantiſſimè reſtitit, & diram mortem patientiſſimè tolerauit.

Cic.2.rh. Fortitudo, eſt cõſiderata periculorũ ſu

ſcep

ſceptio, & laborũ ꝑpeſſio. Sed in hoc con ſtat Paulũ apoſtolum fortiſſimũ militem Chriſti fuiſſe, qui tot, & tãta pericula pro Chriſto ſuſtinuit, & tot, & tales labores ſuſcepit. Sicut patet ab 11. Actorũ, vſq; ad finẽ. Ipſe etiã hos enumerat ad 2. Cor. 11.

De Confidentia & Magnanimitate.

CAPVT LXXIX.

MOyſes ſtetit coram Pharaone multoties & cõfidenter arguebat eum. *Exod.* 5

Confidenter, licet reuerenter, arguit Nathan propheta Dauid, poſt adulteriũ & homicidium ab illo commiſſum. 2. *Reg.* 12

Dixit Elias ad Achab: Non ego turbaui domum Iſraël, ſed tu & domus patris tui, qui dereliquiſti mandata domini. Et poſt hoc fecit prophetas quadringentos quinquaginta occidi. 3. *Reg.* 18

Idem quoq; Achab regi Iſraël, dicenti ſibi: Num inueniſti me inimicum tibi? reſpondit: Inueni, eo quòd venundatus ſis, vt faceres malum in conſpectu domini. 3. *Reg.* 21

Itẽ poſtea dixit Ochozię regi Iſraël: De lectulo, ſuper quẽ aſcẽdiſti, nõ deſcendes. 4. *Reg.* 1

Eliſeus mira libertate dixit ad Iorã regẽ Iſraël, exercitu circunſtante: Quid mihi & tibi eſt? Vade ad ꝓphetas patris tui. 4. *Reg.* 3

Fuit dominus cũ Ioſaphat, quia ambulauit in viis Dauid patris ſui. Sequitur: 2. *Par.* 17

Cum

Cumque assumpsisset cor eius audaciam, per vias domini, &c.

2.Pa. 24 Spiritus domini induit Zachariam, filium Ioiadæ, & stetit in cõspectu populi, dicens: Quare transgredimini pręceptum domini? Quod vobis non proderit.

*2.Par.*32 Ezechias cõfortauit bellatores suos, dicens: Nolite timere regem Assyriorũ, & vniuersam multitudinẽ quæ cum eo est. Plures enim nobiscum sunt, quàm cũ illo.

Neh. 4. 6 Sanaballat, & cæteri inimici dolentes de ędificatione muri Ierusalem missi sunt, vt possent resistere & terere Nehemiam variis modis, sed non poterant propter eius magnanimitatem.

*Iudic.*10. *&* 13 Miræ magnanimitatis fuit Iudith, quæ inermis iuit ad tentorium Holofernis, & eum ibi occidit.

Esth. 3. 4. *&* 5 Mardochæus magnanimiter renuit adorare Aman superbissimum, licet sciret regem hoc præcepisse. Idem etiam cum magna sæueritate & libertate loquebatur reginæ dicens: Ne putes quòd animã tuam liberes, qa in domo regis es: si enim nunc silueris per aliam occasionẽ liberabuntur Iudæi, & tu & domus patris tui peribitis.

*Dani.*3 Ananias, & socij eius confidenter Nabuchodonosor regi dixerũt: Deus noster quem colimus, potest nos eripere, &c.

Simil

Similiter Daniel qui de edicto regis *Dani.6*
Darij non curauit, sed dominum suum
more consueto orauit.

Matathias & filij eius magnanimiter re *1.Mac.2*
bellarunt & restiterunt regi Antiocho.

Videntes socij Iudæ Machabæi exerci- *2.Mac.3*
tum venienté, dixerunt: Quomodo pote
rimus pauci pugnare ad multitudiné tan-
tã, & tã forté? & ait Iudas: Facile est cõclu
di in manus paucorũ. Et nõ est differẽtia
in cõspectu Dei, liberare in multis, aut in
paucis, quia nõ est in multitudine exerci-
tꝰ victoria belli, sed de cęlo fortitudo est.

Signum magnanimitatis dedit Timo- *1.Mac.5*
theus exercitui suo de Iuda Machabęo, si
trãsirẽt fluuium ad hostes audacter, & sic
fecit Iudas, & magnam habuit victoriam.

Eleazar filius Saura cucurrit audacter *1.Mac.6*
ad Elephantem, vbi credebat esse regem
& supposuit se ei, &c.

Cùm dicerent socij Iudæ ad eum, vt li- *1.Mac.9*
berarent animas suas, quia hostes erant
multi, & ipsi pauci, respondit Iudas: Absit
rem istam facere, & si appropiauit tem-
pus nostrum, moriamur in virtute, & nõ
inferamus crimen gloriæ nostræ.

Ionathas animauit suos ad pugnam, ex *Eodem.*
eo quòd bellũ ex aduerso, & aqua Iorda-
nis hinc & inde, ripę, & plaudes, & saltus,

& non erat locus diuertendi.

1.*Mac.* 11 Cùm esset Ionathas in prælio contra alienigenas, reliquerunt eũ omnes ex suis exceptis duobus. Sed vidẽtes, q dux fortiter pugnaret, reuersi sunt fugiẽtes, & ceciderũt de alienigenis tria millia virorũ.

2.*Mac.* 6 Eleazarus quoque magno animo pro patriis legibus morti se obiecit.

2.*Mac.* 7 Nec minoris animi fuit mulier illa, quæ cum septem filiis mori maluit, quàm patrias leges præuaricari.

2.*Ma.* 10 Egregius militiæ dux Iudas Machabæus ad eas, quæ amplius vrgebant, pugnas se conuertit.

2.*Mac.* 11 Machabæus, & qui cũ eo erãt, videntes auxiliũ de cælo sibi missũ cõualuerũt animis, nõ solùm homines, sed & bestias fortissimas, & muros ferreos parati intrare.

Matt. 27 Crucifixo domino, Ioseph ab Arimathia, audacter introiuit ad Pilatum & petiit corpus IESV.

Ioan. 9 Ille cæcus natus, à domino illuminatus, libera voce veritatẽ de domino fatebat.

Ioan. 11 Dixit Thomas ad discipulos: Eamus & nos, & moriamur cum eo.

Mat. 26 Petrus q ad vocẽ vnius ancillæ pauefactus Christum negauerat, recepto spiritu sancto, fuit tanta virtute indutus, vt corá populo Pharisæorum ac magistratuũ collegio,

Act. 2.3.4.5

legio, ipſum cũ omni fiducia prædicaret.

Magiſtratus & miniſtri arguendo dixerunt, apoſtolis præcipiendo: Præcepimus vobis, ne doceatis in nomine iſto. Et ecce repletis Ieruſalem doctrina veſtra, & vultis ſuper nos inducere ſanguinem hominis iſtius. Reſpondentes autem Petrus & Apoſtoli, dixerunt: Obedire magis oportet Deo, quàm hominibus. *Actis.5*

Stephanus plenus gratia & fortitudine, Chriſtum dominum cum mira libertate prædicabat, & Iudæos increpans, confundebat dicens inter cætera: Dura ceruice, & incircuncisi corde & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. *Act.6.7*

Paulus Apoſtolus, præſente Paulo proconſule, Elymã magũ duriſſimè increpauit & ad tẽpus lumine oculorũ priuauit. *Actu.13*

Cùm mandaſſet magiſtratus, vt Paulus & Silas liberárentur de carcere, Paulus dixit eis: Cæſos nos publicè, homines Romanos indemnatos miſerunt in carcerẽ, & nunc occultè nos eiiciunt. Et ſic loquutus eſt ꝙ illi timentes venerunt, & rogauerũt eos, vt egrederẽtur de illa ciuitate. *Actu.16*

Commota & confuſa ciuitate Epheſina, ciues impetum fecerunt vnanimiter in theatrum raptis comitibus Pauli. Paulus autem voluit intrare in ipſum, ſed non *Actu.19*

permiſerunt eum diſcipuli.

Act.20 Vale dicens fratribus de Aſia dicebat Paulus: Spiritus ſanctus per omnes ciuitates proteſtatur mihi, quia vincula & tribulationes me manent in Ieruſalē, ſed nihil, inquam, horū vereor, nec facio animam meam precioſiorem quàm me, &c.

Actu.23. 24. & 25 Coram illis iudicibus, quos habuit Paulus, miram magnanimitatem oſtendit, videlicet, coram Anania principe ſacerdotum, Felice, Feſto, à quo manifeſtè grauatus, Cæſarem appellauit.

Act.27 In tot & in tantis periculis conſtitutus Paulus, ſemper fuit intrepidus & ſecurus, & hoc præcipuè apparuit in tempeſtate, quam paſſa eſt nauis ſua.

Auguſti. lib. xiij. de ciuit. Dei ca.6 De ipſo beato Paulo dicit Auguſt. illū opportunum (inquit) & fortiſſimū virum qui in ſuis infirmitatibus gloriatur, qui & plus omnibus ſuis coapoſtolis laborauit. Illum inquam, verū athletā Chriſti doctū ab illo, vinctum de illo, crucifixū cū illo, glorioſum in illo, in theatro huius mundi cui ſpectaculū factus eſt, & angelis & hominibus, legitimè magno agone certantem, & palmam ſupernæ vocationis in anteriora ſectantē oculo fidei libentiſſimè ſpectantem, ſpectamus gaudere cū gaudentibus, flere cum flentibus, foris habentem

tem pugnans, intus timores, cupientem dissolui & esse cum Christo, &c.

De patientia & mansuetudine, in iniuriis & tormentis. CAPVT LXXX.

MAnsuete ferebat Isaac cùm pater suus eum immolare vellet. *Gene.* 22

Ioseph facinus quod in eum commiserant fratres sui, & patienter tulit, & clementer indulsit. *Gen.* 37. & 45

Speciale mandatũ dedit fratribus suis Ioseph, dicens: Ne irascamini in via. *Eodem.*

Citò orauit Moyses pro maria, quæ cõtra eum tam iniquè loquuta fuerat, & per orationem eius sanata fuit. *Num.* 12

Murmurabat populus contra Moysen & Aaron, dicens: Vos interfecistis populũ domini, & cùm iratus esset Dominus, vt percuteret populum, dixit Moyses ad Aaron: perge citò ad populum, vt roges pro eis, & sequitur, quòd plaga cessauit. *Num.* 16

Filij Ephraim iurgantes fortiter cõtra Gedeonem, sedati fuerunt, propter eius mansuetam responsionem. Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? *Iudic.* 8

Noluit sustinere Saul, quòd occiderentur viri, qui detraxerant ei. 1. *Reg.* 11

Potuit Dauid pluries, & noluit, occidere Saul ipsum acriter persequẽtem, quando abscidit oram chlamydis eius, quãdo 1. *Reg.* 24 & 26

inuenit eum dormientem.

2. *Reg.* 15. & 16 Fugiens Dauid à facie Absalon, patienter dixit ad Sadoch: Si inuenero gratiam in oculis Domini reducet me. Et ad Semei maledicentem sibi, &c.

2. *Reg.* 19 Mephiboseth patienter sustinuit iniquam sententiam contra se latam.

3. *Reg.* 12 Dixerunt seniores, dantes consilium Roboam: Si placueris populo huic, & lenieris eos verbis clementibus, omni tempore seruient tibi.

2. *Par.* 10 4. *Reg.* 6 Homines qui venerunt ad capiendum Eliseum, nõ permisit ipse illos aliquid mali habere, sed præcepit eis mensam apponi & refectos abire permisit.

Tob. 2. 3 Excæcatus Tobias, miram patientiam ostendit erga diuinum flagellum, irrisionem amicorum & vxoris.

Tob. 3 Filia Raguelis Sara, grauem contumeliam ab ancilla prolatam, patienter tulit, nihil respondens, sed statim ad orationem se conuertens.

Iob 1. 2 Iob fuit patiens perdendo sua & suos & quasi seipsum. Et notãdum, quòd simul amisit bona sua, & liberos suos, & sic vehementior fuit tentationis impetus.

Item illi qui remãserũt, de amicis suis, plus ei desolationis quã cõsolationis attulerũt. Vt patet in vxore, & in illis amicis,

qui

qui fuerunt ei consolatores onerosi.

Alacrem patientiam exhibuerunt socij Danielis, missi iussu regis, in fornacem ignis argētis. Et tantùm, vel amplius fuit laudatus Deus ex eorum patientia, quàm ex Danielis sapientia. *Dani.3*

Cùm plagis torqueretur Eleazarus, dixit: Domine tu scis, quia cùm à morte possem liberari, duros cordis sustineo dolores, secundùm animam verò, propter timorem tuum, libenter hæc patior. *2. Mac. 6*

Septem illi fratres cum matre sua alacri animo passi sunt horrenda tormenta. *2. Mac. 7*

Cùm interrogasset Petrus Dominum, quoties peccabit in me frater meꝰ, dimittam ei, vsque septies? Audiuit: Non dico vsque septies, sed vsq; septuagies septies. *Mat.18*

Ad remittēdum fratribus ex corde, induxit dominus parabolā serui nequam, cui decem millia talenta à Domino liberaliter fuerunt dimissa. *Eodem.*

Cùm audissent Iacobus & Ioannes, qꝫ Samaritani non receperunt nuntios Domini, quos præmiserat, dixerunt vis dicamus, vt ignis descendat de cęlo, & consumat illos: Et Dominus increpauit illos, & dixit: Nescitis cuius spiritus estis. *Luc.9*

Mulier in adulterio deprehēsa, & corā Domino accusata, nihil omnino accusa- *Ioan. 8*

toribus reſpõdebat. Domin⁹ autẽ pro ea verbũ aſſumpſit, & eã benignè abſoluit.
Luc.4 Cedendum eſt quandoque furori perſequentiũ: vnde Dominus qui pati & occidi venerat, nõ vt timidus, ſed vt prouidus, & horam paſſionis competẽtem expectans rabiem Iodæorum pluries deuitauit. Lucæ 4. Ieſus autem tranſiens per medium illorum ibat. Et Io.8. cap. & 10. Abſcondit ſe, & exiuit de templo.
Matt.11 De ſeipſo Dominus, ait: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.
Patiẽtia Christi. Dominus noſter patiẽter tulit iniurias illatas, verbis & factis. Verbis quidẽ detractoriis, contradictoriis, deriſoriis & contumelioſis, detraxerũt enim ei occultè & manifeſtè. Occultè intra ſe loquendo & ipſum temere & nequiter iudicãdo. Hic ſi eſſet propheta, ſciret qualis hæc eſſet mu-
Luc.7 lier. Itẽ Matth.9. Lucæ 5. Hic blaſphemat.
Mar.2 Manifeſtè quando dicebãt diſcipulis eius
Mat.12 Phariſæi: Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat & bibit magiſter veſter? Item quando eius miracula deprauabant
Luc.11 dicẽtes: In Beelzebub principe dęmoniorum eiicit dæmonia. Matt.12. Luc.11. Item Non eſt hic homo à Deo, qui Sabbatum
Io.7.8.9. non cuſtodit, & ibidem ſcilicet, Ioan.7.9.
& 10 Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.
Item

Item dicebant eum habere dæmonium.

Contradictoria verò verba sustinuit. Io.8. Tu de teipso testimonium perhibes: Testimonium tuum nõ est verum.& ibidem: Quinquaginta annos nondum habes,& Abraham vidisti?

Et verba derisoria, cùm dixisset: Non est mortua puella,sed dormit,deridebant eum. *Matth.9*

Item verba contumeliosa. Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Et Lucæ 5.Quis est hic qui loquitur blasphemias? *Lucæ 8* *Ioan. 7.8* *Lucæ 5*

Specialiter autem in tempore passionis ante crucem, in domo Annæ & Caiphæ,corã Pilato, Herode,&c.Ac demum dum penderet in cruce, huiusmodi verba multa audiuit contra se. *Mat.26.* *& 27* *Mar. 14.* *& 15* *Luc.22.* *23*

In factis itẽ graues iniurias passus fuit. Nam ipso prædicante,repleti sunt omnes in synagoga ira, & eiicientes eum extra ciuitatem, voluerunt eum præcipitare de supercilio montis. Et iterũ ad lapidãdum ipsum,lapides sustulerunt. Luc.4.Ioan.8. *Ioan.18.* *& 19*

Item cùm exiret de Ierusalem, & vellet transire Samariam, Samaritani nuntios, quos præmisit,recipere noluerunt. *Luc.9*

Præterea ipso prædicãte, & Iudæos de eorum malitia increpãte, illi ad lapidandum *Ioan.8* *Luc.23*

Mat.27 dum eum, lapides sustulerunt. Hoc totum parum fuit respectu eorũ, quæ in passione sustinuit. Circa quæ notare poteris: ꝙ secundùm ea quæ prædixerat, fuit delusus & flegellatus, & crucifixus. Delusus in domo Caiphæ. Viri (inquit textus) qui tenebant eũ, illudebant ei dicẽtes: Aue rex Iudæorũ, &c. Similia in prætorio Pilati præsidis agebant, genu flexo illudebãt ei, &c. Similiter illusus fuit in domo Herodis, spreuit illũ cum exercitu suo, & illusit ei.

Luc.23 Item illusus fuit dominus Iesus in pati-
Mat.27 bulo crucis pendens, & hic à militibus & sacerdotibus, & cõmuniter à prætereũtibus, & latronibus. Siquidẽ de militibus dicitur: Illudebant ei milites accedentes, & acetum offerẽtes. De sacerdotibus autem Principes sacerdotũ, cũ Scribis & Senioribus illudebant ei, dicentes: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere, &c. Prætereuntes autem, blasphemabant eum, mouentes capita sua, &c. Latrones, qui crucifixi erant, improperabant ei.

Luc.23 Vlterius nota, ꝙ fuit illusus nutibus & signis, quando mouebãt capita sua, & flectebant genua. Verbis, quando dicebant salutãtes, Aue rex Iudæorũ. Factis. Quando fuit spinis coronat⁹, & arũdo loco sceptri posita in manu ei⁹, sputis deturpatus.

Nunc

Nunc veste purpurea, nunc alba vestitus.

Saluator noster in sua passione, mansuetudinem exhibuit ad proditoré, quem vocauit amicum, ad lictorem, cuius aurem sanauit. *Eodem. Mat.26*

Ad Annam, ad Caipham, ad Pilatum, coram quibus fuit falsissimè accusatus, mansuetissimè respondit, &c. *Ioan.18. & 19*

Itẽ ad crucifixores, pro quibus orauit. Et ad latronem, cui tam benignè respondit, &c. *Luc.23*

De flagellatione pẽsandũ est: quia ipse dominus primò flagellatus fuit in capite. Percutiebãt caput ei⁹ arũdine. Itẽ in facie. Et apud Io. cap.19. Vnus ministrorũ assistens pontifici, dedit ei alapam. Itẽ in collo, colaphis eũ cædebãt, & in toto corpore. Tradidit illis Pilat⁹ Iesum flagellis cæsum, vt crucifigeretur. Circa q̃ notari potest, quòd flagellari solent in capite inscij qui erudiũtur. In collo serui, qui de domo eiiciuntur. In facie rei, qui nuncupantur. In toto corpore scelerati, qui puniuntur. *Luc.22 Ioan.19 Matt. 27*

Item considerari debet ab anima fideli, quòd ipse fuit flagellatus, linguis blasphemantium, improperantium, acclamantium, Crucifige eum. Palmis percutientium, vt in Matthæo.26. Alij palmas in faciem dederunt, In arũdine & flagellis. Sicuti

cuti visum est in Matthæo & Marco.
*Ioan.*18 Ad omnis verò iniuriæ cumulum multum facit, quòd Dominus dominantium, qui soluit cõpeditos, & illuminat cæcos, ipse fuit tanquam latro captus, & ligatus. Ministri Iudęorum, ait Ioannes, comprehenderunt Iesum & ligauerunt eum.
*Ioan.*18 Item fuit latroni postpositus: quia pe-
*Luc.*23 tierunt Iudæi Barrabam sibi dimitti, & do
*Mat.*27 minum crucifigi, testãtibus Euangelistis. Et tamen ille erat latro, & in seditione fecerat homicidium. Vnde ille Barrabas erat homicida, soditiosus, latro insignis, in malitia diffamis.
*Ioan.*19 Fuit insuper in medio latronum positus, quasi esset magister eorum, & sceleratior omnibus. Vnde Ioan. 19. Medium autem Iesum, &c.

Pręterea pensandum est, quòd ipse fuit in omnibus mẽbris corporis afflictus seu sensibus. Oculis nanq; eius videbant illos tortores suos rabidos & crudeles. Itẽ piã matrem suã pariter in anima crucifixam, & dilectũ discipulum, & mulieres deuotas compatientes. Aures autẽ, verba blasphemię insultationis, derisionis, & improperij audiebant. Nares etiam ratione loci Caluariæ, in quo crucifix⁹ est vbi decaluabantur & decapitabantur malefici, poterant

rant fœtore grauari. Guſtus eius fuit afflictus in hoc, ꝙ fuit potatus vino myrrhato, vel aceto cũ felle mixto. in quibus datur intelligi, potum fuiſſe amariſſimum.

Senſus autem tactus, per totũ corpus diffuſus, vbi dolorem ſenſit in membris, videlicet, flagellatis in manibus & pedibus, clauis atrociter perforatis.

Poterit etiam conſiderari, ꝙ ipſe Dominus Ieſus ſuſtinuit damnum in rebus, quas ſecundùm hominem habuit: Quia fuit veſtimentis nudatus, ab amicis derelictus. Vnde diſcipuli relicto eo, omnes fugerunt, afflictus in toto corpore vt dictum eſt, per acerbiſſimam paſſionem. *Ioan.* 19 *Mat.* 26 *Mar.* 14

Item paſſus eſt in corde vel in mente, quia compatiebatur ibi amicis aſtãtibus, & inimicis eum ignorãter crucifigẽtibus.

Tum etiam paſſus eſt quodãmodo, & læſus in fama, ſeu opinione, quia dicebãt eum populi fuiſſe ſeductorẽ. Domine dixerunt ad Pilatum principes ſacerdotum, Recordati ſumus, quòd ſeductor ille, &c.

Aduertendum eſt etiam circa ſalutiferam paſſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ꝙ fuit turpis, imo turpiſſima & ignominioſa, ratione loci, quia in Ieruſalem, vbi notus, vocatus & honóratus fuerat, & multa miracula fecerat, &c.

Item

Item ratione temporis, vel diei, quia in die solenni Paschæ, quando conuenerat ad diem festum, maxima multitudo hominum, & hora quasi sexta, fuit ductus ad crucem, vt ab omnibus posset sciri.

Item & ratione generis ipsius mortis, quia morte crucis, morte debita maledicis, malefactoribus, & iniquis. Tum & ratione modi, ad ipsum tormentum eundi. Exiit enim Iesus baiulans sibi crucē, quod certè nō legitur de aliis duobus nequam, qui ducebantur cum eo.

Item & ratione consortij, nā fuit crucifixus in medio duorū latronū, quasi esset vnus ex eis, vel maximus aut magister.

Adhuc aggrauatur illius benedicta passionis acerbitas, ex naturali dominici corporis cōplexione. Certū est enim illud sacrū corpus fuisse cōplexionis optimæ, & mirabiliter delicatę: vtpote organizatū spiritus sancti opere, sine aliquo naturæ vitio vel errore: vnde caro sua sancta, nullam habuit rebellionem, vel pugnā, contra spiritū. Et idcirco spiritus merito magis diligebat ipsam, quā alterius spiritus, vel anima debeat diligere corpus suum.

Item & ex diuturnitate, passionis acerbitas aggrauatur. Nā multi martyres igne cremati, vel aqua submersi, aut capite trū-

cati

cati martyriū suum celeriter cōpleuerūt. Passio verò dominica durauit, quasi ab in stanti cōceptionis suæ, vsq; ad horā mortis. Certissimè nanq; præsciuit, quicquid sua humanitas passura fuit: specialiter tamen & cōtinue durauit, ab illa hora post cœnam vsq; ad sextæ feriæ horam nonā.

Item ex qualitate membrorum, in quibus passus fuit, videlicet, in pedibus & manibus, quæ sunt membra neruosa, & doloris maximè perceptiua.

Signum autem, quòd passio Domini acerbissima & grauissima fuerit, ex hoc præcipuè potest haberi, quòd narrante Luca, in oratione post cœnā ex vehemēti imaginatione futuræ angustiæ factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. *Luc.23*

Eandē verò dominicam passionē reddit inestimabiliter gratiosam, ꝙ ad illam spontè se obtulit, Surgite, aiebat, Ecce appropinquat q me tradet. Et apud Io.18. Iuit obuiam ministris quærentibus Iesum Nazarenum. Et cùm audissent Dominum dicentem: Ego sum, ceciderūt in terram. *Mat.26*

Item captus, vinctus, ignominiosè ductus, mēdaciter accusatus, colaphizatus, sputis illinitus, flagellis cęsus, spinis derisoriè coronatus. Nullum verbū, aut signum *Luc.22*

impat

impatiĕtiæ ſeu turbationis oſtĕdit. Quinimo multiplex beneficium illis à quibus ita præmebatur oſtĕdit. Nam aurem amputatam ſeruo ſacerdotis ſanauit, multa pia & vtilia verba illis dixit, & pro crucifixoribus ſuis clementer orauit, patrem ſuum dulciter inuocans, & eos benignè excuſans. Pater, inquit, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.

Deniq; hæc omnia paſſus eſt, non propter ſe, ſed propter nos. Nā propter peccata tollĕda, quia quæ nō rapuit, tunc exoluit. Vnde propter neceſſitatĕ & vtilitatem noſtram, non propter ſuam, animam poſuit pro omnibus amicis ſuis, pro nobis quippe liberandis voluit cōprehendi, pro nobis redimendis voluit vendi pro nobis honorandis voluit confundi, & in cruce ſuſpĕdi, vinculat⁹ eſt vt abſolueremur. Flagellat⁹ eſt, ne flagellaremur. Mortuus
*Galat.*2 eſt, ne ęternaliter moreremur. Hinc Paul. ait: in fide viuo filij Dei qui dilexit me, &
1. *Cor.*15 tradidit ſemetipſum pro me. Et alibi: Chri
2. *Petr.*2 ſtus mortuus eſt pro peccatis. Item Petrus ait: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vo-
*Eſai.*53 bis relinquĕs exemplū. Et aſaias ait: Vul-
*Ioan.*10 neratus eſt propter ſcelera noſtra, eius liuore ſanati ſumus. Et apud Ioā. Animam meam inquit, pro ouibus meis pono.

De Ap

De Apoſtolis cæſis dicitur, ibant gaudentes à cōſpectu cōcilij, qm̄ digni habiti ſunt, pro nomine Chriſti cōtumeliā pati. *Actu.5*

Stephan⁹ ad lapidatores fuit ita patiēs & benignus, qđ diligentius pro illis, quā pro ſeipſo oraſſe videtur. Nā poſitis genibus clamauit voce magna, dicēs: Dn̄e ne ſtatuas illis hoc peccatū. Orans autē pro ſe, nō legitur genua flexiſſe nec clamaſſe. *Actu.7*

Paulus & Silas poſiti in duro carcere media nocte orabant dn̄m & laudabant. *Actu.16*

De constantia & perſeuerantia in propoſitis. CAP. LXXXI.

NOn eſt reſpiciendū retro poſt egreſſum de ſocietate malorū, ſicut fecit vxor Loth, quæ verſa eſt in ſtatuam. *Gene.19* Singulis diebus, moleſta erat Ioſeph domina eius. Et tamen ille perſeueranter reſiſtebat operi nephario. *Geneſ.39*

Nunquā potuit Moyſes iraſci, aut vinci, quòd vel in Aegypto immolaturus domino remaneret, vel paruulos aut iumēta populi dimitteret Pharaoni. *Exod.8. 9. & 10*

Durè reprehenſus Dauid à fratre ſuo maiore & etiam diſſuaſus à Saule, nō deſtitit ab incepto, ſed viriliter pugnauit, & Goliath vicit. *1.Reg.17*

Perſeueranter egit Ioab in obſidione Rabbath, donec capta fuit ciuitas. *2.Reg.12*

2.Reg.18 Item in prælio contra Abſalon.

2.Re.20 Et contra Sebam filium Bochri,in obſidione ciuitatis Abela.

Neh.4.6 Quãuis Nehemias in ædificando multa paſſus fuit impedimenta, non tamen ceſſauit ab opere, donec murus fuit totaliter conſtitutus.

Tob.2 Cùm Tobias ſemper ab infantia ſua timuerit Deum: non eſt cõtriſtatus contra dominum,quòd plaga cæcitatis euenerit ei,ſed immobilis in Dei timore permãſit.

Iudith 4 Eliachim ſacerdos magnus, allocutus eſt omnẽ Iſraël dicens: Scitote quoniam exaudiuit dominus preces noſtras,ſi manentes permanſeritis in ieiuniis & orationibus in conſpectu Dei, &c.

Eſth.3.4. Scire cupiebant famuli regis Aſſueri:
& 5 vtrũ Mardochæus perſeueraret in ſententia,de non adorãdo Aman:qui ita cõſtanter perſtitit in ꝓpoſito,vt nõ ſolũ adorare noluerit,ſed nec ei aſſurgere trãſeunti.

Dani.3 Socij Danielis conſtanter dixerũt Regi Babylonis: Notum ſit tibi rex, quòd Deos tuos non colimus,& ſtatuam tuam non adoramus.

Dani.6 Non dimiſit Daniel propter crudele decretum Darij, quin oraret in die, ſicut ante conſueuerat, dominum ſuum.

Dani.13 Conſtanter reſtitit Suſanna duobus

preſb

presbyteris senibus, qui eam tam vehementi pulsatione tentabant.

Multi de populo Israël diffinierūt apud se vt nō mādūcarent immūda, & elegerūt magis mori, quā coinquinari immundis. 1.*Ma.*1

Mirā cōstantiā & perseuerantiā habuit Eleazar⁹ in tormētis, & magis elegit grauissima morte puniri, q̃ cōtra legē carnes edere porcinas, vel simulare se comedisse. 2.*Ma.*6

Septem illi fratres cum pia matre sua, bene perseuerauerunt, vsq; in finem, nec poterant ad præuaricationē legis adduci blanditiis, aut tormentis. 2.*Ma.*7

Firmissimum virginitatis propositum habuit beata Maria virgo quæ noluit cōsentire in conceptione filij, donec intellexit quòd hoc fieret non opere viri, sed virtute Spiritus sancti. *Luca* 1

Ponit dominus exemplum de illo homine ab aliis illudendo, qui incepit turrim ædificare, nec potuit consummare. *Luc.*14

Cæcus natus, à domino illuminatus, constanter perseuerauit cōtra Pharisæos veritatem confitens & defendens. *Ioan.* 9

Omnes discipuli domini erant perseuerātes in oratione vnanimiter cum mulieribus, & Maria matre Iesu. *Actu.*1

Principes Iudæorū videntes Petri constantiā & Ioānis, cōperto quòd homines *Actu.*4

essent sine literis, & idiotæ admirabãtur.
Actu.11 Videns Barnabas ꝙ multi Antiochæni erant ad fidẽ cõuersi, hortabatur omnes, in proposito cordis, permanere in dño.
Actu.13 Páulus & Barnabas suaserũt fratribus, vt permanerent in gratia Dei.
Actu.20 Spiritus sanctus per omnes ciuitates protestatur Paulo, quoniã vincula & tribulationes in Ierusalẽ sustinere debeat. Sed nihil horũ (inquit) vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quàm me.

De bello corporali & victoria, vt plurimum diuinitus obtenta.

CAP. LXXXII.

Genes.14 ABrahã cum paucis sociis suis debellauit quatuor reges, qui ita potentes erant, quòd terras multas vastabãt & tandem quinq; reges Pentapolis vicerunt, & Sodomã, & Gomorrhãm spoliauerunt. Ipse verò Abraham spolia omnia recuperauit, & Loth nepotem suum liberauit.

Notandum, quòd in bello iusto, non tenetur homo inimicis suis pugnã prædicere, vel eos præmunire. Imo licet etiam eis insidias tendere: Sicut patet per Abraham. Et Iosue 8. & 10. Idem patet de Gedeone. Iudi. 8.

Exod.17 Cõtra Amalech, filios Israël impedire nitentem misit Moyses Iosue ad pugnãdum.

dum. Ipſe verò in propria perſona non iuit, ſed in oratione permanſit, & plus fecit orando, quàm ille manibus feriendo.

Filij Iſraël moti, valde animosè aggreſſi ſunt bellũ prohibente Moyſe contra Amalechitas & Chananæos. Illi autẽ percutientes & concidentes filios Iſraël, percuſſi ſunt vſq; Horma. *Num.* 14

Rex Arad pugnauit cõtra filios Iſraël, & duxit inde prædã. Illi verò voto ſe domino poſtea obligantes, vicerũt eum, & vrbes hoſtium ſubuerterunt. *Num.* 21

Ex præcepto domini pugnãtes filij Iſraël cõtra Madianitas, tantam victoriam habuerunt, quòd triginta duo millia virginum fuerunt in præda. & tamen de populo Iſraël non fuerunt, niſi duodecim millia pugnatorum: De quibus nec vnus quidem in prælio mortuus eſt. *Num.* 31

Vociferante populo & clangentibus tubis, ſicut præceperat Ioſue, muri Iericho corruerunt, & ſic capta eſt ciuitas. *Ioſue* 6

Occaſione præuaricationis Achã, filij Iſraël fugati fuerũt à viris vrbis Hai. Poſt expiationẽ autem peccati, ad præceptum domini, capta fuit ciuitas & ſubuerſa. *Ioſue* 7. 8

Cùm pugnaret Ioſue cõtra quinq; reges, qui venerãt ad deſtruendum Gabaonitas, miſit dominus ſuper illos lapides *Ioſue* 10

magnos de cælo, & multo plures lapidibus mortui sunt grandinis, quã quos gladio percusserunt filij Israël. Tunc ad vocẽ Iosue, stetit Sol per spatium vnius diei, vt posset delere funditus inimicos suos.

Eodem. Notabile est autẽ, quòd licet in acquisitione terræ promissionis dicatur qđ Iosue omnẽ terram percusserit cum regibus suis, & quòd præter Gabaon, oẽs debellando ceperit. Tamẽ legitur ibi: Dñs autem Israël pugnauit pro eo. Vnde quamuis filij Israël manibus fortiter pugnarẽt, tamen Deo attribuebatur victoria.

Iudic.1 Post mortem Iosue filij Israël non leguntur iuisse ad prælium, nisi prius consulto domino, & sic iuerunt. Et tradidit dominus Chananæum & Pheresæum in manus eorum.

Iudic.3 Multas gentes dimisit dñs inter filios Israël, vt erudiret in eis Israëlẽ, & omnes qui non nouerãt bella Chananæorum & discerent filij eorũ certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi.

Eodem. Suscitauit dominus Israëli saluatorem nomine Ehud, qui percussit Eglon regem Moab, descenderuntq́; cum eo filij Israël ipso in frõte gradiente, qui dixit ad eos: Sequimini me, tradidit enim dñs inimicos nostros in manus nostras. Et percusserunt

ſerunt de Moabitis circiter decẽ millia.

Dixit Delbora ad Barach: Surge, hæc eſt dies in quo tradit dñs Siſarã in manus tuas, perterruitq́; dominus Siſarã & omnes currus eius, ita vt omnis hoſtiũ multitudo vſq; ad internitionem caderet. *Iudic.4*

In trecẽtis viris, qui manu ad os proiiciẽtes aquas biberũt, liberauit dñs Iſraël de manu Madiam & Amalech, qui erãt in maxima multitudine tẽpore Gedeonis. *Iudic.7*

Abimelech filius Ierobaal ex concubina, interfecit ſeptuaginta fratres ſuper vnum lapidem vt ſolus poſſet dominari. Poſtea quædam mulier cerebrũ eius fregit fragmen mole iaciens ſuper ipſum, dum obſideret turrim Sychem, reddidit illi dominus malum, &c. *Iudic.9*

Tranſiuit Iephthe ad filios Ammon, vt pugnaret cõtra eos, quos tradidit dominus: Percuſſitq́; viginti ciuitates filiorum Ammon plaga magna nimis. *Iudic.11*

Ex magna fortitudine, quam dedit dominus Samſoni, multas victorias obtinũit de Philiſtæis, qui tunc graui ſeruitutẽ opprimebant filios Iſraël. *Iudic. 15. & 16*

Sexcenti viri de Tribu Dan, venerũt in Lays ad populum quieſcentẽ & ſecurum, & percuſſerũt eos in ore gladij: vrbemq́; incendio tradiderũt nullo penitus feren- *Iudic.18*

te præſidiũ, eo quòd procul eſſent à Sydone, & cum nullo hominum haberent quicquam ſocietatis, aut commercij.

Iudic.20 Licet filij Iſraël iuſtè mouerentur contra filios Beniamin, & eſsẽt plures ſeptuplum quàm illi, tamen ipſi fortitudine & numero confidentes, bis fuerunt debellati. Poſtea verò corã domino flentibus, & ieiunantibus, dixit eis dominus: Cras tradam eos in manus veſtras, & tunc plenam victoriam habuerunt de ipſis.

1.*Reg*.4 Tẽpore Heli ſacerdotis, filij Iſraël debellati fuerunt à Philiſtæis: & poſtea quaſi tentantes Deum, tulerunt arcam domini ſecum, ſperantes per eam præſumptuosè victoriam habituros. Philiſtæi verò confortantes ſe mutuo, iterum vicerunt eos, & arcam domini ceperunt in prælio.

1.*Reg*.7 Clamante ad dñm Samuele pro filiis Iſraël, & ſacrificiũ pro eis offerente intonuit dñs fragore magno ſuper Philiſtiim & cæſi ſunt ab inuicẽ inter ſeipſos fugati.

1.*Reg*.11 Cùm obſeſſi eſſent viri Iabes Galaad, à Nahas rege Ammonitarũ, cito ſuccurrit eis Saul. Nam cum multitudine bellatorum ingreſſus eſt caſtra, in vigilia matutina, & ſic diſperſi ſunt inimici, ita vt non relinquerentur in eis duo pariter.

1.*Reg*.14 Videns Ionathas, filius Saul, ſtationẽ

Phil

Philiſtinorum, dixit ad Armigerũ ſuum: Non eſt à dño difficile ſaluare in multis vel paucis. Et accidit quaſi miraculum à Deo. Fuit enim multitudo per eos ꝓſtrata & huc illucq́; diffugiẽs, vbiq; diſperſa.

Ad mãdatum Samuelis, percuſſit Saul Amalech. Et apprehẽdit Agag regẽ Amalech viuũ. Omne autem vulgus interfecit. 1. *Reg*. 15

Mirabile duellum fuit inter Dauid & Goliath Gethæum gigantẽ. Dauid enim erat puer ineptus, & ſine militaribus armis, ſed confidens in domino, præualuit aduerſus gigantem armatum, fortem, & expertum. Et hoc in funda & lapide, in nomine domini. 1. *Reg*. 17

Audiens Dauid, ꝙ Amalechitæ ſuccẽderũt Sicelag, & captiuas duxerũt mulieres, cõſulit dominũ vtrũ deberet perſequi latrũculos illos. Dixitq́; ei dominus: Perſequere, & cum quadringentis viris debellauit eos, & prædam integrã reduxit. 1. *Reg*. 30

Poſt multas perſecutiones iniquas, quas Saul commouit in Dauid, Philiſtæi pugnauerũt aduerſus eum, totumq́; pondus prælij verſus eſt in Saul, ipſe verò accipiẽs gladium, ex deſperatione irruit in eum. Mortuus eſt ergo Saul, & tres filij eius, & vniuerſi viri eius. 1. *Reg*. 31

Crudele bellum fuit inter duodecim 2. *Reg*. 2

pueros Dauid, & duodecim ex parte Isbo
seth filij Saul, quãdo mutuo se occiderũt.
2. *Reg.* 5. Audierũt Philistæi, quòd Dauid vnctus
& 6 esset in regem super Israël, & ascenderũt
vniuersi, vt quærerent eum. qui consulit
dominum, & percussit eos. Alia vice ac-
cidit ei simile postea percussit iterũ Phili-
stæos, & tulit frenũ tributi de manu eo-
rum. Item percussit Moab, & factus est ei
seruiẽs sub tributo. Item percussit regem
Soba. Et de Syria vigintiduo millia vi-
rorum. Seruauitq; Deus Dauid in omni-
bus, ad quæcunque profectus est.
2. *Reg.* 10 Videns Ioab, quòd præparatum esset
aduersum se præliũ, & ex aduerso, & post
tergũ, dixit Abisai fratri suo: Si præualue-
rint aduersum me Syri, eris mihi adiutor.
Si autẽ filij Ammon præualuerint aduer-
sum te, auxiliabor tibi. Esto vir fortis, &
pugnemus pro populo nostro, & ciuitã-
te Dei nostri. Dominus autẽ faciet quod
bonũ est in conspectu suo, &c. Inito præ-
lio fugerunt omnes aduersarij.
2. *Reg.* 18 Bellum inhonestũ habuerat Absalon,
contra patrẽ suum Dauid, & male succes-
sit ei, & populo qui eidẽ adhæsit, vt scias
populum non posse proficere, qui malo
principi iniustè consentit.
3. *Reg.* 20 Benadab rex Syriæ cum regibus obsi-
deb

debat Samariam, & victus fuit & fugatus ad prĕceptũ domini pugnantibus contra eorũ exercitũ tãtum pueris principũ prouinciarũ, qui erant 232. quos ſequebãtur ſeptem millia filiorũ Iſraël. Sequẽti anno venit iterũ Benadab cum maximo exercitu, & ceciderunt centũ millia peditum de Syris in die vna, pro eo ꝙ dixerant: Deus eſt mõtiũ dominus, & nõ eſt Deus valliũ.

Cùm eſſent congregati rex iuda & rex Iſraël & rex Edom, vt pugnarent contra Moab, & magnum paterẽtur aquæ deſertum, dixit Eliſeus propheta: Alueus iſte replebitur aquis, inſuper tradet dominus Moab in manus veſtras. Et ita fuit. *4. Reg. 3*

Samaria tãdiu obſeſſa fuit à rege Syriĕ, quòd vẽdebatur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cibi ſtercoris colũbini quinq; argenteis: ſed iuxta verbũ Eliſei Syri fugerunt audito ſonitu exercitus plurimi. Et facta eſt rerum abundantia. *4. Reg. 6 & 7*

Amaſias rex Iuda, obtenta victoria de Edom miſit ad regem Iſraël, prouocãs eũ ad prĕliũ: ſed fuit ab illo captus, & magna pars murorũ ciuitatis Ieruſalem deſtructa fuit occaſione elationis ipſius Amaſiæ. *4. Reg. 14*

Licet Ieroboã filius Ioas rex Iſraël eſſet malus & popul⁹ eius, tamẽ dñs per manũ illius ſaluauit eos, & multa bona fecit eis. *Eodem.*

4.*Reg.* 19 Bene & mirabiliter pugnauit dominus pro Ezechia rege Iuda, aduersus Sēnacherib regem Assyriæ, quando angelus domini vna nocte percussit de exercitu Sennacherib centum octogintaquinque millia. Et ipse post à filiis suis occisus fuit.

2.*Par.* 13 Abia rex Iuda cum exercitu suo, videns quòd instaret bellū ex aduerso, & post tergum, clamauit ad dominū. Et sacerdotes canere tubis cœperunt, & perterruit dominus Ieroboam, & omnē Israël. Et ceciderunt vulnerati ex Israël quingenta millia virorum fortium. Humiliatiq; sunt filij Israël vehementissimè, & confortati filij Iuda, eo quòd sperassent in domino.

2.*Par.* 14 Egressus est cōtra Asa regē Iuda Zara Aethiops cum exercitu suo decies centenis millibus : & inuocauit Asa dominum dicens: Domine nō est apud te vlla distantia vtrū in paucis auxilieris, aut in multis, &c. sequitur : Exterruit itaque dominus Aethiopes , & ruerunt vsq; ad internitionem, quia domino cædente contriti sunt.

2.*Pa.* 20 Congregati sunt filij Moab & Ammō, vt pugnarent cōtra Iosaphat. At ille cōtulit se totū ad rogandum dominū. Cumq; cœpissent cātores domini laudes canere, vertit dominus insidias aduersariorum in seipsos, & mutuis vulneribus ceciderunt.

Pha

Phacee filius Romeliç rex Iſraël occidit 2.*Pa*.28
de Iuda cẽtũ viginti millia in vna die oẽs
viros bellatores, eo ꝙ reliquiſſent dñm.

Victoriam, quam dedit dominus popu *Iudi*.16
lo Iſraël, per manum Iudith famoſa eſt. Vt
in libro Iudith, quaſi per totũ. Vnde ipſa
dixit, occiſo Holoferne, dominus omnipotens nocuit eum, & tradidit in manu
fœminæ, & confudit eum.

Videns Iudas Machabæus exercitũ Se 1.*Ma*.3
ronis magnum, ſociis timentibus ait: Facilè eſt concludi multos in manu paucorum, & nõ eſt differentia in cõſpectu Dei
cæli liberare in multis, vel in paucis, &c.
Et contritus eſt Seron & exercitus.

Idem Machabæus cũ tribus millibus vi 1.*Ma*.4
rorũ q̃ tegumẽta & gladios nõ habebãt,
debellauit Gorgiam cũ magno exercitu.

De Iuda Machabæo ſatis notabile eſt, 1.*Ma*.6.
ꝙ cùm toties pugnauerit, & tot probita- *&* 9
tes fecerit quãdocunq; pugnaturus orauit, & diuinũ auxilium inuocauit ſemper
vicit. In duob9 autẽ prçcipuis bellis, oraſſe
non legitur. Vnum fuit contra Antiochũ
Eupatorem: ſecundum cõtra Bacchidem
& Alcimum, & tũc ipſe in prælio cecidit.

Venit Bacchides in virtute multa vt pu 1.*Ma*.9
gnaret contra Ionathã, & dixit Ionathas
ad ſuos. Pugnem9 & clamemus in cælum

vt liberemur de manibus inimicorum nostrorum, quod & factum est.

De impatientia & murmure.

CAPVT LXXXIII.

Genes.16 AGar ancilla Saræ non ferens correptionem dominę suæ, quę affligebat eam propter ipsius superbiam, fugã iniuit sed ad mandatum angeli rediit.

Exod.5 Præpositi filiorum Israël dixerunt Moysi & Aaron: Videat dominus & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, &c.

Exod. 14 Videntes Aegyptios filij Israël dixerunt ad Moysen: forsitan non erant sepulchra in Aegypto, ideo tulistis nos, vt moreremur in solitudine.

Exod.15 Prima murmuratio filiorum Israël in deserto, fuit pro defectu potus. Murmurauit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus? &c.

Exod.16. & 17 Deinde pro cibo murmurauit omnis congregatio filiorum Israël, dicens: Cur induxistis nos in desertum, vt occideretis omnem multitudinem fame? Iterum murmurauit postquàm miserat dominus coturnices & manna, præ sitis angustia.

Exod. 32 Videns populus quòd moram faceret descendendi de monte Moyses, cõgregatus aduersus Aarõ, ait: Surge, & fac nobis

Deos,

Deos, qui nos præcedant.

Ortum eſt murmur populi, quaſi dolentium præ labore contra dominum, & accenſus eſt in eos ignis domini, & deuorauit extremã caſtrorum partem. Et nota peruerſitatem illorum dicentium: Recordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto gratis, cùm ita care emerant. *Num.* 11

Cùm patiebatur populus famẽ in deſerto, cũ murmure & impatiẽtia recordabatur carniũ, quas comederat in Aegypto. Sed de duriſſima ſeruitute, qua opprimebatur, nõ faciebat aliquã mentionem. *Eodem.*

Poſt terribilem mortem Chore, & cõplicum ſuorum multitudo murmurauit contra Moyſen & Aaron, dicens: Vos interfeciſtis populum domini. *Num.* 16

Rurſus ꝓpter defectũ potus & fructuũ murmurauerunt & iurgati ſunt filij Iſraël contra Moyſen ad aquas contradictionis. *Num.* 20

Videns Achitophel quòd nõ fuiſſet factum iuxta conſilium ſuum, in tantũ impatiens fuit, quòd receſſit ab Abſalone, & abiens in domum ſuam ſuſpẽdio interiit. 2. *Reg.* 17

Quia durius loquuti ſunt filij Iuda cum aliis decẽ tribubus, ſeparatus eſt Iſraël à Dauid, & ſecutus eſt Sebã filium Bochri. 2. *Re.* 19. *&* 20

Cùm dixiſſet Tobias de hœdo, quem balantem audiuit: Videte ne furtiuus ſit: *Tob.* 2

vxor

vxor eius impatienter respondit.

Tob. 3 Sara filia Raguelis vnam de ancillis suis pro culpa increpabat, & illa nimis iniuriosè respondit, dicẽs: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum.

Iudith 5 Nuntiatum est Holoferni, quòd filij Israël præparassent se ad resistendũ: & furore nimio exarsit in iracundiam magnam.

Eodem. Item cum cessasset loqui Achior, indignatus est Holofernes vehementer.

Esth. 3 Pro eo quòd Mardochæus noluit adorare Aman, ita ille indignatus & impatiens fuit quod visus est procurare mortem eius, & omnium Iudæorum.

Iob 2.3 Videns Elihu filius Barachel, quòd amici Iob disputantes cum eo, non poterant eum conuincere, ostendit multa signa impatientiæ verbis suis.

Dani. 3 Audiens Nabuchodonosor, quòd socij Danielis auream statuam quam fecerat, adorare nolebant, in ira & furore eos coram se adduci præcepit.

Mar. 2 Audiens Herodes natum esse regem Iudæorum turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo.

Lucæ 5 Discumbente domino in domo Mat-
Matt. 9 thæi, murmurabant Scribæ & Pharisæi, di-
Mar. 2 centes ad discipulos eius: Quare cum pec

cat

catoribus & publicanis manducatis?

Simile habet Luc.15. Erãt appropinquã tes ad IESVM publicani & peccatores.

Item de Zachæo murmurabãt dicẽtes: Quia ad hominem peccatorẽ diuertiſſet. *Luc.19*

Frater filij prodigi, audiẽs Feſtũ, quod faciebat pater adoleſcentiori filio reuertenti, indignatus eſt, & nolebat introire. *Luc.15*

Videntes principes ſacerdotum & ſcribæ miracula quæ dominus faciebat, & pueros clamantes: Hoſanna filio Dauid, indignati ſunt &c. *Mat.21*

Phariſæi videntes ſe per illum cæcũ natum, à domino illuminatum verbis efficacibus confutari, maledixerunt ei & dixerunt: Tu diſcipulis eius ſis, & in peccatis natus es totus, & doces nos? *Ioan.9*

Factum eſt murmur Græcorum aduerſus Hebræos, eo quòd deſpicerẽtur in miniſterio quotidiano viduæ eorum, &c. *Actu.6*

De Puſillanimitate. CAP. LXXXIIII.

CVm dixiſſent angeli ad Loth: In monte ſaluum te fac. Reſpondit: non poſſum in monte ſaluari, ne fortè apprehendat me malum. Et tunc peius ei accidit. *Gene.19*

Videntes filij Iſraël Aegyptios poſt ſe, timuerunt valde, licet vidiſſent tot miracula facta pro eis, poteſtate diuina. *Exod. 14*

Loquente domino Moyſi in mõte, populus *Exod.20*

pulus audiebat voces, & lampades, & sonitum buccinæ, montemq; fumigantem, & perterriti, ac pauore percussi steterunt procul dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus. Non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur.

Num. 13. 14 Reuelatione facta de cõditionibus terræ promissionis, quæ habebat cultores fortissimos & vrbes grandes atque muratas, dixit turba: Vtinam mortui essemus in Aegypto. & dixerunt: nuntij terruerunt nos. Sicut dicit Deut. 1.

Num. 22 Vidẽs Balaac rex Moab omnia quæ fecerunt filij Israël Amorrhæis, & q timuisset populus eius, plus cõfisus est in verbis, quàm in armis, vnde nũtios misit ad Balaã, vt veniret & malediceret filiis Israël.

Iosue 2 Exploratoribus, qui venerant ex parte Iosue, dixit Rachab: Noui quòd tradiderit dominus terram vobis, & iam irruit in nos terror vester, & elanguerunt omnes habitatores terræ.

Iosue 7 Postquam Acham tulerat de anathemate Iericho fugauerũt filij Hai filios Israël, & corruerũt ex eis triginta sex homines, pertimuitq; cor populi, & instar aquę liquefactũ est. Iosue verò scidit vestimenta.

Iosue 9 Gabaonitæ audientes cuncta; quę fecerat Iosue Iericho & Hai, timuerunt, & venien

nientes ad Iosue fecerunt pactum ad voluntatem ipsius.

Cùm haberet Gedeon in exercitu suo *Iudic.7*
triginta duo millia hominum, clamatum fuit: Qui formidolosus est, reuertatur. Et reuersa sunt ex populo viginti duo millia hominum.

Saul & omnes Israëlitæ audientes ser- 1.*Reg*.17
mones Goliath Philistæi, singulare certamen petentis, stupebant nimis.

Congregauit Saul vniuersum Israël, & 1.*Reg*. 28
venit in Gelboë, & vidit Saul castra Philistiim, & timuit, & expauit cor eius nimis.

Roboam rudis & corde pauido, non 2.*Par*. 13
potuit resistere exercitui, quē Ieroboam congregauit contra eum.

Cùm audisset exercitus Assyriorū Ho- *Iudic*.15
lofernem esse decollatum, fugit mens & consilium ab eis, & solo tremore & metu agitati, fugæ præsidium sumunt.

Nuntiatum est domui Dauid, quòd rex *Esaiæ* 7
Israël, & rex Syriæ confœderati deberent contra Ierusalem præliari: & commotum est cor eius & cor populi eius, sicut commouentur ligna syluarum à facie venti.

Onus Tyri describens Esaias, dicebat, *Esaiæ* 24
Formido & fouea, & laqueus super te, qui habitatores terræ.

Propheta Ieremia ex parte domini pro- *Ierem*.38

phetante Ierusalem capiendam esse dixe
runt principes populi Sedechiæ, Roga-
mus vt occidatur homo iste, qui tãquam
pauidus & miser respondit eis: Ecce ipse
in manibus vestris est: Neque enim fas est
regem vobis quicquam negare.

Dani.6 Darius rex Persarum, statuit de consi-
lio Satraparum, quoddam crudele decre
tum, quod cum transgressus esset Daniel,
missus est in lacum leonum, & tamen di-
splicuit regi, sed illis Satrapis viriliter
contradicere non audebat.

2.Ma.8 Videns Iudas Machabæus quòd reflu-
xerat exercitus suus, & bellum perurge-
bat eum, confractus est corde, & in bello
illo cecidit. Nec legitur idem Iudas alias
in bellis vel alibi timuisse.

2.Ma.14 Nicanos cõtraxit amicitias cũ Iuda Ma
chabęo, quod displicuit Antiocho regi, &
mãdauit Nicanori, vt hinc mitteret ei Iu-
dã, q hoc inuitè faciebat. Sed tamẽ volun
tati regis resistere, non audebat. Vnde si
potuisset, malã volũtatẽ regis implesset.

Matt.8 Arguit dñs pusillanimitatẽ discipulorũ
qa cõmotionẽ maris ipso pręsente time-
bãt, vnde ait: qd timidi estis, modicę fidei?

Mat.24 Ambulãs supra mare Petr⁹, veniebat ad
dominũ. Videns autẽ vẽtũ validũ timuit.

Mat.26 Videntes discipuli capi Dominum & li
gari

gari relicto eo fugerunt omnes. Petrus autem ſequebatur eum à longe, quia appropinquare non audebat.

Puſillanimis Petrus fuit nimis, quando ad vocem vnius ancillæ, dominum poſt tantæ audaciæ verba negauit. *Eodem.*

Similiter adoleſcens ille amictus ſindone cùm teneretur à miniſtris, maluit amittere ſindonem & nudus aufugere, quàm ibi amplius remanere. *Mar.* 14

Puſillanimitas videtur fuiſſe in Nicodemo, quòd ipſe venit ad IESVM nocte, quaſi non venire auderet de die. *Ioan.* 3

Parentes illius cæci nati à domino illuminati reſpõderunt timidè Phariſęis eo, quòd timebant extra ſynagogam fieri. *Ioan.* 9

De fortitudine ad faciendum malum.

CAPVT LXXXV.

CAin fuit fortior quàm Abel, quando ſurrexit aduerſus eum, & interfecit eum. *Gene.* 4

Multum laborauerunt illi quatuor reges, qui poſt magnam ſtragem hominum debellauerunt regem Sodomorum cum cæteris, & Loth nepotem ſuum Abrahæ captiuum duxerunt. *Geneſ.* 14

Abimelech filius Ierobaal fatigationem magnam ſuſtinuit, occidendo 70. fratres ſuos, & poſtea Sychimitas oppugnando: *Iudic.* 9

& deinde satis citò miserabiliter occisus.
1. *Reg*.13. Multis & magnis periculis & laboribus
19. *&* 20 Saul se exposuit ad persequendum Dauid
& nunquã propositum potuit obtinere.
2. *Reg*.15. Absalon volens expellere patrem suum
& 18 de regno, grande negotium arripuit, &
pessimè ei successit.
3. *Reg*. 12 Excogitando & bellando multùm laborabat Ieroboam, ad hoc quòd populum Israël posset à domo Dauid auertere, & auersum retinere.
Iudith per totũ. Terras multas perambulauit Holofernes & deuastauit, vt eas posset Domini sui imperio subiugare. Sed tandem vna mulier decapitauit eum, etiam antequàm propositum compleuisset.
2. *Ma*.9 Antioch⁹ Epiphanes multos labores sustinuit, vt cultum Dei destrueret in Iudæa & tãdem depauperatus & cõfusus in aliena terra miserabili morte defunctus est.
Luc.1 *Matt*.2 Non solùm prudentiores, sed etiã potentiores sunt filij huius sæculi, filiis lucis in generatione sua frequenter. Nam discipulis dormientibus, Iudas procurando proditionem diu solicitus vigilabat.
Mat.28 Princeps sacerdotum multa solicitudine & labore fatigati fuerũt ad hoc ꝙ possent extinguere, & ad nihilũ redigere nomen Christi: corruperunt enim custodes
dom

dominici sepulchri per copiosam pecuniam, quam dederunt vt dicerent eum, per eius discipulos fuisse furatum. *Act.* 3.4

Item & discipulos eius nunc carceribus monuerunt, nunc sermonibus arctauerunt, nunc verberibus & contumeliis affecerunt, vt non loquerentur, nec docerent in nomine domini Iesu.

Cùm Tribunus Lysias vinctum detineret Paulum, fuerunt amplius, quàm 40. Iudæi, qui vouerunt se non gustatores quicquam donec occiderent Paulum vnde volebant vt producerẽtur in medium, vt eo viso statim cum impetu occiderent. *Act.* 23

De homicidio. CAP. LXXXVI.

GRauiter Deus homicidium cōmissum à Cain puniuit, & tamen nondum erat prohibitum aliqua lege scripta. Occidit Cain Abel fratrẽ suum. Moyses, Aegyptium. Dauid, Goliath. Ioab, Abner & Amasam. Salomon Abdoniam, Ioab, & Semei. Herodes, Ioannem baptistam. Petrus, Ananiam & Saphiram. Sed considera varias intentiones & causas. Voluit Dominus vt homo vehementer abhorreret homicidium: Vnde & sanguinem cum carne comedi prohibuit. Gene. 19. *Gene.* 4 *Exod.* 2 1. *Reg.* 17. & 20 2. *Reg.* 3 3. *Reg.* 2 *Mar.* 6 *Actu.* 5

Homicida deberet reputari quasi occisus, vnde dixit Rebecca: Cur vtroq; orba- *Gene.* 27

bor filio in ira Dei? Quia si occidisset Esau Iacob, vtrũq; perdidisse filium reputabat.

*Iudic.*8 Si Zebee & Salmana fratres Gedeonis non occidisset, nequaquam post ab eodem occisi essent.

*Iudic.*9 Abimelech filius Ierobaal occidit septuaginta fratres suos, vt solus posset regnare. Sed ipse ibi modico tempore dominatus fuit, multa mala sustinuit, & malè vitam finiuit.

1.*Reg.* 22 Quia sacerdos Abimelech confortauit Dauid, fugientem Saul, ipsius Dauid persecutor Saul, occidit eum cum aliis sacerdotibus, mulieribus, & paruulis.

2.*Reg.*1 Occidi fecit Dauid adolescentem, qui dixit se Saul occidisse.

2.*Reg.*11 Item fecit occidi Vriã per manũ Ioab.

2.*Reg.* 13 Absalon inuitatum ad conuiuium fratrem suum Ammon ibidem occidit.

3.*Reg.*7 Tantus est horror effundendi huma-
3.*Re.*5.7 num sanguinem, quòd licet aliàs Dauid
2.*Pa.*28 esset optimus, tamen noluit dominus, vt ædificaret ei templum, sed Salomõ filius: Vnde dixit ei Dominus: Non ædificabis domum nomini meo, eo quõd sis vir bellator & sanguinem fudisti.

3.*Reg.*2 Quamuis Ioab fuerit miles probus in armis, & domino suo valde fidelis: quia tamen occidit duos viros proditoriè, omn

omnes eius gratiæ, quaſi pro nihilo computatæ fuerunt. Vnde fecit eum occidi Salomon, licet teneret cornu altaris.

Procurante impia Iezabel, Naboth fuit crudeliter lapidatus : cuius vindictam fecit Dominus. 3.*Reg.* 21

Nam ex præcepto Domini Iehu interfecit Achab & Iezabel homicidas, quorum ſanguinem linxerunt canes. 4.*Reg.* 9

Rex Iuda Ioab iuſſit Zachariam filium Ioiadæ ſacerdotis à populo lapidari, cùm tamen pater illius reſtituiſſet illi regnum, & Athaliam occidiſſet. Sed vltio pauló pòſt ſecuta eſt. 1.*Par.* 24

Duo ſenes presbyteri, qui mortem Suſannæ nequiſsimè cogitabant, conuincti per Danielem, à populo ſunt occiſi. *Dani.* 18

Occidit Tryphō Ionathā & duos filios eius: cùm tamē recepiſſet à Simone centum talenta argenti pro liberatione Ionathæ, & duos eius filios pro obſidibus. 1.*Ma.* 13

Ptolemæus filius Abobi fecit cōuiuiū ſummo ſacerdoti & duobus filiis eius, & cū inebriati eſſent ꝓditoriè occidit eos. 1.*Ma.* 16

De ſtragibus hominum diuerſis.

CAPVT LXXXVII.

TErribilis hominum & aliorum animalium ſtrages fuit quando tēpore Noë, omnes homines, præter octo, di- *Gene.* 7

luuio perierunt.

Genes.14 Illi quatuor reges, qui debellauerunt quinq; reges, magnã cedẽ hominũ fecerũt, veniendo vsq; illuc, & pugnãdo cõtra illos, licet eorũ numerus non sit scriptus.

Exodi per totũ. Quod homines diuersis plagis perierint in Aegypto, & submersi sint in mari rubro, numerus per scripturam non potest sciri, sed debet maximus reputari.

Num.12. & 14 De sexcentis tribus millibus hominum bellatorum, & quingentis quinquaginta à viginti annis & supra qui numerati sunt nullus intrauit promissionis terram, exceptis Caleph, & Iosue. sed omnes interierunt variis calamitatibus in deserto.

Num.31 Maximam cædem fecerunt filiis Israël præcepto Moysi de Madianitis, quòd per prædam, quam rapuerunt potest deprehendi, quia triginta duo millia virginum sunt inuenta. Omnes autẽ mulieres corruptæ & masculi fuerunt iugulati.

Ios.6.7.8 Tempore Iosue in ingressu terræ promissionis, tam in ciuitatibus, quã in campis, fuit apud omnes homines infinitus numerus occisorum.

Iudic. 4. 7.11 et 12 Temporibus autem Delboræ, & Gedeonis, & Iephthe iudicum Israël, multi fuerunt occisi; quamuis certus numerus non possit haberi.

Occaſione vxoris Leuitę, fuerũt occiſa plusquàm ſexagintaquinque millia hominum bellatorũ, prętet mulieres & paruulos, qui oẽs in tribu Beniamin perierunt. *Iudic.*20

In diebus Heli quando fuit capta arca domini, ceciderunt de Iſraël triginta millia peditum pugnatorum. 1.*Reg.*4

Saul qui Amalech deleuit plurimos ibi occidit. & poſtea interfecto Goliath Philiſtæo multi Philiſtæi fuerunt occiſi. 1.*Reg.*14

In morte Saul & filiorum eius, multi de Iſraël ceciderunt. 1.*Reg.*17

Dauid de ſuis & de filiis Ammon, & de Philiſtæis multum ſanguinem fudit. 1.*Reg.*31

Sicut patet in diuerſis locis, &c.

Pro peccato elationis Dauid, in numeratione populi, ceciderunt ſeptuaginta millia virorum. 2.*Re.*24 2.*Re. per totum.*

Congregatis 32. regibus, & nimia multitudine pugnatorũ, Benadab rex Syriæ, bis fugatus eſt ab Achab rege Iſraël & ſecunda vice, centũ millia peditum ex parte Aſſyriorum occiſa fuerunt. 3.*Reg.*20

Abia rex Iuda, & exercitus eius, vulnerauerunt vno die de exercitu Ieroboam quingenta millia virorum fortium. 2.*Par.*13

Aſa rex Iuda, habuit in exercitu ſuo quingenta & octoginta millia virorum. Aethiopes verò fuerunt decies centena 2.*Pa.*14

millia,

millia, & ruerũt Aethiopes vſq; ad internitionẽ, quia Dño cedente contriti ſunt.
2.*Pa*.28 Rex Iſraël Phacee filius Romeliæ occidit de Iuda cẽtũ viginti millia virorũ bellatorũ die, vna, eò ꝙ dereliquiſſent dñm.
4.*Reg*.18 Quando Salmanaſſar cepit Samariam & tranſtulit filios Iſraël in Aſſyrios.
Ierem.39 Et quando Nabuchodonoſor cepit Ieruſalem, & captiuauit regem Iuda, ſatis eſt veriſimile multos homines corruiſſe, licet numerus non ſit certus.
Eſth.9 Occaſione ſuperbi & crudelis Aman, qui propter ſolũ Mardochęũ voluit cęteros iugulare Iudæos, occiderunt Iudæi in regnũ Aſſueri ſeptuaginta quinq; millia hominũ, quos ſuos reputabant inimicos.
1.*Ma*.11 Miſit Ionathas Demetrio apud Antiochiam tria millia virorum in auxiliũ contra illos de ciuitate, qui volebant Demetrium occidere, & occiſa ſunt vna die de Antiochænis centum millia hominum.
2.*Ma*.5 Tanta cædes hominũ fuit in Ieruſalẽ, quãdo Antiochus Epiphanes eam cepit, quot toto triduo fuerunt interfecti octoginta millia hominum, & quadraginta millia vincti non minus venundati.
2.*Ma*.8 Aduerſus Galatas, ſex millia ſoli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cælo, &c.

Præt

Præter prælia quæ cõmisit Iudas Machabæus, contra Apollonium & contra Seron principem exercitus Syriæ, de quibus agitur. 1. Machabę. 3. Legitur ipse Machabæus duodecim specialiter habuisse conflictus, videlicet, ab octauo cap. 2. libri, vsque in finem. In quorum primo occiderunt super nouem millia hominum de illis qui erant cum Nicanore. 2. *Ma.* 4

Deinde super viginti millia cum Timotheo & Bacchide. *Eodem.*

Postea verò de Idumæis vigintiquinq; millia. Iterum de Idumæis in duabus turribus munitis plusquàm viginti millia. 2. *Ma.* 10 *Eodem.*

Consequenter cum Timotheo viginti millia quingẽti, & equites sexcenti. Item vndecim millia peditum cum Lysia, & equitum mille sexcenti. *Eodem.* 2. *Mac.* 11

Postea innumerabiles cædes in quodam præsidio Timothei. 2. *Ma.* 12

Item cum Timotheo triginta millia. *Eodem.*

Deinde vigintiquinque millia in Carmon fortissima ciuitate.

Itẽ in alia ciuitate noĩe Ephrõ totidẽ. *Eodem.*

Post in castris Antiochi Eupatoris interfecit quatuordecim millia. *Eodem.*

Tandem occisus Nicanor cum trigintaquinque millibus pugnatorum. 2. *Ma.* 13

Summa omniũ, ducenta & trigintasex 2. *Ma.* 15

mill

millia hominũ & ſeptingẽti, præter illos, qui quãdoq; de Iudæ exercitu ceciderũt.

1. *Mac.* 9 Item exceptis illis, qui in diuerſis munitionibus & præliis occubuerunt, quorũ certus numerus nón habetur. Non cõputantur etiã hic qui in vltimo Iudæ bello contra Bacchidem & Alcimum mortui ſunt, vbi factum eſt prælium à mane vſq; ad veſperam, vbi etiam dicitur quòd Iudas cecidit. & cæteri fugerunt.

De abſtinentia & ſobrietate.

CAPVT LXXXVIII.

Gene. 2 PRæcepit Dominus Adam, dicens: Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno ſcientiæ boni & mali ne comedas. In quo abſtinentia commendatur, dum non omni cibo voluit hominem vti in paradiſo.

Exod. 24 *&* 34 Moyſes bis fuit in mõte cum Domino 40. diebus, & 40. noctibus, & non mãducauit nec bibit. Abſtinẽtia enim bona diſpoſitio eſt ad percipiendas reuelationes diuinas, & homo refectus diuina cõſolatiõe, ſolet corporales delitias abhorrere.

Leui. 11 Filiis Iſraël præcepit dominus à multis cibis abſtinere.

Num. 6 Vir ſiue mulier cùm votum fecerint vt ſanctificentur, & ſe voluerint Domino conſecrare, à vino, & omni eo quod inebriare poteſt abſtinebunt.

Vxori Manue liberatorem populi con *Iudic.*13
ceptura, angelus apparens abstinentiam
indixit.

Filij Israël primo, & secũdò à filiis Ben *Iudic.*20
iamin percussi fuerunt, postea fleuerunt
coram Domino, & ieiunauerunt die illo,
& sic prçualuerunt in illos. Populus Israël 1.*Reg.*14
erat in castris esuriẽs, & erat mel per agrũ
& nullus comedit de eo, nisi Ionathas fi-
lius Saul, qui non audierat cùm adiuraret
pater populum ne comederet. Et tamen
voluit eum pater interficere.

Cùm desiderasset Dauid aquam de ci- 2.*Reg.*23
sterna Bethleẽ allatã, postea noluit bibe-
re, quia nimis auidè concupierat illam.

Sub Heli Sacerdote bis debellati sunt 3.*Reg.* 4.
filij Israël à Philistæis, & arca domini ca- *&* 7
pta est. Sed postea sub Samuele ieiunaue
runt, & victoria sunt potiti.

Vxor Ieroboam vadens ad Ahiam pro- 3.*Reg.* 14
phetam, tulit decem panes, & vas mellis:
non fit ibi mẽtio de carnibus, quia suppo
nebat prophetam non vesci talibus cibis.

Tenuis victus sufficiebat Eliæ, qui pe- 3.*Reg.*17
tiit à vidua Sareptana paululum aquæ, &
buccellam panis.

Notabile est, quòd Eliã pauerunt corui 3.*Re.* 17.
carnibus bis in die. Sed Angelus Domini 19
ostẽdit ei panẽ, & vas aquæ semel tãtum.

Aud

3.Reg. 21 Audiens Achab comminationem sibi factam à Domino per Eliam prophetam, post occisionem Naboth, operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulabat demisso capite, propter quod Dominus illam quã comminatus fuerat, temperauit pœnam.

2.Pa. 20 Congregati sunt filij Moab & filij Ammõ, & cũ eis de Ammonitis, vt pugnarẽt contra Iosaphat regẽ Iuda. Quod ille audiens totũ se contulit ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiuniũ in vniuersa Iuda. Sequitur, quòd victoriam obtinuit.

1.Esd. 8 Esdras prædicauit ieiuniũ, & fecit quòd omnes affligerẽt animas suas, quia peterẽt à dño, vt viã rectã & prosperam daret eis. Sequitur. Ieiunauimus & rogauimus dominũ, pro hoc, & euenit nobis ꝓsperè.

Nehe. 1 Rogaturus Nehemias Artaxerxem regem pro ciuitate sancta, vt muri eius possent reparari, dicit de seipso: Ieiunabam & orabam ante faciem Dei cæli.

Nehe. 9. *&* 15 Conuenerunt filij Israël in ieiuniis, & in saccis, & humo super eos, &c. Et steterunt & confitebantur peccata sua & legerunt in volumine legis.

Tob. 2 Cum esset factũ prandiũ bonũ in domo Tobiæ, & audiens Tobias vnũ de filiis Israël iugulatũ iacere in platea relinquens

quens prādium ieiunus venit ad corpus.

De Tobia iuniori & ſocero eius ac cę- *Tob.9*
teris amicis dicitur: Cum timore domini *& 12*
conuiuia nuptiarum exercebāt. Angelus
etiam poſtea dicit vtriq; Tobiæ: Bona eſt
oratio cum ieiunio & eleemoſyna.

Audientes filij Iſraël terribilem poten- *Iudi.4*
tiam Holofernis, humiliauerunt animas
ſuas in ieiuniis.

De Iudith etiā dicitur, quòd ieiunabat *Iudic.8*
omnibus diebus vitæ ſuæ, præter Sabbata & feſta & Neomenias domus Iſraël.

Alloquutura regē Aſſuerū dixit Eſther *Eſth.4*
Mardochæo: Congrega omnes Iudæos, quos in Suſis reperies, & orate pro me: non comedatis & nō bibatis tribus diebus & tribus noctibus, & ego cum ancillis meis ſimiliter ieiunabo.

Commendatur à Domino abſtinentia *Iere.35*
Rechabitarum, quia noluerunt bibere vinum, ſicut præceperat eis pater eorum.

Baruch legit verba libri ſui ad aures Ie- *Baru.1*
choniæ filij Ioachim regis Iuda, & ad aures populi vniuerſi, qui audientes plorabant & ieiunabant, & orabant in conſpectu Domini.

Duram dietā impoſuit Dominus Eze- *Ezech.4*
chieli prophetæ, dicens: Sume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & len-

tem, & milium, & vitiam, &c.

*Danie.*1 Propoſuit Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis. Sequitur: pueris illis dedit Dñs ſcientiam & diſciplinã, &c.

*Dani.*10 De ſeipſo loquẽs Daniel ait: Poſui faciẽ meã ad dñm Deum, rogans & deprecans in ieiuniis, ſacco, & cinere: Et tunc percepit ſpecialem reuelationẽ de incarnatione, de paſſione, & occiſione Chriſti, &c.

*Dani.*10 Daniel per tres hebdomadas panẽ deſiderabilem non comedit, & caro & vinũ non introierunt in os eius, & tunc mirabilem oſtendit ei dominus viſionẽ. Gregorius in homilia Pẽtecoſtes dixit, quòd ſpiritus ſanctus abſtinentẽ impleuit puerum & prophetam iudicem ſenum fecit, ſicuti apparet. Dan.10.

*Dani.*14 Panẽ & pulmentũ miſit Dominus per prophetã Habacuc Danieli poſito in lacu leonũ: nõ carnes aut alia cibaria delicata.

2.*Mac.*6 Eleazarus vir ætate prouectus, maluit occidi crudeli morte, quàm carnes porcinas contra legem mãducare, vel etiam ſimulare ſe comediſſe.

2.*Mac.*7 Contigit ſeptẽ fratres cum matre eorum cõpelli à rege, carnes porcinas contra legem mãducare: illi verò magis elegerunt crudeliſſima tormenta ſuſtinere.

*Matt.*3 De beato Ioãne Baptiſta dicitur, quòd

eius

eius eſca erat locuſtæ & mel ſylueſtre.

Multam abſtinentiam in cibo & potu dicebatur facere, quaſi non manducans nec bibens, ſcilicet, Ioannes. *Matth.11*

Anna prophetiſſa filia Phanuel, inter cætera cõmendatur, quòd non diſcedebat ex templo, ieiuniis & obſecrationibus ſeruiens die ac nocte. *Luc.2*

Saluator noſter poſt baptiſmũ, ſtatim ductus eſt in deſertũ, & ibi ieiunauit donec eſuriret. Contra illos qui ieiunant cum fœditate conſcientiæ, vel qui nolunt tempore ieiunij eſuriem ſuſtinere. *Matt.4* *Luc.4*

Ad cõmendandam ſobrietatẽ, quæ eſt in eſu piſciũ, & in abſtinentia à carnibus, multũ facit, quod dñs in Euangelio pluries multiplicauit piſces non carnes. Vnde ad præceptũ Domini concluſerunt diſcipuli multitudinem piſcium copioſam. *Luc.5*

Præterea panes & piſces bis multiplicaſſe legitur, nunquã carnes. De quinque panibus & duobus piſcibus. Mar. 6. Luc. 9. Item de eodem Ioan. 6. de ſeptem panibus & paucis piſciculis ab ipſo domino multiplicatis habetur Matth. 15. Mar. 8. *Marc.6* *Luc.9* *Ioan. 6*

Poſt reſurrectionẽ etiam ſeptem diſcipulis piſcantibus & non prendentibus, manifeſtauit ſe Saluator dicẽs: Mittite in dexterã nauigij rete, & inuenietis. Sequitur, *Ioan.21*

tur, quòd extraxerunt rete plenũ magnis piſcibus, & de piſcibus illis dedit Dominus diſcipulis ſuis.

Exod. 16 Populo autem Iudaico tanquã carnali & de carne curanti dedit Deus carnes ad veſcendum, licet in malum ipſius.

Mat. 26 *Mar.* 14 *Luc.* 22 Multũ valet abſtinentia ad hoc, quòd homo poſſit vigilare facilius, & orare. Nam poſt cœnã increpauit Dominus diſcipulos ſuos, dicens: Non poteſtis vna hora vigilare mecum?

Luc. 24 *Ioan.* 21 Saluator noſter, cuius actio eſt noſtra inſtructio, nunquã legitur carnes comediſſe, niſi de agno Paſchali. de piſce verò, ſibi allato ad manducandum comedit.

Luc. 10 Mittens Dñs diſcipulos ad prædicandum dixit: In quãcunq; domum intraueritis. & edentes & bibẽtes, quę apud illos ſunt. Hoc eſt, vt eſſent contenti cibariis quæ haberent, non curioſa alia quærerẽt.

Actu. 2 Volens Petrus rationabiliter oſtẽdere, quòd diſcipuli ſpiritu ſancto pleni, nõ eſſent ebrij, dicit quòd adhuc nõ erat hora diei tertia Dãs intelligere, quòd ante horam tertiã eſſet incõueniens manducare.

Actu. 10 Cum eſuriret Petrus in domo Simonis Coriarij, cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cælum apertum, &c. In qua etiam viſione, oblata ſunt ſibi animalia,

ſecund

ſecundum legē vetita. Qui comedere renuit, quamuis vt dictum eſt, eſuriret.

Erant in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ prophetæ & doctores, &c. Miniſtrātibus autem illis Domino, & ieiunantibus illis, dixit illis Spiritus ſanctus, Segregate mihi Paulum, &c. *Actu.13*

Paulus & Barnabas cùm conſtituiſſent in diuerſis ciuitatibus, per ſingulas eccleſias preſbyteros, & oraſſent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino, in quem crediderunt. *Act.14*

De Gula & ebrietate. CAP. LXXXIX.

PRimum hominis peccatum, vitio gulæ fuit completum. *Gene.3*

Noë bibēs vinum inebriatus & nudatus eſt in tabernaculo ſuo. *Gene.9*

Loth inebriatus inceſtū cum propriis filiabus commiſit, &c. *Geneſ.19*

Eſau pro lentis edulio vendidit primogenita ſua. Prima tentatio filiorum Iſraël fuit de potu: ſecunda de cibo. Et poſtea ſimili occaſione multoties peccauerunt. *Geneſ.25* *Exod.15. 16. & 17*

Sedit populus manducare & bibere & cœperunt ludere. *Exod.32*

Dixit dominus ad Aaron, vinum & omne quod inebriare poteſt, non bibes tu & filij tui quando intrabitis in tabernaculum teſtimonij, ne moriamini. *Leui.10*

Num.6 Quicũq; fecerat votũ in lege, & ſe volebat dño cõſecrare, à vino & ab omni eo qđ inebriare poterat, abſtinere debebat.

Nume.11 Flagrauit populus deſiderio carnium, ſedens & flens, & ait: Quis dabit nobis ad veſcendum carnes, &c.

Iudic.7 In trecentis viris, qui ad aquas lambuerunt, & moderate biberũt, liberauit Dominus Iſraël de manu Madian.

Iudic.9 In epulis fiunt homines audaciores & loquaciores. Inter epulas & pocula, maledicebant Abimelech.

Iudi.16 Epulantibus Philiſtæis & lætãtibus domus cecidit ſuper eos.

1.*Reg.2* Nolebãt filij Heli carnes coctas ab offerentibus accipere: ſed crudas, vt eas ſibi lautius præpararent.

1.*Reg.14* Comedit Ionathas modicũ mellis, cõtra inhibitionem patris, & ideo occiſus à patre fuiſſet, niſi populus occurriſſet.

2. *Reg.13* Ammon filius Dauid in conuiuio Abſalon temulentus fuit occiſus.

3.*Reg.20* Benadab rex Syriæ temulẽtus, in tabernaculo ſuo habebat maximã multitudinem bellatorũ, & tamen victus fuit, & fugatus per pueros principũ prouinciarũ.

Nehe.9 Comederũt & ſaturati ſunt, ĩpinguati & abũdauerũt deliciis in bonitate tua magna, prouocauerũt autẽ te ad iracundiã.

Præual

Præualet vinũ omnibus hominibus qui bibunt illud, seducit mentem, itemq́; regis, & orphani facit mentem vanam. *3. Esdr. 3*

Holofernes bibit vinum multũ nimis, quantum nũquam biberat in vita sua. Et post pauca sequitur: Erat Iudith sola in cubiculo. Porro Holofernes iacebat in lecto nimia ebritate sopitus. Quo facto Iudith habuit opportunitaté occidendi eũ. *Iudic. 12. & 13*

Egressus est Aman à conuiuio Reginæ lætus & alacer, sed in crastino fuit tristis & confusus cum decem filiis suis patibulo crucis affixus. *Esth. 5. 6. & 7*

Nouerat Iob multa in conuiuiis peccata. Idcirco postquàm epulati fuerant filij eius, consurgens diluculo, offerebat holocausta per singulos. *Iob 1*

Pro tempore illo, quo debebat destrui Ierusalem dicitur: Vocauit Dominus ad fletum, & planctũ, & ecce gaudium & lætitia. Occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinũ. Comedamus & bibamus cras enim moriemur. *Esai. 22*

Sacerdos & propheta nescierunt, præ ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerũt in ebrietate. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumq́;, &c. *Esai. 28*

Ptolemæus filius Abobi, fecit conuiuium Simoni sacerdoti, & duobus filiis *1. Mac. 15*

eius, & cùm inebriati essent, occidit eos.

Mat.4 In tentatione Domini secundum Mat.
Marc.1 & Luc. legitur: Si filius Dei es, dic, vt la-
Luc.4 pides isti panes fiant, &c.

Mat.14 Herodes natalis sui cœnam fecit, filia
Marc.6 verò Herodiadis ibi saltauit, & Herodi, simulq; recumbẽtibus placuit. & hac occasione decollatus est Ioannes Baptista, ad petitionem illius saltatricis.

Luc.8 Spiritus immundi loca immunda diligũt. Vnde dæmoniacus ille, qui habebat legionẽ in corpore, habitabat in monumentis, & dæmones illi rogabant dominum Iesum, vt exeũtes immitterentur in porcos, nõ in boues vel agnos, quæ sunt munda animalia mundo vescentes cibo.

Luc.16 Contra edaces & comessationibus vacantes; multum valet exemplum diuitis epulonis, qui conquerebatur se pati in lingua specialem cruciatum.

De Matrimonio. CAP. XC.

Gene.2 QVod vxor debeat esse viro suo socia & æqualis quo ad multa non domina, vel ancilla, patet per hoc, quòd Euã formauit Dominus de costa Adę, non de capite vel de pede. Itẽ patet, quòd vir est caput vxoris, quia fuit ei quodãmodo patri principium essendi: & facta est mulier de viro suo, nõ vir de muliere. Debet esse

vir

vir magiſter & doctor, vnde præceptum à Deo fuit datum Adæ, & per Adam Euę.

Quòd vnus vir, vnam tantum vxorem habere debet, ſic dominus dicens, ait: Erunt duo in carne vna. *Eodem.*

Ante diluuiũ, ſolus Lamech duas vxores legitur habuiſſe. *Geneſ.4*

In arca Noë tot viros, quot fœminas iuſſit Dominus reſeruari, vt videlicet eſſet vnica vnici. *Geneſ.7*

Aegyptij tẽpore Abrahæ plus abominari videbantur adulteriũ quàm homicidium, vnde timebat Abrahã ne eum occiderent, & poſtmodum Sarai vxorẽ ſuam Pharaoni offerrẽt quaſi nollet eã cognoſcere, quandiu crederetur maritũ habere. *Geneſ.12*

Sara vxor Abrahæ, obediebat marito, & dominum eum vocabat. *Geneſ.18*

Propter Sarai vxorem Abrahã flagellauit Dñs Pharaonem, plagis maximis. *Gene.12. & 20*

Abimelech dominus per ſomniũ minando exterruit. *Geneſ.21*

Item etiam Abraham, illius votis condeſcendebat interdum.

Conſenſus exigitur ad matrimonium: Vocemus puellã, & quæramus ipſius voluntatẽ, dixerũt frater & mater Rebeccæ. *Gene.24*

Ille blaſphemus qui fuit lapidatus in deſerto fuit filius mulieris Iſraëlitidis de *Leu.24*

viro Aegyptio generatus. Per quod haberi poteſt, quòd non expedit de diuerſis ritibus matrimonia copulare, quia liberi inde nati, male imbuuntur.

Iudic.14 Secretũ quod Samſon parentibus ſuis dicere noluit: vxor eius extorſit ab eo in damnum ipſius.

1.*Reg*.1 Dixit Helcana ad Annã: Nunquid ego melior ſum tibi, quàm decem filij?

1.*Reg*. 25 Nabal durus & peſſimus & malitioſus habuit vxorem Abigail, quę erat prudentiſſima, & ſpecioſiſſima.

2.*Reg*.11 Quãuis haberet Dauid multas vxores, tamẽ adulterium cum Bathſaba cõmiſit.

3.*Reg*. 21 Non fuit alter talis ſicut Achab qui venũdatus eſt, vt faceret malum in conſpectu domini. Concitauit enim eum Iezabel vxor ſua, & abominabilis factus eſt in tantum vt ſequeretur Idola.

4.*Reg*.8 Iorã rex Iuda, fecit malum corã dño &
2 *Par*.21 ambulauit in viis Achab: & ſubditur cauſa huius: filia enim Achab erat vxor eius.

Eſdr.10 Filij tranſmigrationis, qui duxerunt vxores alienigenas ſecundùm mãdatum Eſdræ, dimiſerunt eas.

Nehe.13 Videns Nehemias Iudæos ducẽtes vxores alienigenas, obiurgauit eos, & maledixit, & verberauit aliquos, & decalcauit.

Tob.3 Sara filia Raguelis dicebat in oratione ſua:

ſua: Virum autem domine in timore tuo, non cum libidine mea, cōſenſi ſuſcipere.

Dixit angelus Tobiæ, in eos, qui cōiugiū ita ſuſcipiūt, vt Deū à ſe & à ſua mente excludāt, & ſuę libidini, ita vacent ſicut equ⁹ & mulus, habet poteſtatē dæmoniū. *Tob.6*

Honeſtam cauſam ducendi vxorē expoſuit angelus Tobiæ: Accipiens virginē cum timore domini, & amore filiorum magis, quàm libidine ductus. *Eodem.*

Prima nocte, qn̄ introductus eſt Tobias iunior cum vxore hortatus eſt virginē, dicens ei: Sara exurge, & deprecemur Deū hodie & cras, & ſecūdo cras, qa iſtis tribus noctibus Deo iūgimur. Tertia aūt nocte trāſacta, in noſtro erimus cōiugio. *Tob.8*

Parentes Saræ monuerūt eam, honorare ſoceros, diligere maritū, regere familiam, gubernare domū, & ſeipſam irrepræhenſibilem exhibere. *Tob.10*

Mulieres trāſlatę de terra Iuda in Aegyptū quæ ſacrificabāt reginæ cæli, excuſabāt ſe per viros ſuos, qui ſimilia faciebāt. *Iere.44*

Pro ſeruanda fide matrimonij Suſanna expoſuit ſe morti, & infamiæ: niſi ei per Danielem iuſtus dominus prouidiſſet. *Danie.13*

Ioannes Baptiſta fuit decollatus, quia Herodem de adulterio arguebat. *Mat.14* *Mar.16*

Quærētibus Phariſæis, ſi liceret homi- *Matt.9*

ni

ni dimittere vxorem quacunque de causa, dixit Dominus: Quos Deus coniunxit, homo non separet.

Luc.14 Item ad illos, qui ad cœnam magnam vocati fuerunt, & non iuerunt, ille qui vxorem duxit, non rogauit se excusatum haberi, sed ait: Non possum venire. Quia status ille hominem vehementer allicit, & sæpe retrahit à diuinis.

Ioan.2 Saluator noster conuiuio nuptiarum non dedignatus est interesse.

Actu.5 Ananias vxore sua conscia Saphyra, fraudem fecit de pretio agri venditi, sed ambo grauissimè sunt puniti.

1.Cor.2 Quantum ad actum coniugalem, ad paria, vel similia iudicat Apostolus virum & vxoré. Mulier sui corporis potestatem nõ habet, sed vir. Similiter auté & vir, sui corporis potestaté nõ habet, sed mulier.

De Castitate. CAP. XCI.

Gene.4 QVandiu primi parentes in paradiso fuerunt, virgines extiterunt, sed ipsis eiectis dicitur: Adam cognouit Euam vxorem suam.

Gen.34 Cùm Sichem violasset Dynam filiam Iacob, fratres eius irati sunt valde: eo quòd fœdã rem operatus esset in Israël, & violata filia Iacob, rem illicitam perpetrasset. Tandem & violatorem & patrem

eius

eius & eorum populum occiderunt.

Nota quòd hoc fuit ante legem scriptam sub lege naturæ, quantum ergo sub lege gratiæ virginitas honorari debet: & stuprum puniri? *Virginitatis commẽdatio.*

Iudas qui castus non erat, detestatus est fornicationem Thamar. *Genes.38*

Quamuis Ioseph esset seruus emptitius & elegantis formæ iuuenis, sine vxore; tamen solicitatus à domina sua recusauit stuprum, & maluit offendere eam & in carcerẽ trudi, quàm perdere castitatem. *Genes.39*

Post debellationem Madianitarum factam per Phinees & alios pugnatores, iussit Moyses mulieres corruptas iugulari, & virgines reseruari. *Num.31*

Mũdi esse debebãt, maximè à mulieribus, qui panes sacerdotales comedebãt. *1.Reg.21*

Quando mulier Sunamitis hospita Elisei, volebat ei loqui, mittebat ad eam Eliseus puerum suum, quasi vitans colloquia mulierum. *4.Reg.4*

Sara in oratione dicebat: tu scis domine, quia nunquam concupiui virum, & mũdam seruaui animam meam ab omni concupiscentia. *Tob.3*

Mortuo viro suo Iudith alium nesciuit, & semper castitatẽ amauit. Sed nota quid faciebat, quia cum puellis suis causa manebat, *Iudith 8*

nebat, vel morabatur, & habens cilicium ſuper lumbos ſuos, ieiunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter Sabbata & Neomenias, & feſta domus Iſraël.

*Danie.*13 Suſanna grauiter pulſata fuit ab illis ſenibus, ſed ſuę caſtitati, nec famam, nec vitam præponendam eſſe putauit.

Matt. 25 Ad hæc nullus de ſola caſtitate confidat, ſecundùm id, quod de virginibus euangelicis ſcribitur: Tot enim fuerunt fatuæ, quot prudentes.

*Luc.*1 Beata virgo ab angelo venerabiliter ſalutata non eſt oblita voti & propoſitæ caſtitatis, licet angelus promitteret ei, quòd ex ea filius altiſſimi naſceretur.

Matt. 22 Per hoc quod Saluator dixit, quòd in *Luc.*20 illo ſeculo neq; nubent, neq; nubentur, videtur quòd virgines illi vitæ beatæ, ſpecialiter appropinquant.

*Actu.*6 Caſtitatis argumentũ fuit in beato Stephano, quia ipſe ab Apoſtolis fuit deputatus ad miniſteriũ vel cuſtodiã mulierum.

De luxuria, & incontinentia.

CAPVT XCII.

*Gene.*6 PEccatum carnis præcipua videtur fuiſſe cauſa, propter quam dominus diluuio deleuerit mundum, dicitur enim: Omnis quippe caro corruperat viam ſuam.

*Gene.*18. Adeo infecerat peſſimum luxuriæ vitium

tium, Sodomam, & Gomorrham, vt clamor ierit ad dominum, & decem iusti nõ sint inuenti in eis: Quinetiam angeli, qui missi fuerant, vt probarent an clamorem opere complessent ad stuprum violenter impetebantur. Vnde merito igne, & sulphure ciuitates illæ consumptæ sunt. *&* 19

Nota, quot & quanta mala euenerint, pro ardenti amore Sychem filij Emor, qui violenter Dynam oppressit. *Gene.* 34

Luxuriosi quandoque luxuriam in aliis detestantur. vt patet de Iuda, qui dixit de Thamar: producite eam, vt comburatur. *Genes.* 38

Occasione vxoris Leuitæ à viris Belial in Gabaa Beniamin, incredibili libidinis furore vexante occisa sunt plusquàm sexa gintaquinque millia hominum. *Iudic.* 19. *&* 20

Isboseth filius Saul redarguit Abner qui ingressus fuerat ad concubinam patris sui. Abner autẽ iratus super hoc, procurauit ei auferre terram, & cito post, amisit vterque vitam & patriam. 2. *Re.* 3. 4

Dauid captus amore Bathsaba vxoris Vriæ, cum illa adulterium commisit & cũ proditione homicidium perpetrauit. 2. *Reg.* 11

Ammõ filius Dauid Thamar sororẽ suã oppressit, propter qd' postea occisus fuit. 3. *Reg.* 12

Detestabilem luxuriam commisit Absalon cum concubina patris sui, & cito postea 2. *Reg.* 16

& 18 postea occisus est.

3.*Reg*.11 Adamauit Salomon mulieres alienas, & deprauatum est cor eius per eas, & adorauit deos alienos.

Tob.6 Dixit angelus Tobiæ iuniori: In eos qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum à se & à mente sua excludāt, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus habet potestatem dæmonium. Quid ergo est de fornicatoribus, qui nihil aliud intendunt, nisi fœdam suam explere libidinem?

Iudic.12 Stetit Iudith ante faciem Holofernis, concussum erat cor, ardens in ipsius concupiscentia.

Danie.13 Duo senes presbyteri ita fuerunt amore Susannæ decepti, quòd quando illa voluntatem eorum facere recusauit, mortem illius procurare conati sunt.

2.*Mac*. 6 Tempore Antiochi tēplum luxuria & comessationibus gētium erat plenum, & scortantiū cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres vltro se ingerebant, &c.

Matt.14 *Marc*.6 Occasione Herodias, quā cōtra legem duxerat Herodes, Ioānes Baptista decollatus fuit, ad instantiā peccatricis mulieris.

Matt.8 *Luc*.8 Spiritus immundi loca immunda diligunt, vnde rogauerunt dominū Iesum vt pmitteret eos intrare in porcos, nō in boues, vel agnos, quæ sunt animalia munda.

Inter

Inter illos, qui vocati ſunt ad magnam cœnam nec iuerunt, ille qui vxorem duxit, non petiit ſe excuſatum habere, ſed ait: Vxorem duxi, ideo non poſſum venire. Per quod patere poteſt, quàm longe ſunt à cœna domini, luxurioſi homines & immundi, ſi ducere vxorem, ita hominẽ implicat & inuoluit, quod quaſi nihil aliud cogitare ſinit. *Luc.14*

Exemplum filij prodigi, qui diſſipauit ſubſtantiam ſuam, viuendo luxurioſè, patet, quòd id peccatum depauperat. Vnde dicitur: cœpit egere. Item vilificat naturã. Sequitur, quòd ipſe paſcebat porcos &c. Item non extinguit ardorem libidinis, ſed accendit. dicitur enim ibi: Cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quos porci manducabant &c. *Luc.15*

De incauto aſpectu. CAP. XCIII.

PRima mulier viſo ligni vetiti fructu pulchro, tulit de illo, & comedit. *Geneſ.3*

Pulchritudo viſa mulierum, fuit occaſio multorum malorum, videntes filij, filias hominum quod eſſent pulchræ &c. *Gene.6*

Ex eo ꝙ Cham filius Noë vidit verenda patris, & ipſum nudatũ eſſe, fratribus nuntiauit, maledictionem patris incurrit. *Gene.9*

Abraham dixit vxori ſuæ Sarai: Noui quòd pulchra ſis mulier, & cũ viderint te *Gene.12*

1. Reg. 6. 19.

Aegyptij interficiét me, & te reseruabũt.

Gene. 34 Volens videre regionis mulieres Dyna ipsa visa corrupta fuit.

Gene. 38 Iudas vidit Thamar in biuio, & cum ea peccauit.

Genes. 39 Domina cui seruiebat Ioseph, oculos in eum iniecit.

Exod. 19 Dixit dominus ad Moysen: Contestare populum, ne forte velint transcendere terminos ad videndum dominum &c.

2. *Reg.* 11 Vidit Dauid de solario suo mulierem lauantem se ex aduerso, & tulit eam, & post virum illius dolosè fecit occidi.

Iudic. 10. & 16 Cùm intrasset Iudith ante faciem Holofernis statim captus est ille in oculis suis. Vnde dicitur eiusdem cap. 16. Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pulchritudo eius captiuam fecit animam eius.

Danie. 13 Videbant duo senes Susannam quotidie ingredientem & deambulantem, & exarserunt in concupiscentiam eius.

Matt. 14 *Marc.* 6 Quia filia Herodiadis saltando placuit Herodi, ipse ei stultè promisit, quod crudeliter impleuit.

De silẽtio & loquacitate. CAP. XCIIII.

Gene. 2 PRæceptum dedit dominus Adæ non Euæ, vt mulier haberet minorem occasionem loquendi sed potius interrogandi à viro & discendi.

Eua

Eua prius legitur cum serpente, quam cum viro habuisse colloquium, quod sibi & posteris damnosum fuit. Ibidem nota quàm male repetiit mandatum domini homini datum. *Genes.3*

Cham filius Noë, cum vidisset verenda patris, nuntiauit fratribus suis, & inde maledictionem incurrit. *Gene.9*

Postquàm loquutus est dominus ad Moysen impeditioris & tardioris linguę fuit: Ex quo innuit, quòd spirituales viri, qui sæpe cum Deo loquuntur, tardi esse debent ad loquendum. *Exo.3.4*

Filij Israël fugientes de Aegypto, viderunt exercitum Pharaonis, & timuerunt valde, quibus ait Moyses: dominus pugnabit pro nobis, & vos tacebitis. *Exod.14*

Axa filia Caleb sedens in asino, & suspirans, cũ suasa esset à viro suo monuit patrẽ, ad quęrẽdũ q̃d haberet, & post impetrauit à patre irriguũ superius & inferius. *Iosue 15*

Samson secretum, quod parentibus dicere noluit, vxori exposuit: quæ statim illud in damnum mariti publicauit. *Iudic.14*

Idem indicauit Dalidæ, quomodo posset amittere fortitudinem suam, illaque sine mora hostibus reuelauit. *Iudic.16*

Anna mater Samuelis, veniens ad tabernaculum domini loquebatur in corde *1.Reg.1*

ſuo, tantumq́ue labia ſua mouebantur & vox penitus non audiebatur.

1.*Reg*.3 Samuel dormiens in tabernaculo oſtẽſam ſibi viſionem non indicauit Heli, donec interrogatus & adiuratus fuit ab illo.

1.*Reg*.10 Cùm filij Belial dicerent de Saule nouo rege: Num ſaluare nos poterit iſte? ille diſſimulabat ſe audire. Ex quo intelligitur, quòd cautè tacebat.

1.*Reg*.25 Cùm Dauid cõtra Nabal turbat[9], poſtmodũ per Abigail prudẽter loquutã, placatus fuiſſet: illa non indicauit ipſi Nabal viro ſuo puſillum, aut grande vſque mane, cùm vinum quod biberat digeſſiſſet.

Tob.2.3 Tobias auditis verbis iniurioſis ab vxore non legitur ei reſpondiſſe, ſed ingemuit, & cœpit plorare cum lachrymis.

Tob.3 Cùm ancilla Sarę dominæ dixiſſet grauis improperij & maledictionis verbum, Sara tacens ceſſit liti, & pergens in cubiculum domus ſuæ deuotè cœpit orare.

Eſth.2.5 Diu tacuit Eſther, nõ iudicans populũ ſuũ & patriam, ſicut ei pręceperat Mardochæus, ne ſcilicet à rege haberetur exoſa.

Iob 2 Beato Iob à Deo percuſſo, vxor eius ſtultè loquuta eſt.

Iob 39 Sanctus Iob magis videtur ſeipſum reprehẽdere de actu loquẽdi quàm de alio quocũq;, vnde dicit: Qui leuiter loquutus ſum,

ſum, reſpõdere nõ poſſum: vnũ loquutus ſum, quod vtinã non dixiſſem. Et cap. 42. Ideo inſipienter loquutus ſum, & quæ vl tra modum excederet ſcientiam meã, &c.

Cùm propoſuiſſent Raſin rex Syriæ, & Phaccę rex Iſraël pręliari cõtra Iudã dixit dñs Eſaię prophetę: Egredere in occurſum Achaz, & dices ad eũ. Vide vt ſileas. noli timere, & cor tuum ne formidet &c. *Eſaiæ* 7

Idem in alio loco dicit: In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra. *Eſaiæ* 30

Mandauit Ezechias rex Iuda, ne popu lus aliquid reſponderet Rapſaci. Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum. *Eſaiæ* 36 4. *Reg.* 18

Ieremias in vtero ſanctificatus, & à do mino propheta datus, excuſabat ſe dicens: Ah, ah, domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. *Iere.* 1

Adducta Suſanna ne iniqui preſbyteri ferrent contra eam falſum teſtimonium flens ſuſpexit ad cęlum, & clamauit ad do minum, ſed accuſatoribus directè non le gitur reſpondiſſe. *Danie.* 13

Iudæi agriculturæ operam dabant, ſed Nicanor & quidam alij non ſinebant eos in ſilentio agere & quiete. 2. *Ma.* 12

Beata Maria virgo legitur in Euãgelio tantũmodo loquuta fuiſſe angelo. Item cũ filio ſuo: Quid feciſti nobis ſic: Et apud *Luc.* 1. 2

Ioannem. Vinum non habent.

Ioan.2 Et quando ministros nuptiarum instru xerat, quæcunq; dixerit vobis, &c.

Luc.1 Licet autem Elisabeth magnificè eam commendasset: nihil tamen ei respondit, sed ad laudandum dominum se cōuertit.

Luca 7 Maria peccatrix veniens ad pedes domini in domo Simonis nihil dixisse refertur, sed lachrymis cœpit rigare pedes ei⁹.

Luc.10 Similiter sorori, de ipsa conquerenti *Mat.26* nihil respondit: Rursus etiam discipulis *Mar.14* indignè ferentibus effusionem vnguen- *Ioan.10* ti, & in eā fremuentibus nihil dixit. Quoniam autem tacuit, dominus pro ea respondit & eam vbique defendit.

Ioan.8 Mulier in adulterio deprehensa coram domino accusata, nō legitur aliqd loquuta fuisse. domin⁹ autē pro ea verbū assumpsit & eā deniq; misericorditer absoluit.

Actu.13 Loquutur⁹ in synagoga Paul⁹, surrexit, & manu silentiū indixit. Sciebat enim nō esse effundendum sermonem, vbi non est audit⁹: quod sępius in scriptura probatur.

De effectu carnali.

CAP. XCV.

Nume. 7 MOyses distribuit Leuitis 12. boues, & sex plaustra, quos obtulerāt principes filiorum Israël, sed nullū dedit filiis Caath, licet essent ei magis propinqui.

Non

Non legitur Moyses alicui de filiis suis magnum dedisse officium, licet ipse à populo in tanta reuerentia haberetur.

Moriturus Moyses, solicitè rogauit dominum, vt populo de duce idoneo prouideret. Nullum tamen de generatione sua nominare voluit. *Num.* 27

Distribuens Iosue terram filiis Israël, adeo paruam portionem dedit illis, qui erant de tribu sua, vt de hoc specialẽ querelam fecerint. Sed nota responsionem quam fecit eis. *Iosue* 17

Audiẽs Heli mortem filiorum suorum in prælio, nõ visus est multum curare, sed cùm nuntius ille dixisset arcam Dei esse captam, cecidit de sella, & mortuus est. 1. *Reg.* 4

Quia Dauid nimis flebat occisum filiũ suum Absalon, imposuit ei Ioab, quòd nõ ita doluisset, si totũ amisisset exercitum. 2. *Reg.* 19

Supramodum mater mirabilis & bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub vnius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat. 2. *Mac.* 7

Euntibus ad prælium Iudæis, cõtra Nicanorem pro vxoribus & filiis, itemq; fratribus & cognatis minor solicitudo, maximus autem, & primus pro sanctitate timor erat templi. 2. *Ma.* 15

Mat. 12

Loquẽs Iesus ad turbas, dixit quidam: *Luc.* 8

Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te, qui reſpondit: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? quicunq; fecerit voluntatem patris mei, &c.

Mat. 16 Saluator nōſter approbans Petri profeſſionem, quam fecit de ipſo, cùm dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui. conſequenter ſubiunxit, caro & ſanguis non reuelauit tibi. Per hoc innuens ꝙ caro prauas reuelationes facere conſueuit.

Matt. 20 Petēti materteræ Chriſti ſecūdū carnē vt duo filij ſui ſederēt iuxta eum in regno ſuo, reſpondit ipſe dominus ita durè, ac ſi fuiſſet aliena omnino: & ita bonū forū de regno ſuo parat⁹ eſt facere tibi, ſicut illis.

Ioan. 21 Quamuis beatus Ioānes & duo Iacobi eſſent maximæ ſanctitatis, nulli tamē eorum cōmiſit generalem eccleſiæ curam, ſed Petrum, qui non ſibi carne attinebat, conſtituit caput, principem & paſtorem.

Galat. 12 Apoſtolus Paulus commendans ſuum Euangelium dicit: Complacuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, &c. continuo non contuli, nec acquieui carni & ſanguini.

De ira hominis per zelum. CAP. XCVI.

Exod. 11 CVm loqueretur Moyſes Pharaoni, & ille nollet audire, exiuit à Pharaone iratus nimis:

Præcep

Præcepit Moyſes filiis Iſraël, vt nullus de manna relinqueret vſque mane. Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſque mane, & ſcatere cœpit vermibus & cõputruit. & iratus eſt Moyſes contra eos. *Exod.* 16

Reuertens Moyſes, cùm appropinquaſſet ad caſtra vidit vitulum & choros, iratus proiecit de manibus tabulas, & confregit eas ad radices montis. *Exod.* 32

Cùm quæreret Moyſes hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, exuſtum reperit iratusq́ue contra Eleazar & Ithamar ait: Cur non comediſtis? &c. *Leuit.* 10

Videns Moyſes rebellionẽ Choræ & complicum ſuorum, iratus valde ait ad dominum: Ne reſpicias ſacrificia eorum. *Num.* 16

Conſiderans Ionathas filius Saul, nequitiam patris ſui, contra Dauid ſurrexit à menſa in ira furoris ſui, & non comedit panem illa die. 1. *Reg.* 20

Audita Dauid parabola Nathan prophetæ iratus indignatione aduerſus hominem dixit: Viuit Dominus, quia filius eſt mortis, qui fecit hoc. 2. *Reg.* 12

Eliſeus irat⁹ fuit cõtra Ioas regẽ Iſraël, eò ꝙ nõ percuſſiſſet terram ſagitta quinquies aut ſexies. vt totã deſtruxiſſet Syriã. 4. *Reg.* 13

Audiens Nehemias clamorem populi *Nehe.* 5

propter vſuras, quas exigebant optimates, iratus eſt nimis.

Eſth.7 Audita querimonia, quam dixit Eſther de Aman, qui omnes Iudæos procurabat occidi, rex Aſſuerus ſurrexit iratus de loco communi.

Circunſpiciés Ieſus cum ira Iudeos qui obſeruabant eum, contriſtatus eſt ſuper cæcitate cordis eorum.

De ira hominis per Vitium.

CAPVT. XCVII.

Gene.4 REſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, iratusq́ue eſt Cain vehementer & concidit vultus eius.

Num.24 Iratus Balaac contra Balaam cõploſis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocaui te, quib⁹ ecõtra benedixiſti.

1.Reg.18 Audiens Saul poſt victoriam commendari Dauid, iratus eſt nimis, & diſplicuit in oculis eius ſermo, &c.

1.Reg.20 Cùm excuſaſſet Ionathas Dauid apud patrem ſuum Saul iratus aduerſus Ionathã dixit: Filij mulieris vltro virũ rapientis, Nunquid ignoro, quia filium Iſai diligis in confuſionem tuam? &c.

3.Reg. 21 Venit Achab rex Iſraël in domũ ſuam indignatus & frendens ſuper verbũ quod loquutus fuerat ad eũ Naboth Iſraëlites:

4.Reg.5 Poſt facile & ſalubre conſilium Eliſæi, iratus

iratus Naaman recedebat, dicens : Putabam quòd egrederetur ad me, & inuocaret nomen Dei sui &c.

Hanam propheta venit ad Asa, increpauit eum: quia confisus erat Benadab rege Syriæ: iratusque Asa aduersus videntem, iussit eum mitti in neruum. *2.Par.16*

Separauit Amasias exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim, pro eo, scilicet, quòd secum venirent ad bellum. At illi vehementer irati contra Iudam, reuersi sunt in regionem suam. *2.Pa.25*

Sacerdotes arguebant Oziam regem Iuda, volentem adolere incensum, iratusque Ozias & tenens thuribulum minabatur illis. *2.Pa.26*

Cùm audisset Sanaballat, quòd ædificaretur murus Ierusalem, iratus est valdè, & motus nimis subsannabat Iudæos. *Nehe.4*

Cùm reuérsus esset Sennacherib, fugiens à Iudæa plagam, quam contra eum fecerat Deus, propter blasphemiā suam, iratus multos occidit Iudæos. *Tob.1*

Tobia dicēte de hœdo balante: Videte ne furtiuus sit, &c. Vxor eius irata respondit: Manifestè vana facta est spes tua. *Tob.2*

Nuntiatum est Holoferni, quòd filij Israël præpararent se ad resistendū ei, furore nimis exarsit in iracundiam magnam. *Iudith 5*

Cùm

Eodem. Cùm dixiſſet Achior magnam eſſe potẽtiam Dei Iſraël, irati ſunt magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum.

Eſther 3 Cùm audiſſet Amã & experimẽto probaſſet, ꝙ Mardochæus non ſibi flecteret genua nec ſe adorauit, irat⁹ eſt valde, &c.

Iob 32 Iratus indignatusque eſt Eliu Buxites aduerſus Iob, eo quòd iuſtum ſe eſſe diceret coram Domino.

*Iere.*37 Principes Iuda putãtes quòd Ieremias fugeret ad Chaldæos, irati ſunt contra eum & cæſum miſerunt in carcerem.

*Dani.*2 Nabuchodonoſor rex Chaldęorum, in ira magna ſua præcepit, vt perirẽt omnes ſapientes Babyloniæ, pro eo (ſcilicet) ꝙ ſomnium ſuum ei non poterant indicare.

*Danie.*3 Idẽ etiã poſtea in furore & ira præcepit, vt tres viri adducerent in cõſpectu ei, &c.

Ionæ 4 Arguit dominus Ionam quia iraſcebatur ſuper hederam.

1.*Mac.*3 Audiens Antiochus prælia Iudæ & victoriam quam obtinuerat, iratus eſt animo: & congregauit exercitum.

1.*Mac.*5 Factum eſt, vt audirent gentes quod ædificatum eſt altare in ſanctuarium, ſicut prius, iratæ ſunt valde, &c.

2.*Mac.* 6 Tortores Eleazari audientes verba conſtantiæ ipſius in iram verſi ſunt, qui paulò antè fuerant mitiores.

Poſt

Post septimi fratris verba, rex Antioch⁹ accensus ira in illũ, super omnes desæuit. *2. Mac. 7*

Videns Antiochus, ꝙ non poterat spoliare Pentapolim ciuitatẽ, elatus in iram, arbitrabatur se iniuriam illorum, qui fugauerant, posse in Iudæos retorquere. *2. Mac. 9*

Herodes videns ꝙ illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, &c. *Matth. 2*

Cùm audissent ciues Nazareth dominum dicẽtem: Nemo propheta acceptus est in patria sua, &c. Sequitur. Repleti sunt omnes in synagoga ira. *Luca 4*

Demetrius quidam argẽtarius, faciens ædes argenteas Dianæ, conuocatis opificibus illius artis, dixit: Quia Paulus auertebat multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dij, qui manibus fiunt, &c. His auditis, repleti sunt ira. *Actu. 19*

De humilitate. CAP. XCVIII.

DIxit Angelus ad Agar: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu ipsius. *Gene. 16*

Humiliter loquebatur Abraham domino dicens: Loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis. *Gene. 18*

Multum humiliauit se Iacob coram Esau & sic compescuit iram eius. *Genes. 33*

Quinquies excusauit se Moyses, ante- *Exod. 3.*

quàm

& 4 quàm vellet accipere ducatũ populi, quē tamē dominus imponebat ei, nec acquieuit, donec Dominũ intellexiſſet iratũ. Vnde text⁹. Irat⁹ eſt domin⁹ in Moyſen, &c.

*Exod.*18 Moyſes vtile conſiliũ pagani hominis non deſpexit, ſed ei humiliter acquieuit.

*Num.*10 Moyſes videbat ſe habere ducatum Domini ſpecialem, & tamen nõ dedignabatur rogare Obab filium Raguelis, vt ſecum veniret, & ductor populi eſſet.

*Iudic.*5 Gedeoni Angelo dicente ſibi: Vade in hac fortitudine tua liberabis Iſraël. reſpõdit: Ecce familia mea infirma eſt ĩ Manaſſe, & ego minimus in domo patris mei.

*Iudic.*8 Viri Ephraim iurgantes fortiter & tumidi contra Gedeonem, ſedati fuerũt per eius manſuetã, & humilē reſponſionem.

Eodem. Dixerunt omnes filij Iſraël ad Gedeonem: Dominare noſtri tu, & filius tuus: Quibus ille ait: Non dominabor veſtri, nec dominabitur in vos filius meus, ſed dominabitur vobis Dominus.

1.*Reg.*9 Humilitatem protēdebat Saul in opere & ſermone, antequàm vnctus eſſet in regem quando quærebat aſinas patris, & excuſabat ſe apud Samuelem. Et poſtea dictum eſt ei ca. 15. eiuſdem. Nónne cùm paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es, &c.

Dau

David, licet per Samuelē esset vnctus in regē, tamē de mādato patris portabat victualia fratribus, quib⁹ prælectus fuerat. 1.*Reg.*17

David humiliauit se corā Saule, quando debebat fieri gener regis. 1.*Reg.*19

Et corā Deo, quādo saltauit ante arcā. Ait enim, Iudā, & vilior fiam plusquā factus sum, etiā humilis ero in oculis meis. 2.*Reg.*6

Et quādo venit Nathan ad eū, nūtians ei volūtatē Domini, de ppetuitate regni. 2.*Reg.*7

Item & coram seruo, audiens quòd maledicerет ei Semei. 2.*Reg.* 16

Et in multis aliis locis, vt quādo Deus eum propter peccata corripuit & puniuit. 2.*Re.*24

Humiliter respondit Mephiboseth, iniquè accusatus à seruo suo, & exhęredatus iniustè. 2.*Reg.*19

Achab rex sceleratissimus Israël audiēs pœnam sibi pro criminibus infligendam, humiliatus est corā domino, propter hoc domin⁹ illā pœnā aliqualiter minorauit. 3.*Reg.*21

Prin ceps ille, q humiliter loquut⁹ est ad Eliā non fuit tactus ab igne, sicut alij duo quinquagenarij, qui venerant ante illum. 4.*Reg.*1

Veniens ad Iordanem Eliseus, primò percussit aquas nihil dicens, & non sunt diuisæ aquæ. Deinde inuocauit nomen magistri sui, & diuisæ sunt aquæ. 4.*Reg.*2

Semeias propheta, dixit ad Roboā & 2.*Par.*12

princ

principes eius: Hæc dicit domin⁹. Vos relinquitis me, & ego relinquã vos. Qui cõsternati dixerũt: iustus est domin⁹. Cumq; vidisset dominus, quod humiliati essent, factus est sermo domini ad Semeiam dicẽs: Quia humiliati sunt, non disperdam eos.

2.Par.32 Humiliatus est Ezechias, postquàm eleuatum fuerat cor eius in aduentu nunciorum Babylonis, & idcirco non venit ira Domini in diebus illis.

Iudith 4. *&* 8 Audientes filij Israël terribilem potentiam Holofernis, clamauerunt ad dominum cum instantia magna, & humiliauerunt animas suas.

*Esth.*14 Esther regina confugit ad dominum, & corpus suum humiliauit ieiunis, orãsq; inter cætera dixit: Tu scis Domine, quòd abominor signum superbiæ, &c.

*Iere,*1 Cùm diceret domin⁹ Ieremiã esse prophetã ille humiliter se excusauit, & ait: Ah, ah, Domine Deus ecce nescio loqui, &c.

*Dani.*4 Nabuchodonosor ambulans in Aula Babylonis, arroganter loquutus est. deinde, eiectus ab hominibus, & in bestiam mutatus, recuperauit sensum, & recognouit, quòd omnes habitatores terræ apud Deum in nihilum redacti sunt.

2.Mac. 9 Cùm percussus esset Antiochus adeò insanabili plaga, ita vt nec ipse fœtorem suum

ſuum ferre poſſet ait:iuſtũ eſt ſubditũ eſſe Deo, & mortalẽ non paria Deo ſentire.

Ioſeph humiliter ſe reputans non eſſe dignũ conſortio beatæ Mariæ, quam recepiſſe videbat, non humano opere, ſed diuino munere hoc factũ eſſe credebat, voluit occultè dimittere eam. *Matt.1*

In diebus illis, Magis apparet mira fuiſſe humilitas, quãdo inuenerunt puerum cum Maria Matre eius,& procidentes adorauerunt eum. *Matt.2*

Dũ tantæ eſſet reputationis Ioã. Bapt. vt populus crederet ipſum eſſe Chriſtũ, dixit:Veniet fortior me poſt me,cuius nõ ſum dignus ſoluere calciamenti corrigiã. *Matt.3* *Luc.3* *Ioan.1*

Non erubuit Chriſtus,Dei virtus & ſapientia ab eodem themate prædicationẽ ſuam incipere,à quo ſuam inceperat Ioãnes Baptiſta, Pœnitentiam agite,&c. *Mat.3,* *& 4*

Beata virgo Maria ab angelo tam venerabiliter ſalutata,& mater filij altiſſimi appellata, nõ ſuperbiit inde, nec ſe vocauit matrẽ Dei, aut dominã ſed ancillam. *Luc.1*

Item non miſit pro Eliſabeth cognata ſua,ſed humiliter iuit ad illam. *Luc.1*

Cùm Eliſabeth ſpiritu ſancto repleta cognouiſſet, quod factũ fuerat, tunc diuinam cõmendauit miſericordiam & potentiam Maria, dicens:Magnificat anima *Eodem.*

mea dominũ. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, &c.

*Mat.*8 Humiliter & fideliter respõdit Centurio dicens Domino, volenti ire ad sanandum puerũ suum, &c. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum.

Luca 5 Videns Petrus ad præceptũ domini se conclusisse multitudinem piscium copiosam, procidit ad genua eius, dicens: Exi à me; quia homo peccator sum, Domine.

*Mat.*8. 9 & 17 Saluator noster publicare miracula sua prohibebat, vt fugere doceret iactantiæ & vanitatis vitiũ & daret veræ humilitatis exemplum. Sicut patet in leproso mũdato. Et in duobus cæcis ab eo illuminatis. Item in surdo & muto sanato. Matt.9. Et in sua transfiguratione dixit: Nemini dixeritis visionem. Matth.17.

*Matt.*15 Cùm dixisset dominus mulieri Chananeæ, Non est bonũ sumere panem filiorum, & mittere canibus, illa mulier dixit: Etiam domine, nam & catelli, &c.

*Mar.*18 Quærentibus discipulis, quis esset maior in regno cælorũ, respondit dominus: Quicunq; humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum.

*Luc.*14 Exemplũ vel parabolã humilis vrbanitatis induxit dñs: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, nõ discumbas in primo loco.

Ad

Ad fugiendam iactantiam, & humilitatem sectandam, multum valet exemplum, quod inducit Dominus de superbo Pharisæo, & humili Publicano. *Luc.18*

Humilitas Ioan. Baptistæ apparet multipliciter: quia videlicet, de se humiliter sentiebat existimante populo quòd fortè ipse esset Christus. Ioan.1. Non sum ego Christus. Itē humiliter loquebatur. Ego vox clamantis in deserto. Negauit se esse Christum aut prophetā. Tum etiam humiliter induebatur pilis Camelorū. Humilem habitationem eligebat, Luc.1. Erat in deserto, &c. *Ioan.1*

Et humiliter recusabat baptizare dominum dicēs: Ego debeo baptizari à te, & tu venis ad me? *Mat.3*

Mumiliter Maria Magdalena & frequēter legitur, sec⁹ pedes dñi se posuisse, &c. *Lu. 7.10*

Quærēti dño, an Petrus diligeret eum plus aliis discipulis, rñdit humiliter, dicēs: Tu scis dñe quia amo te plus aliis, &c. *Ioan.11. & 12*

Præcipua humilitatis exēpla accipere possumus & debem⁹ in saluatore nostro: cuius conuersationem in terris considerare possumus, quia ipse concipi voluit in patria despecta, videlicet, in Galilæa. De qua loquitur Ioan.7. Scrutate & videte, quia propheta à Galilæa nō surrexit. Vn- *Ioan.21* *Ioan.7*

de admirando dixit Nathanael, A Nazareth poteſt eſſe aliquid boni?

*Luc.*1.2 Iterũ de humili matre natus fuit, quæ dixit: Reſpexit humilitatẽ ancillæ ſuę, &c.

In domũcula parua & loco humillimo. Luc.2. Reclinauit eum in præſepio, &c.

Eodem. Itẽ quaſi per annos 30. latuit in mũdo, ita quòd nihil legitur de eo, niſi cũ eſſet annorũ duodecim, remãſit in Ieruſalem, & inuentus eſt in tẽplo audiẽs & interrogans & determinans, cõtra præſumptuoſos, qui nimis feſtinè ad onus docẽdi prorumpunt. Sequitur ibi Luc. 2. Deſcendit cũ Maria & Ioſeph, & erat ſubditus illis.

*Matt.*3 Exinde circa annũ 30. ad Ioannem Baptiſtam venit, vt baptizaretur ab eo, non pro eo miſit, cõtra multos, qui ad minores ſe pergere dedignantur.

*Mat.*4. *&* 11 Item humiles diſcipulos elegit, & cum eis humiliter conuerſatus eſt. Et eos pręcipuè de humilitate docuit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. vnde & filium hominis ſe dicebat ſæpius, quàm filium Dei, licet vtrunq; eſſet verum ſecundùm duas naturas in ipſo: tamen ab inferiore frequentius ſe nominabat.

*mat.*8.12 20. *et* 26 *Ioan.*2 Humiliter verſatus eſt cũ hominibus. Intereſſe voluit pauperibus nuptiis, vbi vinũ defecit. Non autem interfuit ſplendidis

didis & diuitibus nuptiis, in quibus fiunt frequenter enormes excessus.

Cũ cognouisset qa vẽturi erãt, vt rape- *Ioan.6*
rent eũ, & facerẽt eũ regẽ, fugit in mõtẽ.

Didrachma, quasi seruus aut alienus *Mat.17*
exsoluit. Idem non habebat, vbi caput *Luc.9*
suum reclinaret. Luc.9.

Et circumiens ciuitates & castella pe- *Ioan.4*
des ibat, ita quòd quãdo fatigatus ex itinere, sedebat super fontem, & à muliere Samaritana bibere postulabat.

Quãdo verò venit Ierusalẽ nobili vectu *Mat.21*
ra vti noluit, non equũ, sed asellũ habuit.

Transiturus ex hoc mũdo ad patrem, *Ioan.13*
relinquere voluit speciale humilitatis exemplum, vt pedes discipulorum lauit, & linteo quo præcinctus erat extersit.

Præcipuè autem in passione nimis se- *Philip.2*
ipsum humiliauit, factus obediens vsque ad mortem, non quancunq;, sed crucis. Quæ erat genus mortis turpissimum, vt in Euangeliis omnibus patet.

De quo notari potest, quòd superbi & mũdi amatores circa septẽ versari solent & appetere, vel in adeptis specialiter gloriari, quibus constat in cruce dominũ caruisse, & contraria habuisse. Hæc autẽ dici possunt: Terrena affluentia, mũdana sapientia, carnalis lætitia, popularis fama,

turba famulorũ, deiectio inimicorũ, numerositas amicorũ. Christus Iesus autem dñs noster in cruce fuit pauperrim⁹, quia
Ioan.19 vestimentis nudatus. Ioan.19. Fuit stultus & insipiens reputatus. Nam verbum crucis pereuntibus stultitia est. 1. Corinth. 1.

Matt.27 Itẽ diffamatus fuit, & seductor populi appellatus. Vnde dixerũt de eo principes sacerdotum: Recordati sumus quia seductor ille, &c. In cruce insuper quodammodo fuit victus, quia occisus inclinato capite tradidit spiritũ. Ibi etiam amicum
Esaiæ 63 nullum habui. Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Psal. 87. Elongasti à me amicum & proximum. Item famulis & seruitoribus in cruce ca-
Matt.27 ruit, vnde dicitur: Discipuli relicto eo omnes fugerunt. Psal. Factus sum sicut homo sine adiutorio, &c.

Actu.3 Post miraculũ, de claudo per Petrũ sanato humiliter loquutus est Petrus, non ascribẽs factum sibi, sed diuinæ virtuti, & per inuocationẽ nominis Iesu Christi &c.

Actu.10 Cùm introisset Cæsaream Petrus, obuiam venit ei Cornelius, & procidens: Surge, & ego ipse homo sum, ait Petrus, eleuans Cornelium.

Actu.14 Audientes Paulus & Barnabas, ꝙ homines de ciuitate Lystris dicebãt eos esse

Deos,

Deos, & eis ſacrificare volebãt & conciſis tunicis, exilierũt in turbas clamantes, & dixerunt eis: Viri, quid hoc facitis? & nos mortales ſumus ſimiles vobis, &c. Tandẽ vix ſedauerũt turbas, ne ſibi immolarent.

Paulus apoſtolus manib⁹ operabatur, vt haberet neceſſaria ſibi & ſociis propter ꝙ etiã morabatur cum Aquila & Priſcila, qui erãt artis ſcenofactoriæ, ſicut & ipſe. *Actu.* 18

Alibi dicit: Ad ea quę mihi opus erãt, & his q̃ mecũ ſunt, miniſtrauerũt man⁹ iſtę. *Actu.* 20

Humiliter de ſe ſentiebat Paulus, qui fratrũ orationibus confidebat. Adiuuantibus vobis in oratione pro nobis, ait. 2. *Cor.* 1

Orationes aliorum ſolicitè poſtulauit, vnde ait: Obſecro vos fratres per dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ, & per charitatẽ ſpiritus ſancti, vt adiuuetis me in orationib⁹. *Roma.* 15

1. Ad Corint. 4. & Theſſ. 4. Verbis etiã ſuis verã humilitatẽ interius indicabat. 1. Corin. 15. Ego ſum minimus apoſtolorũ, qui nõ ſum dignus vocari apoſtolus, &c.

Et Ieſus venit in hũc mũdũ peccatores ſaluos facere, quorũ primus ego ſum, &c. 1. *Tim.* 1

Item ad humilitatem alios ſolicitè inducebat, ait enim: Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Et ad Philippenſes 2. In humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes, &c. *Rom.* 12

De superbia. CAP. XCIX.

*Gene.*3 EVa propter appetitũ excellentiæ cum audisset à serpente, Eritis sicut dij: de ligno vetito comedit.

*Gene.*11 Superbia volentium ædificare turrim vsque ad cælum, damnata fuit per confusionem linguarum.

*Gene.*16 Agar ancilla Sarai cõcepisse se videns, dominam suam despexit.

*Exod.*5. & 14 Nimis superbè respondit Pharao quãdo dixit: Nescio Dominum, & Israël non dimittam, sed in mari submersus est.

*Num.*16 Rebellio Choræ & aliorum facta contra Moysen, ex superbia processit. Nam dixit illis Moyses: Multum erigimini filij Leui. Quibus male cessit.

*Iudic.*9 Percussus Abimelech à muliere, vocauit armigerum suum, & ait ei: Percute me, ne dicatur, quia à fœmina interfectus sum. Et male periit.

1.*Reg.*15 Saul petiit à Samuele, vt eum coram senioribus populi honoraret.

2.*Re.*24 Grauiter fuit punitum elationis peccatum, quando Dauid fecit numerari populum sibi subiectum.

3.*Reg.*12 Libido, quam habuit Ieroboam dominandi, timẽs ne populus reuerteretur ad domum Dauid, fecit eum excogitare vitulos aureos, quos fecit à populo adorari, &

ti; & maluit eos recedere à Deo ſuo, quã à domino ſuo.

Superbè nimis nunciari fecit Ezechiæ rex Aſſyriorũ dicens qđ neq; Deus, neq; homo poſſet eum liberare de manu ſua. *4.Reg.19*

Poſt victoriã obtẽtã de Arphaxat rege Iudæorũ, exaltatũ eſt regnũ regis Nabuchodon. Aſſyriorũ,& cor ei⁹ eleuatũ eſt. *Iudic.1*

Præceperat Nabuchodonoſor Holoferni, vt omnes Deos terræ exterminaret, vt ipſe ſolus Deus diceretur ab his regionibus quæ potuiſſent Holofernis poteſtati ſubiugari, ſed male ceſſit. *Iudith 1. & 3*

Videns ſuperbus Aman, quòd Mardocheus ipſum adorare nolebat, ſuaſit regi, vt totus Iudæorum populus deleretur. *Eſth.3. & 5*

Aman ſuperbiſſimus volebat coram ſe genuflecti & ab hominibus adorari. Sed notabile eſt, quòd illa ſuperbia tot mala in ſeipſa cauſauit, vt iratus & indignans exiſteret, & omnia alia quę habebat, quaſi nihil reputaret. *Eodem.*

Signa ſuperbiæ deteſtatur Dominus per Eſaiam, dicens: Pro eo quòd eleuatæ ſunt ſuperbæ filiæ Sion, & ambulauerunt collo extenſo, &c. decalcauit dominus verticem filiarum Sion. *Eſaiæ 3*

De Nabuchodonoſor intelligitur ad literam illud Eſaiæ; In cælum aſcendam *Eſaiæ 14*

dicebat, &c. similis ero altissimo. Veruntamen ad inferna detraheris.

Esaia 16 De Moab dicitur: Audiuimus superbiã Moab, superb⁹ est valde, superbia eius & arrogãtia eius, & indignatio ei⁹, plusquã fortitudo eius. Idcirco vlulabit Moab.

Dani. 5 Quoniam eleuatũ fuit cor Nabuchodonosor regis Babylonis, & spirit⁹ illius obfirmatus est ad superbiã, depositus est de solio suo & gloria eius ablata est.

Eodem. Balthasar filius Nabuchodonosor rex Babylonis non humiliauit cor suum, sed aduersus dominatorem cæli eleuatus est: & ideo interfectus est, & Darius Medus successit in regno.

1. *Mac.* 1 Antiochus ascẽdit Ierosolymã in multitudine graui, & intrauit in sanctificationẽ cũ superbia, & accepit altare aureũ, &c.

1. *Mac.* 3 Seron princeps exercitus Syriæ ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno. Et contristatus est.

1. *Mac.* 5 Dixerũt illi, quos dimisit Iudas Machabæus ad custodiã terræ, dum iret ad prælium: Faciamus nomen, & eamus pugnare contra gentes, &c. Et male cessit eis.

1. *Mac.* 7 Cum audisset Nicanor holocausta, quę offerebantur à Iudæis pro rege, irridens spreuit & loquutus est superbè. Et cecidit primus in prælio.

Antiochus æſtimabat ſe præ ſuperbia terram ad nauigandum, pelagus verò ad iter agendum deducturũ, propter mentis elationem, ſed aliter euenit. 2. *Mac*.5

Nicanor veniens ad pugnandum contra Iudam & ſocios eius, ita credebat eſſe ſecurus de victoria, quòd vendebat Iudæos antequã in campo videret eos. Sed ei male ſucceſſit. 2.*Mac*. 8

Fugatus turpiter Antiochus de Perſide, ſuperbè loquutus eſt, ſe venturum Ieroſolymam, & congeriem ſepulchri Iudæorum eam facturum: ſed Deus percuſſit eum inſanabili plaga. 2.*Mac*.9

Nicanor Iudæis dicentibus: Eſt dñs potens in cælo, qui iuſſit agi diem ſeptimũ. Et ego, inquit, potẽs ſum ſuper terrã, qui impero ſumi arma & negocia regis impleri. ſequitur: Et in ſumma ſuperbia erectus, cogitauerat cõmune trophæum ſtatuere de Iuda. Sed cito ruit cũ armis ſuis. 2.*Ma*.15

Cùm dixiſsẽt diſcipuli: Domine etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo, compeſcuit eos Dominus dicẽs: Videbam Sathanan ſicut fulgur cadentẽ de cælo, &c. In hoc tamen nolite gaudere. *Luc*.10

Superbia Phariſæi, qui ſe iactabat, & proximum condemnabat, damnatur. *Luca* 18

Statuto die, Herodes veſtitus veſte regali, *Actu*.12

gali, ſedit pro Tribunali, & cõcionabatur ad populum. Populus autem acclamabat, Dei voces, & non hominis. Confeſtim autẽ percuſſit eũ angelus domini, eo quòd non dediſſet gloriam & honorem Deo, & conſumptus à vermibus expirauit.

De iactantia. CAPVT C.

Iudic.9 GAal filius Obed, dicebat ſociis: Quis eſt Abimelech, & quæ eſt Sychem, vt ſeruiamus ei? Vtinam daret aliquis populum iſtum ſub manu mea vt auferem, &c.

Iudic.14 Samſon leonem manibus inermis lacerauit, nec tamen tantam probitatem indicare voluit.

1.*Reg.17* Goliath Philiſtæus exprobrauit exercitui Iſraël, vt aliquis veniret cum eo ad ſingulare certamen.

3.*Reg.1* Adonias fili⁹ Hagith eleuabat̃ dicẽs. Ego regnabo. Sed parũ durauit regnũ ei⁹.

3.*Reg.20* Benadab rex Syriæ, miſit nuntios regi Iſraël, & ait: Hoc faciant mihi dij, & hoc addant, ſi ſuffecerit puluis Samariæ pugillis omnis populi, qui ſequitur me: ſed pulchrè reſponſum eſt ei, ne glorietur accinctus, æquæ vt diſcinctus, &c.

4.*Reg.18* Grandia verba & ſuperba dixit Rapſaces ex parte regis Aſſyriorum dicẽs: Nunquid liberauerunt dij gentium terram ſuam de manu regis Aſſyriorum, &c.

Hol

Holofernes dixit Achiori: Cùm percuſ *Iudith 6*
ſerimꝰ omnes, quaſi hominē vnū, tūc etiā
ipſe, cum illis Aſſyriorū gladio interibis.

Aman inuitatus ad conuiuium Eſther *Eſth.5.7*
vocauit amicos & vxorem ſuam, & expo-
ſuit illis magnitudinem diuitiarum ſua-
rum & filiorum, & quando apud reginam
ſolus cū rege prandere debebat, Sed no-
ta, quòd ſuſpenſus fuit in craſtino, in ea-
dem trabe, quam parauerat Mardochæo.

Eliu dixit multa verba iactantiæ. Iob
32. oſtendâm vobis ſapientiam meam,

Aperuit Eſaias verba regis Aſſyriorum: *Eſai.10*
In fortitudine manus meæ feci, & ſapien
tia mea intellexi &c. Nō fuit q̄ moueret,
pennā, & aperiret os ſuum & gāniret &c.

De Nabuchodonoſor intelligitur ad li *Eſai.14*
terā illud Eſaiæ: Dicebas in corde tuo in
cælum conſcendā, ſupra aſtra Dei exalta-
bo ſolium meum, & ſimilis ero altiſſimo.

Per Ieremiam dicitur de Moab: Subli- *Iere.48*
mitatem eius & arrogantiam eius: quod
non ſit iuxta eam eius virtus, &c.

Nabuchodonoſor rex Babylonis dixit *Dani.3*
tribus ſociis Danielis, qui noluerunt ſta-
tuam eius adorare: Quis eſt Deus qui eri-
piat vos de manu mea?

Deambulans in aula Nabuchodono- *Dani.4*
ſor, ait: Nonne hæc eſt Babylon ciuitas

mag

magna, quam ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cumq́ue adhuc sermo esset, vox de cælo ruit, &c.

1. *Mac*. 3 Audiuit Seron quòd congregauit Iudas ecclesiam fidelium, & ait: Faciam mihi nomen, & debellabo Iudam, sed ipse contra fuit cito debellatus ab eo.

1. *Ma*. 10 Demetrius filius Demetrij misit ad Ionathan, dicens: Descẽde ad nos in campũ, & cõparemus illic inuicẽ, quia mecũ est virtus bellorũ. Interroga, & disce, quis sum ego, &c. Sed paulo post male successit ei.

2. *Mac*. 8 Nicanor pugnaturus cõtra Iudã vocauit negotiatores, ꝓmittẽs se daturũ pro vno talento nonaginta mãcipia Iudęorũ.

2. *Mac*. 9 Multitudine ad arma concurrente, fugatus est turpiter Antiochus de Persipoli ciuitate Persidis, & superbè loquutus est, dicẽs se venturum Ierosolymam & congeriem sepulchri Iudæorũ eam facturum.

2. *Ma*. 15 Nicanor interrogauit Iudæos si est potẽs in cælo qui imperauit diẽ Sabbatorũ. Respõdentibus illis, dominus potẽs in cęlo, q cõstituit diẽ septimũ, ait: Et ego po-

Mat. 26 tẽs sum super terrã, &c. Vt supra præc. ca.

Mar. 14 Petrus valde audacter dixit domino:

Luc. 22 Et si omnes scandalizati fuerint, sed non

Ioan. 17 ego. Sed postea longè aliter accidit.

Qui ſe iactant & dilatant maximè ſi mentiuntur, diabolum ſpecialiter imitantur, qui dixit, quum oſtendiſſet domino omnia regna mundi: Mihi tradita ſunt omnia, & cui volo do illa. *Matt.* 4 *Lucæ* 4

Contra iactantes ſe, & arrogantes, inducit dominus exemplum illius Phariſęi, dicentis: Non ſum ſicut cęteri hominum, velut etiam hic Publicanus. *Luc.* 18

Magnæ arrogantiæ verba dixerũt Phariſęi cæco nato, quem dominus illuminauit, & illos rationabiliter confundebat, in peccatis natus es totus, & tu doces nos. *Ioan.* 9

Arroganter nimis dixit ſaluatori Pilatus, Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatẽ habeo dimittere te? *Ioan.* 19

De electionibus. CAPVT CI.

CONſilio Iethro ſacerdotis Madian Moyſes vſus humiliter, elegit iudices, ſeu prælatos minores, viros potẽtes & timentes dominum, in quibus erat veritas, & qui oderant auaritiam. *Exod.* 18

Prȩceperat dominus Moyſi, vt tolleret duodecim virgas iuxta numerũ tribuũ filiorũ Iſraël, & nomẽ Aarõ erat in tribu Leui, quas quũ poſuiſſet in tabernaculo, ſequẽti die inuenit virgã Aarõ germinaſſe. *Num.* 17

Moyſes aduertens ſe, iuxta volũtatem domini, moriturum orauit dominum deuotè, *Num.* 27

uotè, dicés: Prouideat domin⁹ Deus ſpiritum omnis carñis, hominé, qui ſit ſuper multitudinem hãc, &c. Ordinauit autem dominus quòd Ioſue filius Num eſſet ſucceſſor ipſius, & dux populi, loco eius, &c.

Num.31 Volens Moyſes vlciſci Iſraël de Madianitis, ait: Mile viri de ſingulis tribubus, eligantur ad bellum.

Iudic.1 Poſt mortem Ioſue conſuluerunt filij Iſraël dominum, dicentes: Quis aſcendet ante nos, & erit dux belli? dixitque dominus Iudas aſcendet, &c.

Iudic.8 Videntes filij Iſraël, quòd Gedeon ſtrenuè pro eis pugnauerat, dixerunt omnes ad eum: Dominare noſtri, &c.

Iudic.11 Maiores natu de Galaad, perrexerũt ad Iephthe, dixerũtq; ad eũ: Veni & eſto princeps noſter, & pugna cõtra filios Ammõ.

1.Reg.9 Erat vir de Beniamin, nomine Cis, & ei filius vocabulo Saul electus, & bonus, & nõ erat vir de Iſraël melior illo, &c. hunc reuelauit dominus Samueli eligendũ fore, & inungendum ſuper populum Iſraël.

1.Reg.16 De mandato domini ſpeciali iuit Samuel in Bethlehem, & vnxit Dauid filiũ Iſai in regem ſuper Iſraël & Ieruſalem.

2.Reg.2 Mortuo autem Saule, venerunt viri de tribu Iuda, & vnxerunt Dauid in regem.

2.Reg.5 Deinde vniuerſæ tribus Iſraël venerũt

ad eum, & vnctus est in regem, super totũ populũ Israël. Vnde ipse dicit in Psalmis: Elegit Dauid seruum suum. Et alibi: Placuit domino, vt me eligeret regem super cunctum populum Israël. *Psal.* 77 1. *Par.* 11. & 28

Appropinquãs morti Dauid, dixit maioribus Israël. De filiis meis elegit Dominus Salomonem, vt sederet in throno regni domini super Israël. *Eodem.*

Terribili iudicio Dei assumptus fuit Ieroboam, vt esset rex super decem tribus Israël: & tamen occasio fuit populo recedendi à Deo. 2. *Reg.* 11

Scripsit Iehu literas, & misit in Samariã ad optimates ciuitatis: Eligite meliorẽ, & eum, qui vobis placuerit de filiis domini nostri, & ponite eum super solium patris sui, & pugnate pro domo domini nostri. 4. *Reg.* 10

Congregati sunt omnes amici Iudæ, & dixerũt Ionathę: Ex quo frater tuus defunctus est, vir similis ei nõ est, qui exeat contra inimicos nostros. Nunc itaq; te eligimus esse, pro eo, nobis in principem & ducem ad bellandum bellum nostrum. 1. *Mac.* 9

Vocauit dominus discipulos suos & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit. *Matt.* 10 *Luc.* 6

Post ascensionem domini, discipuli statuerunt duos, scilicet, Ioseph & Matthiã, *Actu.* 1

& orantes dixerunt: Tu domine qui nosti corda omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius Apostolatus.

Actu.6 Sermo, quem dixerunt apostoli, placuit omni multitudini, & elegerunt Stephanum virum plenum fide & spiritu sancto, & Philippum, &c.

Actu.13 Ministrantibus discipulis domino & ieiunantibus, dixit illis spiritus sanctus: Segregate mihi Paulũ & Barnabam in opus ad quod assumpsit eos.

De bonis Principibus & Prælatis.

CAPVT CII.

Exo. 6.7 Bonus prælatus Moyses multoties intrauit ad Pharaonẽ pro causa populi vt eum liberaret de Aegyptiaca seruitute.

Exod. 14 Populum timentem. Moyses confortabat dicens: Nolite timere, dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Ore quidem verba dicebat, sed corde dominus exorabat, sicut apparet ibi.

Exod.15 Clamabat pro populo ad dominum Moyses quando murmurabat populus contra eum.

Exod. 16 Omnia debet retorquere ad dominum bonus prælatus. Vnde dicebat Moyses: Nos enim quid sumus. Nec est cõtra nos murmur vestrum, sed contra dominum.

Cùm

Cũ pugnaret Iſraël cõtra Amalech, nõ iuit Moyſes ad prœliũ, ſed tantũ Ioſue mi ſit famulũ ſuũ, & tamẽ erat ex parte ipſius iuſtiſſimũ bellũ: ipſe verò ſtans in vertice collium, ad orandũ Dominũ ſe cõuertit. *Exod.* 17

Receſſurus à populo Moyſes, & iturus ad montem bonos vicarios dereliquit, videlicet Aaron & Hur. *Exod.* 24

Videbatur velle dominus cõfundere & delere populũ peccatorẽ, & promittebat Moyſi magnũ ſtatũ & honorẽ. Et tamen Moyſes ꝓ populo ſuo inſtãter orabat. Et nota quãta ſeueritate populum puniuit, pro quo Deum tamen inſtanter orabat. *Exod.* 32

Moyſes diſtribuit Leuitis duodecim boues & ſeptem plauſtra, quos obtulerant principes tribuum filiorum Iſraël, ſed nihil dederat filiis Caath, licet eſſent magis propinqui, quia propriis humeris, omnia portare debebant. *Num.* 7

Deſiderabat Moyſes, quòd omnes de populo prophetarent, licet honor ſuus minui videretur. *Num.* 11

Poſt reditum exploratorũ dixit dominꝰ ad Moyſen: Quouſq; detrahet mihi populus iſte? Feriã ergo peſtilẽtia, te quoq; faciam principem ſuper gentem magnam & fortiorẽ, quàm hic eſt, ſed noluit Moyſes ad maiorem transferri prælationem. *Num.* 14

*Num.*16 Pereunte populo, pro murmure & tumultu, quem faciebant contra Moysen & Aaron, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum: pergens citò ad populum, vt roges pro eis.

*Num.*27 Moriturus Moyses solicitè rogauit dñm vt populo de duce idoneo prouideret. Nullũ verò in speciali voluit nominare.

Iosue 24 Seruiuitq; Israël dño cũctis diebus Iosue, &c. Bonus enim prælatus multũ confert ad populũ, in via domini dirigẽdum.

1.*Reg.*7 Samuel iudicabat Israël, & ibat circũiens Bethel & Galgala & Masphat, vt homines, qui eo indigebant facilius possent ad ipsum habere accessum.

1.*Reg.*12 Dixit Samuel ad populum. Absit à me hoc peccatũ, vt cessem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam & rectam.

2.*Re.*24 Videns Dauid angelum percutientem populum, obtulit se pro eo percutiendum. Vertatur, inquit, obsecro, manus tua contra me, &c.

3.*Reg.*3 Audiuit omnis Israël iudicium, quod iudicasset rex Salomon de duabus mulieribus: & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo.

2.*Reg.*10 2.*Par.*9 Signum est quòd dominus diligit populum quando dat ei bonum prælatum.

Vnde

Vnde regina Saba dixit: Quia diligit Deus Israël, idcirco posuit te regem supra eum, vt facias iudicium atque iustitiam.

Volens dn̄s tradere regem Syriç in ma 2.*Re*.20
nu regis Israël, mandauit ei per prophetã quòd ipse rex debebat incipere præliari.

Quãdiu vixit Ioiada põtifex, Ioas rex Iu 4.*Reg*.12
da fuit bon⁹, quo mortuo multa mala fecit.

Ezechias rex Iuda, fecit serpentem æ- 2.*Pa*.24
neum confringi, eò quòd esset populo idolatrandi occasio.

Iosaphat rex Iuda constituit iudices su 4.*Reg*.18
per populũ, & eos valdè fideliter & pru- 2.*Par*.19
dẽter instruxit. Videte, inquit, q̄d facitis?

Perrexerunt cursores cum epistolis ex 2.*Pa*.30
regis imperio Ezechiæ & principũ eius, in vniuersum Israël & Iudam prædicantes: Reuertimini ad dominum, &c.

Orante Esdra & flente pro transgressio 1.*Esd*.30
ne populi, collectus est ad eum cœtus magnus virorum ac mulierum, & fleuit populus multo fletu ad exemplum eius.

Audita Holofernis potentia Eliachim *Iudith* 4
magn⁹ sacerdos, circumiuit omnẽ Israêl, alloquut⁹ eos, dicẽs: Scitote, quoniã exaudiuit dominus preces nostras, sicq́; populum bonis exhortationibus confortabat.

Bonus prelatus debet esse, quasi bonus *Esai*.22
pater populi sibi commissi. Nam de Elia-

chim, quẽ cõſtituit dominus loco Sobnæ præpoſiti, dicitur apud Eſaiam: Erit quaſi pater habitantium in Ieruſalem.

1. *Mac*. 9 Mortuo Iuda Machabæo emerſerunt iniqui in omnibus finibus Iſraël, & exhortati ſunt omnes, qui operabantur iniquitatem: In diebus illis facta eſt fames, &c.

1. *Mac*. 12 Cũ crederetur occiſus Ionathas à Tryphone, quęſierũt omnes gentes, quę erãt in circuitu Iudæorum cõterere eos. Dixerunt enim: Non habent principẽ & adiuuantẽ, nunc ergo expugnemus eos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

2. *Mac*. 3 Cauſa pacis & boni ſtatus ſanctæ ciuitatis pulchrè dicitur fuiſſe prudẽtia & pietas Oniæ ſummi ſacerdotis & bonitas ſubditorum.

Eodem. Bene reſtitit Onias Heliodoro, volenti ſpoliare templum & depoſita viduarum & pupillorum auferre.

Ioan. 10 Saluator noſter dominus IESVS, vbi ſe bonũ paſtorẽ dicit, ſtatim cauſam ſubiungit dicens: Bonus paſtor animã ſuam dat pro ouibus. Et poſt pauca: Animã meam pro ouibus meis pono. In quo dat intelligere, quid exigatur ad hoc, quòd aliquis bonus paſtor vocari mereatur.

Ioan. 21 Quãdo ſaluator noſter poſt reſurrectionẽ ſuam, voluit gregẽ eccleſię Petro committ

mittere, primò probauit eum dicens: Simon diligis me plus his? Et nota ꝙ examinauit eum de dilectione, non de cognitione. De practica verò, non de Theorica: de facto verò, non de iure.

Item non solum interrogauit simpliciter an eũ diligeret, sed ter dicit: Si diligis me. Addit ter: Pasce oues meas, non tonde vel occide. Bonus enim prelatus commissum sibi gregem debet pascere verbo, & exemplo, & temporali subsidio. *Ibidem.*

Videns Petrus Iudæos admirantes, & malè de discipulis sentientes, eleuauit vocẽ & loquutus est eis: Viri Iudæi, &c. Vbi gregem suum constanter defendit, & aduersarios salubriter superauit. *Actu.2*

Considerari potest hic de Paulo Apostolo, eximiæ bonitatis prælato. Ad bonum enim prælatum specialiter & summè pertinet dilectio, quam habere debet ad subditos. Sicut diligebat pastor ille optimus princeps pastorum, qui posuit animam suam pro ouibus suis. Qui cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos. *Ioan.13*

Paulus autẽ miro modo ea dilectione feruebat. Vnde dicebat: Ego libentissimè impendam, & superimpedar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minus diligar à vobis. Et ad Philip. 4. Fratres *2.Cor.12*

mei chariſſimi, &c.

Philip. 4 Iterum debet in eo eſſe ſcientia ſcriptu
Sapien. 6 ræ: Diligite lumen ſapientiæ, omnes, qui
præeſtis populis, Alioquin quomodo poſ
ſet lepram à nõ lepra diſcernere, vel com
miſſum ſibi populum iudicare?

1. *cor.* 2. 3 Ipſe verò Paulus de diuinis & humanis
excellentiſſimam cognitionem habebat,
qui paruulis in Chriſto lac potum dabat,
& inter perfectos ſapiẽtiam loquebatur.

2. *Cor.* 12 Quippe qui fuit raptus vſq; ad tertium
cælum, & audiuit arcana verba, quæ non
licet homini loqui.

Roma. 12 Ex amore verò ſubditorum, & notitia
ſcripturarum ſolicitudo in præſidẽte cau-
ſatur. Qui præeſt in ſolicitudine.

2. *Cor.* 11 Qua quidem ſolicitudine, Paulus erga
proximos ardentiſſimè fungebatur, pro
pter quod ait: Præter illa quæ extrinſecus
ſunt inſtantia, mea quotidiana ſolicitudo
omniũ ecclеſiarũ. Itẽ & alibi: Volo enim
vos ſcire qualem ſolicitudinẽ habeã pro
Coloſ. 2 vobis. Ex prædictis tribus debet ſequi in-
ſtructio peritorũ, Vnde promittit Domi-
nus Iere. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor
meum qui paſcẽt vos ſcientia & doctrina.

Eſd. 7 Iuxta id, quod dixit Artaxerxes Eſdrę &
iudicibꝰ populi: imperitos docete liberè.

1. *Tim.* 2 Et hoc profecto liquet feciſſe Paulũ do-
ctor

ctorem gẽtium, qui verbo, vel scripto docuit vniuersum mundum doctor gentium in veritate, & fide. Et 2. Cor. 2. Odoré notitiæ suæ Deus ꝑ nos manifestat in omni loco, &c. Et ad hæc: quis tam idoneus?

Debet etiam bon⁹ prælatus officia disponere inter subditos, & ordinare sicut Moyses, qui cõsilio Iethro instituit in populo cẽturiones, quinquagenario & decanos. Paulus quoque in Ecclesia similia faciebat. Cætera autem cùm venero dispo- nam: Propter quod dicebat Tito. 1. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt quæ desunt pergas corrigere & cõstituas oppidatim presbyteros, sicut ego tibi ordinaram.

Exod. 18

1. *Cor.* 11

Exod. 14

Item debet pusillanimes & timidos animare sicut fecit Moyses, quãdo dixit populo pauescenti: Nolite timere, Dominus pugnabit pro vobis. Et hoc vtiq; Paulus optimè faciebat. Ephesior. 6. Cõfortamini in domino & in potentia virtutis eius, & induite vos armaturã Dei, &c. Idẽ. Recogitate eũ; q talẽ sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum cõtradictionẽ, vt nõ fatigemini animis vestris deficiẽtes.

Ephe. 6

H*ebr.* 12

Item in bono prælato debet esse defensio oppressorũ: sicut Onias summus sacerdos, qui cõstanter restitit Heliodoro, volenti tẽplum domini spoliare. Quàm vi-

1. *Mac.* 3

riliter autẽ Paulus restiterit pseudo Apo-
2.*Cor.*12 stolis Iudæis, patet in Actibus. Et ad Cor.
1.*Cor.*9 In quo quis audet, audeo & ego. Et ideo
dicebat se pugnare, Sic pugno non quasi
1.*Tim.* 4 aërem verberans. Et ad Tim. 4. Bonũ cer-
tamen certaui, cursum consummaui, &c.
*Iudic.*4 Præterea debet esse consolator afflicto
rum velut Eliachim, cùm Holofernes Be-
thuliam obsidisset. Paulus autem nõ erat
inferior in hac parte, vnde ait: Benedictus
2.*Cor.*1 Deus, & pater domini nostri Iesu Christi,
qui est pater misericordiarum, & Deus o-
mnis consolationis, consolans nos in o-
mni afflictione nostra, vt possimus cõso-
lari eos, qui sunt in quauis afflictione. Et
*Hebr.*13 ad Hebræos. Rogo vos fratres vt suffera-
tis verbum solatij. Verba enim consola-
toria habuit maximè ad Philip. & Thess.
vt patet intuenti.
*Gene.*42 Debet insuper bonus prælatus pigros
& tepidos excitare, ꝙ fecit patriarcha Ia-
cob, qui audiens, ꝙ alimenta venderen-
tur in Aegypto, dixit filiis suis Quare ne-
gligitis? Et hoc strenuus & vigil Paulus
*Roma.*13 optimè nouerat facere, ad Rom. Hora est
*Ephe.*5 iã, nos de somno surgere. Et ad Ephe. Sur
ge qui dormis, & exurge à mortuis & illu
2.*Tim.*1 minabit te Christ⁹. Et ad Ti. Admoneo te
vt resuscites gratiã Dei quæ est in te, per
impoſit

impoſitionem manuum mearum.

Item debet indigētibus pro poſſibilita- 4.*Reg*.4
te ſua quantum ad neceſſarias ſubuenire.
Exemplū eſt de hoc in Eliſeo, qui quinq;
panes fecit diſtribui filiis prophetarum. *Actu*.20
Quod & Paulus diligēter implebat, memor illius verbi, Beatius eſt magis dare, quàm accipere: prout ipſe refert. Cū verò non habebat, quod dare poſſet, ab aliis ſolicitè procurabat: & hoc optimè apparet
ad Cor. De collectis autem, &c. Et alibi. 1.*Cor*.16
Qui parce ſeminat, parce & metet. 2.*Cor*.9

Itē ad eū pertinet ſuperbos & tumidos
refrenare & humiliare. Quod volēs facere *Num*. 16
Moyſes, increpādo dicebat: Multum erigimini filij Leui. Samuel etiā dixit Sauli:
Quare non audiſti vocem domini? &c. 1.*Reg*.15
In hac ergo arte, Paul⁹ erat valdè peritus. 1.*Cor*.4
vnde ait: tanquam quaſi nō venturus ſim ad vos, inflati ſunt quidā. Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit, & cognoſcam, non ſermonem ipſorū, qui in-
flati ſunt, ſed virtutem. Et alibi: Diuitibus 1.*Tim*.6
huius ſæculi præcipe non ſublime ſapere.

Rurſus etiam bonus prælatus diſtātes, 1.*Reg*.7
& ad eū accedere nō valētes debet perſonaliter viſitare. Quod bene Samuel adimplebat, qui ibat circumiens Bethel & Gal
gala & Maſphat, & iudicabat Iſraëlem. Et *Rom*.15
quis

quis hoc vnquã exercuit ſicut Paulus qui
ab Ieruſalem, vſque ad Illyricum, repleuit
Euangelium Chriſti, ita quòd viam ſuam
1. *Cor*. 9 quondam curſum nominauit. Et ſic curro
2. *Tim*. 4 non quaſi in incertum: Et iterum: Curſum
conſumaui. Item debet delinquentes &
Exod. 32 trãſgreſſores punire, ſicut fecit Moyſes,
quando populus vitulũ conflatilem adorauit. In hac etiam parte, Paulus negligẽs
nõ erat: ſed dicebat: Arma militiæ noſtræ
2. *Cor*. 10 non ſunt carnalia, ſed potentia Deo, &c.
1. *Cor*. 4 Sequitur. In promptu habẽtes vlciſci, aduerſus omnem inobedientiam. Et quid
enim vultis in virga veniam ad vos, an in
charitate & ſpiritu lenitatis?
Num. 16 Item bonus prælatus debet cõtumaces
de populo, & peſtiferos extirpare ſicut fecit Moyſes de Chore, & his, qui adhæſerunt ſibi. Tu inquit, & omnis cõgregatio
tua ſtate ſeorſum. Deinde dixit ad alios:
Recedite à tabernaculis horũ hominũ im
1. *Cor*. 5 piorũ. Paulus de illo, qui tenebat nouercam ſuam, ait: Ego iudicaui tradere huiuſmodi hominem Sathanæ in interitũ car-
1. *Tim*. 1 nis. Et poſt: Expurgate vetus fermẽtum.
Hymenæum & Alexandrum tradidit Sathanæ, vt diſcerent non blaſphemare.
Exod. 32 Poſtremo debet pro vniuerſis orare ſi-
1. *Reg*. 12 cut faciebat Moyſes. is orabat dominũ. Et
Sam

Samuel, Absit à me hoc peccatum, vt cessem orare pro vobis.

Hoc autem Paulus diligẽtissimè adimpleuit. Sine intermissione memoriã vestri facio semper, in orationibus meis. Et Thessalon. Oramus semper pro vobis, vt Deus dignetur vos vocare. *Rom.* 1 1. *Thess.* 1

Item hoc ipsum fieri hortabatur, dicẽs: Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, &c. 1. *Tim.* 2

De malis principibus & prælatis.

CAPVT CIII.

DIxit Moyses ad Aaron: Quid tibi fecit populus, vt induceres super eum peccatum maximum? quasi diceret, multum peccat prælatus in subditos, quando eorum prauæ acquiescit voluntati. *Exod.* 32

Præcepit Dominus Moysi dicens: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis. *Num.* 25

Malè corripuit Heli filios suos, qd multum displicuit domino. Et tamẽ corripuit eos verbo, sed lentè, nõ viriliter & seuerè. Quid ergo de illis, qui in malis fauent, vel qui dant eis occasionem peccandi? 1. *Reg.* 2

Etiam malis prælatis debent deferre subditi, sicut Dauid, qui percussit cor suũ, 1. *Reg.* 24

quod

quòd præciderat oram chlamydis Saulis, nec aliquid mali voluit facere ei.

1.*Reg*.31 Totũ pondus prælij versum est in Saul: vnde cecidit in prælio, & occisus est.

2.*Re*.24 Propter peccatũ, quod cõmisit Dauid in numeratione populi, mortui sunt ex populo septuaginta millia virorum.

3.*Reg*. 12 Quia Roboam populum nimis grauare voluit, magnam partem eius amisit.

Eodem. Occasionem dedit Roboam populo recedendi à cultu Dei, quando vitulos fecit, & adorari eos præcepit.

3.*Reg*. 18 Propter malos prælatos subditi interdum temporaliter affliguntur. Vnde Elias dixit Achab: Tu conturbas Israël & domus patris tui.

3.*Reg*.22 Rex Syriæ præcepit principibus curruum suorum, Non pugnabitis contra maiorem, vel minorem quempiam, nisi contra regem Israël. Solus autẽ ille erat Achab nequissimus.

2.*Par*.33 Manasses seduxit Iudam & habitatores Ierusalem, vt faceret malum super omnes gentes, quas subuerterat Dominus à facie filiorum Israël.

Esai.1 Malorum prælatorum in Ierusalem habitãtium peccata expressit Esaias dicens: Principes tui infideles sunt, socij furum, sequuntur munera, diligũt retributiones.

De

De Nabuchodonosor principe pessimo dicitur: Tu terram tuam disperdisti: Tu populum tuum occidisti, &c. *Esai.14*

Sobna præpositus templi credebat in Ierusalem diu viuere & moriturus honorificè sepeliri. Sed mandauit Dominus ei, quid tu hic, aut quasi quis hic? Post pauca sequitur: Expellam te de statione tua. Et ille videtur fuisse de his, qui dicebant paulò antè: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. *Esai.22*

Sedechias rex Iuda dixit principibus Ieremiam occidi petentibus: Ecce in manibus vestris est, nec enim fas est regem vobis quicquam negare. *Ierem.38*

Contra malos prophetas & prælatos, dixit Dominus per Ezechielem. Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israël, vt staretis in prælio in die Domini. *Ezec.13*

Malis prælatis, dominus per Ezechielem terribiliter cōminatur, dicens: Væ pastoribus Israël qui pascebant semetipsos. Nónne greges à pastoribus pascūtur: Statim describit malorū actus pastorū. Lac, inquit, comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: & ægrotum nō sanastis: ꝙ fractum erat, non alligastis: quod infirmū fuit, non consolidastis: *Ezec. 33 & 34*

daſtis: & quod abiectũ erat, nõ reduxiſtis, quòd perierat, non quæſiuiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, &c.

Danie. 13 Mali fuerunt illi presbyteri, qui condemnauerunt Suſannam ad mortem, eò quòd noluit conſentire eis, cùm ex hoc magis meruiſſet laudari.

1. *Mac.* 7 Rex Demetrius Alcimum proditorem impium, conſtituit in ſacerdotio, & mandauit ei facere vltionem in filios Iſraël.

1. *Ma.* 9 Elegit Bacchides viros impios, & cõſtituit eos dños regionis, & exqrebãt amicos Iudæ, & adducebãt eos ad Bacchidẽ.

2. *Ma.* 24 Iaſon frater Oniæ, qui ſummum ſacerdotium emit ab Antiocho, ſtatim vt obtinuit principatum, ad gentilem ritum con tribulos ſuos transferre cœpit.

Ex nouo teſtamento. Proprietates malorum prælatorũ tangit Dominus Ieſus. Super Cathedrã Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, &c. dicunt

Mat. 23 & non faciunt: alligãt onera grauia, clauditis, addidit, regnum cælorum ante homines, & vos non intratis, &c.

Ioan. 10 Et apud Ioã. Mercenarius, & qui nõ eſt paſtor, vidit lupum veniẽtem, & dimittit oues, & fugit: Nõ ptinet ad eũ de ouibus.

Matt. 37 Sciebat Pilatus, ꝙ Iudæi per inuidiam
Ioan. 19 Dominum tradidiſſent: ſciebat eum eſſe innocentem, & tamen propter fauorem populi

populi, & timorem Cæſaris, tradidit eum voluntati eorum.

Principes ſacerdotum vocãtes Petrum & Ioannem, denunciauerunt: ne omnino loquerentur nec docerẽt in nomine Ieſu. *Actu. 4*

Videns princeps ſacerdotum multa ſigna per apoſtolos fieri, exurgens ipſe & omnes qui cum eo erant, iniecerunt manus in apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia ſua publica. Angelus autem domini per noctem eduxit eos: tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxerunt illos, & poſt multa conſilia vocauerũt apoſtolos, & cæſis denunciauerunt, ne amplius loquerentur in nomine Ieſu. *Actu. 5*

Raptus fuit Stephanus à Iudæis, & adductus in conciliũ. Cùm plura obiicerent ei principes ſacerdotũ, dixerunt ei: Si hęc ita ſe habent? Qui cùm fideliter ſe excuſaret & duritiam Iudæorũ acriter increparet, lapidatus eſt ab eis, præfato principe nullam diſplicentiam oſtendendo. *Act. 6. 7*

Quidam homines habentes puellam, à qua Paulus eiecit ſpiritum phytonicũ, accuſauerunt eum & Sylam eius ſocium, quòd ipſi ciuitatem turbabant. Magiſtratus autem ſine aliqua probatione, fecerunt Paulum & Sylam virgis cædi & in carcerem durum mitti. *Actu. 16*

Actu. 23 Productus Paulus in concilium cœperat rationabiliter loqui; sed ad primum verbum quod dixit, princeps sacerdotum fecit eum percuti. Tunc Paulus dixit: Percutiet te Deus paries dealbate, & tu sedens iudicas secundùm legem, & contra legem iubes me percuti?

Actu. 25 Malos pręsides & iniquos habuit Paulus, Felicem & Festum, qui volebant gratiam Iudæis præstare: & idcirco compulsus est Cæsarem appellare.

De Ambitiosis. CAP. CIIII.

Num. 12 LOquuta est Maria & Aarõ cõtra Moysen, & dixerũt, Nónne & nobis similiter loquutus est Dominus? Sed hæc verba videbantur ambire ducatũ populi sui.

Num. 16 Chore & complices sui anhelantes ad regnum populi, condemnauerunt Moysen, & Aaron accusauerũt, dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est dominus. Cur eleuamini super populum Domini.

Iudic. 9 Abimelech filius Ierobaal callidè ꝓcurauit se eligi per amicos ex parte matris suæ: sed postea pessimè successit vtrisq;.

Eodem. Parabola illa, quã proposuit Ioatham quòd oliua, vitis, & ficus noluerunt sibi regnum accipere & principatum. Rhamnus verò arbor modica & vilis, regimen

vsurp

vſurpare præſumpſit, poteſt ad ambitioſos aptari.

Dicebat Gaal filius Obed: Vtinam daret aliquis populũ iſtum ſub manu mea, vt auferrem de medio Abimelech. *Eodem.*

Abſalon, hominibus ad iudicium regis venientibus, Dauid blandiendo, detrahendo ſimul & ambiendo, dicebat: videtur mihi ſermones tui boni & iuſti, ſed non eſt, qui te audiat, conſtitutus à rege: Quis me cõſtituat iudicem ſuper terram? Sed nota, quid ei poſtea acciderit. 2. *Reg.* 15. 17. & 18

Adonias filius Hagith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Sed parum regnauit. Nam paulo poſt interfectus fuit. 3. *Reg.* 1. & 2

Dixit Ahias Sylonites propheta ad Ieroboã: Regna ſuper omnia, quæ deſiderat anima tua. Sed poſtea adeptus regnũ ſuper decem tribus, peſſimè ſe hābuit. 3. *Reg.* 11. & 22

Zambri, videns Hela dominum ſuum regem Iſraël temulentum, occidit eum: & regnauit poſt eum ſeptem diebus tantũ. 3. *Reg.* 16

Athalia mater Ochoziæ regis, videns mortuũ eſſe filium ſuum, in tantam exarſit libidinem dominandi, quòd interfecit omne ſemen regium, excepto Ioas, qui fuit à ſorore Ochoziæ furtiuè ſublatus. 4. *Reg.* 11

Sellum filius Iabes, coniurauit contra Zachariam regem Iſraël dominũ ſuum, 4. *Reg.* 15

& interfecit eum, & regnauit pro eo vno mense, & ipse interfectus est.

Iudith 2 Nabuchodonosor rex Assyriorum, vocauit duces bellatores suos, dixitq; cogitationem suam in eo esse, vt omnem terram suo subiugaret imperio.

Esth.3.5 Ambitiosi & superbi plus affliguntur de paucis, qui eos præcedunt, vel eis non obediunt, quàm lætentur de multis qui eos sequuntur vel obsequuntur eis. Vnde superbus Aman, qui erat secũdus à rege, & filios & diuitias multas habebat, vel se habere putabat, quãdiu videbat Mardochæum ante fores regias, &c.

1.*Mac*.3 Audiuit Seron, quòd congregauit Iudas ecclesiã fideliũ, & ait: Faciã mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Iudã: sed ipse citò fuit debellat⁹ à Iuda.

1.*Mac*.7 Alcimus, qui volebat summus sacerdos fieri, & quidã alij iniqui de populo Iudæorum, venerunt ad regẽ Demetriũ dicẽtes ei: Perdidit Iudas & fratres eius amicos tuos, & nos disperdidit de terra nostra.

1.*Mac*. 11 Ptolemæus rex Aegypti voluit dolo opprimere regnum Alexandri, & tandem obtinuit Alexãdro deuicto & in Arabiam fugato, & abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo: qui parum gauisus est, quia mortuus est die tertia.

Ptolemæus filius Abobi habebat argē- *1. Mac. 15*
tum & aurum multum. Exaltatum eſt cor
eius, & volebat obtinere regionem, qua
occaſione proditiosè occidit Simonem
ſummum ſacerdotem. & duos filios eius.

Ambibat Iaſon ſuper omnes ſumnium *2. Mac. 4*
ſacerdotium. propter hoc adiit regē Antiochum nobilem, promittēs ei trecenta ſexaginta argenti talenta & multa alia. Quod cùm rex annuiſſet modico tēpore ſacerdotij honore functus eſt: quia Menalaus quem miſit ad Antiochum retorſit in ſe ſummum ſacerdotium, qui etiam citò fuit amotus, & Lyſimachus frater eius loco illius ſubſtitutus.

Cùm vidiſſet Simon, quia per impoſi- *Actu. 8*
tionem manuū apoſtolorum daretur ſpiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: date mihi hanc poteſtatē vt cuicunque impoſuero manus, accipiat ſpiritum ſanctum. Petrus autem dixit ei: Pecunia tua tecum ſit in perditionem.

De Tentatione Diaboli. CAP. CV.

SErpens callidus ad tentandū, imo diabolus in ſerpente humanum genus ex parte debiliorū, & ad peccandum promptiorum aggreſſus eſt. Non enim Adam primùm tentauit ſed Euam. Item explorando à longe incœpit, nō ſtatim come-

dere vetitum fructum ex abrupto suasit.

Gene.3 Item negauit pœnā sequutā pro mandati transgressione, & magna bona asseruit affutura pro vna tali comessatione.

Eodem. Spiritus mendax frequenter in tentatione mentitur. Vnde dixit Euæ: Nequaquam moriemini. Ita dixit Saluatori, cùm ostendisset ei omnia regna mundi, mihi tradita sunt, & cui volo, do illa. *Luc.4*

Matth.4 Tum & scripturā sacram peruersè allegát: dixit domino angelorum: angelis suis mandauit de te, &c.

1.Par.21 Consurrexit Sáthan cōtra Israël, & incitauit Dauid, vt numeraret Israël.

Iob 1.2 Petiuit Sathan à domino, vt Iob tangeretur in rebus, & liberis & corpore. In quo potest notari, & calliditas & malignitas, & infirmitas inimici.

Danie.13 Non expedit tentationes suas reuelare alicui homini, quem credit & ipsum de simili peccato tentari: sed magis alicui discreto & sancto, qui eum cōfortet in bono. Vnde duo senes quando sibi inuicem concupiscentiam suam indicauerunt ad peius prouocati fuerunt.

Matth.4 Tentatio dñi, nos instituit ad vincendum omne genus tentationis. Fuit enim tentatus à tribus, ad quæ omnia possunt tentamenta reduci. Et nota, quod nō per *Luc.4*

potent

potentiā, sed per scripturā tentatorēvicit.

Ait dominus Simoni Petro, instante passione sua: ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te. *Luc.22*

Diabolus misit in cor Iudæ, vt traderet dominum Iesum Christum. *Ioan.13*

Dixit Petrus Ananiæ: Cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto, & fraudare de precio agri? *Actu:5*

De peccato in generali, & varijs pœnis, quæ ex peccato consequuntur.

CAPVT CVI.

QVod peccatū causet in homine erubescentiā, patet per hoc, quòd in statu innocentiæ erāt primi parentes nudi, & nō erubescebāt, post peccatū verò, cùm cognouissent se esse nudos, consuerūt folia ficus, & fecerūt sibi perizomata. *Gene.2.3*

Peccatum infamat peccatorem, Vnde Adam post peccatum credebat se abscōdere à facie Domini. *Genes.3*

Peccatum etiam facit hominem timidum. Vnde Adam postquàm peccauit dixit: timui, eo quòd nudus essem, & abscondi me. *Eodem.*

Enormitas sceleris, clamat pro vindicta ad aures Dei. vt Gen. 4. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me, &c. Et alibi: Cla- *Genes.4. & 19*

mor Sodomorũ. In pœna temporali punit Dominus peccatum quandoq;,vt patet in Adam & Eua: Gen.3. In Cain, Gen. 4. In Sodomis, Capit.19. Et in filiis Israël multoties. Tum & Ioã.5. noli iam peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

Exod. 10 Pharao propter peccatum, recognoscebat se à domino flagellatum dicens: peccaui in dominum, & in vos.

Iudic. 2 Fecerunt filij Israël malum in conspectu domini, iratusq; Dominus tradidit eos in manibus diripientium, qui ceperunt eos, & vendiderunt hostibus.

2. *Re.* 24 Peccatum ipsum peccantem quiescere non permittit, vnde percussit cor Dauid, priusquàm numeratus est populus.

3. *Reg.* 11 Salomonem sapientissimũ peccatum infatuauit, ipsius etiam famã maculauit, dedisti, maculam in gloria tua, &c.

4. *Reg.* 10 Postquàm Ioram rex Iuda cœpit am-
Eccle. 47 bulare per vias regum Israël pessimas, re-
4. *Reg.* 8 cessit Edom ab eo, & noluit ei tributum
2. *Par.* 21 soluere consuetum.

4. *Reg.* 17 Dereliquerunt filij Israël domini præceptum & fecerũt sibi Deos conflatiles, seruieruntq; Baal, &c. Sequitur: Translatus est Israël de terra sua.

4. *Re.* 24 Factum est verbum domini contra Iudam, vt auferret eum coram se, propter

peccat

peccata Manasse vniuersa quæ fecit, & ꝓpter sanguinem innoxium quem effudit.

Dæmones ponũt in vinculis peccatorem, sic fuit in vinculis Ioachim rex Iuda quia cùm peccasset coram domino ascẽdit Nabuchodonosor rex Chaldæorum & vinctum duxit in Babylonem. 2. Para. vlt. Nota historiam.

Deserta est Ierusalem & omnes vrbes Iuda, & non est habitator in eis propter malitiam, quam fecerũt, vt me ad iracundiam prouocarent. Consuetudine non causaliter allegari debet. *Iere.* 44

Tãta est grauitas peccati, quòd dicitur Iere. Non poterat dominus vltra portare propter malitiam studiorum vestrorum. *Eodem.*

Propter peccatum debilitatur homo, peccauit Ierusalem propterea instabilis facta est. Vnde Ieroboã seruus Salomonis ausus est insurgere in dominum post ipsius peccatum. *Tren.* 1 I. *Reg.* 11

Cùm sanasset dominus Iesus hominẽ languidum, in grabbato iacentem, inuenit eum in templo, & dixit: Ecce sanus factus iam es. noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. *Ioan.* 5

Mulieri in adulterio deprehensæ, & à Iudæis coram dño accusatæ, dixit Saluator noster: Vade & amplius noli peccare. *Ioan.* 8

De Confeßione peccati. CAP. CVII.

Genes.3 MOnebat dominus Adam post peccatum cognoscere culpam suam, sed ille eam quodammodo retorsit in Deum & mulierem, & mulier, in serpentem. Vnde ait: Mulier, quam dedisti mihi sociam, &c. Et post: Serpens decepit me.

Genes.4 Cain recognouit peccatum, desperans non piè confitens: Maior est, inquit, iniquitas mea quàm vt veniam merear. Ideo veniam non meruit.

Exod.9 Item Pharao dixit: Peccaui in dominũ & in vos. Et peccaui etiam nunc. Dominus iustus, & ego & populus meus impij. Non tamen dignè pœnituit.

1.*Reg.* 26 Saul ait: Peccaui, apparet quòd stultè egerim & ignorauerim multa nimis.

Matt. 27 Item Iudas: Peccaui tradẽs sanguinem iustum. Nullus tamẽ ex illis veniam cõsequutus est: quia non recto corde dixerũt.

*Leui.*11 In sacrificio in quo mactabatur hircus pro peccato in hanc formã fieri præcepit Dominus. Postquã emũdauerit sacerdos sanctuariũ, & tabernaculum & altare, tũc offerat hircum viuentem, & posita vtraq; manu super caput eius, cõfiteatur omnes iniquitates filiorũ Israël & vniuersa delicta atq; peccata eorum, &c. Ad denotandum quòd ad emũdationem conscientiæ

quæ

quæ fit per contritionem & carnis morti ficationem requiritur etiam confessio omnium peccatorum. Quod fieri debet per sacerdotis ministerium.

Comminatur quoque dominus filiis Israël dicens: Propter peccata patrũ suorum, & sua affligentur, donec confiteantur iniquitates suas. *Leui.* 26

Vir siue mulier cùm fecerint ex omnibus peccatis quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum. *Num.* 5

Afflicti filij Israël per ignitos serpentes confitentes peccatum suum venerunt ad Moysen atque dixerũt: Peccauimus quia loquuti sumus cõtra dominum, & te. Vnde fecit Moyses serpentem æneum in quem aspicientes percussi, sanabantur. *Num.* 21

Confessus est & Acham peccatũ suum Iosue cùm dixit: Verè ego peccaui domino Deo Israël, sic, & sic feci, &c. *Iosue* 7

Vehementer oppressi filij Israël à Philistæis, & filij Ammõ cõfitentes dixerũt. Peccauim⁹, redde tu nobis, quicquid tibi placet. tantũ nũc libera nos. Et seruierũt domino Deo qui doluit super miseriis eorũ. *Iudic.* 10

Reprehensus Dauid à Nathã propheta super excessum contra Vriam, & vxorem *2. Reg.* 12

eius

eius perpetratum, peccatum ſuum humili
ter cōfeſſus eſt dicens: Peccaui. Et audire
meruit: dominus trāſtulit peccatum tuū.

2. *Re.* 24 Humiliter quoq; recognouit peccatum
ſuum, & confeſſus eſt Dauid, quādo fece-
rat populum numerari, ita quòd etiā ob-
tulit ſe percutiendum loco populi inno-
centis. Et propitiatus eſt dominus terræ.

Nehe. 1. 2 Dixit Nehemias: confiteor pro pecca-
tis filiorum Iſraël, quibus peccauerunt ti-
bi, & ego & domus patris mei peccaui-
mus. Vanitate ſeducti ſumus. Et exaudi-
uit dominus orationem eius.

Nehe. 9 Conuenerūt filij Iſraël & ſteterūt, & cō-
fitebātur peccata ſua, & iniquitates patrū
ſuorum, & legerūt in volumine legis dn̄i
Dei ſui quater ī die, & quater cōfitebant̃.

Tob. 3 Quamuis Tobias ab infantia Deum ti
muerit, & mandata eius cuſtodierit, ta-
men dicebat, humiliter recognoſcens:
Non egimus ſecundum præcepta tua, &
non ambulauimus ſynceriter coram te.

Pſal. 31 Dixi confitebor aduerſum me iniuſti-
tiam meam domino, & tu remiſiſti impie
tatem cordis mei.

Prou. 28 Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirige-
tur, qui autem confeſſus fuerit, & relique
rit ea, miſericordiam conſequetur.

Eccle. 4 Non cōfundaris cōfiteri peccata tua, &
ne

ne subiicias te omni homini pro peccato.

Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis viuens, viuus, & sanus confiteberis. *Ecclesi.17*

Tres socij Danielis, qui ita sanctè inter Chaldæos vixerant, & pro quibus Deus tantũ miraculum faciebat in fornace, nequaquam contra dominum murmurabãt, quasi iniustè talia paterẽtur, sed dicebat Azarias: Peccauimus, iniquè egimus. *Dani.3*

Orans Deum Daniel, confitebatur peccata sua & populi, dicẽs: peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus &c. *Dani.9*

Sextus illorum septem fratrũ mori incipiẽs, ait: Nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrũ. *2.Mac. 3*

Veniebat ad Ioannem Baptistã omnis Iudæa & omnis regio trans Iordanem confitentes peccata sua, &c. *Matt.3*

Christus leproso mundato dixit: Vade, & ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses, in testimonium illis: & hinc figurabatur confessio. *Matt.8*

Filius prodigus ad patrem reuersus dixit: Pater peccaui in cælum & corã te, &c. *Luc.15*

Decẽ viris leprosis dixit domin⁹: ite, ostẽdite vos sacerdotibus: Qui quãuis non essent noui testamẽti sacerdotes, in eis tamen *Luc.17*

mē noui teſtamenti ſacerdotiū figurabatᷓ.
Luc. 23 Latro quoque in cruce Chriſto confeſſus eſt & veniam meruit.

Lazaro ſuſcitato, dixit Chriſtus Apoſtolis: Soluite, & ſinite abire.

Ioan. 11 Hæc & figurant & probant vt plurimum confeſſionē in communi, ſed quòd confeſſio ſacramentalis ſit neceſſaria & iure diuino præcepta, hæc quæ ſequuntur inſolubiliter probant.

Mat. 16 Chriſtus dixit Petro: Tibi dabo claues regni cęlorū. Et quodcūq; ligaueris ſuper terrā, erit ligatum in cælis, & quodcunq; ſolueris ſuper terrā, erit ſolutum & in cælis: Ex quibus verbis oſtenditur Chriſtum confeſſionem inſtituiſſe ſacramentalem. Quid enim inſinuatur per claues, niſi ſciētia diſcernendi inter lepram, & lepram, & poteſtas ſoluendi, atque ligandi: Nā poſt cauſæ cognitionem in foro iudicij pœnitentialis inter confeſſionem, & confitentem quod ſit per clauē ſcientiæ, reſtat diffinire, ſeu ſentētiam negotio ferre, quod eſt ſoluere vel ligare, & hoc fit per clauē poteſtatis quā tradidit Chriſtus Petro, & ſucceſſoribus eius. Negare igitur cōfeſſionem eſſe pręceptam à Chriſto, eſt negare poteſtatē clauiū traditā à Chriſto, quod eſt manifeſtè contra Chriſti Euāgelium.

Post resurrectionem insufflauit Christus in discipulos dicens: Accipite spiritũ sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Ex huius authoritatis vltima parte, iterum liquet confessioné esse iuris diuini, vtpote, hoc loco à Christo Deo præceptam. Nam retinere peccata, nihil aliud est, quàm non remittere. Sensus igitur verborũ Christi est. Quorũ sacerdos peccata retinuerit, id est, non remiserit, retenta, id est, non remissa sunt in cælis. Cùm ergo quilibet teneatur iure diuino se exuere à peccatis, sequit' manifestè, q́ pręcepto Dei quisque obligatur sacerdotibus peccata sua confiteri. Gemina nanque absoluẽdi & retinẽdi potestate, qualiter vti deberet sacerdos nesciret, nisi pœnitens sua detegeret ei crimina. Ideo præmisit accipite spiritum sanctum, ac si dixisset: Directione spiritus sancti confitenti peccata soluatis, aut retineatis. Hoc sanè confitẽdi præceptum Apostolus Iacobus promulgauit, cùm dixit: Confitemini alterutrũ peccata & orate pro inuicem, vt saluemini. Quæ verba exponens Vgo de sancto Victore, ait: Iacobus, vt Dei præco annũtiauit hominibus præceptum Dei de confitendis peccatis. Et intelligitur

Ioan. 20

Iacob 5

Vgo de S. Victo. libr. 2. de sacr.

tur cum præcisione. Nisi confiteamini, non saluabimini.

*Act.*19 Cæteri quoq; apostoli præceptũ illud seruare docuerunt. Nam prædicãte Paulo per Asiam, multi credentium veniebant confitentes, & annuntiantes actus suos. Est igitur confessio iure diuino præcepta.

De duritia & obstinatione malorum.

CAPVT CVIII.

*Gene.*4 CAin post increpationem quam fecit dominus, peior fuit, & fratri homicidium perpetrauit.

Exod. 5. *vsque ad* 10. *cap.* Cor Pharaonis non per blandimenta quæ primò dixit Moyses, ex parte domini, nec per dura flagella potuit emoliri.

Exod. 32 Filij Israël dicuntur à domino populus duræ ceruicis, vt patet Leui. plurib⁹ locis.

1. *Reg.* 2 Heli sermonibus suis filios corripuit, sed nihil eis profuit.

1. *Reg.* 8 Samuel prædixit populo cõditiones regis eorũ valdè graues, & ꝙ hoc displicebat dño, & tñ noluit desistere ab incepto.

1. *Reg.* 18. 19. & 20 Non per verba Ionathæ, nec per beneficia à Dauid recepta, cor Saul ad diligendum ipsum Dauid potuit prouocari.

1. *Reg.* 25 De Nabal dicitur, quòd erat durus, pessimus, & malitiosus.

2. *Reg.* 2 Obstinatè nimis Asahel persequebatur Abner.

Mitteb

Mittebat dominus viris Iuda ꝓphetas, *2.Pa.* 24
vt reuerterentur ad eum, quod illi audire
nolebant. Imo & Zachariã filium Ioiadæ
increpantem eos, crudeliter occiderunt.

Ezechias rex Iuda misit nuntios in vni *2.Pa.* 30
uersum Israël, dicentes: Nolite indurare
ceruices sicut patres vestri, &c. Sequitur,
ꝙ illis irridentibus & subsannãtibus eos.

Durissima fuerunt corda illorũ, qui ve- *Luc.* 22
nerunt ad comprehendendũ dominum, *Ioan.* 18
quos cùm ad terrã prostrauisset solo ver-
bo, & auriculã illius sanasset, non fuerunt
moti ad misericordiam, vel ex miraculi
manifestatione vel ex beneficij pietate.

Beatus Stephanus Iudæos ardenter in- *Actu.* 6
crepans, ait: Dura ceruice, & incircuncisi
corde & auribus, vos semper spiritui san-
cto restitistis.

De peruersitate quorundam.

CAPVT CIX.

PRrima mulier ordinem naturæ peruer *Gene.* 3
tit, quando de fructu vetito viro de-
dit, & ille comedit: Cùm ipse vir eam de-
buisset docere, quid illa deberet come-
dere vel vitare.

Dominus de spoliis Aegyptiorum di- *Exod.* 12
tauit Hebræos, licet sint multi qui ditant
Aegyptios de spoliis Hebræorum, scili-
cet vsurarij, &c.

F Filij

Exod. 16 Filij Israël in deserto penuriam patientes, dicebãt se super ollas carnium in Aegypto sedisse: sed non faciebant mentionem de grauissima seruitute, aut seueritate, qua vexabantur.

Num. 11 Dicebat populus in deserto, Recordamur pisciũ, quos comedebamus in Aegypto gratis. Cùm tamẽ tunc seruitute grauissima præmerentur, nunc liberi in deserto pane angelorum, id est cibo sapidissimo sine labore dato cælitus alerentur.

Num. 14 Narrantibus exploratoribus conditiones terræ promissionis, voluit populus contra volũtatem domini in Aegyptum redire, & nequaquam vltra procedere. Cito vero post, voluit contra voluntatem domini nimium festinare.

Num. 16 Vocati Dathan & Abyron à Moyse responderunt: Non veniemus. Nunquid parum est tibi, quòd eduxisti nos de terra Aegypti, quæ lacte & melle manabat?

Num. 20 Petiit Moyses à rege Edom, dicens: Obsecramus, vt nobis transire liceat per terram tuam: non ibimus per agros sed via publica gradiemur. respondit tamen ille: Non transibitis per me, alioquin armatus occurram tibi.

Num. 21 Simile accidit de Seon rege Amorrhæorum, sed quia noluit concedere pau-

ca,

ea, amisit multa.

Noluit Balaã maledicere populo, quẽ credebat benedictionem habere à Deo, sed sunt multi qui plura mala dicunt de bonis quàm de malis. Et mirũ fuit, quòd qui noluit eos maledicere, voluit eis malefacere. Nã licet ostendisset ei dominus, quòd populus Israël erat benedictus, tamen finaliter dedit prauum cõsilium, per quod à mulieribus est seductus. *Num.* 24 *&* 25 *Apoc.* 2

Filij Israël audientes mandata domini, omnia facere contraria. Ideo traditi sunt in manus diripientium. *Iudic.* 2

Viri Ephraim rogati à Iephthe, vt secum venirent ad prælium, noluerũt. Quo post victoriam redeunte, quasi eos non vocasset contra eum iurgari cœperunt. *Iudic.* 12

Dauid psallebat coram Saule à dęmone vexato, & ipsi vtiliter seruiebat. Et tamen ipse Saul voluit configere eum parieti, cum lancea, quam tenebat. 1. *Reg.* 18

Saul voluit occidere filium suum Ionatham quia excusabat Dauid innocentem. 2. *Reg.* 20

Dicebat Saul seruos suos coniurasse aduersus eum, & Dauid insidiari ei, quem etiam ad mortem quærebat, & inuenire, vel capere non poterat, &c. 1. *Reg.* 22

Rex filiorũ Ammõ, vidẽs quòd iniuriã fecisset Dauid: voluit impugnare eũ, cum 2. *Reg.* 10

magis debuiſſet laborare ad placandũ eũ.
2.*Reg.* 13 Ammõ filius Dauid, Thamar ſororem ſuã violenter oppreſſam à ſe expelli fecit.
2.*Reg.* 15. & 16 Abſalon filius Dauid contra patrẽ malicioſè ſe amouit, & ad concubinas illius videntibus cũctis intrauit, ipſum patrem ſuum, vita & regno priuare voluit.
3.*Re.* 12. & 13 Sublimatus à domino Ieroboam ſuper decem tribus Iſraël, ſtatim auertit populum à cultu Dei, & monitus per prophetam præcepit eum capi.
3.*Reg.* 16 Achab rex Iſraël ſeruiuit Baal, & adorauit eum, & poſuit aram Baal in templo Baal, quod ædificauit in Samaria, & plantauit lucum.
4.*Reg.* 16 2.*Pa.* 28 Achab rex Iuda fecit fieri altare ad ſimilitudinem illius quod viderat Damaſci, & ſuper illud offerri holocauſta præcepit, & trãſtulit altare domini. Idololatria, ſortilegia, homicidia, & diuerſa ſcelera, quæ cõmiſit Manaſſes rex Iuda, ſatis narrantur.
4.*Reg.* 21 2.*Pa.* 25. & 33 Cùm debellaſſet Amaſias Idumæos & filios Seir, & tuliſſet deos eorũ, adorauit eos: & illis adoleuit incẽſum propter q̃d dominus eum arguit per prophetã dicentem ſibi: Cur adoraſti deos, qui non liberauerunt populum ſuum de manu tua?
2.*Pa.* 28 Idem Achaz rex Iuda immolauit victimas diis Damaſci percuſſoribus ſui, & dixit:

xit : Dij Regum Syriæ auxiliantur eis. Quos ego placabo hostiis & aderunt mihi. Quum econtra ipsi fuerint ruina ei, & vniuerso Israël.

Quia vnus solus Mardochæus nõ adorabat Aman superbissimum, ipse Aman procurabat apud regem Assyriorum omnes Iudæos debere interfici. *Esth.3*

Arguente Ieremia propheta populum, pro eo, quòd sacrificabat diis alienis responderunt: ex eo quòd cessauimus sacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. *Iere.44*

Principes & Satrapæ Darij regis Persarũ, accusauerunt Danielẽ, quòd tribus tẽporibus per diem, orabat dominũ suum. *Dani.6*

Duo senes presbyteri, q viderũt Susannam esse constantissimæ castitatis, debuerãt valdè eam diligere & laudare. Ipsi verò ecõtra detraxerũt ei, & conati sunt eã condẽnare morti: sed dominus eam mirabiliter per abstinẽtem puerum liberauit. *Dani.13*

Alcimus impius de gente Iudæorum qui debebat diligere Iudam, & fratres eius iuit ad regem Demetrium, & quidam alij iniqui ex Israël dicentes: Perdidit Iudas & fratres eius amicos tuos, & nos disperdidit de terra nostra. *1.Ma.7*

2. *Mac.* 9 Cùm vellet Antiochus ciuitatem Pentapolim ſpoliare, fugatus eſt multitudine ad arma concurrente. Quam iniuriam in Iudæos voluit retorquere, ſed vltio grauis ſecuta eſt.

2. *Ma.* 12 Ioppitæ crudele flagitium perpetrauerunt: rogauerunt ducentos Iudæos, vt aſcenderent naues. Qui cùm eſſent in alto mari ſubmerſerunt eos.

Matt. 11 Nec auſterus victus Ioannis nec cōdecens mãducatio ſaluatoris placuit Iudęis.

Matt. 12 *Luc.* 11 Phariſæi vidētes Dominum dæmonia eiicientem turbis ſtupētibus, blaſphemabant dicentes: Hic non eiicit, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

Luc. 14 Chriſti compatriotæ volebant eum præcipitare de ſupercilio montis.

Matt. 21 Iudæi Chriſtũ Ieroſolymã veniētem vt regem adorauerũt, & poſt clamauerunt.

Ioan. 19 Regem non habemus, niſi Cæſarem, & crucifige crucifige eum.

Matt. 26 Nimia fuit peruerſitas in Iuda, qui pro 30. argenteis tradidit ſaluatorem.

Actu. 13 Quãdo Paulus, & Barnabas verbũ Dei prædicabant. Iudęi cōtradicebãt blaſphemantes. Et ita conuerſi ſunt ad gentes.

Actu. 14 Item quando Paulum lapidauerunt & extra ciuitatem extraxerunt.

Actu. 16 Itē ipſi & ſocij eius fuerunt virgis cæſi.

Item

Item argẽtarius in Ephe∫o faciens ima gines Dianæ concitauit cum aliis artificibus populum contra Paulum. *Actu.19*

Item Ieru∫alẽ facta e∫t turbatio & congregatio contra Paulũ, & trahebãt ip∫um extra templum, & vix potuit eripi à tribuno, qui cum militibus ∫uperuenit, & po∫tea dixerunt non licet hominem talem viuere ∫uper terram. *Actu.21*

De nequitia tyrannorum.

CAPVT CX.

Varias adinuenit nequitias Pharao vt po∫∫et extinguere, vel ad numerum paruũ redigere filios I∫raël. In primis eos duris laboribus præcepit affligi: deinde ma∫culos occidi, po∫tea eos mandauit in fluuiũ proiici & fœminas re∫eruari. Primò ∫impliciter dixit Pharao: Ne∫cio dominũ, & I∫raël non dimittam. Deinde conce∫∫it dicens: Ite, ∫acrificate domino in terra hac. Po∫tea dimittere eos voluit, vt ∫acrificarent Domino in de∫erto. Verũtamen longius ne abirent. Po∫tmodum voluit, vt viri irent, dum tamen oues & armenta dimitterent. Et nota quòd po∫tquàm intellexit, quòd filij I∫raël volebant ∫acrificare domino, durius afflixit eos. *Exod.1. &que ad decimũ.* *Exod.5*

Septuaginta reges, amputatis manuũ ac pedum ∫ummitatibus, colligebãt reli- *Iudic.1*

quias ſub menſa Adonibezech. Cui reddi dit Deus ſicut fecit.

Iudic.9 Abimelech filius Gedeonis vſurpato dominio ſuper populo, 70. viros fratres ſuos occidit ſuper lapidem vnum.

1.Reg.22 Poſt multa beneficia à Dauid præcepta, Saul quæſiuit eum ad mortem, & occidit. 85. viros portantes Ephot.

3.Reg.13 Virum Dei arguentem Ieroboam pro altari ſacrilego, quod conſtruxerat, præcepit ipſe Ieroboam apprehendi.

3.Reg.16 Cùm factum eſſet verbum Domini in manu Iehu prophetæ, cõtra Baaſa regem Iſraël, & cõtra domum ſuam occidit prædictum prophetam.

3.Reg.19 Iezabel fecit Eliam ad mortem quæri, quia prophetas Baal fecit occidi.

3.Reg.21 Naboth Iſraëlites lapidatus fuit procu rante Iezabel, & fecit falſos teſtes contra illum produci.

2.Reg.22 Achab rex Iſraël fecit poni Michæam prophetam in carcerem, & ſuſtentari pane tribulationis & aqua anguſtiæ.

4.Reg.21 Manaſſes rex Iuda ſanguinem inoxium effudit, & impleuit Ieruſalem cruore innocentum.

Tob.1 Cùm reuerſus eſſet Sennacherib fugiẽs à Iudæa pro plaga, quam circa eũ fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, iratus mult

multos Iudæos occidit, &c.

Nabuchodonosor dixit Holoferni: Nõ *Iudith* 2
parcet oculus tuus vlli regno.

De Holoferne verò postea legitur, ꝙ *Iudith* 3
tantus metus illis prouinciis incubuit, vt
vniuersarum vrbium habitatores exirent
obuiã venienti, excipiẽtes eum cũ coronis
& lãpadibus, ducẽtes choros in tibiis
& tympanis, nec tamẽ ista facientes ferocitatem
pectoris eius mitigare potuerũt.

Quia Mardochæus superbissimo Aman *Esth.* 3
genua non flectebat, magis elegit Aman
procurare omnes Iudæos occidi, quàm
parcere vni soli.

Ad petitionem principum populi, prę- *Iere.* 38
cepit Sedechias Rex Iuda Ieremiam Prophetam
mitti in lacum, in quo non erat
aqua nec lumen.

Rex Babylonis occidit filios Sedechiæ *Iere.* 39
regis Iuda in oculis eius in Reblatha, ocu *4. Reg* 25
los quoque eius eruit, & vinxit eum com
pedibus, vt adduceretur in Babylonem.

Nabuchodonosor rex Babylonis in fu *Daniel.* 2
rorẽ versus præcedit, vt perirẽt omnes sapientes
Babylonis: pro eo scilicet, ꝙ non
poterãt ei somniũ quod viderat indicare.

Mira crudelitas fuit cùm Nabuchodo- *Daniel.* 3
nosor rex Babylonis fecit socios Danielis
in fornacem ignis ardentis mitti.

Danie. 6 Et ipſum Danielem Darius iuſſit mitti in lacum leonum ad petitionem principum ei inuidentium.

1. *Maca.* 1 Antiochus aſcendit Ieroſolymam & fecit cædem hominũ, & effuderunt ſanguinem innocentem per circuitum ſanctificationis Ieruſalem; & multa, &c.

1. *Mac.* 7 Comprehendit exercitus Antiochum filium Antiochi & Lyſiam, & deduxit eos ad Demetrium, qui noluit videre eos, & occidit eos exercitus.

1. *Mac.* 13 Tryphon cepit Ionatham proditioſè: cumque teneret eum, petiit pro eius liberatione centum talenta argenti, & duos filios eius pro obſidibus. Quibus datis, occidit nequiſſimè patrem cum filiis.

2. *Mac.* 4 Rogatus à Menelao Andronicus, & per munera quæ accepit ab eo corruptus, occidit Oniam ſummum ſacerdotem.

Eodem. Rex Antiochus Menelaum hominem ſacrilegum de ſceleribus multis accuſatum abſoluit, & accuſatores eius morte damnauit, & eum immunem dimiſit.

2. *Mac.* 6 *&* 7 Nimiam crudelitatem in Eleazarum illi Tyranni ab Antiocho miſſi exercuerunt: & ſimiliter in illos ſemptem fratres, & eorum matrem.

Mat. 2 Videns Herodes, ꝙ illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè, & mittẽs occidit oẽs

puer

pueros, qui erãt in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra.

Sciebat Herodes Tetrarcha, Ioannem Baptiſtam eſſe virum iuſtum & ſanctum. Et tamen ad petitionem vnius meretricis fecit eum in carcere decollari. *Mat.14* *Marc.6*

Pilatus ſciebat, ꝙ Iudæi per inuidiam tradidiſſent dominum, & nullam cauſam poterant inuenire. Tamen eorũ clamoribus, & timens perdere amicitiam Cæſaris ipſum flagellatũ, tradidit voluntati illorũ. *Mat.27*

Acceſſerunt quidã Phariſæorũ ad Dominum Ieſum dicentes: Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere. *Luc.13*

Herodes Tetrarcha multo tẽpore cupiebat videre Ieſum, & viſo eo gauiſus eſt valdè: & tamen ſpreuit illum cum exercitu ſuo, & illuſit, & indutum illum veſte alba dimiſit ad Pilatum. *Luc.23*

Miſit Herodes rex Agrippa manus, vt affligeret quoſdam de Eccleſia. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis. Videns autem, quia placeret Iudæis appoſuit, vt apprehenderet, & Petrum. *Actu.12*

A quibuſdam fuit Paulus iniquè accuſatus, pro eo quòd ipſe ſpiritũ phytonicum eiecerat à quadã puella. Magiſtratus autem iuſſerunt eum & Sylam eius ſociũ & virgis cædi & in carcerem mitti, & pedes *Actu.16*

cor

eorum ligno ſtringi.

Actu.14. & 15 Felix Præſes ſperabat, ꝙ pecunia ei daretur à Paulo, quẽ tenebat vinctum, propter quod frequenter accerſens eum loquebatur cum eo. Succeſſit autem ei Feſtus. Volens autẽ Felix gratiam præſtare Iudæis, reliquit Paulũ vinctum. Propterea Paulus compulſus eſt Cæſarem appellare, quia Feſtus volebat eum grauare.

De oppreßione bonorum per malos.

CAPVT CXI.

Geneſ.4 CAin nequam & inuidus præualuit aduerſus Abel iuſtum, & occidit eum.

Geneſ.19 Sodomitę animam Loth multipliciter afflixerunt.

Gen. 27. & 28 Oderat ſemper Eſau Iacob, dixitque in corde ſuo: Veniẽt dies luct⁹ patris mei, & occidã fratrẽ meum. Vnde & cõpulſus eſt Iacob fugere ad Laban auúculum ſuum.

Exod.1 Oderant filios Iſraël Aegyptij, & affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum.

Iudic.9 Abimelech ambiens principatum vel regnum occidit 70. fratres ſuos.

1.*Reg*.18. *vſque ad* 26 Saul diu perſecutus eſt Dauid, qui tamen ei fideliter & vtiliter ſeruiebat.

2.*Reg*.15 Abſalon in tantũ commouit populum aduerſus Dauid, quòd compulſus eſt exire Ieruſalem, licet citò fuerit reuocatus.

Imp

Impiissima Iezabel minata & conata est occidere hominẽ Dei Eliam: ita quòd ille timens abiit, quocunque eum ferebat voluntas. *3. Reg. 19*

Impius Achab pessimæ vxoris Iezabel consilio, falsis productis testibus lapidari iussit Naboth, & abstulit vineam eius. *3. Reg. 21*

Rex Israël Iorã pessimus, audiẽs quòd maxima fames esset in ciuitate misit virum ad amputandum caput Elisei. *4. Reg. 6*

Ad imperium Ioas regis Iuda, lapidatus est Zacharias filius Ioiadæ, pro eo, ꝙ arguebat regem & populum sculptilibus seruientes. *2. Pa. 24*

Nabuchodonosor præcepit Holoferni, vt omnes deos terræ exterminaret, videlicet, vt ipse solus Deus diceretur & propter hoc multa regna destruxit & populum Dei qui nuper redierat de captiuitate Babylonis afflixit. *Iudith 2. & 3*

Aman superbus, crudelis, & impius, ita potens fuit quòd pro nihilo habuit procurare necem omniũm Iudæorum; sed diuina prouidẽtia eius conatibus obuiauit. *Esth. 3. 4 & 27*

Percussit Phassur Ieremiã prophetam, & misit eum in neruum. *Iere. 20*

Hananias prophetauit planè contra illud quod dicebat Ieremias, & tulit catenam ligneã de collo Ieremiæ, & cõfregit *Iere. 28*

eam,

cam, & abiit Ieremias in domum suam, quasi cõfusus ab illo mendace propheta.

Dan. 3.6 *&* 14 Nabuchodonosor rex Babylonis Azariam & socios eius in fornacẽ mitti iussit, eò quòd illi adorare noluerunt statuam, quam ipse idololatra iniquus erexit. Et Daniel bis fuit missus in lacum Leonum, procurantibus pessimis hominibus.

1. *Maca.* 1 Antiochus descendit Ierosolymam in multitudine graui cum superbia: & fecit ibi terribilem hominum cædem.

1. *Mac.* 9 Bacchides & Alcimus proditor, missi à rege Demetrio tantum exercitum produxerunt contra Iudam Machabæum, quòd ipse Iudas cecidit in bello, & cæteri commilitones sui fugerunt.

1. *Ma.* 13 Proditor & dolosus Tryphon, qui dominum suum regem Antiochum adolescentem dolo occidit, Ionatham & duos eius filios nequiter interfecit.

Matt. 14 *Marc.* 6 Ioannem Baptistam, totius exemplar sanctitatis, ad petitionẽ vnius meretricis Herodes adulter vilissimus, decollauit.

Mat. 26. *&* 27 *Luc.* 22. *&* 23 13.1 Saluator mundi Dominus Iesus, fuit percussus & delusus ab Anna, Caipha & ab Herode Tetrarcha, & tandem à præside Pilato iudicatus & crucifixus: Imo ab ipsis latronibus blasphematus.

Actu. 5 Princeps sacerdotũ & omnes qui cum illo

illo erant, iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica, postea quibus cæsis denuntiatum est, ne amplius loquerentur in nomine Iesu.

Quidam iudæi commouerunt plebem & seniores & scribas, & rapuerũt Stephanum, & statuentes duos falsos testes contra eum lapidauerunt ipsum. *Act. 6.7*

Misit Herodes Agrippa rex manus, vt affligeret quosdam de Ecclesia, occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio, & insuper carcerauit Petrum. *Actu.12*

Iudæi concitauerunt religiosas mulieres & primos ciuitatis, & excitauerunt persecutionem in Paulum & Barnabam, & eiecerunt eos de finibus suis. *Actu.13*

Cùm Paulus & Barnabas essent Lystris ciuitate ita honorati, quòd illi homines ipsis quasi Diis sacrificare voluerũt, superuenerunt quidã Iudæi, & persuasis turbis lapidantes Paulũ, extraxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse. *Act.14*

Quidam quæstuarij domini cuiusdam puellæ, quæ habebat spiritum phytonem à qua dæmonium Paulus eiecerat ita concitauerunt principes & magistratus de ciuitate Philippis, quòd Paulus & Sylas socius eius iussi sunt cædi, & in carcerem mitti, & pedes eorum ligno astringi. *Actu.16*

De tribulatione, & eius Vtilitatibus.

CAPVT. CXII.

Gen. 37. 39.41.& *infra.* PLus creuit Ioseph in exilio in terra paupertatis suæ, quàm creuisset inter fratres suos in terra natiuitatis suæ.

*Gene.*42 Fratres Ioseph locuti sunt adinuicem, Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, idcirco venit super nos tribulatio.

*Exod.*1 Filij Israël creuerunt ex oppressionibus & tribulationibus Pharaonis. Quantò opprimebant eos Aegyptij, tantò magis multiplicabantur & crescebant.

*Num.*21 Afflicti filij Israël à serpentibus ignitis, dixerũt ad Moysen, peccauim⁹, quoniã locuti sumus cõtra dominũ, & cõtra te, &c. Antequã verò dominus illos serpentes immitteret, nec peccatũ suũ recognoscebant nec diuinum auxilium postulabant.

Iosue 1. *et infra* & *sequẽ in fi.* & *Iudi.* 1.2 Toto tẽpore principatus Iosue, quãdo filij Israël grauissima prælia habuerũt, nõ leguntur à Domino recessisse, sed citò post, quando in abundantia & quiete fuerunt.

1.*Reg.*7 Audierunt filij Israël quòd Philistæi essent congregati, vt venirent contra eos, & timentes dixerunt Samueli: Ne cesses pro nobis clamare ad dominum.

2.*Reg.*16 & 24 Fugiens Dauid à facie Absalon seruo suo maledicente sibi, patiẽs fuit. Sed obtem-

tenta victoria superbuit, quãdo iussit populum numerari.

Videns Dauid dominũ propter peccatum elationis eius iratum, humiliter recognouit culpam suam, & petiit, vt ipsemet puniretur, & populo parceretur. *Eodem.*

Eliam fugientem reginam Iezabel persequentem, Angelus domini cõfortauit, & panem & aquam ei ostendit. *3.Reg.19*

Pane tribulationis, & aqua angustiæ iussus est Michæas propheta sustentari in carcere. Propterea, quia noluit Achab iuxta suam voluntatem respondere. *3.Reg.22*

Voluit dñs vt viri Iudæ affligerentur à rege Aegypti, vt scirent distantiam seruitutis diuinæ, & seruitutis regni terrarũ. *1.Par.12*

Postquã Manasses angustiatus est orauit dominũ, cùm esset vinctus in Babylone, & egit pœnitentiam valde corã domino, & exaudiuit dominus orationẽ eius. *2.Par.32*

Dixerunt Leuitæ, in tribulationis tempore clamauerunt ad te: & tu de cælo audisti, & secũdùm miserationes tuas multas dedisti eis saluationes. *Nehe.9*

Permittẽte Deo, post bona opera Tobias fuit excęcat⁹, & deinde derisus est ab illis, qui eũ debuerãt cõsolari. Sed postea dominus multipliciter consolatus est eũ. *Tob.2. & 11*

De populo suo loquens Iudith, dixit: *Iudith 8*

Memores esse debetis, qñ Abrahã pater vester tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est.

Iob 1.2.et Vltimo. Tribulationes sustinuit Iob in anima vxoris, & amicorũ suorum opprobria & cõtumelias, quæ ipsum ad tristitiam prouocare deberẽt in corpore grauissima infirmitate, quæ totũ corpus à planta pedis vsq; ad verticem occupabat. In amissione rerum & liberorũ. In subtractione solatij, quia anhelitũ vxor eius abhorrebat. Alij etiam iuuenes, seu viles homines, ipsum deridebant, & eius faciem conspuebant. Et tandem luctus cessit in gaudium.

Iere.1 & 15 Sanctificatus in vtero Ieremias & prophetiæ spiritu plenus, dicebat de se quòd erat vir rixæ & discordiæ in vniuersa terra, & quòd omnes maledicebant ei.

Iere.20. 36.37.et 38 Pro veritate verò, quam populo prædicabat fuit quandoq; percussus, pluries incarceratus. Et tandem ab ipso populo *Eccle. 39* lapidatus in Taphnis Aegypti.

Ezech.1. & deinceps. Exul Ezechiel in Chaldæa, in medio captiuorum, vidit mirabiles Dei visiones. Per quod patet, quoniã tribulationibus frequenter Deus hominem consolatur.

Danie.3 Bene apparet dominum esse cum homine in tribulatione, per illos socios Danielis, cum quibus vidit Nabuchodonosor

ſor quartum, ſimilem filio Dei.

Nabuchodonoſor in proſperitate fuit arrogãs & ſuperbus, ideo eiectus ab hominibus, & in beſtiam mutatus, recuperauit ſenſum quẽ amiſerat in honore elatus, & laudauit altiſſimũ quem blaſphemauerat prius. *Danie.* 4

Tantũ, vel amplius laudatus fuit Deus ex trium puerorum patientia, quam habuerunt in fornacis tribulatione, quàm ex Danielis ſapientia, quam habuit in ſomniorũ expoſitione ſeu interpretatione. *Dani.* 23

Daniel bis poſitus in lacu leonum auxilio diuino cælitus miſſo bis meruit cõſolari & liberari. *Danie.*6. & 14

Suſanna in cõdemnatione mortis poſita nec habens recurſum ad humanũ adiutorium, flens reſpexit ad cælum, ſicut auis in terra ab hominibꝰ & canibus circuncincta non habet refugium, niſi eleuet ſe in altum. *Danie.*13

Poſt obitum Iudæ Machabæi emerſerunt iniqui, & facta eſt fames valida, & elegit Bacchides viros impios, & conſtituit eos dominos regionis, & facta eſt tribulatio magna in Iſraël. 1.*Mac.*9

Decretũ exiit contra Iudæos tam iniquum, vt omnes trucidarentur, qui ſacrificare nolebant. Erat ergo videre miſeria. 2.*Mac.*6

Ibi nota de Eleazaro. Item de matre cum ſeptem filiis, capite ſequenti.

2. *Mac.* 9 Antiochus cùm eſſet ſanus fuit crudelis homicida, ſuperbus: poſtea percuſſus à Deo grauiſſima & inſanabili plaga, ꝓpoſitum & verba mutauit.

Matt. 2 Natus in mundo citò paſſus eſt Dominus preſſuram mũdi, ita quòd Ioſeph accepit eum & matrem eius, & fugit in Aegyptum. De multis afflictionibus & iniuriis quas paſſus eſt, require in cap. De patientia & manſuetudine.

Actu. 5 Apoſtoli præcepto magiſtratuũ flagellati ibant gaudentes, quoniã digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

Rom. 5 Quãquam verò Paulus tunc non eſſet cum illis, tamen ipſe poſtea de ſe dixit:

2. *Cor.* 12 Gloriamur in tribulationibus. Et ad Cor. Libẽter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti.

Actu. 8 Lapidato à Iudæis Stephano, facta eſt magna perſecutio in Eccleſia, quæ erat Ieroſolymis, ac omnes diſperſi ſunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apoſtolos. Sed nota, quòd multum profuit ad diuulgationem Euangelij.

Act. 9. *et infra vſque in fi.* Haberi poteſt ex Actibus apoſtolorum quot Paulꝰ tribulationes ſeu perſecutiones paſſus eſt, poſt conuerſionem ſuam.

Con

Consilium fecerunt Iudæi, vt interficerent eum nocte, parabantur insidiæ & dimissus est in sporta per murum. *Actu.9* *2.Cor.11*

Cùm esset in Antiochia Pisidiæ Paulus & Barnabas disseminauerũt verbum Dei per vniuersam regioné. Iudæi excitauerunt persecutiones in eos, & eiecti sunt de finibus Israël. At illi excusso puluere pedum in eos, venerunt Iconium. *Actu.13*

In ciuitate Lystris propter hominem claudum, quem curauit Paulus, in tanto honore fuerunt quòd homines illis sacrificare voluerunt. Superuenerunt autem quidam Iudæi, & persuaserunt turbis, lapidantesq; Paulum, traxerunt extra ciuitatem, æstimantes eum mortuum esse. *Actu.14*

Paulus & Barnabas hortabãtur, vt permanerẽt in fide: quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei. *Actu.14*

Deinde in Macedonia occasione puellæ, à qua Paulus eiecit spiritum phytoné, Domini illius dolentes de quęstu amisso, apprehenderunt Paulum & Sylam & socium eius, & dixerunt eos esse turbatores ciuitatis. Magistratus autem iussit eos virgis cædi, & in carcerem mitti, & pedes eorum ligno stringi. *Actu.16*

Postea apud Thessalonicã, cum multi credidissent zelantes Iudæi concitauerũt *Actu.17*

per quoſdã malos homines ciuitatẽ. fratres verò confeſtim per noctẽ dimiſerunt Paulũ & Sylam in Berrhœã. Vbi etiã cum multi verbũ Dei ſuſcepiſsẽt. Iudæi hoc cognito, venerũt illuc cõmouentes multitudinẽ & turbãtes: ſtatimq; Paulũ dimiſerũt fratres & per mare deduxerunt Athenas.
Actu.18 Apud Corinthũ quoq; inſtabat verbo Paulus, teſtificãs Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum, cõtradicentibus autẽ illis & blaſphemantibus excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrũ.
Eodem. Gallione autem procõſule Achaiæ, inſurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ante tribunal, dicentes, quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.
Actu.19 Exiſtente Paulo Epheſi & fiducialiter loquente verbũ Dei, & multa ibidem miracula faciente Demetrius quidam argẽtarius, faciens ædem Dianæ conuocatis artificibus, cõcitauit maximam turbationem aduerſus Paulum, quẽ dicebat auertere turbam à cultu Deorum. His auditis repleti ſunt ira, & clamauerunt, dicentes: Magna Diana Epheſiorum.
Actu.20 Paulo nauigante de Græcia in Syriam factæ ſunt ei inſidiæ à Iudæis, habuitq; cõſilium, vt reuerteretur per Macedoniam,
conuit

comitati ſunt autem eum multi fratres de diuerſis locis.

Quidam Iudæi Aſiani, cum vidiſſent in templo Paulum, concitauerunt omnē populum, & iniecerūt ei manus, clamantes: Viri Iſraëlitæ adiuuate. Et apprehēdentes Paulum trahebant extra templum. Quærentibus autē illis eum occidere, nunciatum eſt tribuno, quòd tota cōfunderetur Ieruſalem: qui aſſumptis militibus, decurrit ad illos. Videntes autem tribunum & milites, ceſſauerunt percutere Paulum. Tunc apprehendit tribunus eum, & iuſſit alligari catenis duabus. *Actu.*21

Vociferantibus Iudæis aduerſus Paulum & proiicientibus veſtimenta ſua, & puluerē iactantibus in aërem, iuſſit eum tribunus duci in caſtra & flagellis cædi, & torqueri, vt ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent ei. *Actu.* 22

Cùm eſſet Paulus à tribuno detentus, Iudæi pluſquā quadraginta dixerūt principi ſacerdotum: Deuotione deuouimus nos, nihil guſtaturos donec occidamus Paulū. Nunc ergo faciatis, vt adducatur, & nos priuſquā appropiet, parati ſumus occidere illū. Sed tribunus à nepote Pauli monitus, fecit eum ad Felicem præſidem, cum manu forti & cautela deduci. *Actu.*23

Act.24. & 25 Existens coram Felice præside Paulus fuit à Iudæis tanquam seditiosus & pestifer accusatus: qui cùm eum & Iudęos frequenter audisset, & tempus ita transisset, habuit quendam Festum nomine suo loco Cæsar successoré. Volens autem Felix gratiam præstare Iudæis, reliquit Paulum vinctum à quo iudice Festo, Paulus sentiens se grauari, Cæsarem appellauit.

Actu. 27 & 28 Postea, supple post appellationẽ, Romam catena vinctus, & tempore hyemali naufragium passus multas tribulationes & angustias toleravit.

2.Cor.1 De seipso scribens apostolus ait: Nolumus vos ignorare fratres de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus, supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere.

Eodem. Cùm venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus, foris pugnæ, intus timores.

1. Thess.1 Commendans apostolus Thessalonicenses: Vos imitatores nostri facti estis & domini, accipientes verbũ in tribulatione multa, cum gaudio spiritus sancti.

Apoca.1. & per totum. Ab aduentu spiritus sancti in discipulos, vsq; ad tempus illud, quo sub Domitiano Ioannes Apostolus fuit exilio relegatus

gatus fluxerũt anni circiter quinquaginta, nec toto illo tempore legitur, tot & tantas consolationes diuinas habuisse, quot habuit modico tempore quo tribulationem perpessus est.

De multitudine malorum.

CAP. CXIII.

CVm factum fuit diluuium, octo homines tantum saluati sunt. *Gen. 6.7*

Omnis qüippe caro corruperat viam suam. *1.Petr.3*

In quinq; ciuitatibus Sodomorũ, non fuerunt inuenti decem iusti, ergo erat ibi multitudo malorũ, & paucitas bonorũ. *Genes.19*

Plures filios suscepit Abraham ex Cethura, quàm ex Sara. *Gene.21. & 25*

Et plures fuerũt filij Ismaëlis, q̃ Isaac. *Eodem.*

Inter omnes fratres Ioseph non fuerũt nisi duo, Ruben & Iudas, qui conati sunt ipsum liberare sed præualuerunt mali. *Genes.37*

Moyses, exploratores misit ad cõsiderandum terrã promissionis: sed duo tantum erant boni, scilicet, Caleb & Iosue. *Nume.13* *Deut.1*

Sexcenta millia virorum, quingenti quinquaginta, à vicesimo anno, & supra, qui poterant ad bella procedere, prima numeratione numerati fuerunt, in secunda verò numeratione recensiti fuere sexcenta millia & mille septingenti triginta: *Num.11 & 26* *Deut.1*

Ex quibus duo tantum Caleb, & Iosue intrauerunt terram promissionis.

2.*Reg*.25 Plures fuerunt cum Absalon, regnum patris vsurpare nitente, quàm cum Dauid bene & iustè regnante.

3.*Reg*. 12 Maior pars filiorũ Israël fuit in regno Samariæ, quia decem tribus, vbi erãt homines multò peiores, minor autẽ in regno Ierusalem quia duæ tantum tribus.

3.*Reg*.20 Tantus erat numerus bellatorũ regis Syriæ, qui pugnabant contra Israël, quòd dicebat ipse rex, puluerem Samariæ non sufficere pugillis eorum.

Iudith 2 In exercitu Holofernis tantus erat numerus bellatorum, quòd cooperuerunt faciem terræ sicut locustæ.

Eccles.1 Stultorum infinitus est numerus.

Iere.44 Omnis populus habitantium in terra Aegypti & mulieres, quarum stabat multitudo grandis, sacrificabat diis alienis.

1.*Mac*.9 Non remanserũt cum Iuda Machabæo nisi octingenti viri, & erant in exercitu Bacchidis & Alcimi proditoris xx. millia virorum, & duo millia equitum.

Ioan.18 Cùm esset in Ierusalẽ tempore paschali, quo passus est dominus maxima populi multitudo, & non est inuentus vir qui se opponeret manifestè morti tã nequiter procuratæ. Clamauerũt enim omnes:

Non

Non hunc dimittas, ſed Barrabam.

Quidam Iudæi, quos inuenit Paulus Romæ in primo aduentu ſuo, dixerunt ei:De ſecta hac Chriſtianorum notum eſt nobis quòd vbique ei contradicitur. *Actu.* 28

De bonis latentibus inter malos.

CAP. CXIIII.

QVamuis ſcriptũ ſit, Omnis caro corruperat viam ſuã, tamen dixit dominus ad Noë: Te vidi iuſtum corã me, in generatione hac. *Gen.* 6.7

Loth iuſtus habitauit in medio Sodomorum. *Ge.* 13.19

Ioſeph in Aegypto, caſtam & fidelem vitam duxit. *Gene.* 39

Apparuit dominus Moyſi in terra Madian, cum oues ſoceri ſui Iethro paſceret in deſerto. *Exod* 3

Samuel inter filios Heli peſſimos, ſanctus & innocens fuit. 1.*Reg.* 2

Sub Achab & Iezabel Elias omnes ſe ſolo excepto reputabat idololatras, ſed dixit ei per reſpõſum dñs:Derelinquã mihi in Iſraël ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt curuata ante Baal. De quo etiam ad Rom. 11. An neſcitis &c. 3.*Reg.* 19

Tobias natus fuit ex tribu Neptalim ſub regno Samariæ, in quo ferè omnes putabãtur idololatria & vitiis diuerſis infecti. *Tob.* 1

fecti. Vnde iste in captiuitate positus viá veritatis non deseruit.

Esth.3.5 Cuncti serui regis Assueri, qui in foribus palatij versabantur flectebant genua, & adorabant Aman superbissimum, solus Mardochæus non flectebat genu.

Iob 1.30 Sanctus Iob gentilis fuit, & de Esau dicitur descendisse, quem tamen cōstat fide & moribus mirabiliter claruisse, qui de seipso dicebat: Frater sui draconum, & socius struthionum. Habitauit enim inter gentes.

Iere.43 Ieremias propheta erat cum populis qui remãserant in Iudęa post destructioné Ierusalé, qui pro ipsis orabat, & ipsis voluntatem domini monstrabat. Illi verò dicebant: Mendacium tu loqueris, nō te misit Dominus, sed Baruch incitat te aduersus nos, vt tradat nos in man⁹ Chaldęorū.

Ezech.2 Dixit dominus Ezechieli: Tu fili hominis, ne timeas eos, quoniam increduli, & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.

Dan.3.6 & 14 Daniel, Ananias, Azarias, Misaël habitauerunt cū Chaldęis idololatris, qui eos ad idololatriam inducere, & à cultu viri Dei retrahere laborauerunt.

Danie.13 Susanna fuit castissima in Babylone, vbi senes presbyteri erant impudici, & iud

iudices iniqui.

Tempore Antiochi Epiphanis, siue illustris, multi Iudæi erant, ad ritum gẽtium translati, sed inuenti sunt Matathias, & filij eius in lege Dei valdè stabiles & firmi. *1.Mac.3*

Commendans dominus fidem & deuotionem Centurionis habitantis Capharnaum, dixit quòd non inuenerat tantam fidem in Israël. *Mat.8*

Nicodemus princeps Iudęorum venit ad Iesum nocte & planè cõfessus est: Rabbi, Scimus quia à Deo venisti magister. *Ioan.3*

Postea crucifixo domino, venit ad sepeliendum eum portans centum libras vnguenti preciosi. *Ioan.19*

Ioseph nobilis decurio ab Arimathia discipulus erat IESV, occultus autẽ propter metum Iudæorum, deposito tamen metu, audacter intrauit ad Pilatũ, & deuotam petitionem fecit, petens corpus IESV ab indeuoto tyranno. *Marc.15*

Honorabilis doctor Gamaliel legis, erat Pharisæus, & dedit bonum & nobile consilium, pro apostolis, principibus sacerdotum. *Actu.5*

Vir quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, religiosus & timens Deum cum omni domo sua faciens eleemosynas plebi & deprecãs dominum semper. *Actu.10*

De

De mobilitate populi. CAP. CXV.

Exo.4.5 REdiens Moyses de terra Madiam in Aegyptũ, narrauit omnia verba domini pro qubus miserat eum, sequitur: Credidit populus, audieruntq́; quòd sanctificasset dominus filios Israël & proni adorauerunt. Postea verò cum essent afflicti ab exactoribus Pharaonis, dixerunt Moysi & Aaron: Videat dominus & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius, & præbuistis ei gladium, vt occideret nos.

Exod.14 Cùm post multas Aegypti plagas ditati, & armati egrederent filij Israël de Aegypto, domino pręcedente, & viam etiã eis per nubẽ & ignẽ ostendente viderũt Aegyptios post se venientes, & timuerũt valdè, & dixerũt ad Moysen: Forsitã nõ erãt
Exod 15 sepulchra in Aegypto, & ideo tulisti nos vt moreremur in solitudine Dei: deinde cõfortati sunt per Moysen quũ dominus mare rubrũ diuisisset, & populus sicco pede transisset, submersus est exercitus Pharaonis & timuit populus dominũ, & crediderunt domino & Moysi seruo eius dicentes: Cantemus domino gloriosè, &c.

Exod.15. & 16 Satis autem citò post venientes in Marath, murmurauit populus propter aquas nimis amaras, quibus per lignũ appositũ

dulc

dulcoratis consequentur murmurauerũt pro defectu cibi, dixeruntque ad Moysen & Aaron: Vtinam mortui essemus in Aegypto, quãdo sedebamus super ollas carnium, &c. Et misit dominus vespere coturnices, & manna pluit eis de cælo mane.

Post hoc cũ daturus esset eis legẽ dixerũt: Cũcta quę loquut⁹ est dñs faciemus. *Exod. 19*

Cùm narrasset eis Moyses verba & pręcepta, quæ à Domino acceperat, similia verba dixerunt. *Exod. 24*

Cùm autem moram faceret Moyses in mõte cũ domino in descriptione tabernaculi, cõgregat⁹ est populus aduersus Aarõ & ait: Fac nobis deos, qui nos pręcedant. *Exod. 32*

Deinde cùm erectum esset tabernaculum, & factæ oblationes principum post numerationem bellatorum & leuitarum cùm essent omnia ordinata, quomodo debebant proficisci in via post modicum ortum est murmur populi, quasi dolentium præ labore. *Nume. 11*

Post modicũ audita relatione exploratorũ murmurauit populus & fleuit dixitque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem & reuertamur in Aegyptum. *Num. 13. & 14*

Audiẽtes quòd displicuit domino murmur eorum, voluerunt ascendere mõtem & contra voluntatem Moysi pugnare, & *Eodem.*

tunc

tunc fuerunt ab hoſtibus debellati.

Num.16 Rurſus in ſeditione Chore multi ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron quibus terribiliter caſtigatis murmurauit, etiam multitudo filiorum Iſraël contra Moyſen & Aaron dicens: Vos interfeciſtis populum domini. Cumq́ue oriretur ſeditio & tumultus creſceret, Moyſes & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis.

Num.17 Cùm autem per miraculum virgæ Aaron compeſcuiſſet eos dominus, dixerunt: Ecce conſumpti ſumus, & omnes peribimus; quicunque accedit ad tabernaculum domini moritùr.

Num.20 Vlterius procedétes venerũt ad aquas contradictionis, vbi taliter iurgati ſunt aduerſus Moyſen & Aaron, quòd ipſi etiam diffiſi ſunt de diuina virtute. Propter quod & puniti ſunt à domino.

Num. 25 Poſtea fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua: & initiatus eſt Iſraël beelphegor. Et præcepit dominus principes ſuſpendi contra ſolem in patibulis.

Indic.8 Cùm liberaſſet Gedeon populũ filiorũ Iſraël de manu Madian, & occidiſſet Zebee & Salmana, dixerũt omnes filij Iſraël ad eum: Dominare noſtri tu & filius tuus & filij tui. Ipſo tamen mortuo, cùm haberet

ret ſeptuaginta filios, nullum de ipſis aſſu
mere in dominum & principem curauit.

Samuel propheta liberauit populũ Iſ- 1. *Re*. 7. 8
raël de manu Philiſtiim, & recuperauit vr
bes, quas illi abſtulerũt Iſraël poſtea con
gregati ſunt, & petierunt regem ſibi cõſti
tui cõtra voluntaté domini & Samuelis.

Quamuis Dauid ita bene populum re- 2. *Reg*. 8
xiſſet, & tot victorias habuiſſet, tamen ſa- *&* 15
tis cito facta eſt coniuratio valida contra
eum. Populus verò concurrens augeba-
tur cum Abſalon.

Notandum verò cùm rediret Dauid in 2. *Reg*. 19
Ieruſalem, populus illuc certatim volebat *&* 20
eum reducere cum honore, ſed pro eo, ꝙ
viri Iuda loquuti ſunt cum viris de decem
tribubus, ſeparatus eſt omnis Iſraël à Da-
uid, ſequutuſq; eſt Sebam filium Bochri.

Sub Salomone filij Iſraël temporalium 3. *Reg*. 10
rerum abundantiam habuerunt, & hono *&* 12
re maximo floruerunt, cùm tamen à filio
ſuo pro maiori parte, occaſione vnius du
ri verbi, citius receſſerunt.

Audientes filij Iſraël terribilem poten- *Iudith* 7
tiam Holofernis præoccupauerũt omnes
vertices mõtium, & muris circundederũt
viros ſuos, & congregauerunt frumẽta in
præparationem pugnę. Poſtmodum cùm
vidiſſent ſe artari ab exercitu, congregati

H ſunt

ſunt ad Oziam omnes ſimul, & dixerunt: iudicet dominus inter nos & te, quoniam feciſti in nos mala, nolẽs loqui pacificè cum Aſſyriis.

Iere.26 Cùm compleſſet Ieremias verba, quæ præceperat ei dominus: vt loqueretur ad populum, apprehenderunt eum ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus dicentes: Morte moriatur. Et poſt pauca dixerunt principes & omnis populus ad ſacerdotes & prophetas: Non eſt vero huic iudicium mortis.

Iere. 42. & 43 Acceſſerunt omnes à paruo vſq; ad maximũ ad Ieremiam prophetã, & dixerunt. Omne verbum in quo miſerit te Deus ad nos, faciem⁹ ſiue bonũ ſiue malũ. Cumq; poſt decẽ dies intimaſſet eis Ieremias dñi voluntatẽ, dixerũt ei: Mẽdaciũ tu loqueris nõ miſit te dominus, ſed Baruch filius Neriæ incitat te aduerſum nos, & nõ audiuit vniuerſus populus vocẽ domini &c.

Danie.13 Cito credidit duobus preſbyteris ſenibus multitudo, & cõdemnauerũt Suſannam ad mortẽ: & paulo poſt: reuerſus eſt populus cũ feſtinatione, & cõſurrexerũt aduerſus duos preſbyteros, & fecerunt eis, ſicut male egerãt aduerſus proximũ.

1.Mac.13 Cognouit Simon, quòd Tryphon cum dolo loqueretur, petẽs duos filios Ionathæ,

thæ, & centum talenta argẽti, iussit tamẽ dari, ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israël, dicentem: Qui non misit argentum & pueros, propterea periit.

Cùm quadam die esset dominus in ciui- *Luc.4* tate Nazareth, & dicerẽt ei Iudęi, satis bono modo, vt faceret ibi miracula, sicut in Capharnaum fecerat, post modicã increpationem, quã dixit eis, repleti sunt ira, & eiecerunt eum extra ciuitatẽ, & voluerũt eum præcipitare de supercilio montis.

Quando satiauit dominus quinq; mil- *Ioan.6* lia hominum, de quinque panibus & duobus piscibus, voluerunt eum rapere & facere regem. Cito autem post cœperunt increduli disputare, & quærere: quod signum facis, vt credamus tibi?

Videns turba populi Iudęorum Laza- *Matt.21* rum suscitatũ, & multa alia facta miracu- *Marc.11* la per dominum Iesum, venit ei obuiam *Luc.19* cum magno honore, tamẽ circunspectis *Ioan.12* omnibus, cũ iam vespera esset hora, exiit Bethaniam, fortè quia non vidit in Ierusalem, qui eum ad hospitium inuitaret.

Ante quinque dies paschæ dominum *Matt.21.* Iesum recepit populus cum magno tripu *& 27* dio & honore, & per hebdomadã omnis *Luc.19.* populus erat suspensus ad verba eius, & *& 23* manę veniebant ad eum in templo audi- *Io.12.19*

re eum. feria verò ſexta, in die paraſceue clamauerunt omnes: Crucifige eum.

Act. 2 Facta voce ſpiritus vehementis ſuper diſcipulos venientis, conuenit multitudo & mente confuſa eſt. Quidam autem irri debant, dicentes: Quia muſto pleni ſunt iſti. Inſtans autem Petrus, loquutus eſt eis multa, diſcipulos excuſans & verba Iohelis allegans, quibus auditis ſunt corde compuncti, petentes quid facere deberent. Et baptizati ſunt illo die circiter tria millia hominum.

Act. 13 Quodam Sabbato penè vniuerſa ciuitas cõuenit audire verbum domini, quod Paulus & Barnabas pædicabant. Iudæi autem contradicebant blaſphemantes. Tandem Paulus & Barnabas conuerſi ſunt ad prædicandum gentibus, & audientes gentes gauiſæ ſunt. Paulopoſt Iudæi concitauerunt religioſas mulieres, & primos ciuitatis & excitauerunt perſecutionẽ in Paulum & Barnabam, & eiecerunt eos de finibus ſuis, & illi excuſſo puluere pedum in eos, venerunt Iconium.

Act. 14 Cùm Paulus & Barnabas eſſent Lyſtris ciuitate Lycaonię, & quidam claudus per Paulum fuiſſet curatus, & turbæ ipſos eſſe Deos clamabãt, & eis ſacrificare volebãt, at illi dicẽtes ſe eſſe mortales, ſedauerũt,

turb

turbas, ne ſibi immolarēt. Superuenerunt autem quidam Iudæi, & perſuaſis turbis lapidantesq́; Paulum, traxerunt extra ciuitatem, exiſtimantes eum mortuum.

Quidam quæſtuarij habentes vnā mulierem cum ſpiritu phytonico, à qua Paulus eiecit dæmonium: ita concitauerunt principes & magiſtratus ciuitatis, quòd factus eſt populi concurſus aduerſus Paulum & Sylā ſocium eius, & ſciſſis eorum tunicis, fuerunt virgis cæſi, & in carcerem miſſi, ac pedes ligno ſtricti. Et ſequenti die fuerunt rogati recedere. *Actu.16*

Paulo apud Epheſum exiſtente, & multa ibidem miracula faciente, Demetrius quidam argentarius, faciens ædes argenteas Dianę conuocatis artificibus, cōcitauit tantam turbationem in ciuitate, quòd tota impleta eſt confuſione, & impetum fecerunt vno animo in theatrum, & tamē plures neſciebant, qua ex cauſa conueniſſent. Tunc fuerunt in magno corporum periculo Paulus & ſocij eius, ſed ſcriba populum pulchrè alloquens diſcretè ſedauit & ad propria remiſit. *Actu.19*

Quadam die tāta fuit in Ieruſalem aduerſus Paulum turba, & populi cōcurſio, quòd percutiebant eū, & trahebant extra templū, & vix potuit eripi à tribuno co- *Actu. 22 & 23*

hortis, qui cũ militibus superuenit. Postea verò cùm narrasset quæ ei acciderant Damasci, leuauerunt vocem dicentes: Tolle de terra eius memoriam, nõ enim est fas eum viuere. Sequenti autem die exclamauit Paulus in concilio: Viri fratres ego Pharisæus sum, filius Pharisæi, & facta dissentione inter Pharisæos & Sadducæos soluta est multitudo, & surgẽtes quidam Pharisæi pugnabant, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei, aut angelus?

Actu. 28 Dum calefaceret se Paulus ad ignẽ post naufragium tempore hyemali, vipera à calore ꝓcedẽs inuasit manus eius, quod videntes barbari, ad inuicem dicebant: Vtique homicida est homo hic, qui cum euaserit de mari, vltra eum viuere non sinit. Paulus autem bestiam excutiens in ignem nil mali passus est. Illi verò videntes nihil mali in eo fieri dicebant eum Deum esse. cito mutauerunt opinionem.

De operatione bona.

CAP. CXVI.

Gene. 2. 3 POsuit Deus hominẽ in paradisum voluptatis, vt operaretur & custodiret illũ. Et post peccatũ emisit eũ domin⁹ De⁹ de paradiso voluptatis, vt operaretur terram, de qua natus est, & ait illi: In sudo-

re

re vultus tui, vesceris pane tuo. Et sic nota, quòd Deus hominem voluit operari in statu innocentiæ, & post peccatum.

Tempore quo solent reges ad bella procedere Dauid in domo sua remansit, & in illo otio adulterium cum proditione commisit, & homicidium. *2. Reg. 11*

Salomon ædificat domum Dei & domum suam. Sed nota, quòd prius domum Dei, & licet opus esset maius, tamē in minori tempore compleuit omnia. *3. Re. 6. 7*

Egerunt hi, qui operabantur industriè, & suscitauerunt domum Dei in statum pristinum, & firmiter eam stare fecerunt. *2. Pa. 24*

Ezechias rex Iuda operatus est bonum & rectum, & verum coram domino, volens requirere dominum in toto corde suo. Fecitque, & prosperatus est. *2. Par. 31*

Anno secūdo reditus filiorum Iuda de Babylone, cœperunt fundare templum: Iosue verò filius Iosedec & fratres eius instabant super eos, qui faciebant opus. *1. Esdr. 5* *1. Esd. 6*

Præcepit rex Darius, vt ædificaretur domus domini in Ierusalem, & daretur sumptus de arca regis, ne impediretur opus. *Esdr. & Neh. per totum.*

Nota, ꝙ opera quæ fecerunt filij transmigrationis in fundatione tēpli, & in ædificatione muri ciuitatis, multos habuerūt impeditores, vt patet 3. Esd. Homo nasci-

tur ad laborem, & auis ad volatum.

Ionæ 3 Vidit Deus opera Niniuitarum, & misertus est eorum.

*Matt.*20 Ociosi arguuntur operarij, si ad mercedem vocantur.

*Matt.*25 Seruus qui accepit quinque talenta, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque commendatus est à Domino. Similiter & qui duo acceperat, & lucratus est alia duo. Alius autem qui vnũ accepit, & non multiplicauit, & inutiliter reseruauit, reprobatus fuit.

Mat. 26. *&* *Mar.* 13 Opus Mariæ Magdalenæ, quando vnxit dominũ recumbentẽ, frementibus discipulis ab ipso Domino approbatum est.

*Luc.*24 Illi duo discipuli, qui secũ manere Dominum coëgerunt, quandiu fuerunt cum eo, in verbis non cognouerunt eum, sed in opere hospitalitatis & fractione panis.

*Ioan.*8 Laudabilia opera patrũ à filiis imitanda esse ostendit, dicens: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

*Actu.*9 Tabitha erat Christi discipula, plena operibus bonis & eleemosynis, quas faciebat: ideò ipsa mortua, multi fuerunt moti ad rogandum Petrũ pro ea, qui suscitauit eam. In omni gente, qui timet dominum, & operatur iustitiam acceptus est illi.

*Act.*10 Apud Corinthios manebat Paulus cum

Aquil

Aquila & Priſcilla, quia eiuſdẽ artis erat, & operabatur. *Actu.*18

Opera bona comparat Apoſtolus ſemi nis de quo ſatis modicũ iacit & multum metit. Qui parce ſeminat, parce & metet. *2.Cor.*9

Grauiter reprehẽdit Paulus Theſſaloni cenſes ocioſos, licet ipſos aliàs cõmẽdaret: Si quis nõ vult operari, nec mãducet. *2.Theſ.*3

De recta intentione habenda in opere.

CAPVT CXVII.

OCcidit Cain Abel fratrem ſuum: Dauid, Goliath: Ioab, Abner & Amaſan: Herodes Antipas, Ioannẽ Baptiſtã: Agrippa, Iacobum. Petrus autẽ ſolo verbo Ananiam & Saphiram, ſed conſidera varias intentiones & cauſas. *Geneſ.*4 *1.Reg.*17 *2. Reg.*3. *&* 20 *Mat.*14 *Actu.*12

Abraham riſit in promiſſione filij naſcituri. Sara quoq; riſit, ſed riſus Abrahæ fuit commendatus. Saræ verò reprehenſus. *Gene.*17. *&* 18

Dixit pharao, Peccaui, &c. Exo.9. Dixit Saul, Peccaui, 1.reg.26. Dixit Dauid, peccaui, &c. 2.Reg.12. Hoc ipſum dixit Manaſſes. 2. Parali. vlti. Dixit Iudas etiam ſe peccaſſe, Matth.27. Sed affectiones & intentiones cordium valde diuerſæ fuerunt. *Exod.*9 *1.Reg.* 26 *2.Reg.* 12 *2.Par.*36 *Matt.* 27

Similia ferè verba dixit Moyſes in Raphidi, quando petiit populus aquã ad bibendum. Exo.17. Et ad aquas cõtradictionis. Num.20. Sed prima vice nõ hæſitauit *Exod.*17 *Num.*20

in corde. Secunda verò, ſicut patet ex pœna, quæ ſequuta fuit, dubitaſſe videtur.

Ioſue 22 Filij Rubē & Gad & dimidia tribus ædificauerūt altare: ſed lōgè alia intētione; quàm crederēt alij filij Iſraël. Cōmendauit dominus multum bonam voluntatem Dauid, quàm habuit de ędificatione tēpli, licet noluerit templū, per eum ædificari.
2. Reg. 7

Miſit Dauid pro Vria, q erat in exercitu nō vt ille quieſceret, ſed ipſe peccatum quod cū eius vxore cōmiſerat, occultaret.
2. Reg. 11

Iudic. 10 Ornauit ſe Iudith valdè curioſè, ſed omnis illa cōpoſitio nō ex libidine, ſed ex virtute pēdebat, ſcilicet, ad liberandū populum Dei de manibus peſſimi inimici.

Eſth. 3 Quod Mardochæus Amā nolebat adorare, vel corā eo genu flectere, non faciebat pro inobedientia, vel contemptu, ſed quia diuinum honorem nolebat homini mortali deferre, ſicut teſtatur Ioſephus.

Matth. 2 Dixit Herodes Magis, vt cùm puerum inueniſſent, renuntiarent ei, vt ipſe adoraret eum: ſed valdè aliud intendebat, & aliud prætendebat.

Matth. 6 Eleemoſynam dare & ieiunare præcepit dominus non propter homines fieri, ne contingat tam bona opera, praua intentione corrumpi.

Matth. 9 Prohibuit domin⁹ duobus cęcis illuminatis

natis ab eo, ne quis hoc sciret: & tamē sequitur. Illi diffamauerunt eũ in tota terra illa, nec tamē illi arguũtur trāsgressionis.

Signāter addit dominus finē, & intentionem quam quisq; debet habere bona faciendo vel mala patiēdo. Beati eritis cũ maledixerint vobis homines, &c. propter me, vel propter nomen meum. Item quicunque potum dederit aquæ, &c. Qui dereliquerit domum, &c. Matt. 19. *Matt. 5. 10. 19*

Quidam sequebantur dominũ, vt eum nequiter obseruarēt Aliqui, vt de panibus eius manducarent. Alij, vt ipse vel eorum amici à languoribus sanarētur. Alij verò, vt æternaliter saluarentur. *Luc. 8. 14. 15. & 18 Ioan. 6*

Herodes multo tempore cupiebat videre Iesum, sed nō causa pietatis, sed quia sperabat signum aliquód ab eo fieri, & ideo nil profuit ei videre Iesum. *Luc. 23*

De accidia vel negligentia.

CAPVT CXVIII.

AVdiens Iacob quòd alimenta venderentur in Aegypto, dixit filiis suis: Quare negligitis? Descendite & emite vobis necessaria. *Gene. 42*

Panem Angelorum habebāt filij Israël in deserto, & tamen excæcati desiderabāt cibos Aegypti. Accidia vel tædiũ homini est causa impatiētiæ & carnalis desiderij, *Nume. 11 Eodem.*

&

& causa multiplicis mendacij, sicut patet Numeri: Recordamur piscium &c.

Num. 12 Profecti sunt filij Israël de monte Hor & tædere cœpit populũ itineris & laboris, locutusque contra dominum & Moysen ait: Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes.

1. Reg. 26 Negligenter custodiebat Abner Dominum suum Saul. Nã quando Dauid venit ad castra eius neminẽ reperit vigilantem.

2. Reg. 4 Dormiẽs fuit percussus Isboseth filius Saul & occisus.

2. Reg. 11 Tempore quo solent reges ad bella procedere remansit Dauid in domo: vbi graue adulterium & grauissimum homicidium hac occasione commisit.

Placuit Ioas regi Iuda, vt instauraret domum domini, & præcepit Leuitis, vt circa hoc essent soliciti. Porrò Leuitæ ege-
4 Pa. 22 runt negligentius, qua de causa rex arguit Ioiadam sacerdotem.

Ionæ 1 Facta tẽpestatẹ in mare Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui, & accessit ad eum gubernator,
Matt. 13 & dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? surge inuoca Deum tuum.

Cùm dormirẽt homines, venit inimic⁹ & supseminauit zizaniã in medio tritici,

Arg

Arguunt ociosi, & remunerant operarij. *Matt.* 20

Virgines dormitantes, quarum lampades non fuerunt prius ornatæ, fuerunt postea à nuptiis exclusæ. *Matt.* 25

Durè reprehēdit dominus seruum malum & pigrum, qui multiplicare neglexit commissum sibi talentum. *Eodem.*

Valde vidētur fuisse accidiosi discipuli hora illa, postquàm rogati à Domino vigilare continuo dormiebant. *Mat.* 26 *Marc.* 14

De pueris bonæ indolis. CAP. CXIX.

NOn legitur Isaac murmurasse vel fugisse, quādo eius pater ex præcepto Domini ipsum voluit immolare. *Genes.* 21

Ioseph accusauit fratres suos apud patrem crimine pessimo, quod erat in eo signum detestationis peccati, & patri dicenti: Veni mittam te ad fratres tuos. obedienter respondit: præsto sum, &c. *Gene.* 37

Samuel adhuc puer erat minister in conspectu domini, vbi erat arca Dei. 1. *Reg.* 2. & 3

Quando debuit in regē inungi Dauid, erat in agro paruul⁹, & pascebat oues tanquam patri obediēs humiliter & abiectè. 1. *Reg.* 16

Ioas filius Ochoziæ regis Iuda puer septem annorū, cùm regnare cœpisset, fecit quod bonum erat corā Domino, cunctis diebus Ioiadæ sacerdotis. Sed post mortē Ioiadæ effectus est impius, & interfecit 4. *Reg.* 1 2. *Pa.* 24

Zach

Zachariam filium eius.

4.Re.22 Octo annorum erat Iosias, cùm regna
2.Pa.34 re cœpisset, fecitque quod placitum erat
coram Domino, & tamen pessimos patrem & auum habuerat.

Tob.1.4 Tobias cùm esset minor omnibus in tribu Neptalim, nil tamen puerile gessit in opere. Et idem cùm postea filium genuisset ipsum ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.

Dani.1 Sine propheta, sine sacerdote, sine magistro, Daniel & tres socij eius legem Dei obseruantes sobriè, & iustè, & piè, vixerunt inter pueros gentiles.

2.Mac.7 Fratres illi septem adolescẽtes miram sapientiam in responsionibus, & patientiam in tribulationibus habuerunt.

Luc.1 Beatus Ioãnes Baptista puer crescebat & confortabatur spiritu & erat in deserto vsque ad diem ostensionis suæ ad Israël.

Luc.2 Saluator noster puer duodenus existẽs in carne, inuentus est in templo & in medio doctorum, audiens illos & interrogans. Deinde descendit cum Maria & Ioseph, & erat subditus illis.

De societate bonorum. CAP. CXX.

Genes.18 Considerandum est valdè, quòd si inuenti fuissent decem viri iusti in quinque peccatricibus ciuitatib⁹, propter illos peper

pepercisset dominus vniuersis.

Dixit Iacob ad Laban, Modicum habuisti antequàm venirem ad te, & nunc diues effectus es, benedixitque tibi dominus ad introitum meum. *Gene.* 30

Bene fuit associatus Iacob, qui dixit: Faciamus altare Domino, quoniam exaudiuit me in die tribulationis meæ, & fuit socius itineris mei. *Genes.* 35

Benedixit Dominus domui Aegyptij propter Ioseph, & multiplicauit. *Gene.* 39

Seruiuit Israël domino cunctis diebus Iosue & seniorum, qui nouerant omnia opera domini quæ fecerat in Israël. *Iosue* 24

Filij Dan cœperunt Lachis & occiderunt homines, qui cum nullo hominum habebant quicquam societatis. *Iudic.* 18

Ex parte Saulis missi sunt lictores ad capiendum Dauid, morantē cū Samuele & aliis prophetis, qui prophetare cœperunt & venit Saul & prophetauit ipse cum eis. 1. *Reg.* 19

Propter honorem Iosaphat Regis Iuda Deum colentis, Eliseus propheta impetrauit aquas dari exercitui, in quo erant duo alij mali reges. 4. *Reg.* 3

Homines Deū timētes volebat habere secum Tobias in conuiuio, & hoc ipsum docuit filium suū. Nolite manducare cum peccatoribus. Item diligenter voluit scire *Tob.* 2. 4

cum

cum quo iturus esset filius. Ca.5.
Tob.3 Dicebat vxor Tobiæ iunioris: Nunquã cum ludentibus miscui me, nec cũ his qui in leuitate ambulãt participẽ me præbui.
Dan.2 Audito crudeli mãdato regis Nabuchodonosor, ꝙ debebãt interfici cũcti sapientes Babylonis. Daniel indicauit negotiũ sociis suis, vt quærerẽt simul misericordiá à domino, & reuelata est nocte visio Danieli. Vnde occasione Danielis serui sui pepercit rex magis & sapiẽtibus Babylonis.
1.Mac.9 Post obitũ Iudæ Machabæi, emerserũt iniqui, & facta est fames valida, & impios cõstituit Bacchides dominos regionis. Et facta est tribulatio magna in Israël, quæ omnia mala forsitan nõ fuissent, si adhuc Iudam socium ac dominum habuissent.
2.Mac.7 Cùm primus illorũ septẽ fratrũ in sartagine correretur, cęteri cũ matre ad moriendum fortiter se inuicem hortabãtur.
2.Ma.12 Veniebat Iudas Machabæus ad capiendã Scythopolim ciuitatẽ, sed propter Iudęos qui intus habitabãt, erga quos Scythopolitæ benigni fuerant, nihil eis mali fecit. Imo gratias agens hortatus est eos de cætero, erga genus suũ benignos esse.
Mat.26. *Mar.14* *Luc.22* Quãdiu Petrus fuit cũ Apostolis, fixus & securus mansit, sed quando fuit in atrio summi sacerdotis, cũ ministris illius calefaciens

faciẽs se ad ignẽ, dominũ negare incepit. *Ioan.18*

Statim quando cæcus natus à domino *Ioan.9* illuminaretur fuit extra synagogã à Pharisæis eiectus, à benigno domino Iesu inter suos fideles receptus est.

Cùm essẽt omnes discipuli pariter perseuerantes vnanimiter in oratione, venit Spiritus sanctus in eos, & ipsos inæstimabiliter roborauit & docuit. *Actu.1.2*

De fidelibus qui erãt in ecclesia primitiua dicitur: Omnes qui credebant erant pariter & habebant omnia cõmunia. Sequitur: Sumebant cibũ cum exultatione & simplicitate cordis collaudantes dñm, & habentes gratiam ad omnem plebem. *Eodem.*

Post conuersionẽ suam Saulus veniens Ierosolymam tentabat se iungere discipulis, & omnes timebant eũ non credentes quòd esset discipulus. Barnabas autẽ apprehensum illũ duxit ad Apostolos, &c. *Actu.9*

Homines, qui erãt cum Paulo in naui grauissimæ tempestatis, occasione ipsius Pauli, quem habebant secum in socium, fuerunt omnes saluati. Nam dixit ei Angelus domini: Ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum. *Actu. 27*

De Societate malorum. CAP. CXXI.

SAlubriter exiuit Abraham de Chaldæa *Genes.11.* vbi erant homines corrupti idolola- *& 15*

 tria,

tria, vnde postea hoc pro beneficio dominus commemorat, dicens: Ego dominus, qui eduxi te de Hur Chaldæorum.

Gen.12 Non solum corpore sed etiam cogitatione & affectione est patria relinquenda. Vnde dixit dominus ad Abrahã, cùm iam corpore exiret, egredere de terra tua, &c. Nota promissiones ibi factas.

Gene.13. 15.17.18 Quandiu fuit Abraham cum peruersis hominibus in Hur Chaldæorum non legitur ei dominus apparuisse, licet bonus fuisse credatur. Sed postquàm inde exiuerat legitur multoties diuinis apparitionibus fuisse visitatus.

Gene.13. & 19 Iniurias & iacturas passus est Loth à pessimis Sodomitis cum quibus habitabat, vel ipsorum occasione.

Eodem. Quàm difficilè sit malorum cõsuetam societatem dimittere, patet per Loth, qui de medio Sodomorum vix per angelum extrahi potuerit.

Genes.21 Lud⁹ Ismaëlis cũ Isaac, displicuit Saræ.

Gen. 28. & infra. Fugientem Iacob malum fratrem dominus multipliciter confortauit.

Genes.33 Noluit Iacob ambulare cum malo fratre, licet placasset eũ muneribus, & ille satis instaret, & signa dilectionis ostẽderet.

Num.16 Dixit Moyses ad turbam filiorũ Israël, recedite à tabernaculis hominum impiorum,

rum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.

Dixit dominus Moysi, præcipe filiis Israël, vt intrantes terram Chanaã, disperdant cunctos habitatores regionis illius. Si autẽ nolueritis interficere, qui remanserint, erunt vobis quasi claui in oculis & lanceæ in lateribus. *Num.* 33

Occasione Achã, q̃ tulit de anathemate Iericho, fuit populus in p̃lio superatus. *Iosue* 7

Noluerũt delere filij Israël habitatores terrę, sicut pręceperat eis dñs, sed percusserunt fœdus cum eis, & male accidit eis. *Iudic.* 1. & 2

Propter quosdam filios Beliad, qui in vxorem Leuitę detestabile flagitium perpetrarunt omnes filij Beniamin, paucis exceptis, trucidati fuerunt. *Iudic.* 19. & 20

Amicitia, quam habuit Ammon filius Dauid cum Ionadab, dedit ei viã ad hoc quòd Thamar sororẽ suam opprimeret. 2. *Reg.* 13

Rebellionẽ disponente Absalon contra patrem suum, inierunt multi cum eo simplici corde, licet contra Dauid nihil mali machinati fuissent, si cum bonis pacificis in Ierusalem remansissent. 2. *Reg.* 15

Propter quosdam superstites de domo Saul, facta est fames in terra, donec ad petitionem Gabaonitarũ crucifixi fuerunt. 2. *Reg.* 21

Rex Iudæ Iosaphat, fuit ferè occisus va- 3. *Reg.* 22

2.*Par*.19 dens cum Achab ad prælium, & repreheſ-
ſus fuit per prophetã domini dicentem:
Impio præbes auxilium, & iis qui oderũt
dominum amicitia iungeris ; & idcirco
iram domini merebaris, &c.

4.*Reg*.8 Ochozias rex Iuda ambulauit in viis
2.*Pa*.22 Achab & fecit malũ corã domino. Sequi-
tur cauſa. Gener enim domus Achab fuit.

2.*Pa*. 20 Eliſeus propheta dixit Ioſaphat regi Iſ-
raël : Quia habuiſti fœdus cum Ochozia
percuſſit dominus opera tua , contritæq́;
ſunt naues.

2.*Pa*. 24 Venit homo Dei ad Amaſiam regem
Iuda, & ait: ô rex, ne egrediatur exercitus
Iſraël tecũ. Non enim eſt dominus cum
Iſraël , quòd ſi putas in robore exercitus
bella conſiſtere , ſuperari te faciet Deus
ab hoſtibus.

1.*Eſdr*. 4 Aedificãtibus filiis Iuda templum poſt
reditum de Babylone, hoſtes eorum vo-
luerunt ædificare cum illis: illi verò bono
vſi conſilio renuerunt.

Tob.1 Cùm irent oẽs ad vitulos aureos , quos
Ieroboã fecerat , Tobias ſolus fugiebat
conſortia omniũ, & pergebat in Ieruſalẽ.

Tob.3 Item dicebat vxor iunioris Tobiæ nũ-
quam cum ludentibus miſcui me , neque
cum his qui in leuitate ambulant partici-
pem me præbui.

Beatus Iob dixit: Frater fui draconum *Iob* 10
& socius Struthionum.

Cùm dixisset Esaias: Vir pollutus labiis *Esaiæ* 6
ego sum, causam insinuans subdidit: In
medio populi polluta labia habẽtis ego
habito.

Dictũ fuit Ezechieli: Incrudeli & subuer *Ezech*. 2
sores sunt tecũ, & cũ scorpionib⁹ habitas.

Mali nocẽt sibi inuicẽ. Nam duo senes *Dani*. 13
ex hoc acceperunt audaciã accusandi Su-
sannã, quia in eadẽ malitia conuenerunt.

Quandiu Iudas Machabæus cõfidens 1. *Mac*. 2.
de diuino auxilio gessit bella pro populo & 9
suo, bene ei successit, cùm verò constituit
amicitiam & societatem cum gentilibus,
Romanis, licet tunc potentissimis citò,
post superatus fuit, & in bello cecidit.

Simile accidit Ionathæ fratri Iudæ. 2. *Ma*. 12

Petrus existẽs cum discipulis in nocte *Matt*. 6.
cœnæ dñi, multum erat audax & securus. *vt supra*.
Cum autẽ venit ad atriũ summi sacerdo-
tis, dñm ad vocem vnius ancillæ negauit.

Cæcus, secus viam sedens mendicans, *Lucæ* 18
clamabat ad dominũ Iesum, & qui præi-
bant increpabant eum, vt taceret.

Non fuit inter fideles Christi numera- *Ioan*. 9.
tus cæcus ille natus quem dominus vide-
re fecit donec fuit de Synagoga à Phari-
sæis eiectus.

Phil.2 Philippēses cōmendat Apostol⁹ dicēs: In medio nationis prauæ & peruersæ inter quos lucetis, sicut luminaria in mūdo.

Actu.2 Petrus Apostolus dixit quibusdam Iudæis, audientibus verbum Dei: Saluamini à generatione ista praua.

Actu.13 Proconsul Paulus desiderabat audire verbum Dei, sed erat cum eo Elymas magus pseudo propheta Iudæus, qui resistebat Paulo & Barnabæ, quærens peruertere proconsulem à fide.

Actu.14 Ciuitate Lystris homines tantę simplicitatis erant, quòd ipsi Paulum & Barnabam Deos ad terrā descendisse putabant. Cùm autē vix sedasset eos Paulus, & cœpisset eis viam ostendere veritatis, superuenerunt quidam Iudæi, qui ita persuaserunt turbis quòd Paulus fuit ibi lapidatus, & quasi pro mortuo derelictus.

Actu.19 Cùm verbū domini fortiter in Epheso cresceret, & dn̄s per Paulū ibidē miracula faceret, quidā Demetrius faciēs ædes argēteas Dianæ, cōuocatis opificibus illius artis, seditionē contra Paulum cōcitauit.

Num.22 Plures mali interdum in vnam malam societatem cōueniunt, vt bonis inferant nocumentum. Ita conuenerunt Balaac & Balaam ad maledicendum filiis Israël.

Iosue 10 Adonisedech rex Ierusalem & alij quatuor

tuor reges, eo quòd illi fecerãt pacẽ cum Iosue conuenerũt aduersus Gabaonitas.

Item Iabin rex Asor, & alij reges trigin-ta contra Iosue & filios Israël. *Iosue* 11

Item quinque Satrapæ Philistinorum, Chananæi, Sidonij & Euæi, &c. *Iudic.* 5

Item Madiam & Amalech, & cæteri o-rientalium nationum. *Iudic.* 6

Sic aũt intelligitur illud Esaiæ: Requie-uit Syria super Ephraim, id est, decẽ tri-buũ, & rex Syriæ, concordauerãt in vnũ, ad regem Iuda funditus extirpandum. *Esaia* 7

Rursus in passione domini, Herodes & Pilati facti sunt amici. *Luc.* 23

De mundanæ prosperitatis prauitate.

CAPVT CXXII.

Abundantia rerum temporalium sępe fit multorum occasio peccatorum: sicut in illa regione, quæ irrigabatur sicut Paradisus, in qua habitabant Sodomitæ pessimi. *Gene.* 13. *&* 19

Gedeon cùm paruus homo esset & in area frumentum excuteret, bonus fuit, & eum Angelus domini visitauit, post ob-tentam victoriam male se habuit. *Iudic.* 6. *&* 8

Saul antequàm rex esset, bonus fuit, & postquàm regni gubernacula suscepit in-tumuit, & mandatum domini præteriuit. 1. *Reg.* 9. *&* 15

Post multa bella & victorias de inimi- 2. *Re.* 11

cis obtentas, Dauid remanens quietus in Ierusalem, commisit adulterium, & exinde secutum est homicidium.

2.*Re*.24 Occasione multitudinis subditorũ Dauid in superbiam elatus est, & fecit populum numerari. Sed nota quàm grauiter fuit punitus.

3.*Re*. 10. & 11 Non erat argentum alicuius precij in diebus Salomonis, quia tanta erat in Ierusalẽ argenti abundantia, quanta est lapidum. Sed nota quàm mirabile, & quàm terribile fuit, quòd plus nocuit ei rerum copia, quàm profuit tanta sapientia.

3.*Reg*.12 Antequàm Ieroboam haberet dominium super decẽ tribus, non legitur fuisse malus. Sed magis adolescens bonę indolis & industrius. statim verò vt regnum adeptus est, fecit vitulos aureos, & auertit populum à Deo ne auerteretur ab eo.

3.*Reg*. 14 Cùm roboratum fuisset regnum Ro-
2.*Par*.12 boam & confortatum, dereliquit legem domini, & omnis Israël cum eo.

4.*Reg*.14 Amasias rex Iuda percussit Edõ, & inde
2.*Pa*.25 eleuatũ est cor eius, & voluit contra Ioas regẽ Israël præliari, sed male successit ei.

2.*Pa*. 26 Cũ roboratus esset Ozias rex Iuda, eleuatũ est cor eius in interitũ suum: Ingressusq; in templũ adolere voluit incensum,

2.*Pa*.33 Manasses rex in Ierusalẽ fuit pessimus,

postea

postea in Babylone vinctus, & coangustatus orauit dominum, & egit pœnitentiam valdè coram Domino.

Comederũt, & saturati sunt, & ĩpinguati, & abundauerũt delitiis in bonitate magna: prouocauerũt autẽ te ad iracũdiam. *Nehe.9*

Quandoq; mundana prosperitas multum multiplicat carnales amicos, & congregat quos aduersitas sæpe fugat. Vnde Tobia à cæcitate sanato & ditato, venerunt consobrini eius ad eum gaudentes & congratulantes ei, quod non leguntur fecisse quando prius erat cæcus & vxor eius ibat ad textrinum opus. *Tob.1.2. & 11*

Post victoriam obtentam de Arphaxat rege Medorum, exaltatum est regnum Nabuchodonosor regis Assyriorũ, & cor eius eleuatum est. *Iudith 1*

Quamuis Aman esset secundus à rege potentissimo Assuero, & haberet multas diuitias, & filios, & amicos, ita tamẽ torquebatur, ex eo quòd Mardochæus ei genua non flectebat, quasi nihil haberet. Nota breuitatem prosperitatis illius. *Esth.5*

Quandiu durauit plaga domini super Iob licet venerint ad eũ aliqui amici, fuerunt tamen ei consolatores onerosi, nec legũtur ei dedisse aliquid. Postquã autem addidit dominus omnia quæcunq; fuerãt *Iob 1.2. & 42*

Iob duplicia, venerũt ad eum omnes fratres sui, & cuncti qui nouerant, & consolati sunt: & dederunt ei vnusquisq; ouem vnam, & in aurem auream vnam.

Dani.2 Statuã quam vidit Nabuchodonosor quæ percussa à lapide abscisò de monte redacta est in fauillam, satis indicat prosperitatem mundanam nihil esse.

1.Mac.9 Filij Zambri faciebãt nuptias magnas & venerũt Iudæi Ionathã duce, & occiderunt multos, cõuersæ sunt nuptię in luctũ & vox ipsorum musicorũ in lamentum.

1.Mac.11 Ptolemæus rex Aegypti Alexãdro rege Syrię debellato, & in Arabiam fugato exaltatus est, & abstulit Zabdiel Arabs caput Alexãdri, & misit Ptolemæo, & rex Ptolemæus mortuus est die tertia.

Mat.19 *Luc.18* Adolescẽs, qui quæsiuit à Christo quomodo posset habere vitam æternã, multas habebat possessiones. Et idcirco abiit tristis, quando dominus dedit ei consiliũ perfectionis.

Matt.21 *Marc.11* Magnum festum fecerant Iudæi domino Ierusalem venienti, & circunspectis omnibus, cùm iam vesperasset hora, exiit in Bethaniam, non inuenit, qui eum hospitio reciperet.

Luc.14 Ad contemnendã temporalium abundantiam multum facit exemplum, quod ponit

ponit dominus in illo diuite, cuius ager vberes fructus attulit. Cùm autē solicitus cogitaret destruere horrea sua, & facere maiora, ait illi Deus: Stulte, hac nocte repetent, scilicet diaboli animā tuam à te, & quæ aggregasti cuius erunt?

Emptores villæ & boū, & ille qui vxorem suam duxerat, vocati ad cœnam domini se excusauerūt tanquam aliis occupati. Pauperes autem & debiles fuerunt introducti. *Luc.* 14

Videns dn̄s ciuitatem Ierusalem, pace temporali fruentē & superuenturas miserias ignorantē, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, scilicet, fleres. *Luc.* 16

Cùm populus Herodi magno regi vestito veste regali, & sedente pro tribunali acclamaret, voces Dei & non hominis: Confestim percussit eum angelus Domini, & consumptus à vermibus expirauit. *Actu.* 12

De Curiositate mundana.

CAP. CXXIII.

PRimariæ transgressionis occasio ortū habuisse videtur ex eo, quòd Eua serpentem curiosè audiuit, & lignū vetitum curiosè respexit. *Gene.* 3

Egressa est Dyna filia Lyæ, vt videret mulieres regionis illius: sequitur, quòd visa rapta & oppressa fuit. *Gene.* 34

Exod. 19 Præcepit dominus Moysi, vt diceret populo: Cauete ne aſcendatis in montem nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem morietur. Et poſt pauca, Conteſtare populum, ne forte velit tranſcendere terminos ad videndum dominum & pereat ex eis plurima multitudo.

Num. 4 Dixit dominus ad Moyſen, vt Aaron & filij eius tantum intrarent ſancta ſanctorum. Alij verò nulla curioſitate viderent, quæ erāt in ſanctuario, priuſquàm eſſent omnia inuoluta, alioquin morerentur.

2. *Pa.* 26 Ozias rex Iuda ingreſſus templum domini, accepit thuribulum, & voluit adolere incenſum ſuper altare thymiamatis, quod non ad ſuum, ſed ad ſacerdotum pertinebat officium, ſtatimque orta eſt lepra in fronte eius.

Luca 11 Cùm viderēt Iudæi miracula à domino IESV fieri manifeſta & vtilia, videre nolebant, ſed de cælo quærebāt. Ideo nouiſſima eorum facta ſunt peiora prioribus.

Luc. 23 Herodes Tetrarcha viſo Ieſu gauiſus eſt valdè, nō tamē pietatis ſed curioſitatis cauſa, quia ſperabat ſignū aliquod ab eo videre fieri, & ꝓpter hoc viſio illa domini Ieſu nihil profuit ei, ſed magis obfuit.

Actu. 1 Curioſitatē diſcipulorū, ſcire volētium tēp⁹ ſecūdi aduētus, cōpeſcuit dominus, dicens:

dicēs: Nō est vestrū nosse tēpora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate.

Curiositas videtur fuisse, quod Simon Magus voluit baptizari, quia, videlicet, videbat signa, quæ Philippus faciebat. *Actu.* 8

Athenienses omnes & aduenę & hospites ad nihil aliud vacabant, nisi vt aut dicere, aut videre, vel audire aliquid noui. *Actu.* 17

Prędicāte Paulo in Epheso ciuitate, multi qui fuerant curiosa sectati contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. *Actu.* 19

Reprehendit Apostolus quosdā Thessalonicenses, inquietè ambulantes, & nihil operantes sed curiosè agentes. *2. Thes.* 3

Adolescentiores viduas monet Apostolus esse deuitandas. Frequenter verò vagas, otiosas & curiosas arguit, & vitare monet quæ discunt domos circumire, & vagabundè discurrere, & se ostendere ac vēdere, & loquuntur, quæ illicita sunt. Et cùm luxuriatæ fuerint nubere volunt. *1. Tim.* 5

De fide magna mulierum.

CAPVT CXXIII.

COmmendat apostolus fidem Raab, quæ non periit cum incredulis, cùm excepisset hospitio exploratores pacifice. *Hebr.* 11 *Iosue* 2. 6

Ruth adhæsit socrui suæ Noëmi dicēs: populus tuus & Deus tuus meus. Vnde Booz postea dixit ei: Reddat tibi dominus *Ruth* 1. 2

nus plenam mercedem ad quam venisti, & sub cuius confugisti alas.

3. *Reg.* 17 Mulier vidua Sareptana credidit verbis Eliæ prophetæ, licet rem satis difficilem illi faciendam iuberet. Ideo ex illa die hydria farinæ non defecit.

2. *Mac.* 7 Mundi creationem & corporum resurrectionem, optimè cõfitebatur mirabilis illa mater, quæ septem fratres filios torqueri vno die vidit, & ipsos ad moriendum pro Dei legibus fortiter animauit.

Luc. 1 Circa mysterium dominicæ incarnationis fuerunt mulieres ad credendũ promptiores quàm viri. Nam Zacharias pater Ioannis Baptistæ incredulitatis fuit ab angelo redargutus. Pro eo quòd nõ credidisti verbis meis, &c. Elisabeth autem nõ reprehensibilis, sed commendabilis legitur extitisse, quæ statim in aduentu beatæ virginis exclamauit: benedicta tu, &c.

Eodem. Similiter commendatur beata virgo, quæ credidit angelo dicenti sibi, quòd conciperet de spiritu sancto.

Luc. 2 Item Anna vidua prophetissa loquebatur de puero nato omnibus, qui expectabant redemptionem Israël.

Lucæ 7 Mariæ Magdalenæ dixit dominus: Fides tua te saluam fecit, vade in pace.

Matt. 6 Tantam fidem habebat ad dominum

mulier hæmorrhoiſſa, & ſufficiebat ei, vt *Luc.9*
tantũmodo tangeret fimbriam veſtimen
ti eius. Ideo meruit audire verbum dulce.
Confide filia, fides tua te ſaluam fecit.

Nec longa expectatione, nec dura *Matt.13*
reſpõſione deſtitit clamare ad dominum *Mar.7*
mulier Chananæa: idcirco tandem audi-
uit, O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi
ſicut vis.

Mulier Samaritana plene confeſſa eſt, *Ioan.4*
dicens: Quia Meſſias venit, qui dicitur
Chriſtus. Et poſtea multi Samaritanorũ
crediderunt in dominum, propter ver-
bum mulieris illius.

Confeſſio fidei Marthæ, quæ dixit: Ego *Ioan.11*
credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei vi- *Matt.16*
ui, qui in hunc mundum veniſti. Satis ſimi
lis fuit confeſſioni Petri.

De reſurrectione domini legimus mul *Matt.28*
tos viros dubitaſſe, & dominum Ieſum *Mar.16*
illorũ incredulitatem, & cordis duritiam *Ioan.20*
exprobraſſe, de mulieribus autẽ, nihil ta-
le legitur. Sed ſurgẽs dominus, primò ap
paruit mulieri, ſcilicet, Magdalenæ, & illa
currens diſcipulis lugentibus nuntiauit.

Quædam mulier nomine Lydia purpu *Actu.16*
raria audiuit prædicationem Pauli, cuius
dominus aperuit cor, & Baptizata eſt, &
domus eius.

De sapientia mulierũ. CAP. CXXIIII.

*Genes.*1 SAra prudenter intellexit ludũ in Isaac, & Ismaële non esse bonum & voluit dominus, vt Abraham acquiesceret illius voluntati.

*Gene.*27 Rebecca fuit valdè argumẽtosa ad procurandum ꝙ Iacob benedictionẽ à patre quæ debebatᷣ primogenito, obtineret: & postea fecit eum caute irã Esau declinare.

Iosue 2.6 Raab meretrix discretè exploratores abscondit, & per hoc se & totam domum suam integraliter liberauit.

*Iudic.*4 Delbora vxor Lapidoth, iudicauit populum & docuit Barach filium Abinoam quid facturus esset, vt populum Dei de manu Sisaræ liberaret.

Ruth 2.3 Solicita fuit Noëmi & astuta ad modũ inueniendũ, quo Ruth alienigena nurus sua nubere posset Booz inclito & potẽti.

1.*Reg.*2 Mater Samuelis Anna discretè se excusauit, ab eo, quòd Heli sacerdos ei imposuit, quando filium à domino postulauit.

2.*Reg.*25 Per sapientiam, & eloquentiam suam & liberalitatem satis modicam, Abigail viro suo Nabal vitam seruauit, & Dauid ab homicidio impediuit.

2.*Reg.*14 Sapiens mulier Thecuites induxit Dauiđ ad hoc, quòd filium suum Absalon exulem reuocaret.

Obſidente Iacob ciuitatẽ Abelam, mu 2.*Re.* 20
lier ſapiens taliter loquuta eſt ei, & poſt-
ea populo ciuitatis, quòd ille cum totius
patriæ vtilitate ab obſidione receſſit.

Bathſaba mater Salomonis, ſapienter 3.*Reg.*1
verbum propoſuit corã rege Dauid, vt fi-
lius Salomon poſt illũ regnare deberet.

Duarũ mulierũ corã Salomone cõten- 3.*Reg.*3
dẽtiũ illa prudẽter & piè reſpõdit q̃ dixit:
Obſecro te dñe, dato illi infantẽ viuum.

Magna ſapiẽtia fuit in regina Saba, ꝙ 3.*Reg.*10
ipſa venit audire ſapientiam Salomonis.

Mulier Sunamitis hoſpita Eliſei prudẽ 4.*Reg.*4
ter adhæſit ei, nec voluit eum dimittere
propter Giezi, donec eius filiũ ſuſcitaſſet.

Holda prophetes vxor Sellum, Ioſiam 4.*Re.*22
regem confortauit. Populo mala ventura
propter eorum peccata dixit.

Sara filia Raguelis diſcretè & deuotè *Tob.*3
orauit dominum, vt liberaret eam de im-
properio, quod audierat ab ancilla.

Miram prudentiã & conſtantiam oſtẽ *Iudith* 8.
dit Iudith alloquẽdo populũ, & decipien *vſque ad*
do Holofernẽ tam potentem tyrannum. *finem.*

Eſther cum magna cautela fecit peti- *Eſth.*7
tionem ſuam poſtquàm regem ad pran-
dium inuitauerat, & ille vino incaluerat.

Eliſabeth mater Ioannis Baptiſtę diſcre *Luc.*1
tè cognouit aduentum beatæ virginis, &

ipsam matrem domini nominauit.

Eodem. Tam tacendo, quàm loquendo patet beatã virginem Mariam mirabiliter fuisse prudentem. Tacendo quidem, quia pauca verba dixisse inuenitur. Loquuta est cum angelo discretè quærendo, & discretius acquiescendo. Quomodo fiet istud? Item ecce ancilla domini. Itẽ cum sancta Elisabeth ipsam salutando. Et nota, quòd post laudes magnas quas Elisabeth illi dixit, nihil ei directè respondit, sed ad laudandum dominum se conuertit dicens: Magnificat anima mea dominum, &c.

Luc. 21 Item loquuta fuit cũ filio ipsum dulci-
Ioan. 2 ter interrogando, fili quid fecisti nobis sic? &c. Et pro verecundis pauperibus deprecando, Vinum non habent, ait.

Luc. 7. Maria Magdalena valdè prudẽter age-
& 10 bat in eo, quòd ad pedes domini se pone-
Ioan. 11 bat. Ad pedes enim domini impetrauit
Mat. 26. veniam pro se, vitam pro fratre, audiebat
27. *&* 28 diuinam sapientiam. Lucæ 10. Et exhibuit Christo deuotam reuerentiam.

Mat. 27 Vxor Pilati, dum loquuta est ei, & si Pilatus credidisset, prudenter egisset.

De pietate & compassione mulierum.

CAPVT CXXV.

Gene. 24 REbecca videns seruum Abrahæ, hominem peregrinum & bibere peten

tem ſine mora reſpondit: Bibe domine mi: quin & camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bibant.

Timuerunt obſtetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum regis Aegypti, ſed conſeruabant mares. *Exod.* 1

Cernens filia Pharaonis vagientẽ puerum, miſerta eſt, & ait: De infantibus Hebræorum eſt hic: & faciens eum nutriri, in filium adoptauit. *Exod.* 2

Raab meretrix audiẽs exploratores Ioſue ad mortem quæri, compaſſa eſt eis, & ipſos abſcõdẽs liberauit, & ſanos remiſit. *Ioſue* 2

Nuntij euntes ad Dauid abſcõditi fuerunt in puteo & ſaluati per mulierem quę poſuit velamen ſuper os putei, & eos qui quærebant deluſit. 2 *Reg.* 17

Duarũ mulierũ corã Salomone cõtẽdẽtiũ, illa piũ cor habuit, quæ liti cedere voluit, cuius viſcera ſup filiũ cõmota fuerũt. 3. *Reg.* 3

Vidua mulier Sareptana fuit hoſpita Eliæ prophetæ, & apud illam ſuſtẽtabatur. 3. *Reg.* 17

Mulier Sunamitis Induxit virum ſuum ad hoc, vt fieret in domo ſua Eliſęo locus aptus ad manendum. 4. *Reg.* 4

Cùm occideret Athalia omne ſemẽ regiũ, Ioſaba filia regis Iorã, tulit Ioas vnũ de filiis regis, & abſcõdens ſaluauit eum. 4. *Reg.* 11

Compatiens populo morti addicto *Eſth.* 4. 5

Esther, magno se exposuit periculo, & apud Assuerum Iudæorum liberationem & sublimationem obtinuit.

Ioan. 2 Pietas beatæ virginis Mariæ multum apparet in hoc, quod ad pauperes nuptias ire voluit: & deficiente vino nō requisita ab aliquo, sed sponte verecundorum pauperum aduocata, dixit filio: Vinum nō habent, per hoc etiam potest innui largitas
Matt. 2 eius magna. Quia, cùm à magis aurum,
Luc. 2 thus & myrrham quæ obtulerant recepisset, paulopost in purificatione sua, nō potuit habere agnum quem offerret. Supponendum est, quòd illa munera pauperibus erogauerat.

Luc. 8 Mulieres ministrauerūt domino prædicanti & per castella & ciuitates eunti.

Luc. 10 Ambulans per mundum Saluator mun
Ioan. 12 di, in domo Marthæ & Mariæ specialius hospitium legitur habuisse.

Luc. 11 Blasphematibus miracula domini Scribis & Pharisæis, mulier quædam deuotè audiens verba eius, extulit vocem, dicēs: Beatus venter qui te portauit.

Matt. 15 Mulier illa Chananæa, miseriam filiæ suæ propriam reputabat, dicens: Miserere mei domine fili Dauid, filia mea male à dæmonio vexatur.

Luc. 21 Prętulit dominus duo æra minuta paupere

perculæ viduæ, quæ misit in Gazophilacium muneribus diuitum. Quia scilicet, illa de eo quod deerat ei dederat: & quia plus põderat dominus mentis pietatem, quàm muneris quantitatem.

Astiterũt patienti, & sequebãtur dñ ad crucem duceretur ab apostolis derelictũ. *Luc.23* *Ioan.19*

Item studiosè obsequi voluerunt ei in sepulchro iacenti. *Mat.28* *Luc.24*

Vxor Pilati magis conata fuit impedire dominicam passionem & iniustam affectionem ipsius, quàm aliquis homo, de quo scriptura testatur. Mat. 27. *Marc.16* *Ioan:20*

Propter opera pietatis & eleemosynas quas Tabitha viduis faciebat, rogauerũt flentes Petrum, vt ad defunctam veniret. Et motus lachrymis eorum Petrus ponẽs genua orauit, & eam suscitauit. *Actu.9*

Exiens de carcere Herodis Petrus venit ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatur Marcus, vbi erant multi congregati orantes. Per hoc patet, piam fuisse & bonam mulierem, & hospitam discipulorum domini. *Actu.12*

Quędã mulier purpuraria nomine Lydia credẽs ad prædicationem Pauli, & baptizata cum domo sua deprecata est, dicens: Si existimastis me fidelem Domino meo esse, intrate domum meam, & ma- *Act.16*

nete: Et coëgit nos, ait Lucas. Vbi etiam satis innuit, quòd mulieres promptè & deuotè audiunt verbum Dei.

De fortitudine mulierum. CAP. CXXVI.

Iudic. 4 BArach filius Abinoë noluit ducere exercitum cõtra Sisaram nisi Delbora vxor Lapidoth iret cum eo, quæ dixit: ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu fœminæ tradetur Sisara.

Ruth 3 Dixit Booz ad Ruth, quæ reliquerat patriam & Deos suos: Scit enim omnis populus qui habitat inter portas vrbis, vnde mulierem te esse virtutis.

1. *Reg.* 19 Viriliter saluauit Dauid virum suũ Michol, cum quæreretur ad mortem à Saule patre suo.

1. *Reg.* 25 Cũ vidisset Abigail virũ suũ Nabal durè respõdisse nũtiis Dauid festinauit, & tulit diuersa xenia, & Dauid iratũ placauit.

Tob. 3 Grauem contumeliam ab ancilla prolatam, valdè patienter tulit Sara filia Raguelis, nec ei quid respondit, sed ad orationem se conuertit.

Esth. 4. 5 Esther regina exposuit se periculo moriendi pro liberatione populi sui, quãdo non vocata, ad regem ire præsumpsit.

2. *Mac.* 7 Supra modũ mater mirabilis, quę percũtes septẽ filios sub vnius diei tẽpore cõ-

spic

ſpiciés, bono animo ferebat, & fœmineæ cogitationi maſculinũ animũ mittebat.

Fortiſſima fuit beata virgo Maria, in continẽdo gaudium quod habuit de filij conceptione, natiuitate, Magorum adoratione, & ipſius educatione, prædicatione, miraculorum operatione, reſurrectione. Rurſum ſuſtinendo dolorem quẽ paſſa fuit in ipſius filij paſſione. *Luc.1.2. & infra vſque in fin.*

Valdè fuit mirabile de audacia Mariæ Magdalenæ, quæ paſſioni domini affuit, & toties ad ſepulchrum domini venit recedentibus etiam diſcipulis dilectiſſimis, non recedebat, ſed ſtans ibidem plorabat ipſam etiam nimis audacem faciebat amor, cùm dicebat: domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi. *Matt.27 & 28 Marc.15. & 16 Luc.23. & 24 Ioan.19. 20*

De auiditate mulierum. C. CXXVII.

PRima mulier vidit lignum pulchrum & delectabile, & ſtatim ſequitur, quòd ſine deliberatione tulit de fructu illius & comedit. *Gene.3*

Sara licet eſſet bona, tamẽ ita deſiderabat habere filios, ꝙ potius voluit habere de ancilla filium inquiẽs: ingredere ad ancillam meam, &c. quàm eſſe ſine liberis. *Gene.16*

Filiæ Loth potius voluerunt de patre liberos ſuſcipere, quàm ſine liberis permanere. *Gene.19*

Gene. 24 Interrogata Rebecca, an vellet ire cum famulo Abrahæ, continuò respondit: Vadam. Non dixit, volo ire, si placet vobis, vel huiusmodi.

Gene. 30 Cernens Rachel quòd infœcũda esset, inuidit sorori, & ait marito suo: Da mihi liberos alioquin moriar.

Gene. 34 Dyna cupiẽs videre mulieres regionis illius, visa fuit à quodam viro. Sichem, videlicet, & tandem oppressa ab eo. Quid ergo de illis, quæ volunt videre viros, & videri ab eis? Non est mirum, &c.

Genes. 39 Domina, cui seruiebat Ioseph, non expectabat ꝙ solicitaretur ab eo, sed ipsum nimis procaciter requisiuit.

Iosue 15 Axa filia Caleph, obtinuit à patre terram irriguam. Quia, scilicet, eam instanter suspirando petiuit.

Iudic. 14 Tantum institit vxor Samson apud eũ quòd ipse dixit ei propositionem obscuram, quam parentibus noluerat indicare. At illa statim reuelauit amicis suis, quanquam esset in damnum viri sui.

Iudic. 16 Dalida per importunitatem euicit, vt Samson diceret, in quo eius fortitudo maxima consistebat.

1. *Reg.* 1 Anna mater Samuelis prę desiderio ha bẽdi liberos flebat, & nõ capiebat cibos.

3. *Reg.* 3 Multum desiderabat haberę filium illa,

quæ

quæ rapuit alienum.

Ita cõcupiuit Iezabel vineam Naboth tradere viro ſuo, quod nouiter producẽs falſos teſtes procurauit & fecit Naboth crudeliter lapidari. 3.*Reg*. 21

Cùm vellet ire Sunamitis ad Eliſeum, & vir eiús non plenariè conſentiret, reſpondit illa: Vadam. Statimque ſtrauit illa aſinam & præcepit puero, Mina & pro pera ne mihi moram facias in eundo, & hoc age quod præcipio tibi. 4.*Reg*.4

Athalia mater Ochoziȩ regis concupiſcens regnare ſuper terram, interfecit omnȩ ſemen regium, excepto Ioas infantulo, qui furtim abſconditus fuit. 4.*Reg*.11

Anna vxor Tobiæ circũſpiciebat quotidie & circumibat vias, per quas ſpes redeundi videbatur, vt ſi poſſet procul videre filium venientem. *Tob*.10

Eſther non fuit contenta ex eo, ꝙ rex dederat ei domum Aman, & ꝙ occiderat in ciuitate Suſis quingentos viros, ſed etiam in craſtino fecit trecentos occidi. *Eſth*. 8.9

Herodias inſidiabatur Ioanni Baptiſtæ tantoque odio inſidiabatur ei, quòd magis elegit filiam ſuam petere caput ipſius, quàm dimidiam partem regni Herodis. *Matt*.14 *Marc*.6

Mulier Chananȩa ſanitatem filiæ obtinuit precibus importunis. *Matt*.15

*Matt.*20 Mater filiorum Zebedæi, non expectauit quòd dominus remuneraret filios secundùm excellẽtiam meritorũ, sed petiit ante tempus vnum poni ad dexteram domini in regno suo, & alium ad sinistram.

*Actu.*21 Puella nomine Rhode intelligens Petrum pulsare ad ianuam, præ gaudio non aperuit, sed dimittens illum foras, cucurrit & intro stantibus nuntiauit.

*Luc.*19 Ponit Dñs exemplũ viduæ, quæ ita fuit molesta iudici, Deũ etiam nõ timenti, vt tãdẽ ipsam à suo aduersario vindicauerit.

De fallacijs mulierum. C. CXXVIII.

*Gene.*3 Occasione Euę deceptus est Adam: licet non fuit seductus in eo, in quo Eua fuit seducta, sed cùm de ligno vetito, Eua suadente, comedit.

*Gene.*18 Sara risit, audita promissione & conceptione filij. Redarguta autem à domino eius diffidentia, seipsam mendaciter excusauit.

*Gene.*19 Duæ filiæ Loth volentes ex patre suo concipere, cùm verbis eũ fortassis ad hoc inducere non auderent, mediante vino, propositum peregerũt. Bene ergo alium hominem decepissent, quando nec patri proprio pepercerunt.

*Gene.*31 Rachel patrem proprium quærentem idola sua pulchra adinuentione delusit.

Domin

Domina Ioſeph, ipſum apud virũ ſuum nequiter accuſauit, vt ſeipſam mẽdaciter excuſaret & deinceps apud virum ſuum, de ipſo Ioſeph ſe impiiſſimè vindicauit. *Geneſ.39*

Obſtetrices Hebræorum, licet piam intentionem habuerint in reſeruatione puerorum, tamen Pharaonem regem Aegypti adinuentione mendacij fefellerunt. *Exod.1*

Mulieres Moabitæ filios Iſraël deceperunt, contra quos Balaam Hariolus cum omnibus magicis artibus ſuis nihil potuerat operari. *Num.21. & 23*

Raab meretrix abſcondit exploratores Ioſuæ, & eos, qui quærebant eos fecit currere vſque ad vada Iordanis, dicens, quòd exierant clauſa porta. *Ioſue 2*

Egreſſa Iahel in occurſum Siſaræ dixit ad eũ: Intra ad me, domine mi, ne timeas. Et poſtremò illum dormientem occidit. *Iudic.4*

Vxor Samſonis fundens apud eum lachrymas, dicebat: Odiſti me, idcirco problema non vis mihi exponere: tamen illi in damnum proprium reuelauit. *Iudic.14*

Dalida moleſta fuit Samſoni iugiter per multos dies, ſpatium ad quietem non tribuens, & defecit anima eius, & ad mortem vſque laſſata eſt. Tunc victus fortiſſimus Samſon ſtultè aperuit èi totum. *Iudic.16*

Michol intelligens, ꝙ Saul pater ſuus *1.Reg.19*

quæreret Dauid virum ſuum ad mortem, fecit eum fugere, & poſuit ſimulachrum ſuper lectum eius.

2.*Reg.* 17 Viri qui nuntiare debebant Dauid ſtatum Abſalon, fuerunt poſiti in puteo, & mulier quædam ponens velamen ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſanas, ipſos receſſiſſe mentita eſt.

3.*Reg.* 11 Mulieres in tantum Salomonem deceperunt, vt coleret Deos earum.

3.*Reg.* 14 Vxor Ieroboam aliam ſe finxit, vt prophetam deciperet.

3.*Reg.* 21 Excogitauit Iezabel quomodo Naboth falſo teſtimonio occideret.

Iudit. 10. & 13 Fefellit Holofernem Iudith, à facie cuius terra tremere videbatur, quãuis optima intentione.

Mat. 14 *Marc.* 6 Herodes metuebat Ioannẽ Baptiſtam ſciens eum virum iuſtum. Et tamen Herodias in tantum laborauit, quòd fecit eum in carcere decollari.

Actu. 5 Saphira vxor & Ananias mentitus fuit Petro de agri pretio: ſed illud mẽdacium fuit per Petrum grauiſſimè punitum.

De mulierum ſtultiloquio. C. CXXIX.

Geneſ. 3 EVa primò legitur loquuta fuiſſe cum ſerpente, quàm cum Deo adorando, vel cum viro ſuo, ad aliquã eruditionem percipiendam.

Promit

Promittente domino quòd Sara esset filium paritura, & primò illa risisset præ diffidentia, negauit postea se risisse. *Genes.18*

Cernens Rachel ꝙ infœcunda esset, ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. Quasi esset in ipsius Iacob potestate, de sterili fœcundam facere. *Gene. 30*

Vxor Samsonis statim vt sciuit propositionem obscuram viri sui, indicauit ciuibus suis in damnum mariti sui. *Iudic.14*

Cùm vidisset Dalida, ꝙ Samson confessus esset ei omnem animum suum quo modo fortitudinẽ amittere posset, inimicos illius vocauit, & statim eis reuelauit. *Iudic.16*

Quia Dauid prę magna deuotione saltauerat coram arca domini, Michol filia Saul, ironicè dixit ei: O quàm gloriosus fuit hodie rex Israël. 2.*Reg.6*

Cùm contenderent duæ mulieres meretrices coram Salomone, illa stultè & nequiter loquuta est, quæ dixit de infante: Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur. 3.*Reg.3*

Cùm dixisset Tobias de hœdo: Videte ne furtiuus sit, Anna vxor eius irata respondit, Manifestè vana facta est spes tua. *Tob.2*

Sara filia Raguelis increpãte ancillam iustè, illa inpatienter & iniuriosè respondit: Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram. *Tob.3*

Vxor

Esth.5 Vxor Amā audiēs querimoniā quā vir faciebat de Mardochęō, respōdit. Iube parari excelsam trabē, vt appendatur in ea.

Iob 2 Sedente Iob in sterquilinio, & saniem defluentē testa radente, dixit ei vxor sua: Benedic Deo, & morere, sed ille bene & discretè respondit: Quasi vna de stultis mulieribus loquuta es.

Mat.20 Petitio matris filiorū Zebedęi, nō fuit à dño approbata, quando dixit: Dic vt hi duo sedeāt, vn⁹ à dextris, alter à sinistris.

Ioan.4 Multa verba, & simplicia dixit Domino mulier Samaritana, antequàm impingeret in veritatem.

De mulierum ornatu superfluo.

CAPVT CXXX.

Genes.38 THamar nurus Iudæ filij Iacob volēs socerum allicere, vt ex illo conciperet, depositis viduitatis vestibus ornauit se, & assumpsit teristrum.

4.Reg.9 Audito aduentu Iehu, qui occiderat Ioram regem Israël, Iezabel depinxit oculos suos stibio; & ornauit caput suum.

Iudi c.16 Testatur Iudith, quòd ornamenta quæ assumpsit deceperūt Holofernem. Induit enim se vestimento lætitiæ, vnxit faciem suam vnguēto, colligauit cincinnos suos mitra ad decipiendum ipsum.

Esth.2 De Esther legitur, quòd quādo debuit

intr

intrare ad regē, non quæſiuit muliebrem cultum ſicut faciebant aliæ mulieres.

Comminādo dicitur Eſa. Auferet domi nus ornamenta calciamētorū, & lunulas & torques, monilia, & armillas, & mitras, & diſcriminalia, & multa alia ponit ibi. *Eſaiæ 3*

Reprehenſibilem habitum malę mulieris deſcribit Salomon: Cōſidero vecordē iuuenem. Occurrit illi mulier ornatu meretricio, pręparata ad capiendas animas, garrula, & vaga, quietis impatiens. *Prou. 7*

Non ſine cauſa monet Sapiens quando ait: Auerte faciē tuam à muliere compta. Mulier enim compoſita & ornata, magis incitat ad peccatum. *Eccle. 9*

Mulierū nō ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut veſtiū cultus &c. *1. Pet. 3*

De ſepulturis. CAP. CXXXI.

CVm magna diligentia emit Abraham agrum, in quo vxorem mortuam ſepeliuit. *Geneſ. 23*

Noluit Iacob ſepeliri cum malis hominibus in Aegypto, ſed adiurauit Ioſeph vt eum mortuum ad patrum ſuorum ſepulturā deferret. Hoc ipſum repetiit poſt benedictionem filiorum inſtāte morte ſua: quod Ioſeph ſolicitus adimpleuit. cap. 50. *Gene. 47 & 48*

Exiens Moyſes de Aegypto, tulit oſſa Ioſeph ſecum. *Exod. 13*

Com

1.*Reg*.31 Commendauit Dauid multũ viros Iabes Galaad, eò ꝙ cadauera Saulis & filiorũ eius reuerenter tradiderant sepulturæ.
2.*Reg*.2

3.*Reg*.13 Pœna viri Dei, qui panem contra diuinum mandatum in domo mali Prophetæ comedit fuit vna, quòd non fuit sepultus in sepulchro patrum suorum.

4.*Reg*.9 Iehu rex Israël, qui fecerat occidi Iezabel, fecit eã sepeliri, eò ꝙ fuit filia regis.

Tob.1.2 Commẽdatus est Tobias de hoc, ꝙ cũ periculo vitæ suæ corpora occisorum rapiebat & sepulturã eis solicit⁹ exhibebat.

Tob.4 Prima admonitio inter illas salubres quas fecit Tobias filio suo, fuit de sua & vxoris suæ solicita sepultura.

2.*Mac*.4 Iudęi accusatores impij Menelai fuerũt per Iudicẽ iniquum morte dãnati, quamobrem Tyrij quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt.

2.*Ma*.12 Post præliũ cõtra Gorgiã cõmissum venit Iudas Machabæus, vt corpora prostratorum tolleret, & cũ parẽtibus sepeliret.

Matt.14 Discipuli Beati Ioãnis Baptistæ, audito quòd decollatus erat ab Herode, venerũt & tulerũt corpus eius, & sepelierũt eum.
Marc.6

Ioan.12 Apparet dominũ Iesum, de sua sepultura curasse, per ꝙ respondit Iudæ murmuranti de vnguẽto quod secũdùm sententiam suã venũdari debuisset. Sine (inquit)

vt in

vt in diem sepulturæ meæ seruet illud.

Sepultus fuit dominus per Ioseph & Nicodemum, in sepulchro nouo exciso in petra, in quo nondum quisquam positus fuerat. *Matt.* 27 *Marc.* 16 *Luc.* 23 *Ioan.* 19

Curauerunt viri timorati, à Iudæis lapidatum Stephanũ, & fecerunt planctum magnum super eum. *Actu.* 8

De morte in generali. CAP. CXXXII. *Genes.* 2

QVia vera est sententia Dei, quam dixit homini: quacunq; hora comederitis ex eo, morte moriemini. Planum est, quòd statim post peccatum homo moritur.

Vnde homo viuens, quasi cõtinuè moritur, secundum August. lib. 13. de ciuitate Dei. cap. 10.

Cùm tot annis vixerint homines ante diluuium, signanter tamen dicit scriptura post tempus descriptionis vitæ eorum: Et mortuus est. *Genes.* 5

Si antiqui patres mortem timebant, & longam vitam optabãt, non erat mirum. Nam ipsi non poterant adhuc in cælum ascendere, nec diuina perfrui visione, donec saluator aduenit, qui aperuit ianuam paradisi. Vnde sanctus Loth admonitus est ab Angelo, vt saluũ faceret se in monte. Timuit ille ire, ne fortè apprehende- *Gene.* 19

ret eum malum & ibi moreretur.

Num. 23 Etiã mali optant bene mori. Moriatur anima mea morte iuſtorũ, dixit Balaam.

Deut. 4 Videtur quòd Moyſes libẽter plus vixiſſet, ſi dominus voluiſſet. Vnde ait: iratus eſt dominus contra me: ecce morior in hac humo, non tranſibo Iordanem.

Deut. 11 Magna pars mercedis Móſaicæ legis in longa vita conſiſtere videbatur. Vnde ait Moyſes: Oculi veſtri viderunt omnia opera domini magna, quæ fecit, vt cuſtodiatis vniuerſa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis vt poſſitis introire, & poſſidere terram ad quam ingredimini, &; multoq́; in ea viuatis tempore.

Iudi. 8 Maluerunt Zebee & Salmana occidi manu Gedeonis, ſtrenui viri, quàm manu Iether iuuenis filij ſui.

2. *Reg.* 12 Noluit Dauid flere pro filio mortuo qui fleuerat eo infirmo.

3. *Reg.* 19 Cùm ſederet Elias ſubter vnam iuniperum petiuit animæ ſuæ vt moreretur, & ait: Sufficit mihi domine: tolle animã meam.

4. *Re.* 20 Ezechias rex Iuda ambulauit corã do-
Eſaiæ 38 mino in veritate & fuit bonus, tamẽ quãdo nuntiatũ fuit ei per Eſaiam, quia mori deberet, orauit dominũ fletu magno, vt adhuc ei vitam prolongaret.

Tob

Tobias prouocatus, audita responsione vxoris ingemuit, & cœpit orare cum lachrymis dicens: iustus es domine, præcipe in pace recipi animam meam, expedit enim mihi mori magis, quàm viuere. Sequitur. 4. cap. Cùm putaret orationem suam exaudiri, vocauit filium suum. *Tob.3*

Sara filia Raguelis accepta ab vna ancillarum graui contumelia, orauit dominum, dixitq; inter cætera: Peto domine, vt de vinculo huius improperij absoluas, aut certè desuper terram eripias me. *Eodem.*

Coram rege Sedechia prostrauit Ieremias preces suas, ne permitteret reduci eum in carcerem, in quo prius fuerat, ne moreretur. *Iere.37*

Post mortẽ crucis, quàm saluator voluit sustinere, ostendit manifestè, quòd non solùm mori, sed & quodcunq; genus mortis ab homine iusto, pro diuina obedientia, promptè debere sustineri. *Mat.25*

Ante aduentum spiritus sancti, nimis timuerũt mortem Apostoli, qui comprehenso domino, omnes eum reliquerunt, postquàm verò fuerunt virtute ex alto roborati, ducti coram principibus & tyrannis, fiducialiter loquebantur. *Matt. 26* *Actu. per totum.*

Parum timebat, imo nõ timebat mortem Paulus qui dicebat: Non solũ alliga- *Actu.21*

ri, sed & mori paratus sum propter nomẽ domini Iesu. Idẽ. Si nocui Iudæis, aut dignũ morte aliquid feci, non recuso mori.

Actu. 25 Aduertendum est autem, quia plerũq; insidias deuitans Iudæorum, de ciuitate in ciuitatem fugiebat. Non timore mortis hoc faciebat, sed quia furori malorum cedens, pluribus se vtilem reseruabat.

De horrenda morte malorum.

CAP. CXXXIII.

Gene. 4 CAin, qui occidit fratrem suum occisus est à Lamech.

Genes. 19 Dominus pluit super Sodomã & Gomorrham sulphur & ignem de cælo, & subuertit quinque ciuitates, detestabili peccato fœtentes.

Gene. 34 Sichem filius Emor, qui oppressit Dynam filiam Iacob, interfectus est à filiis Iacob, & omnis ciuitatis populus.

Exod. 14 Aquæ maris rubri cooperuerũt currus & equites cunctos exercitus Pharaonis, nec vnus quidem remansit. Et quidem satis iustè, cuius cor nõ potuit emolliri corpus eius ne aquis totaliter mergeretur.

Leui. 10 Nadab & Abihu filij Aaron, offerentes ignem alienum coram domino, deuorati sunt ab igne domini & mortui.

Leui. 24 Præcepto domini filij Israël eduxerunt blasphemum extra castra, ac lapidibus

obruer

obruerunt.

Chore, Dathan & Abyron, ac eorum complices Moysi rebellantes, descenderunt viui in infernum, operti humo. *Num.16*

Alij etiam murmurantes, & diuersa cõmittentes peccata, variis mortibus interierunt in deserto: ita quòd de sexcentis millibus hominum pugnatorum duo tantùm terram promissionis intrauerunt. *Exod. 32* *Num. 11. 14.15* *Deut.1*

Quoniam Acham tulit furtiuè de anathemate Iericho, lapidauit eum omnis Israël & cuncta quæ eius erant, igne consumpta sunt. *Iosue 7*

Comprehenderunt filij Israël Adonibezech cæsis summitatibus manuum eius ac pedum (ita enim fecerat ipse septuaginta regibus) adduxerunt in Ierusalem, & ibi mortuus est. *Iudic.1*

Tulit Iahel vxor Abner Cinæi clauum tabernaculi & defixit in cerebrum Sisaræ, qui soporem morti socians defecit, & mortuus est. *Iudic.4*

Si Zebee & Salmana seruassent fratres Gedeonis, pepercisset eis Gedeon, & quia eos occiderunt, & ipsi à Gedeone occisi fuerunt. *Iudic.8*

Vna mulier iaciens super caput Abimelech fragmen molæ, confregit cerebrum eius, qui vocauit armigerum suum, & *Iudic.9*

iussit se interfici: & reddidit ei dominus malum quod fecerat interficiens septuaginta fratres suos.

1.*Reg*.4 Cùm audisset Heli Arcam domini esse captam, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.

1.*Reg*.17 Superbum Goliath & blasphemũ, Dauid puer inermis non habens vsum armorum gladio illius proprio interfecit.

1.*Reg*.31 Saul quadam iniqua inuidia motus & persecutus fuerat Dauid: Tandem arripuit gladium suum irruens super eum & mortuus est.

2.*Reg*.1 Adolescens, qui dixit se Saul occidisse, iubente Dauid, occisus est cum putabat prospera nuntiare.

2.*Reg*.4 Simile accidit duobus latronibus, qui caput Isboseth filij Saul tulerunt. Primo-
2.*Reg*.13 genitus Dauid oppressit sororem suam Thamar, & paulopost occisus est iubente Absalon fratre suo, cùm comederet cum eo.

2.*Reg*.17 Videns Achitophel, quòd non fuisset acceptum consilium suum quod dederat cõtra Dauid, abiit in domum suam, & suspendio interiit.

2.*Reg*.18 Libidine dominandi Absalon multum afflixit patrẽ suum Dauit, sed antequam assecutus esset propositum, suspensus fuit
inter

inter cælum & terram.

Seba filius Bochri concitauit populum contra Dauid, & fugiens in Abelam ciuitatem, vbi putabat habere refugium & auxilium, decapitatus fuit ibidem. 2.*Re*. 20

Quamuis Ioab fuisset miles strenuus & fidelis, quia tamen occidit duos viros proditoriè, iussus est occidi moriente Salomone. 3.*Reg*.2

Regi Israël pessimo Hela, rebellauit Zambri cõtra dominũ & occidit eum, qui post septem dies ingressus est regium thalamum, & succēdit secum ipsa domo regia. 3.*Reg*. 16

Vulneratus in bello Achab mortuus est vesperi, & linxerunt canes sanguinem eius in eodem loco, in quo linxerunt sanguinem Naboth, qui dissimulante ipso Achab cùm liberare deberet & posset, lapidatus & mortuus est. 3.*Re*. 21. 22

Cùm ascēderet Eliseus in ciuitatem Bethel quidam pueri male eruditi illudebãt ei, egressique sunt duo vrsi, & dilacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros. 4.*Reg*.2

Vnus de duobus qui aderant cum rege Israël, noluit credere verbis Elisei, futuram abundantiam prædicentis, in crastino verò conculcauit eum turba hominũ, ad spolia concurrentium & mortuus est. 4.*Reg*.7

Benadab rex Syriæ, qui multa mala in- 4.*Reg*.8

tulit filiis Israël, fuit demum ab Azahel seruo strangulatus.

4.*Reg*.9 Videns Iehu Iesabel impiam, quæ fuerat multorum caussa malorum, iussit eam præcipitari deorsum, & fuit ita equorum vngulis conculcata, quæ licet esset filia regis, non fuit tradita sepulturæ. Tantum enim caluaria capitis inuenta fuit.

4.*Reg*.11 Athalia mater Ochozię interfecit omne semen regiũ, vt posset regnare super populum & postmodum turpiter interfecta fuit, iussu Ioiadæ sacerdotis.

4.*Reg*.12 Rex Iuda malus & ingratus Ioas, qui fe-
2.*Pa*.24 cit Zachariam filium Ioiadæ sacerdotis crudeliter lapidari, postea interfectus est à seruis suis.

4.*Reg*.19 Rex Assyriorum Sennacherib superbissimus, & in Deum cæli blasphemus, postquàm de terra Iuda confusus aufugit, à filiis suis interfectus fuit.

4.*re*.*vlt*. Sedechias rex Iuda malus apud Deum
Iere.39. & homines, cõprehẽsus est fugiens, Ante
& 52 cuius oculos rex Babylonis proprios filios fecit occidi, deinde exoculatus fuit & ductus in Babylonem & ibidem miserabiliter mortuus.

Iudi.13 Multas terras cepit & destruxit Holofernes tandem dormiens inebriatus, per manum mulieris decapitatus fuit.

Super

Superbissimus Amam, qui faciebat se ab hominibus adorâri, suspensus est in patibulo quod ipse parauerat Mardochæo. *Esth.7*

Balthazar rex Babylonis, non est correctus per exemplum Nabuchodonosor patris sui, qui ante eum fuerat mutatus in bestiam. Et in conuiuio vidit scripturam in pariete: Mane, Thetel, Phares. Eademque nocte interfectus est, & regnum eius ad Medos, & Persas translatum. *Dani. 4. & 5*

Accusatores Danielis, iubente Dariò rege Persarum, missi sunt in lacum leonum, & à leonibus deuorati. *Dani.6. & 14.*

Postquam Alexãder decidit in lectum, dicitur quòd cognouit: quia moreretur: quasi antea mortis memoriam seu notitiam non haberet. *1.Mac.1*

Percussus fuit Alcimus proditor, & dissolutus est paralysi, nec vltra potuit loqui & mandare de domo sua: & mortuus est cum tormento magno. *1.Mac.9*

Contristatus rex Antiochus de hoc quod Andronicus iniustè occiderat Oniã summum sacerdotem, occidi in eodem loco iussit Andronicum, in quo nimiam impietatem commiserat. *2.Mac.4*

Multis sacrilegiis à Lysimacho commissis in templo, congregata est multitudo aduersus eum & ipsum secus ærarium *Eodem.*

interfecerunt.

2.*Mac.*5 Iason impius, qui fratrem proprium captiuauerat, & multos de patria sua expulerat, peregre periit: & insepultus, & illamentatus abiectus fuit.

2.*Mac.*5 Antiochus, qui multorũ torserat viscera passus durum dolorẽ viscerum, miserabili obitu in montibus vita defunctus est.

2.*Ma.*13 Menelaus, qui malitiosè obtinuit modico tempore principatum, de alta turri fuit præcipitatus in aggestum cineris.

*Luc.*12 Homo ille diues, cuius ager vberes fructus attulit, cùm cogitaret destruere horrea sua & facere maiora, plus credebat habere de vita: ait autem illi Dominus: Stulte, hac nocte peribis.

*Luc.*16 Terribile est valdè illud exemplum de diuite famoso, epulone, qui mortuus est & sepultus, atque in infernum delatus.

*Actu.*5 Ananias & vxor eius Saphira, quia fraudauerunt de precio agri venditi, ad increpationem Petri terribiliter expirarunt.

*Actu.*12 Herodes sedens pro tribunali, & vestitus veste regali concionabatur ad populum: populus autem acclamabat Dei voces, & non hominis: Confestim autem percussit eum Angelus domini, eo quòd non dedisset honorem Deo. Et consumptus à vermibus expirauit.

De

De pretiosa morte iustorum.

CAPVT CXXXIIII.

CVm essent in agro Cain & Abel, con surrexit Cain aduersus Abel, & interfecit eum. Rationem tangit Ioannes: quoniam opera ipsius maligna erant, fratris autem iusta. *Gene.* 4 / *1. Ioan.* 3

Ambulauit Enoch cum Deo, & nõ apparuit, quia tulit eum Deus. *Gene.* 5

Mortuus Abraham in senectute bona, prouectæq; ætatis & plenus dierum, congregatusq; est ad populum suum. *Gene.* 25

Completi sunt dies Isaac. 180. annorũ, consumptusq; ætate mortuus est, & appositus populo suo senex & plenus dierum. *Genes.* 35

Iacob finitis mandatis, quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum suum & obiit, & appositus est ad populum suum. *Gene.* 48

Cum adiurasset Ioseph fratres suos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate vobiscum ossa mea de loco isto, &c. mortuus est. *Gene.* 54

Ascenderũt Moyses & Aaron iuxta mãdatum Domini in montem Hor, coram omni multitudine. Cúmq; Aaron expoliasset se vestibus suis, induit eis Eleazarum, & mortuus est ibi Aaron. *Num.* 20

Mortuus est Moyses seruus Domini in *Deut.* 34

terra Moab, iubente domino, & sepeliuit eum dominus, & non cognouit homo sepulchrum eius vsque in præsentem diem.

2. Reg. 8 1. Par. 29 Dauid post instructionem filij sui Salomonis & orationem, quam fecit ad Dominum pro eo & pro toto populo, mortuus est in senectute bona, plenus dierum & diuitiis, & gloria.

4. Reg. 2 Cùm peregerent simul Elias & Eliseus, ecce currus igneus, & equi ignei diuiserunt vtrunq;, & ascendit Elias per turbinem in cælum.

2. Pa. 24 Spiritus Domini induit Zachariam filium Ioiadæ, & dixit populo. Quare transgredimini præceptum Domini? Quod vobis non proderit. Qui congregati aduersus eum miserunt lapides iuxta regis imperium, & interfectus est.

Tob. 14 Tobias in hora mortis suę vocauit Tobiam filium suum, & septem iuuenes nepotes suos, & dixit eis: Prope est interitus meus. Et de filio eius paulopost dicitur: Completis annis nonagintanouem in timore domini, cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius, &c.

Iob vlt. Vixit Iob post flagella centum quadraginta annis, & vidit filios filiorum vsq; ad quartam generationem, & mortuus est

senex

ſenex & plenus dierum.

Poſt inſtructionem, & confortationem filiorum, Matathias benedixit eos, & defunctus eſt & poſitus ad patres ſuos. *1. Mac. 2*

Videns Iudas Machabæus multitudinẽ hoſtium & paucitatem ſuorum ait: Si appropinquauit tempus noſtrũ, moriamur in virtute propter fratres noſtros. *1. Mac. 6*

Eleazarus poſt multa tormenta ſibi illata, vita deceſſit. Vniuerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis relinquens. *2. Mac. 6*

Septem illi fratres cum pia matre ſua finem miro modo laudabilem fecerunt. Et poſſunt ibi notari multa virtutis exempla. *2. Mac. 7*

Pro veritate & maritali honeſtate, Ioannes Baptiſta decollatus fuit ab Herode Tetrarcha. *Matt. 14* *Marc. 6*

De illo famoſo paupere Lazaro ſcriptum eſt: Factum eſt vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. *Luc. 16*

Qualitercunque vixerit ille latro, cui pendẽti dixit Chriſtus hodie mecum eris in Paradiſo, fœliciter mortuus eſt. *Luc. 23*

Cum lapidabatur beatus Stephanus, inuocabat Dominum, & dicebat: Domine Ieſu, accipe ſpiritum meum. Poſitis autem *Act. 7*

tem genibus exclamauit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum &c. Et cum hoc dixisset, obdormiuit.

Aug. lib. 4. de trinita. cap. 13. Et lib. 13. de ciuitat. dei cap. 5

Et Saluator noster Domin⁹ Iesus Christus qui secundum Augustinũ libro quarto, de Trinitate, per singularem mortem suam, nostram destruxit duplicem. Qui vt ait idem Augusti. 13. de ciuitate Dei, Tantam fidei cõtulit gratiam, vt mors (quam vitæ constat esse contrariam) instrumentum fieret, per quod transiretur ad vitam. Quam nobis concedat ipse verus author salutis æternæ. Qui est via, veritas, & vita. Qui vitæ & mortis habet imperium. Qui cum patre, & spiritu sancto, viuit & regnat Deus, per interminabilia secula. Amen.

FINIS.



